ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Γεώργιος Δ. Καψάλης
Αθανάσιος Πασχάλης
Στέφανος Τσιάλος
Δημήτριος Γουλής

Ορθογραφικό - ερμηνευτικό λεξικό
Δ΄, Ε΄, Στ΄ Δημοτικού

Το Λεξικό μας

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

Ορθογραφικό - ερμηνευτικό λεξικό Δ΄, Ε΄, Στ΄ Δημοτικού
Το Λεξικό μας

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

ΕΡΓΟ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΟ 75% ΑΠΟ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΚΑΙ 25% ΑΠΟ ΕΘΝΙΚΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ

ISBN 960-06-1796-1

Ορθογραφικό - ερμηνευτικό λεξικό
Δ΄, Ε΄, Στ΄ Δημοτικού

Το λεξικό μας

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	**Γεώργιος Δ. Καψάλης**, *Καθηγητής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων* **Αθανάσιος Πασχάλης**, *Σχολικός σύμβουλος* **Στέφανος Τσιάλος**, *Εκπαιδευτικός* **Δημήτριος Γουλής**, *Εκπαιδευτικός*
ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ	**Βασιλική Τοκατλίδου**, *Ομότιμη Καθηγήτρια του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης* **Κωνσταντίνος Νάτσης**, *Σχολικός σύμβουλος* **Ευσταθία Χριστοπούλου**, *Εκπαιδευτικός*
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ	**Μαρία Ράπτη**, *Σκιτσογράφος-Εικονογράφος*
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ	**Αλεξάνδρα Μπάσιου**, *Φιλόλογος*
ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ	**Πέτρος Μπερερής**, *Σύμβουλος του Π. Ι.* **Χρήστος Παπαρίζος**, *Σύμβουλος του Π. Ι.*
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	**Πηνελόπη Παπαϊωάννου**, *Φιλόλογος*
ΕΞΩΦΥΛΛΟ	**Αντώνιος Κέλλης**, *Εικαστικός καλλιτέχνης*
ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	**ACCESS Γραφικές Τέχνες Α.Ε.**

Γ΄ Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ.
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Τύπας
Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Οικονόμου
Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Γεώργιος Δ. Καψάλης
Αθανάσιος Πασχάλης
Στέφανος Τσιάλος
Δημήτριος Γουλής

Ορθογραφικό - ερμηνευτικό λεξικό
Δ΄, Ε΄, Στ΄ Δημοτικού

Το λεξικό μας

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

Περιεχόμενα

1. Πώς θα χρησιμοποιήσουμε *το Λεξικό μας* — 6
2. Συντομογραφίες, Ειδικά Σύμβολα, Αρκτικόλεξα — 9
3. Το Λεξικό μας Α - Ω — 11
4. Η προφορά των φθόγγων — 252
5. Η σημασία των λέξεων (Ομώνυμα ή Ομόηχα, Παρώνυμα, Συνώνυμα και Αντίθετα, Ταυτόσημα) — 254
6. Ο τονισμός των λέξεων — 257
7. Η γραφή των αριθμητικών — 259
8. Πίνακες κλιτικών παραδειγμάτων — 262
9. Το λεξιλόγιο των Ηλεκτρονικών Υπολογιστών — 278
10. Γεγονότα - Σταθμοί της Ελληνικής Ιστορίας — 282

1. ΠΩΣ θα χρησιμοποιήσουμε το Λεξικό μας

Αγαπητά μας παιδιά!

Το Λεξικό που έχετε στα χέρια σας δε μοιάζει τόσο με τα Λεξικά για μεγάλους, που ίσως γνωρίζετε μέχρι σήμερα. Σκοπός του είναι να γίνει ο αχώριστος σύντροφος στις καθημερινές σας περιπλανήσεις μέσα στον πλούσιο κόσμο της ελληνικής μας γλώσσας. Θα σας διευκολύνει στις αναζητήσεις σας σχετικά με τη γλώσσα και τη γνωριμία σας με πολλές πλευρές της. Θα πληροφορηθείτε, δηλαδή, τι σημαίνει η κάθε λέξη, πώς γράφεται, ποιες άλλες λέξεις έχουν περίπου την ίδια σημασία και πολλά άλλα.

Εμείς, θέλοντας να σας βοηθήσουμε να χρησιμοποιείτε σωστά και εύκολα το Λεξικό που ετοιμάσαμε, επιλέξαμε έναν ιδιαίτερο τρόπο για να σας το παρουσιάσουμε:

Χωρίσαμε το Λεξικό μας σε τρεις στήλες:

κοιτάζω *(Ρήμα, Ρ3)* (*ενεστ.* κοι-τά-ζω, *αόρ.* κοίταξα, *παθ. αόρ.* κοιτάχτηκα, *παθ. μτχ.* κοιταγμένος) [*αρχ.* κοιτάζω < κοίτη (= κρεβάτι)]	**1.** *(μτβ.)* **στρέφω το βλέμμα σε κάποιον ή κάτι:** ►*Κοιτούσε από το παράθυρό του μακριά τη θάλασσα.* **2.** *(μτβ.)* **φροντίζω, νοιάζομαι για κάποιον ή για κάτι:** ►*Κοίταξε τους γονείς του στα γεράματα.* **3.** *(μτβ.)* **εξετάζω κάτι με ιδιαίτερη προσοχή, ελέγχω:** ►*Κοιτάζω τη μηχανή του αυτοκινήτου πριν από κάθε ταξίδι.*	**Συνών.:** παρατηρώ **(1)** **Σύνθ.:** αγριοκοιτάζω, κρυφοκοιτάζω, γλυκοκοιτάζω **Οικογ. Λέξ.:** κοίταγμα **Φράσεις:** ►Κοιτάζω με μισό μάτι (= περιφρονώ κάποιον) ►Κοιτάζω στα μάτια (= είμαι απόλυτα ειλικρινής) ►Για κοίτα να δεις! (= για φαντάσου!)

Η αριστερή στήλη περιλαμβάνει την ίδια τη λέξη με την ορθογραφία της **(κοιτάζω),** το είδος της λέξης (*Ρήμα*), ενώ ο κωδικός *Ρ3* παραπέμπει στον τρόπο με τον οποίο κλίνεται το ρήμα στο τέλος του Λεξικού. Όταν δεν υπάρχει αντίστοιχος κωδικός, θα βρίσκουμε περισσότερες πληροφορίες για την κλίση της λέξης στη σχολική Γραμματική. Ακολουθεί ο τρόπος που χωρίζουμε τη λέξη σε συλλαβές (κοι-τά-ζω), οι βασικοί χρόνοι του ρήματος (*ενεστ.* κοι-τά-ζω, *αόρ.* κοίταξα, *παθ. αόρ.* κοιτάχτηκα, *παθ. μτχ.* κοιταγμένος), καθώς και η βασική ετυμολογία της λέξης, δηλ. η ηλικία και η προέλευσή της [αρχ. κοιτάζω < κοίτη (= κρεβάτι)]. Στη στήλη αυτή θα συναντήσουμε συχνά και κάποιες γραμματικές ή ορθογραφικές υποδείξεις.

Η μεσαία στήλη μάς πληροφορεί για τις σημασίες της λέξης:

1. *(μτβ.)* στρέφω το βλέμμα σε κάποιον ή κάτι
2. *(μτβ.)* φροντίζω, νοιάζομαι για κάποιον ή για κάτι
3. *(μτβ.)* εξετάζω κάτι με ιδιαίτερη προσοχή, ελέγχω

Για κάθε σημασία δίνουμε ένα παράδειγμα, που περιλαμβάνει τη συγκεκριμένη λέξη, για να δείξουμε τον τρόπο που τη χρησιμοποιούμε στο λόγο. Το μπλε χρώμα στο παράδειγμα δείχνει τον τρόπο που συντάσσεται η λέξη, όταν αυτή είναι ρήμα (*Κοιτούσε από το παράθυρό του μακριά τη θάλασσα*).

Η δεξιά στήλη περιλαμβάνει τα **Αντίθετα,** αν υπάρχουν, και τα **Συνώνυμα** (*παρατηρώ* **(1)**). Ο αριθμός **(1)** δείχνει ότι η λέξη πριν από αυτόν (παρατηρώ) είναι συνώνυμη με την πρώτη σημασία του λήμματος **(1. στρέφω το βλέμμα σε κάποιον ή κάτι).** Ακολουθούν, επίσης, οι **Οικογένειες Λέξεων** (κοίταγμα), τα **Σύνθετα** (αγριοκοιτάζω, κρυφοκοιτάζω, γλυκοκοιτάζω) και οι **Φράσεις**. Εδώ θα συναντήσουμε στερεότυπες φράσεις και ιδιωτισμούς, που χρησιμοποιούνται πάντα με τον ίδιο τρόπο κι έχουν αποκτήσει ξεχωριστή σημασία (►Κοιτάζω με μισό μάτι (= περιφρονώ κάποιον). Έτσι εμπλουτίζουμε περισσότερο τις γνώσεις μας για κάθε λέξη, μαθαίνοντας ιδιαίτερες σημασίες και έννοιες, που αυτή έχει αποκτήσει στο μεγάλο ταξίδι της.

Πολύ συχνά, κυρίως όταν η λέξη που εξετάζουμε είναι ουσιαστικό, θα βρούμε και τα **Προσδιοριστικά.** Πρόκειται για λέξεις, που συνήθως «συνοδεύουν» το λήμμα, όπως, για παράδειγμα, στο ουσιαστικό **λιμάνι** τα προσδιοριστικά είναι φυσικό, απάνεμο, εμπορικό, διεθνές.

Όταν η λέξη που εξετάζουμε είναι επίθετο, θα βρούμε αντίστοιχα τα Προσδιοριζόμενα.

λιμάνι (το) *(Ουσιαστικό, Ο36)* (λι-μά-νι, *γεν.* -ού, *πληθ.* -α) [μτγν. λιμένιον, *υποκορ.* του αρχ. λιμὴν]	**1. φυσική ή τεχνητή διαμόρφωση παραλίας ή όχθης ποταμού ή λίμνης για την προστασία και το αγκυροβόλημα των πλοίων:** ►*Το καράβι έδεσε στο λιμάνι λόγω της θαλασσοταραχής.* **2. (*μτφ.*) τόπος ή άνθρωπος στον οποίο αναζητεί κανείς ασφάλεια, καταφύγιο:** ►*Βρήκε στους συγγενείς του ένα λιμάνι γαλήνης και ηρεμίας.*	**Συνών.:** σκάλα **(1)** **Σύνθ.:** λιμεναρχείο, λιμενοφύλακας, μικρολίμανο **Οικογ. Λέξ.:** λιμενικός, λιμενίσκος **Προσδιορ.:** φυσικό, απάνεμο, εμπορικό, διεθνές **(1)**

Οι χαρακτηρισμοί έμψυχα και άψυχα που βρίσκουμε στα επίθετα δείχνουν αν το επίθετο «συνοδεύει» έμψυχα ή άψυχα ουσιαστικά ή και τα δύο.

Η βοήθεια, όμως, που προσφέρει το Λεξικό μας δε σταματά μόνο εδώ. Σε ξεχωριστές ενότητες δίνονται πληροφορίες για τα παρακάτω:

- Πώς προφέρουμε τους φθόγγους της γλώσσας μας.
- Τι είναι ομώνυμα, παρώνυμα, συνώνυμα, ταυτόσημα.
- Πώς και πότε τονίζουμε τις λέξεις στην ελληνική γλώσσα.
- Πώς γράφουμε τα αριθμητικά (ένα, δύο, δεκαπέντε κ.λπ.).

Ακολουθούν:

- Πίνακες με κλιτικά παραδείγματα ονομάτων και ρημάτων.
- Ένα μικρό λεξιλόγιο με την ορολογία που συναντούμε στους Η/Υ (Ηλεκτρονικούς Υπολογιστές).
- Ένας πίνακας με τα σπουδαιότερα πολιτικά και πολιτιστικά γεγονότα της ελληνικής ιστορίας, που περιλαμβάνει, επίσης, χρονολογίες - σταθμούς για την τεχνολογική πρόοδο στην Ελλάδα.

2. Συντομογραφίες

ά.	άρθρο
αγγλ.	αγγλικά
άκλ.	άκλιτος, -η, -ο
αμτβ.	αμετάβατο
ανατομ.	ανατομία
ανισοσύλλ.	ανισοσύλλαβος, -η, -ο
Αντίθ.	Αντίθετα
αντων.	αντωνυμία
αόρ.	αόριστος
αριθμτ.	αριθμητικό
αρσ.	αρσενικό
αρχ.	αρχαίος, -α, -ο
αρχαιόκλ.	αρχαιόκλιτος, -η, -ο
βιολ.	βιολογία
βλ.	βλέπε
γαλλ.	γαλλικά
γεν.	γενική
γεωγρ.	γεωγραφία
γεωμ.	γεωμετρία
γλωσσ.	γλωσσολογία
γραμμ.	γραμματική
ελνστ.	ελληνιστικό
ενεργ.	ενεργητική φωνή
ενεστ.	ενεστώτας
εξακολ.	εξακολουθητικός
επίθ.	επίθετο
επίρρ.	επίρρημα
ετυμ.	ετυμολογία
θηλ.	θηλυκό
ιατρ.	ιατρική
ισοσύλλ.	ισοσύλλαβος
ιταλ.	ιταλικά
κεφ.	κεφαλαίο
λ.	λέξη
λατιν.	λατινικά
λόγ.	λόγιος
μαθημ.	μαθηματικά
μέλλ.	μέλλοντας
μεσν.	μεσαιωνικός, -ή, -ό
μεταφρ. δάν.	μεταφραστικό δάνειο
μτβ.	μεταβατικό
μτγν.	μεταγενέστερο
μτφ.	μεταφορά
μτχ.	μετοχή
Οικογ. Λέξ.	Οικογένεια Λέξεων
ορ.	οριστική
ουδ.	ουδέτερο
ουσ.	ουσιαστικό
παθ.	παθητική φωνή
παραθ.	παραθετικά
Παροιμ.	παροιμία
πληθ.	πληθυντικός
πολιτ.	πολιτική
πρκ.	παρακείμενος
πρόθ.	πρόθεση
Προσδιορ.	Προσδιοριστικά
Προσδιοριζ.	Προσδιοριζόμενα
προστ.	προστακτική
πρότ.	πρόταση
πρτ.	παρατατικός
ρ.	ρήμα
σελ.	σελίδα
σημ.	σημείωση
στερ.	στερητικό
σύνδ.	σύνδεσμος
συνεκδ.	συνεκδοχικά
Σύνθ.	Σύνθετα
συνοπτ.	συνοπτικός
Συνών.	Συνώνυμα
τυπογρ.	τυπογραφία
υπερσ.	υπερσυντέλικος
υποκορ.	υποκοριστικό
υποτ.	υποτακτική
φυσ.	φυσική
φων.	φωνήεν
χημ.	χημεία

Ειδικά Σύμβολα

- [ ] περικλείουν την ετυμολογία μιας λέξης
- < δηλώνει ότι η λέξη που βρίσκεται αριστερά προέρχεται από τη λέξη που βρίσκεται δεξιά
- ~ χρησιμοποιείται για επανάληψη της προηγούμενης λέξης ή φράσης

Αρκτικόλεξα

Α.Ε.	= Ανώνυμη Εταιρεία
Α.Π.Θ.	= Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Β.	= Βορράς, Βόρεια
ΒΑ.	= Βορειοανατολικός
Γ.Γ.Α.	= Γενική Γραμματεία Αθλητισμού
Γ.Ε.Α.	= Γενικό Επιτελείο Αεροπορίας
Γ.Ε.ΕΘ.Α.	= Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας
Γ.Ε.Ν.	= Γενικό Επιτελείο Ναυτικού
Γ.Ε.Σ.	= Γενικό Επιτελείο Στρατού
Γ.Σ.Ε.Ε.	= Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας
Δ.Ε.Η.	= Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού
Δ.Ε.Θ.	= Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης
Δ.Ο.Ε.	= 1. Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή 2. Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδας
Δ.Ο.Υ.	= Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία
Ε.Ε.	= Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Ε.Σ.	= Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός
ΕΛ.ΑΣ.	= Ελληνική Αστυνομία
ΕΛ.ΤΑ.	= Ελληνικά Ταχυδρομεία
Ε.Μ.Υ.	= Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία
Ε.Ο.Κ.	= Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
Ε.Ο.Τ.	= Εθνικός Οργανισμός Τουρισμού
Ε.Ρ.Τ.	= Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση
Ε.Σ.Υ.	= Εθνικό Σύστημα Υγείας
Ε.ΥΔ.Α.Π.	= Εταιρεία Ύδρευσης Αποχέτευσης Πρωτεύουσας
Η.Π.Α.	= Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
Ι.Κ.Α.	= Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων
Κ.Τ.Ε.Λ.	= Κοινό Ταμείο Εισπράξεων Λεωφορείων
Κ.Τ.Ε.Ο.	= Κέντρο Τεχνικού Ελέγχου Οχημάτων
Ο.Α.	= Ολυμπιακή Αεροπορία
Ο.Α.Ε.Δ.	= Οργανισμός Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού
Ο.Α.Σ.Α.	= Οργανισμός Αστικών Συγκοινωνιών Αθηνών
Ο.Α.Σ.Θ.	= Οργανισμός Αστικών Συγκοινωνιών Θεσ/νίκης
Ο.Γ.Α.	= Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων
Ο.Η.Ε.	= Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
Ο.Σ.Ε.	= Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδας
Ο.Τ.Ε.	= Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδας
ΠΡΟ-ΠΟ	= Προγνωστικά Ποδοσφαίρου
Ρ.Ι.Κ.	= Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου
Τ.Ε.Ι.	= Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΥΠ. ΕΞ.	= Υπουργείο Εξωτερικών
Φ.Π.Α.	= Φόρος Προστιθέμενης Αξίας
Ω.Ρ.Λ.	= Ωτορινολαρυγγολόγος

άβουλος, -η, -ο *(Επίθετο, Ε2, έμψυχα)* (ά-βου-λος) [αρχ. ἄβουλος < *ἀ στερ.* + βουλὴ (= γνώμη, σκέψη)]	**αυτός που δεν έχει δική του θέληση, αποφασιστικότητα και πρωτοβουλία:** ►*Στις δύσκολες στιγμές είναι συνήθως άβουλος, δεν παίρνει αποφάσεις.*	**Συνών.:** διστακτικός **Οικογ. Λέξ.:** άβουλα (*επίρρ.*) **Προσδιοριζ.:** χαρακτήρας, πλάσμα, πλήθος
αγανακτώ και **αγαναχτώ** *(Ρήμα, Ρ6)* (*ενεστ.* α-γα-να-κτώ, *αόρ.* αγανάκτησα, *παθ. μτχ.* αγανακτισμένος) [αρχ. ἀγανακτῶ]	**1.** *(αμτβ.)* **θυμώνω, οργίζομαι:** ►*Οι επιβάτες αγανάκτησαν από τη μεγάλη καθυστέρηση του αεροπλάνου.* **2.** *(μτβ.)* **εκνευρίζω, εξοργίζω:** ►*Μας αγανάκτησε με την αδικαιολόγητη επιμονή του.*	**Συνών:** δυσφορώ, εξοργίζομαι, δυσανασχετώ **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** αγανάκτηση
αγγελία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (αγ-γε-λί-α) [λόγ. < αρχ. ἀγγελία < ἄγγελος]	**γραπτή ή προφορική είδηση, μήνυμα, πληροφορία:** ►*Διάβασα με χαρά την αγγελία του γάμου σου.*	**Συνών.:** γνωστοποίηση, ανακοίνωση **Σύνθ.:** αγγελιοφόρος, εξαγγελία, παραγγελία, προαναγγελία, εισαγγελία **Οικογ. Λέξ:** άγγελος, άγγελμα, αγγελτήριο **Προσδιορ.:** έκτακτη, επίσημη, μικρή, χαρμόσυνη
αγέλη (η) *(Ουσιαστικό, Ο25)* (α-γέ-λη) [λόγ. < αρχ. ἀγέλη < ἄγω (= οδηγώ)]	**1. κοπάδια από ζώα, που ζουν ή βόσκουν μαζί:** ►*Το χειμώνα οι αγέλες των λύκων βρίσκουν πιο δύσκολα την τροφή τους.*	**Συνών:** μπουλούκι, μάζα **(2)**

	2. ***(μτφ.)*** **πλήθος ανθρώπων που παρασύρεται εύκολα:** ►*Μερικές φορές το πλήθος συμπεριφέρεται σαν αγέλη.*	
αγενής, -ής, -ές (*Επίθετο, Ε9, έμψυχα*) (α-γε-νής, *γεν.* -ούς και -ή, -ούς και -ή, -ούς και -ή, *πληθ.* -είς, -είς, -ή) [*αρχ.* ἀγενὴς < ἀ *στερ.* + γένος]	**αυτός που δεν έχει τρόπους καλής συμπεριφοράς:** ►*Επειδή είναι αγενής, δεν κάνει εύκολα φίλους.*	**Αντίθ.:** ευγενικός **Συνών:** αδιάκριτος, αναιδής **Οικογ. Λέξ.:** αγενώς (*επίρρ.*), αγένεια
αγνοώ (*Ρήμα, Ρ6*) (*ενεστ.* α-γνο-ώ, *αόρ.* αγνόησα, *παθ. αόρ.* αγνοήθηκα, *παθ. μτχ.* αγνοημένος) [*αρχ.* ἀγνοῶ < ἀ *στερ.* + γιγνώσκω]	**1.** ***(μτβ.)*** **δεν ξέρω, δε γνωρίζω:** ►*Αγνοεί την ιστορία του τόπου του.* ►*Αγνοώ ποιος είναι ο ιδιοκτήτης του διπλανού διαμερίσματος.* ►*Αγνοούν ότι κατάγονται από την ίδια περιοχή.* **2.** ***(μτβ.)*** **αδιαφορώ, δε δίνω σημασία, περιφρονώ κάποιον ή κάτι:** ►*Μας είδε χτες στην πλατεία, αλλά μας αγνόησε εντελώς.*	**Αντίθ:** γνωρίζω, είμαι ενήμερος **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** άγνοια **Φράσεις:** ►Αγνοείται η τύχη του (= δεν υπάρχουν γι' αυτόν πληροφορίες)
άγνωστος, -η, -ο (*Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα*) (ά-γνω-στος) [*αρχ.* ἄγνωστος < α *στερ.* + γνωστὸς]	**αυτός που δεν τον ξέρουμε, που δεν τον έχουμε ξαναδεί:** ►*Ρωτούσε πληροφορίες για κάποιον άνθρωπο, που ήταν άγνωστος στο χωριό μας.*	**Αντίθ.:** γνωστός **Συνών.:** ανεξακρίβωτος, ανεπιβεβαίωτος **Προσδιοριζ.:** περιβάλλον, αίτια (τα), παράγοντας, πτυχή, προέλευση, πηγή **Φράσεις:** ►Ἄγνωστοι αἱ βουλαὶ τοῦ Ὑψίστου (= όταν κάτι εξαρτάται από απροσδιόριστους παράγοντες) ►Άγνωστο κείμενο (= αδίδακτο κείμενο)
αγορά (η) (*Ουσιαστικό, Ο18*) (α-γο-ρά) [*αρχ.* ἀγορὰ < ἀγείρω (= συναθροίζω)]	**1. η απόκτηση αγαθών με χρήματα:** ►*Η αγορά των επίπλων του σπιτιού μας έγινε με δόσεις.*	**Αντίθ.:** πώληση **(1)** **Συνών.:** προμήθεια **(1)**, παζάρι **(2)** **Σύνθ.:** λαχαναγορά, ψαραγορά, κτηματαγορά, αγορανομία, αγοραπωλησία

	2. καθορισμένος χώρος και τόπος στον οποίο γίνονται αγοραπωλησίες: ►*Όλη η οικογένεια επισκέφτηκε τη λαϊκή αγορά της πόλης.*	**Οικογ. Λέξ.:** αγοράζω, αγοραστής, αγοραστός, αγορεύω, αγόρευση **Προσδιορ.:** φτηνή, ακριβή, χρηματιστηριακή **(1, 2)**, λαχειοφόρος **(1)**, λαϊκή **(2)** **Φράσεις:** ► Μαύρη αγορά (= για παράνομη πώληση)
αγορεύω *(Ρήμα, Ρ2)* (*ενεστ.* α-γο-ρεύ-ω, *αόρ.* αγόρευσα) [λόγ. < αρχ. ἀγορεύω < ἀγορὰ]	**(*αμτβ.*) μιλώ σε δημόσια συγκέντρωση, βγάζω λόγο:** ► *Ο δικηγόρος αγόρευε για δύο ολόκληρες ώρες στην αίθουσα του δικαστηρίου.*	**Σύνθ.:** απαγορεύω, αναγορεύω, υπαγορεύω **Οικογ. Λέξ.:** αγορά, αγορητής, αγόρευση
αγροίκος, -α, -ο *(Επίθετο, Ε3, έμψυχα)* (αγ-ροί-κος) [αρχ. ἀγροῖκος < ἀγρὸς + οἶκος]	**αυτός που συμπεριφέρεται με άσχημο τρόπο, ο άξεστος, ο ακαλλιέργητος:** ►*Είναι αγροίκος και προσβάλλει συνεχώς τους άλλους.*	**Συνών.:** τραχύς
αγρός (ο) *(Ουσιαστικό, Ο13)* (α-γρός) [αρχ. ἀγρὸς]	**χωράφι, καλλιεργήσιμη γη:** ►*Στη Θεσσαλία καλλιεργούν απέραντους αγρούς με σιτηρά.*	**Συνών.:** κτήμα **Σύνθ.:** αγροφύλακας, αγρόκτημα, αγροτεμάχιο, αγρανάπαυση (= σκόπιμη διακοπή της καλλιέργειας ενός αγρού) **Οικογ. Λέξ.:** αγρότης, αγροτιά, αγροτικός
άγχος (το) *(Ουσιαστικό, Ο37)* (άγ-χος, *γεν.* -ους, *πληθ.* -η) [λόγ. ἄγχος < ἄγχω (= πνίγω)]	**αγωνία, ανησυχία, ανασφάλεια:** ►*Είχα πολύ μεγάλο άγχος για τα αποτελέσματα των ιατρικών εξετάσεων.*	**Οικογ. Λέξ.:** αγχώνω, αγχώδης, αγχωτικός **Προσδιορ.:** ψυχοφθόρο, καθημερινό, έντονο
αγωγή (η) *(Ουσιαστικό, Ο24)* (α-γω-γή) [λόγ. < αρχ. ἀγωγὴ < ἄγω (= οδηγώ)]	**1. η καθοδήγηση των μικροτέρων από τους μεγαλυτέρους, η ανατροφή, η εκπαίδευση:** ►*Η αγωγή και η μόρφωση των νέων αποτελούν υποχρέωση κάθε πολιτείας.*	**Συνών.:** διαπαιδαγώγηση, παιδεία **(1)** **Σύνθ.:** καταγωγή, παραγωγή, αναγωγή, προαγωγή, διαγωγή, συναγωγή, προσαγωγή

	2. προσφυγή σε δικαστήρια για δικαιώματα που έχουν παραβιαστεί: ►*Κατέθεσε αγωγή στο δικαστήριο για τα ενοίκια που του χρωστούσαν.*	**Προσδιορ.:** κοινωνική, κυκλοφοριακή, ηθική, θρησκευτική, ειδική, αισθητική, σεξουαλική **(1)**
αγωγός (ο) (*Ουσιαστικό, Ο13*) (α-γω-γός) [λόγ. < αρχ. ἀγωγὸς < ἄγω (= οδηγώ)]	**1. σωλήνας ή αυλάκι μέσα από τον οποίο μεταφέρεται ή διοχετεύεται κάτι:** ►*Το φυσικό αέριο μεταφέρεται με αγωγό.* **2. (*φυσ.*) υλικό που έχει ή δεν έχει τη δυνατότητα να μεταφέρει θερμική ή ηλεκτρική ενέργεια:** ►*Το ξύλο είναι κακός αγωγός της θερμότητας και του ηλεκτρισμού.*	**Σύνθ.:** πετρελαιαγωγός, υδαταγωγός **Προσδιορ.:** εναέριος, υπόγειος **(1)**, καλός, κακός, ηλεκτρικός **(2)**
άδεια (η) (*Ουσιαστικό, Ο20*) (ά-δει-α) [αρχ. ἄδεια < ἀδεὴς < ἀ στερ. + δέος (= φόβος)]	**1. η συγκατάθεση που δίνεται σε κάποιον να κάνει κάτι:** ►*Για να πάω στη διήμερη εκδρομή της τάξης μου, παίρνω πρώτα άδεια από τους γονείς μου.* **2. έγγραφο που δίνει το δικαίωμα σε κάποιον να κάνει κάτι:** ►*Έβγαλε άδεια για την ανέγερση πρώτης κατοικίας.* **3. το δικαίωμα που έχει κάποιος να απουσιάσει από την εργασία του για ένα χρονικό διάστημα:** ►*Κράτησε την άδειά του για τις καλοκαιρινές διακοπές.*	**Προσδιορ.:** αναρρωτική, κανονική, εκπαιδευτική **(3)**, προφορική, εικοσιτεράωρη **(1, 3)**
αδέξιος, -α, -ο (*Επίθετο, Ε4, έμψυχα και άψυχα*) (α-δέ-ξι-ος) [λόγ. < ελνστ. ἀδέξιος < ἀ στερ. + δεξιὸς (= ικανός)]	**αυτός που δεν έχει την ικανότητα να κάνει κάτι σωστά, προσεκτικά και επιτυχημένα:** ►*Ο οδηγός φάνηκε αδέξιος, χάνοντας τον έλεγχο του αυτοκινήτου σε μια απότομη στροφή του δρόμου.*	**Αντίθ.:** επιδέξιος, επιτήδειος **Προσδιοριζ.:** οδηγός, τεχνίτης, χειρισμοί (οι), ενέργεια **Οικογ. Λέξ.:** αδέξια (*επίρρ.*), αδεξιότητα

αδημονώ *(Ρήμα, Ρ6)* (*ενεστ.* α-δη-μο-νώ, *πρτ.* αδημονούσα, *μτχ. ενεργ. ενεστ.* αδη-μονώντας) [*αρχ.* ἀδημονῶ < ἀδήμων (= ανήσυ-χος)]	**(*μτβ.*) περιμένω με αγω-νία και ανησυχία, ανυπο-μονώ:** ►*Αδημονούσε να ξα-ναδεί και να φιλήσει το χώμα της πατρίδας, ύστερα από τρι-άντα χρόνια που βρισκόταν στην ξενιτιά.*	**Συνών.:** ανησυχώ, λαχτα-ρώ **Οικογ. Λέξ.:** αδημονία
αδιάβλητος, -η -ο *(Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα)* (α-διά-βλη-τος) [*λόγ.* < *αρχ.* ἀδιάβλητος < *ἀ στερ.* + διαβλητὸς < διαβάλ-λω (= συκοφαντώ)]	**αυτός που δεν μπορεί να κατηγορηθεί για έλλει-ψη τιμιότητας και αμε-ροληψίας :** ► *Πρόκειται για έναν έντιμο και αδιάβλητο δικαστή.*	**Αντίθ.:** διαβλητός **Συνών.:** άμεμπτος, άψογος **Προσδιοριζ.:** διαδικασίες (οι), διαγωνισμός, χαρα-κτήρας, εκλογές (οι)
αδιάκοπος, -η, -ο *(Επίθετο, Ε2, άψυχα)* (α-διά-κο-πος) [*λόγ.* < *ελνστ.* ἀδιάκοπος < *ἀ στερ.* + διακόπτω]	**που συμβαίνει συνέχεια, ασταμάτητος:** ►*Για να επι-τύχεις το σκοπό σου, πρέπει να καταβάλεις αδιάκοπες προ-σπάθειες.*	**Οικογ. Λέξ.:** αδιάκοπα (*επίρρ.*) **Προσδιοριζ.:** αγώνας, προ-σπάθεια, επιμονή, βροχή
αδιαλλαξία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (α-διαλ-λα-ξί-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* –) [*λόγ.* ἀδιαλλαξία < *ἀ στερ.* + διαλλάσ-σομαι (= συμφιλιώ-νομαι)]	**η απροθυμία για οποια-δήποτε συνεννόηση και συμβιβασμό:** ►*Στις συνο-μιλίες των δύο πλευρών κυ-ριάρχησαν η αδιαλλαξία και η άρνηση.*	**Αντίθ.:** διαλλακτικότητα, μετριοπάθεια **Συνών.:** ισχυρογνωμοσύνη **Οικογ. Λέξ.:** αδιάλλακτος, αδιάλλακτα (*επίρρ.*) **Προσδιορ.:** ανεξήγητη, προκλητική
αδιάσειστος, -η, -ο *(Επίθετο, Ε2, άψυχα)* (α-διά-σει-στος) [*λόγ.* < *ελνστ.* ἀδιάσειστος < *ἀ στερ.* + διασείω (= κλονίζω)]	**ακλόνητος, ατράνταχτος:** ►*Ο κατηγορούμενος υπο-στήριξε την αθωότητά του με αδιάσειστα επιχειρήματα.*	**Συνών.:** ακράδαντος **Οικογ. Λέξ.:** αδιάσειστα (*επίρρ.*) **Προσδιοριζ.:** απόδειξη, τεκμήριο, μαρτυρία, στοι-χείο

αδίστακτος και **αδίσταχτος, -η, -ο** (*Επίθετο, Ε2, έμ-ψυχα*) (α-δί-στα-κτος) [λόγ. < ελνστ. ἀδίστακτος < ἀ *στερ.* + διστάζω]	**αυτός που δεν έχει ενδοιασμούς και ηθικούς φραγμούς:** ►*Είναι αδίστακτος μπροστά στην ικανοποίηση των προσωπικών φιλοδοξιών του.*	**Αντίθ.:** διστακτικός **Οικογ. Λέξ.:** αδίστακτα (*επίρρ.*) **Προσδιοριζ.:** δολοφόνος, απατεώνας, εκμεταλλευτής
αδράνεια (η) (*Ουσιαστικό, Ο20*) (α-δρά-νει-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* -) [αρχ. ἀδράνεια < ἀ *στερ.* + δρανὴς < δραίνω < δρῶ]	**1. έλλειψη δραστηριοποίησης, απραξία, νωθρότητα:** ►*Η αδράνεια της άμυνας οδήγησε στην ήττα της ομάδας ποδοσφαίρου.* **2. (*φυσ.*) η ιδιότητα των υλικών σωμάτων να διατηρούν την κατάσταση κίνησης ή ηρεμίας στην οποία βρίσκονται:** ►*Το λεωφορείο συνέχισε για λίγα μέτρα την κίνησή του λόγω της αδράνειας, παρά το φρενάρισμα του οδηγού.*	**Αντίθ.:** δράση, δραστηριότητα, ενεργητικότητα **(1)** **Συνών.:** ακινησία, στασιμότητα **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** αδρανώ, αδρανής, αδρανώς (*επίρρ.*), αδρανοποίηση **Προσδιορ.:** εγκληματική, ανεξήγητη, ασυγχώρητη, αδικαιολόγητη, πλήρης, απόλυτη, χαρακτηριστική **(1)**
αειθαλής, -ής, -ές (*Επίθετο, Ε9, έμψυχα και άψυχα*) (α-ει-θα-λής, *γεν.* -ούς, -ούς, -ούς, *πληθ.* -είς, -είς, -ή) [λόγ. ἀειθαλὴς < ἀεὶ (= πάντα) + θάλλω (= ανθίζω, ακμάζω)]	**1. που έχει φύλλα χειμώνα και καλοκαίρι:** ►*Η ελιά είναι αειθαλές δέντρο.* **2. (*μτφ.*) αυτός που έχει ζωντάνια, ο ακμαίος:** ►*Παρά την προχωρημένη ηλικία του παρέμεινε αειθαλής και αγέραστος.*	**Αντίθ:** φυλλοβόλος **(1)** **Συνών.:** θαλερός, σφριγηλός, ακατάβλητος **(2)** **Προσδιοριζ.:** φυτό, θάμνος, δέντρο **(1)**
αέρας και **αγέρας** (ο) (*Ουσιαστικό, Ο1*) (α-έ-ρας, *γεν.* -α, *πληθ.* -ηδες) [μεσν. ἀέρας < αρχ. ἀὴρ]	**1. το μείγμα των αερίων που περιβάλλει τη γη:** ►*Ο ατμοσφαιρικός αέρας περιέχει κυρίως άζωτο και οξυγόνο.* **2. ο άνεμος:** ►*Σηκώθηκε δυνατός αέρας και ξερίζωσε τα δέντρα.*	**Σύνθ.:** αερολιμένας, αεροσυνοδός, αεράμυνα, αεροπειρατεία, αεροφωτογραφία **Οικογ. Λέξ.:** αέρινος, αεράτος, αέριος, αερίζω, αεράκι **Προσδιορ.:** θαλασσινός, δροσερός, παγερός, μολυσμένος, πεπιεσμένος **(1, 2)**

	3. (*μτφ.*) άνεση, ικανότητα, ευχέρεια: ► *Ανέβηκε στην έδρα με τον αέρα ενός ανθρώπου που ξέρει πολύ καλά τη δουλειά του.*	**Φράσεις:** ►Λόγια του αέρα (= για λόγια που δεν έχουν αξία) ►Του πήρε τον αέρα (= τον κάνει ό,τι θέλει) ►Πιάνει πουλιά στον αέρα (= είναι πανέξυπνος) ►Πήραν τα μυαλά του αέρα (= αποθρασύνθηκε)
αήττητος, -η, -ο (*Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα*) (α-ήτ-τη-τος) [*λόγ.* < *αρχ.* ἀήττητος < ἀ *στερ.* + ἡττῶμαι (= νικιέμαι)]	**αυτός που δε νικήθηκε ή δεν μπορεί να νικηθεί από κάποιον:** ►*Ο αθλητής της πυγμαχίας εμφανίστηκε αήττητος στο αγώνισμά του.*	**Αντίθ.:** ηττημένος, νικημένος **Συνών.:** ακαταμάχητος, ανίκητος **Οικογ. Λέξ.:** αήττητα (*επίρρ.*) **Προσδιοριζ.:** ομάδα, αθλητής, στρατός, στόλος
άθλος (ο) (*Ουσιαστικό, Ο14*) (ά-θλος, *γεν.* -ου, *πληθ.* -οι) [*λόγ.* < *αρχ.* ἆθλος]	**σπουδαίο κατόρθωμα, κοπιαστική προσπάθεια, αγώνας:** ►*Η επίδοση του αθλητή της σφαίρας αποτελεί πραγματικό άθλο.* ►*Οι δώδεκα άθλοι του Ηρακλή είναι γνωστοί από τη μυθολογία.*	**Σύνθ.:** αθλοπαιδιά, αθλοθέτης (= αυτός που ορίζει το βραβείο), πένταθλο, δέκαθλο **Οικογ. Λέξ.:** αθλούμαι, άθλημα, αθλητής, αθλητικός, άθληση **Προσδιορ.:** οικονομικός, επιστημονικός
αθώος, -α, -ο (*Επίθετο, Ε3, έμψυχα και άψυχα*) (α-θώ-ος) [*αρχ.* ἀθῷος]	**1. αυτός που θεωρείται ή αποδεικνύεται ότι τελικά δεν έκανε αυτό για το οποίο κατηγορείται:** ►*Οι κατηγορούμενοι κρίθηκαν αθώοι από το δικαστήριο.* **2. αυτός που δεν έχει πονηριά, ο αγνός:** ►*Ήταν ένα αθώο παιδί, γι' αυτό παρασύρθηκε από τις κακές παρέες.* **3. ακίνδυνος:** ►*Το κάπνισμα ποτέ δεν είναι αθώο, γιατί βλάπτει σοβαρά την υγεία.*	**Αντίθ.:** ένοχος **(1)** **Συνών:** απονήρευτος, άκακος **(2)**, αβλαβής **(3)** **Οικογ. Λέξ.:** αθώα (*επίρρ.*), αθωώνω, αθώωση, αθωότητα, αθωωτικός
αίγλη (η) (*Ουσιαστικό, Ο25*) (αί-γλη, *γεν.* -ης, *πληθ.* -) [*λόγ.* < *αρχ.* αἴγλη]	**φήμη, δόξα, λάμψη:** ►*Η παρουσία πολλών επισήμων έδωσε ξεχωριστή αίγλη στην εκδήλωση.*	**Συνών.:** γόητρο, ακτινοβολία, μεγαλοπρέπεια **Οικογ. Λέξ.:** Αγλαΐα **Προσδιορ.:** αιώνια, ξεχωριστή, εξαιρετική

αίμα (το) *(Ουσιαστικό, Ο39)* (αί-μα, *γεν.* -ατος, *πληθ.* -ατα, *γεν.* -άτων) [αρχ. αἷμα]	**1. το κόκκινο ζωτικό υγρό που κυκλοφορεί στα αγγεία του σώματος των ανθρώπων και των ζώων:** ►*Κόπηκε στο χέρι του και έτρεξε πολύ αίμα.* **2. η συγγένεια:** ►*Ο Κώστας και εγώ είμαστε από το ίδιο αίμα.*	**Συνών:** σόι, καταγωγή **(2)** **Σύνθ.:** αιματοχυσία, αιμορραγία, αιματοκρίτης, αιμοδότης, αναιμία **Οικογ. Λέξ.:** αιμάτωμα, αιματηρός, αιματηρά *(επίρρ.)* **Προσδιορ.:** παγωμένο **(1)** **Φράσεις:** ►Μου κόπηκε το αίμα (= τρομοκρατήθηκα) ►Θα πάρω το αίμα μου πίσω (= θα εκδικηθώ) ►Μου ανέβηκε το αίμα στο κεφάλι (= εκνευρίστηκα) ►Έφτυσα αίμα (= κουράστηκα πολύ) **Παροιμ.:** ►Το αίμα νερό δε γίνεται, κι αν γίνεται δεν πίνεται
αίνιγμα (το) *(Ουσιαστικό, Ο40)* (αί-νιγ-μα, *γεν.* -ατος, *πληθ.* -ατα, *γεν.* -άτων) [λόγ. < αρχ. αἴνιγμα < αἰνίσσομαι (= μιλώ αινιγματικά)]	**1. φράση σκόπιμα ασαφής, με νόημα που δεν κατανοείται και πρέπει κανείς να το μαντέψει:** ►*Το αίνιγμα «Ψηλός ψηλός καλόγερος και κόκαλα δεν έχει» είναι γνωστό σε πολλούς.* **2. καθετί που είναι δυσκολοερμήνευτο, αβέβαιο και μυστηριώδες:** ►*Η εξαφάνιση αυτού του ανθρώπου εξακολουθεί να παραμένει ένα αίνιγμα.*	**Συνών:** μυστήριο, γρίφος **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** αινιγματικά *(επίρρ.)*, αινιγματικός, αινιγματώδης **Προσδιορ.:** διφορούμενο **(1)**, ανεξήγητο, ακατανόητο **(1, 2)**
αίρεση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (αί-ρε-ση, *γεν.* -ης, -έσεως, *πληθ.* -έσεις) [αρχ. αἵρεσις < αἱροῦμαι (= εκλέγω, προτιμώ)]	**θρησκευτική διδασκαλία που διαφοροποιείται από το καθιερωμένο και επίσημο δόγμα:** ►*Κατά καιρούς εμφανίστηκαν διάφορες αιρέσεις, που απασχόλησαν τη χριστιανική εκκλησία.*	**Σύνθ.:** προαίρεση, καθαίρεση, εξαίρεση, διαίρεση, αφαίρεση **Προσδιορ.:** καταδικαστέα

αισθάνομαι *(Ρήμα, Ρ1)* (*ενεστ.* αι-σθά-νο-μαι, *παθ. αόρ.* αισθάν-θηκα, *μτχ. παθ. ενεστ.* αισθανόμενος) [*αρχ.* αἰσθάνομαι]	**1.** *(μτβ.)* **αντιλαμβάνομαι με τις αισθήσεις μου, νιώθω:** ►*Αισθάνθηκα έντονα το κρύο περπατώντας στο χιόνι.* **2.** *(μτβ.)* **καταλαβαίνω την κατάσταση κάποιου, συναισθάνομαι:** ►*Αισθάνεται τις συνέπειες των πράξεών του.* **3.** *(μτβ.)* **έχω προαίσθημα για κάτι:** ►*Αισθάνομαι ότι όλα θα πάνε καλά.*	**Συνών.:** διαισθάνομαι **(3)** **Οικογ. Λέξ.:** αίσθημα, αισθηματίας, αισθηματικός, αισθητός, αισθητήριο, αισθητικός, αισθητική **Φράσεις:** ►Αισθάνομαι στο πετσί μου (= νιώθω έντονα)
αίτηση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (αί-τη-ση, *γεν.* -ης, -ήσεως, *πληθ.* -ήσεις, *γεν.* -ήσεων) [*αρχ.* αἴτησις < αἰτῶ (= ζητώ)]	**γραπτή κυρίως αναφορά σε δημόσια ή άλλη υπηρεσία με την οποία ζητούμε κάτι:** ►*Υπέβαλε αίτηση στο Δήμο, για να του χορηγήσουν πιστοποιητικό γεννήσεως.*	**Σύνθ.:** απαίτηση, παραίτηση **Προσδιορ.:** ενυπόγραφη, πρωτοκολλημένη
αιφνιδιάζω *(Ρήμα, Ρ4)* (*ενεστ.* αι-φνι-δι-ά-ζω, *αόρ.* αιφνιδίασα, *παθ. αόρ.* αιφνιδιάστηκα, *παθ. μτχ.* αιφνιδιασμένος) [*μεσν.* αἰφνιδιάζω]	*(μτβ.)* **κάνω ή λέω κάτι που ξαφνιάζει τους άλλους, κάτι που δεν το περιμένουν:** ►*Ο ομιλητής με αυτά που είπε αιφνιδίασε το ακροατήριό του.*	**Συνών:** εκπλήσσω **Οικογ. Λέξ.:** αιφνίδιος, αιφνιδιασμός, αιφνιδιαστικός, αιφνιδιαστικά *(επίρρ.)*
αιώνας (ο) *(Ουσιαστικό, Ο1)* (αι-ώ-νας) [*λόγ.* < *αρχ.* αἰὼν]	**1. χρονικό διάστημα εκατό χρόνων:** ►*Τα ελαιόδεντρα ζουν περισσότερο από έναν αιώνα.* **2. μεγάλο χρονικό διάστημα:** ►*Είχαμε έναν αιώνα να συναντηθούμε.*	**Συνών:** εκατονταετία **Σύνθ.:** αιωνόβιος, μεσαίωνας **Οικογ. Λέξ.:** αιώνιος, αιώνια *(επίρρ.)*, αιωνιότητα **Προσδιορ.:** χρυσός, ένδοξος, λαμπρός, κλασικός
ακούσιος, -α, -ο *(Επίθετο, Ε4, έμψυχα και άψυχα)* (α-κού-σι-ος) [*λόγ.* < *αρχ.* ἀκούσιος < ἀ *στερ.* + ἑκούσιος]	**αυτός που γίνεται χωρίς τη θέληση κάποιου:** ►*Υπήρξε ακούσιος μάρτυρας της συνομιλίας τους.*	**Αντίθ.:** εκούσιος, θελημένος, εσκεμμένος **Συνών.:** αθέλητος **Οικογ. Λέξ.:** ακούσια *(επίρρ.)* **Προσδιοριζ.:** ενέργεια, συμμετοχή, κίνηση

ακράδαντος, -η, -ο (*Επίθετο, Ε2, άψυχα*) (α-κρά-δα-ντος) [λόγ. < ελνστ. ἀκράδαντος < ἀ στερ. + κραδαίνω (= σείω)]	**που παραμένει σταθερός, που δεν κλονίζεται:** ►*Οι αποδείξεις για την αθωότητά του είναι ακράδαντες.*	**Αντίθ.:** αμφίβολος **Συνών.:** ακλόνητος, ατράνταχτος, αδιάσειστος **Οικογ. Λέξ.:** κραδασμός, ακράδαντα *(επίρρ.)* **Προσδιοριζ.:** πίστη
ακριβός, -ή, -ό (*Επίθετο, Ε1, έμψυχα και άψυχα*) (α-κρι-βός) Προσοχή! ►ακριβά *(επίρρ.)* (= πάρα πολύ) ►ακριβώς *(επίρρ.)* (= με ακρίβεια) [μεσν. ἀκριβὸς < αρχ. ἀκριβὴς]	**1. που έχει υψηλή τιμή, που κοστίζει πολύ:** ►*Αγόρασε ένα ακριβό αυτοκίνητο.* **2. *(μτφ.)* πολυαγαπημένος, προσφιλής:** ►*Ακριβή μου Ελένη!*	**Αντίθ.:** φτηνός, οικονομικός **(1)** **Συνών.:** λατρευτός, φίλτατος **(2)** **Σύνθ.:** πανάκριβος **Οικογ. Λέξ.:** ακριβά *(επίρρ.)*, ακρίβεια, ακριβαίνω **Παροιμ.:** Ακριβός στα πίτουρα και φτηνός στ᾽ αλεύρι
ακρόαση (η) (*Ουσιαστικό, Ο28*) (α-κρό-α-ση, *γεν.* -ης, -άσεως, *πληθ.* -άσεις, *γεν.* -άσεων) [αρχ. ἀκρόασις < ἀκροῶμαι]	**1. το να ακούει κανείς με προσοχή:** ►*Η ακρόαση της ραδιοφωνικής εκπομπής είχε μεγάλη επιτυχία.* **2. το να γίνεται κανείς δεκτός από επίσημα πρόσωπα, για να εκθέσει σ᾽ αυτά τα αιτήματά του:** ►*Ο υπουργός δέχτηκε σε ακρόαση τους εκπροσώπους των εργαζομένων.* **3. *(ιατρ.)* η εξέταση αρρώστου με το αυτί ή το ακουστικό:** ►*Από την ακρόαση του αρρώστου φάνηκε ότι αυτός ήταν καλά στην υγεία του.*	**Οικογ. Λέξ.:** ακροώμαι, ακροατής, ακροαστικά **Προσδιορ.:** δημόσια **(1, 2)**, επίσημη **(2)** **Φράσεις:**►Ούτε φωνή ούτε ακρόαση (= για κάποιον που δεν έδωσε σημεία ζωής)
ακτίνα, αχτίνα και αχτίδα (η) (*Ουσιαστικό, Ο21*) (α-κτί-να) [λόγ. < ελνστ. ἀκτῖνα < αρχ. ἀκτὶς]	**1. η φωτεινή γραμμή που εκπέμπεται από τον ήλιο ή άλλο λαμπερό σώμα:** ►*Οι ακτίνες του ήλιου έμπαιναν στο δωμάτιο από το ανοιχτό παράθυρο.*	**Συνών.:** ημιδιάμετρος **(2)** **Σύνθ.:** ακτινολόγος, ακτινογράφηση **Οικογ. Λέξ.:** ακτινωτός, ακτινίδιο **Προσδιορ.:** εκτυφλωτική, πολύχρωμη, υπέρυθρες (οι) **(1)**

	2. *(μαθημ.)* **το ευθύγραμμο τμήμα που ενώνει το κέντρο του κύκλου με την περιφέρεια:** ►*Η ακτίνα του κύκλου είναι το μισό της διαμέτρου.*	
αλαζονεία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (α-λα-ζο-νεί-α *γεν.* -ας, *πληθ.* –) [λόγ. < αρχ. ἀλαζονεία < ἀλαζονεύομαι]	**η υπέρμετρη περηφάνια και περιφρόνηση προς τους άλλους:** ►*Η συμπεριφορά του χαρακτηρίζεται συνήθως από αλαζονεία και εγωισμό.*	**Αντίθ.:** μετριοφροσύνη, ταπεινοφροσύνη, σεμνότητα **Συνών.:** υπεροψία, κομπασμός, έπαρση **Προσδιορ.:** παθολογική, αφάνταστη, υπερβολική
αλήθεια (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (α-λή-θει-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* -ες, *γεν.* -) [αρχ. ἀλήθεια < ἀληθὴς < ἀ στερ. + λῆθος (= λησμονιά)]	**1. καθετί που συμφωνεί με ό,τι πραγματικά συμβαίνει ή υπάρχει:** ►*Η αλήθεια είναι ότι εφέτος είχαμε βαρύ χειμώνα.* **2. κάτι που είναι αποδεδειγμένο και δε δέχεται αμφισβήτηση:** ►*Ορισμένες επιστημονικές αλήθειες είναι γνωστές από τα αρχαία χρόνια.* **3.** *(ως επίρρ.)* **πράγματι:** ►*Είναι, στ' αλήθεια, ένας εξαίρετος επιστήμονας.*	**Αντίθ.:** ψέμα, ψεύδος, ψευτιά **(1)** **Συνών.:** πραγματικότητα **(1)**, γεγονός **(2)**, πραγματικά **(3)** **Σύνθ.:** αναλήθεια, φιλαλήθεια **Οικογ. Λέξ.:** αληθής, αληθινός, αληθεύω **Προσδιορ.:** αναμφισβήτητη, απόλυτη, επιστημονική **(1, 2)**
αλληλεγγύη (η) *(Ουσιαστικό, Ο25)* (αλ-λη-λεγ-γύ-η, *γεν.* -ης, *πληθ.* –) [μτγν. ἀλληλεγγύη]	**αμοιβαία αλληλοβοήθεια ανάμεσα σε δύο ή περισσότερα άτομα:** ►*Οι μαθητές συγκέντρωσαν τρόφιμα, δείχνοντας την αλληλεγγύη τους στα παιδιά της Αφρικής.*	**Συνών.:** συμπαράσταση, αλληλοϋποστήριξη **Προσδιορ.:** κοινωνική, επαγγελματική
αλλοδαπός, -ή, -ό *(Επίθετο, Ε1, έμψυχα και άψυχα)* (αλ-λο-δα-πός) [λόγ. < αρχ. ἀλλοδαπὸς]	**αυτός που κατάγεται από ξένη χώρα:** ►*Στην Ελλάδα ζουν τα τελευταία χρόνια πολλοί αλλοδαποί.*	**Αντίθ.:** ημεδαπός **Προσδιοριζ.:** εργάτης, τουρίστας, φοιτητής **Φράσεις:** ►Ζει στην αλλοδαπή (= ζει στο εξωτερικό)

αλλοίωση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (αλ-λοί-ω-ση, *γεν.* -ης, *πληθ.* -ώσεις, *γεν.* -ώσεων) [λόγ. < αρχ. ἀλλοίωσις < ἀλλοιῶ < ἀλλοῖος]	**1. αλλαγή ή μεταβολή προς το χειρότερο:** ►*Η αλλοίωση που εμφανίζει η εικόνα της τηλεόρασης οφείλεται σε βλάβη του πομπού.* **2. νόθευση, παραποίηση:** ►*Η αλλοίωση του εγγράφου δε γίνεται πάντοτε εύκολα αντιληπτή.* **3. αποσύνθεση, σήψη:** ►*Η αλλοίωση στα κρέατα του ψυγείου ήταν προχωρημένη.*	**Συνών.:** μετατροπή **(1)**, παραχάραξη, πλαστογράφηση **(2)**, σάπισμα **(3)**
αλτρουισμός (ο) *(Ουσιαστικό, Ο13)* (αλ-τρου-ι-σμός, *γεν.* -ού, *πληθ.* –) [μτγν. αλτρουισμός < γαλλ. altruisme < λατ. alter (= ἄλλος)]	**αγάπη και φροντίδα προς τους άλλους, χωρίς να υπάρχει προσωπικό όφελος:** ►*Δείχνει πάντοτε αισθήματα φιλίας και αλτρουισμού προς όλους τους συμπατριώτες του.*	**Συνών.:** φιλαλληλία **Οικογ. Λέξ.:** αλτρουιστής, αλτρουιστικός, αλτρουιστικά *(επίρρ.)* **Προσδιορ.:** έμφυτος, φυσικός
άλωση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (ά-λω-ση, *γεν.* -ης, -ώσεως, *πληθ.* -ώσεις, *γεν.* -ώσεων) [λόγ. < αρχ. ἅλωσις < ἁλίσκομαι (= κυριεύομαι)]	**1. η κατάληψη οχυρωμένης θέσης, ιδίως πόλης, με βίαια μέσα:** ►*Η άλωση του κάστρου έγινε ύστερα από πολύμηνη πολιορκία.* **2.** ***(κεφ.)*** **η κατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους Τούρκους:** ►*Η Άλωση της Πόλης έγινε το 1453.*	**Συνών.:** κατάκτηση, κυρίευση, εκπόρθηση
αμάθεια (η) *(Ουσιαστικό, Ο20)* (α-μά-θει-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* –) [αρχ. ἀμαθία < ἀμαθὴς]	**η έλλειψη γνώσεων:** ►*Η αμάθειά του τον οδήγησε σε λανθασμένες επιλογές.*	**Αντίθ.:** γνώση, πολυμάθεια **Συνών.:** άγνοια, αγραμματοσύνη
αμελώ *(Ρήμα, Ρ6)* (*ενεστ.* α-με-λώ, *αόρ.* αμέλησα, *παθ. αόρ.* αμελήθηκα, *παθ. μτχ.* αμελημένος) [αρχ. ἀμελῶ < ἀμελὴς]	***(μτβ.)*** **δε φροντίζω να κάνω κάτι, παραμελώ, αδιαφορώ:** ►*Τον τελευταίο καιρό αμελεί τις υποχρεώσεις του.* ►*Μην αμελήσεις να μου στείλεις το βιβλίο που σου ζήτησα.*	**Αντίθ.:** φροντίζω, νοιάζομαι, μεριμνώ **Συνών.:** παραβλέπω **Σύνθ.:** παραμελώ **Οικογ. Λέξ.:** αμελής, αμελώς *(επίρρ.)*, αμέλεια, αμελητέος

άμιλλα (η) *(Ουσιαστικό,* O20) (ά-μιλ-λα, *γεν.* -ας, *πληθ.* –) [λόγ. < αρχ. ἅμιλ-λα]	**ο συναγωνισμός ανάμεσα σε πρόσωπα για διάκριση και υπεροχή, χωρίς ανταγωνισμό και αντιπαλότητα:** ►*Η ευγενής άμιλλα μεταξύ των μαθητών οδηγεί σε καλύτερες επιδόσεις.*	**Σύνθ.:** εφάμιλλος, απαράμιλλος **Προσδιορ.:** ευγενής, διαρκής
αμοιβή (η) *(Ουσιαστικό,* O24) (α-μοι-βή) Προσοχή! αμείβω αλλά αμοιβή! [αρχ. ἀμοιβὴ < ἀμείβω]	**1. τα χρήματα που παίρνει κάποιος για τη δουλειά που κάνει:** ►*Η αμοιβή ενός υπαλλήλου εξαρτάται και από τα χρόνια υπηρεσίας του.* **2. βραβείο, έπαινος ή διάκριση που δίνεται σε κάποιον:** ►*Το χειροκρότημα του κοινού είναι η μεγαλύτερη αμοιβή για κάθε καλλιτέχνη.*	**Συνών.:** μισθός, πληρωμή **(1)**, επιβράβευση, ανταμοιβή **(2)** **Σύνθ.:** ανταμοιβή **Οικογ. Λέξ.:** αμείβω, αμοιβαίος, αμοιβαία *(επίρρ.)*, αμοιβαιότητα **Προσδιορ.:** γενναία, νόμιμη **(1)**, ηθική, συμβολική **(2)**, υλική **(1, 2)**
άμυνα (η) *(Ουσιαστικό,* O20) (ά- μυ-να, *γεν.* -ας, -ύνης, *πληθ.* –) [αρχ. ἄμυνα < ἀμύνω (= υπερασπίζω)]	**1. απόκρουση επίθεσης ή άλλου κινδύνου:** ► *Η ηρωική άμυνα των στρατιωτών εμπόδισε την εισβολή των εχθρών στη χώρα.* **2. όλα τα μέσα που χρησιμοποιούνται, για να αντιμετωπιστεί ένας κίνδυνος:** ►*Τα εμβόλια είναι η καλύτερη άμυνα κατά διαφόρων ασθενειών.*	**Αντίθ.:** επίθεση, έφοδος **(1)** **Συνών.:** αντίσταση, υπεράσπιση, προάσπιση **(1)** **Σύνθ.:** αεράμυνα, αυτοάμυνα **Οικογ. Λέξ.:** αμύνομαι, αμυντικός, αμυντικά *(επίρρ.)* **Προσδιορ.:** αντιαεροπορική, εθνική, σθεναρή **(1)**, νόμιμη, παθητική **(1, 2)**
αμφιβάλλω *(Ρήμα)* (*ενεστ.* αμ-φι-βάλ-λω, *αόρ.* αμφέβαλα) [αρχ. ἀμφιβάλλω < ἀμφὶ + βάλλω (= ρίχνω γύρω)]	***(αμτβ., μτβ.)* δεν είμαι βέβαιος για κάτι, έχω επιφυλάξεις:** ►*Αμφιβάλλω για την ειλικρίνειά σου.* ►*Αμφιβάλλω αν θα βρεθεί αγοραστής για το αυτοκίνητό σου.* ►*Κανείς δεν αμφιβάλλει ότι η προσφορά του στην επιστήμη υπήρξε μεγάλη.*	**Συνών.:** διστάζω, αμφιταλαντεύομαι **Οικογ. Λέξ.:** αμφίβολος, αμφιβολία

αμφισβητώ (*Ρήμα, Ρ6*) (*ενεστ.* αμ-φι-σβη-τώ, *αόρ.* αμφισβήτησα, *παθ. αόρ.* αμφισβητήθηκα, *παθ. μτχ.* αμφισβητημένος) [αρχ. ἀμφισβητῶ]	*(μτβ.)* **φέρνω αντιρρήσεις, δε δέχομαι κάτι ως αληθινό ή ορθό:** ►*Ποτέ δεν αμφισβήτησα την εξυπνάδα και την ωριμότητά σου.* ►*Μερικοί αμφισβήτησαν ότι η ομάδα μας νίκησε δίκαια.*	**Αντίθ.:** παραδέχομαι, αποδέχομαι **Συνών.:** αμφιβάλλω **Οικογ. Λέξ.:** αμφισβήτηση, αμφισβητήσιμος, αμφισβητίας
αναβολή (η) (*Ουσιαστικό, Ο24*) (α-να-βο-λή) [αρχ. ἀναβολὴ < ἀναβάλλω]	**η μετάθεση μιας πράξης για το μέλλον:** ►*Ο διαιτητής αποφάσισε την αναβολή του αγώνα εξαιτίας των κακών καιρικών συνθηκών.*	**Οικογ. Λέξ.:** αναβάλλω, αναβλητικός, αναβλητικότητα **Προσδιορ.:** απαράδεκτη, δικαιολογημένη, μεγάλη, μικρή, τελευταία
αναγκάζω (*Ρήμα, Ρ4*) (α-να-γκά-ζω, *αόρ.* ανάγκασα, *παθ. αόρ.* αναγκάστηκα, *παθ. μτχ.* αναγκασμένος) [αρχ. ἀναγκάζω < ἀνάγκη]	*(μτβ.)* **υποχρεώνω κάποιον να κάνει κάτι που δε θέλει, επιβάλλω κάτι με τη βία:** ►*Η φτώχεια ανάγκασε πολλούς να φύγουν από τα χωριά και να μεταναστεύσουν στις πόλεις.* ►*Ανάγκασε τον αντίπαλο να παραδοθεί.*	**Συνών.:** εξαναγκάζω, πιέζω, καταπιέζω **Σύνθ.:** εξαναγκάζω, καταναγκάζω **Οικογ. Λέξ.:** ανάγκη, αναγκαίος, αναγκαιότητα, αναγκασμός, αναγκαστικός, αναγκαστικά *(επίρρ.)*
αναγνωρίζω (*Ρήμα, Ρ4*) (α-να-γνω-ρί-ζω, *αόρ.* αναγνώρισα, *παθ. αόρ.* αναγνωρίστηκα, *παθ. μτχ.* αναγνωρισμένος) [λόγ. < αρχ. ἀναγνωρίζω]	**1.** *(μτβ.)* **θυμάμαι κάποιον ή κάτι που γνώρισα στο παρελθόν:** ►*Άλλαξες τόσο πολύ που με δυσκολία σε αναγνώρισα.* **2.** *(μτβ.)* **παραδέχομαι κάτι ως αληθινό και έγκυρο, ομολογώ:** ►*Αναγνώρισε αμέσως ότι είχε κάνει λάθος.* ►*Χωρίς δισταγμό αναγνώρισε ποιο ήταν το σωστό.* **3.** *(μτβ.)* **δείχνω την εκτίμησή μου προς κάποιον ή κάτι:** ►*Η πολιτεία αναγνώρισε την προσφορά του στην πατρίδα.*	**Συνών.:** αποδέχομαι **(2)**, εκτιμώ, επιβραβεύω **(3)** **Οικογ. Λέξ.:** αναγνώριση, αναγνωριστικός, αναγνωριστικά *(επίρρ.)*, αναγνωρίσιμος **Φράσεις:** ► Δε σε αναγνωρίζω! (= για να δείξουμε έκπληξη ή δυσαρέσκεια σε κάποιον)

ανάδοχος (ο, η) *(Ουσιαστικό, Ο16)* (α-νά-δο-χος) [μτγν. *ἀνάδοχος* < αρχ. *ἀναδέχομαι*]	**1. αυτός που αναλαμβάνει την ευθύνη να εκτελέσει ένα έργο:** ►*Ανάδοχος του αεροδρομίου είναι μία ξένη εταιρεία.* **2. αυτός που δίνει το όνομα στο μωρό, ο νονός:** ►*Ο ιερέας ρώτησε τον ανάδοχο για το όνομα του μωρού.*	**Συνών.:** εργολάβος, κατασκευαστής **(1)** **Προσδιορ.:** αρχικός, κύριος, αξιόπιστος **(1)**, υποψήφιος **(1, 2)**
αναδρομή (η) *(Ουσιαστικό, Ο24)* (α-να-δρο-μή) [μτγν. *ἀναδρομὴ* < *ἀνὰ* + *δρομὴ*]	**επιστροφή στα περασμένα, στα προηγούμενα:** ►*Το βιβλίο για τους Ολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας του 2004 περιέχει μια σύντομη αναδρομή στις προηγούμενες Ολυμπιάδες.*	**Συνών.:** επαναφορά **Οικογ. Λέξ.:** αναδρομικός, αναδρομικά *(επίρρ.)*, αναδρομικότητα **Προσδιορ.:** ευχάριστη, ιστορική, σύντομη, νοσταλγική
αναζήτηση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (α-να-ζή-τη-ση, *γεν.* -ης, -ήσεως, *πληθ.* -ήσεις) [λόγ. < αρχ. *ἀναζήτησις* < *ἀναζητῶ*]	**επίμονη προσπάθεια για να βρεθεί κάποιος ή κάτι, έρευνα:** ►*Η αναζήτηση στέγης απασχολεί κάθε χρόνο χιλιάδες φοιτητές.*	**Συνών.:** διερεύνηση **Οικογ. Λέξ.:** αναζητώ **Προσδιορ.:** άμεση, επίμονη, επίπονη, επιστημονική, συστηματική, πνευματικές (οι), καλλιτεχνικές (οι)
αναίδεια (η) *(Ουσιαστικό, Ο20)* (α-ναί-δει-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* -) [λόγ. < αρχ. *ἀναίδεια* < *ἀναιδὴς* < *ἀν στερ.* + *αἰδὼς* (= ντροπή)]	**έλλειψη ντροπής ή διακριτικότητας, θρασύτητα:** ►*Η αναίδειά του ξεπέρασε κάθε όριο.*	**Αντίθ.:** σεμνότητα **Συνών.:** αδιαντροπιά, αυθάδεια **Οικογ. Λέξ.:** αναιδής, αναιδώς *(επίρρ.)* **Προσδιορ.:** πρωτοφανής, απίστευτη, αχαρακτήριστη, μεγάλη
ανακαίνιση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (α-να-καί-νι-ση, *γεν.* -ης, -ίσεως, *πληθ.* –ίσεις, *γεν.* -ίσεων) [μτγν. *ἀνακαίνισις* < *ἀνακαινίζω* < *ἀνὰ* + καινὸς (= καινούργιος)]	**δίνω καινούργια μορφή σ' ένα παλιό κτίριο ή χώρο μέσα από διάφορες επισκευές, βελτιώσεις, επιδιορθώσεις:** ►*Οδηγηθήκαμε σε πλήρη ανακαίνιση του σπιτιού μας.*	**Συνών.:** ανανέωση, αναμόρφωση **Οικογ. Λέξ.:** ανακαινίζω, ανακαινιστής, ανακαινιστικός **Προσδιορ.:** γενική, μερική, ολική, τέλεια

ανακαλύπτω *(Ρήμα, Ρ2)* (α-να-κα-λύ-πτω, *αόρ.* ανακάλυψα, *παθ. αόρ.* ανακαλύφθηκα) [λόγ. < αρχ. ἀνακαλύπτω < ἀνὰ + καλύπτω]	**1.** ***(μτβ.)*** **βρίσκω πρώτος και κάνω γνωστό κάτι που ήταν άγνωστο ως τώρα:** ►*Ο Χριστόφορος Κολόμβος ανακάλυψε την Αμερική το 1492.* **2.** ***(μτβ.)*** **φανερώνω, αποκαλύπτω:** ►*Η αστυνομία ανακάλυψε ποιος έκλεψε το αυτοκίνητο.* ►*Ανακάλυψε ότι τελικά ήταν άλλος ο ένοχος της κλοπής.*	**Αντίθ.:** κρύβω, σκεπάζω **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** ανακάλυψη
ανακαλώ *(Ρήμα, Ρ6)* (α-να-κα-λώ, *αόρ.* ανακάλεσα, *παθ. αόρ.* ανακλήθηκα, *παθ. μτχ.* ανακλημένος) [αρχ. ἀνακαλῶ < ἀνὰ + καλῶ]	**1.** ***(μτβ.)*** **καλώ κάποιον να επιστρέψει:** ►*Η κυβέρνηση ανακάλεσε τον πρεσβευτή για διαβουλεύσεις.* **2.** ***(μτβ.)*** **ακυρώνω, καταργώ, παίρνω κάτι πίσω:** ►*Ο κατηγορούμενος ανακάλεσε την πρώτη κατάθεσή του.*	**Συνών.:** επαναφέρω **(1)**, αποσύρω, αναιρώ **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** ανάκληση **Φράσεις:** ►Ανακαλώ στην τάξη (= επαναφέρω στην τάξη) ►Ανακαλώ στη μνήμη (= ξαναθυμάμαι)
ανακοίνωση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (α-να-κοί-νω-ση, *γεν.* -ης, -ώσεως, *πληθ.* -ώσεις) [αρχ. ἀνακοίνωσις < ἀνακοινῶ]	**1. γνωστοποίηση μιας είδησης, αναγγελία:** ►*Η ανακοίνωση των αποτελεσμάτων των βουλευτικών εκλογών θα αρχίσει αργά το βράδυ.* **2. παρουσίαση πορισμάτων επιστημονικής έρευνας:** ►*Στο τελευταίο ιατρικό συνέδριο έγιναν σημαντικές επιστημονικές ανακοινώσεις για το διαβήτη.*	**Συνών.** δημοσίευση **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** ανακοινώνω, ανακοινώσιμος, ανακοινωθέν (το) **Προσδιορ.:** αποκαλυπτική, αυστηρή, επίσημη, λακωνική, έκτακτη, επείγουσα **(1)**, γραπτή, προφορική **(1, 2)**
ανακούφιση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (α-να-κού-φι-ση, *γεν.* -ης, *πληθ.* -) [αρχ. ἀνακούφισις < ἀνὰ + κουφίζω < κοῦφος (= ελαφρός)]	**ελάφρυνση ή απαλλαγή από σωματικό πόνο ή ψυχικό βάρος:** ►*Ένιωσε μεγάλη ανακούφιση από τα καλά αποτελέσματα των ιατρικών εξετάσεων.*	**Συνών.:** ξαλάφρωμα **Οικογ. Λέξ.:** ανακουφίζω, ανακουφιστικός **Προσδιορ.:** βαθιά, μεγάλη, προσωρινή, πραγματική, ψυχική

ανάκριση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (α-νά-κρι-ση, *γεν.* -ης, -ίσεως, *πληθ.* -ίσεις) [αρχ. ἀνάκρισις < ἀνακρίνω]	**λεπτομερειακή εξέταση, για να εξακριβωθεί η αλήθεια:** ►*Ο δράστης ομολόγησε τη ληστεία που διέπραξε ύστερα από πολύωρη ανάκριση.*	**Σύνθ.:** προανάκριση **Οικογ. Λέξ.:** ανακρίνω, ανακριτής, ανακρίτρια, ανακριτικός **Προσδιορ.:** συστηματική, νόμιμη, παράνομη, πολύωρη, εξονυχιστική
ανακύκλωση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (α-να-κύ-κλω-ση, *γεν.* -ης, -ώσεως, *πληθ.* -ώσεις) [μτγν. ἀνακύκλωσις]	**επεξεργασία άχρηστου υλικού ώστε να γίνει δυνατή η επαναχρησιμοποίησή του:** ►*Η ανακύκλωση του χαρτιού βοηθάει σημαντικά στην προστασία του δάσους.*	**Οικογ. Λέξ.:** ανακυκλώνω, ανακυκλώσιμος
αναλφαβητισμός (ο) *(Ουσιαστικό, Ο13)* (α-ναλ-φα-βη-τι-σμός, *γεν.* -ού, *πληθ.* –) [μτγν. ἀναλφαβητισμὸς < αντιδάν. γαλλ. analphabétisme]	**το να μην ξέρει κάποιος να διαβάζει και να γράφει:** ►*Ο αναλφαβητισμός είναι ένα από τα βασικά προβλήματα των χωρών της Αφρικής.*	**Οικογ. Λέξ.:** αναλφάβητος **Προσδιορ.:** λειτουργικός
αναμονή (η) *(Ουσιαστικό, Ο24)* (α-να-μο-νή, *γεν.* -ής, *πληθ.* –) [μτγν. ἀναμονὴ < αρχ. ἀναμένω]	**το να περιμένει κανείς κάποιον ή κάτι:** ►*Η αναμονή στη στάση του λεωφορείου ήταν ολιγόλεπτη.*	**Οικογ. Λέξ.:** αναμένω **Προσδιορ.:** ανώφελη, εκνευριστική, κουραστική, πολύωρη **Φράσεις:** ►Λίστα αναμονής (= κατάλογος ατόμων για μια θέση σε αεροπορική πτήση)
αναμφισβήτητος -η, -ο *(Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα)* (α-ναμ-φι-σβή-τη-τος) [αρχ. ἀναμφισβήτητος < ἀν στερ. + ἀμφισβητῶ]	**αυτός για τον οποίο δεν υπάρχει αντίρρηση ή αμφιβολία, ο βέβαιος:** ►*Είναι ένας επιστήμονας με αναμφισβήτητο κύρος.*	**Αντίθ.:** αμφισβητούμενος, αμφίβολος **Συνών.:** αδιαφιλονίκητος, αναμφίβολος, αναντίρρητος **Οικογ. Λέξ.:** αναμφισβήτητα *(επίρρ.)* **Προσδιοριζ.:** αξία, γεγονός

ανάπαυση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (α-νά-παυ-ση, *γεν.* -ης, -αύσεως, *πληθ.* -) [αρχ. ἀνάπαυσις < ἀναπαύω]	**1. διακοπή από σωματική ή πνευματική εργασία, ξεκούραση:** ►*Μου χρειάζεται ανάπαυση για μερικές ημέρες.* **2. παράγγελμα στη γυμναστική για προσωρινή χαλάρωση:** ►*Ανάπαυση!*	**Αντίθ.:** προσοχή **(2)** **Συνών.:** ανάπαυλα **Σύνθ.:** αγρανάπαυση, ημιανάπαυση **Οικογ. Λέξ.:** αναπαύομαι, αναπαυτικός, αναπαυτικά *(επίρρ.)* **Προσδιορ.:** αιώνια, απαραίτητη, μεσημεριανή **(1)**
ανάρρωση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (α-νάρ-ρω-ση, *γεν.* -ης, -ώσεως, *πληθ.* -ώσεις, *γεν.* -ώσεων) [μτγν. ἀνάρρωσις < ἀναῤῥώνυμι]	**η διαδικασία αποκατάστασης της υγείας ενός αρρώστου:** ►*Η καλή ψυχολογία βοήθησε στη γρήγορη ανάρρωσή του.*	**Οικογ. Λέξ.:** αναρρώνω, αναρρωτικός, αναρρωτήριο **Προσδιορ.:** ταχεία, γρήγορη, δύσκολη
ανασκαφή (η) *(Ουσιαστικό, Ο24)* (α-να-σκα-φή, *γεν.* -ής, *πληθ.* -ές) [μτγν. ἀνασκαφὴ < αρχ. ἀνασκάπτω]	**προσεκτικό σκάψιμο στη γη, με σκοπό την ανεύρεση και μελέτη αρχαίων αντικειμένων:** ►*Οι συστηματικές ανασκαφές στη Βεργίνα οδήγησαν στον τάφο του Φιλίππου.*	**Οικογ. Λέξ.:** ανασκάπτω, ανασκαφικός **Προσδιορ.:** αρχαιολογική, αποκαλυπτική, συστηματική, πολύχρονη, επίπονη
ανάσταση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (α-νά-στα-ση, *γεν.* -ης, -άσεως, *πληθ.* -άσεις, *γεν.* -άσεων) [αρχ. ἀνάστασις < ἀνίστημι (= σηκώνω)]	**1. επαναφορά ενός νεκρού στη ζωή:** ►*Το Σάββατο, πριν από τη Μεγάλη Εβδομάδα, γιορτάζουμε την ανάσταση του Λαζάρου.* **2. η γιορτή της Ανάστασης του Χριστού, το Πάσχα:** ►*Η Ανάσταση του Κυρίου είναι το μεγαλύτερο γεγονός της χριστιανοσύνης.*	**Σύνθ.:** νεκρανάσταση **Οικογ. Λέξ.:** ανασταίνω, αναστάσιμος **Προσδιορ.:** αληθινή, μέλλουσα **(1)** **Φράσεις:** ►Ανάστα ο Κύριος (= για μεγάλη αναστάτωση και φασαρία)
ανατρέπω *(Ρήμα, Ρ2)* (*ενεστ.* α-να-τρέ-πω, *αόρ.* ανέτρεψα, *παθ. αόρ.* ανατράπηκα) [αρχ. ἀνατρέπω]	**1.** ***(μτβ.)*** **ρίχνω κάποιον ή κάτι από τη θέση του, αναποδογυρίζω, γκρεμίζω:** ►*Τα κύματα ήταν τόσο μεγάλα που ανέτρεψαν τις βάρκες των ψαράδων.* **2.** ***(μτβ.)*** **αποδεικνύω ότι κάτι είναι λάθος ή ψέμα:**	**Συνών.:** αναστρέφω **(1)**, αναιρώ, ακυρώνω **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** ανατροπή, ανατρεπτικός, ανατρέψιμος

	►*Όταν γνωριστήκαμε καλύτερα με τον τροχονόμο, μας είπε διάφορα αστεία και έτσι ανέτρεψε την εικόνα που είχαμε ότι ήταν πάντα σοβαρός και αμίλητος.*	
ανατροφή (η) (*Ουσιαστικό, Ο24*) (α-να-τρο-φή, *γεν.* -ής, *πληθ.* –) [λόγ. < ελνστ. ἀνατροφὴ < αρχ. ἀνατρέφω]	**1. φροντίδα για τη σωματική και την πνευματική ανάπτυξη ενός ανηλίκου:** ►*Διέθεσαν πολύ χρόνο για την ανατροφή του παιδιού τους.* **2. η κατάλληλη διαπαιδαγώγηση:** ►*Είναι ένας άνθρωπος με πολύ καλή ανατροφή.*	**Συνών.:** μεγάλωμα **(1)**, διάπλαση **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** ανατρέφω **Προσδιορ.:** καλή, κακή, φιλελεύθερη, κοινωνική, οικογενειακή **(1, 2)**
άναυδος, -η, -ο (*Επίθετο, Ε2, έμψυχα*) (ά-ναυ-δος) [αρχ. ἄναυδος < ἀν στερ. + αὐδὴ (= φωνή)]	**αυτός που έχασε προσωρινά τη φωνή του από έκπληξη, θαυμασμό, συγκίνηση ή φόβο:** ►*Το πλήθος παρακολουθούσε άναυδο την επιχείρηση διάσωσης των τραυματιών.*	**Συνών.:** άφωνος, άλαλος
ανδρεία και **αντρεία** (η) (*Ουσιαστικό, Ο19*) (αν-δρεί-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* –) [αρχ. ἀνδρεία < ἀνδρεῖος < ἀνὴρ]	**παλικαριά, γενναιότητα:** ►*Στον πόλεμο του 1940 οι Έλληνες ξεχώρισαν για την αντρεία που έδειξαν.*	**Αντίθ.:** ανανδρία, δειλία, λιποψυχία **Συνών.:** γενναιοψυχία **Οικογ. Λέξ.:** ανδρείος, αντρειωμένος, αντρειοσύνη
ανεκτικός -ή, -ό (*Επίθετο, Ε1, έμψυχα*) (α-νε-κτι-κός) [μτγν. ἀνεκτικὸς < ἀνέχομαι]	**αυτός που δείχνει ανοχή και υπομονή:** ►*Ο διαιτητής του αγώνα ήταν ανεκτικός στο σκληρό παιχνίδι των ποδοσφαιριστών.*	**Συνών.:** διαλλακτικός, επιεικής **Οικογ. Λέξ.:** ανέχομαι, ανοχή, ανεκτός, ανεκτικότητα
ανέκφραστος, -η, -ο (*Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα*) (α-νέκ-φρα-στος) [μτγν. ἀνέκφρα-	**1. αυτός που δεν εκφράζει, που δεν εκδηλώνει κανένα συναίσθημα:** ►*Ο κατηγορούμενος παρακολουθούσε ανέκφραστος τις καταθέσεις των μαρτύρων.*	**Συνών.:** ανείπωτος **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** ανέκφραστα (*επίρρ.*) **Προσδιοριζ.:** βλέμμα, πρόσωπο **(1)**

στος < ἀν στερ. + ἐκφράζω < ἐκ + φράζω (= λέγω)]	**2. αυτός που δεν μπορεί να εκφραστεί με λόγια:** ►*Η συγκίνηση που ένιωσε για την επιτυχία του παιδιού της ήταν ανέκφραστη.*	
άνεργος , -η, -ο (*Επίθετο,* Ε2, *έμψυχα*) (ά-νερ-γος) [αρχ. ἄνεργος < ἀν στερ. + ἔργον]	**αυτός που δεν έχει ή δε βρίσκει δουλειά:** ►*Οι άνεργοι πτυχιούχοι αυξάνονται ανησυχητικά.*	**Αντίθ.:** εργαζόμενος **Οικογ. Λέξ.:** ανεργία **Προσδιοριζ.:** νέος, οικογενειάρχης, γυναίκα
ανέφικτος, -η, -ο (*Επίθετο,* Ε2, *άψυχα*) (α-νέ-φι-κτος) [μτγν. ἀνέφικτος < ἀν στερ. + ἐφικτὸς]	**που δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί:** ►*Η κατάκτηση της σελήνης έμοιαζε με ανέφικτο επίτευγμα πριν από λίγες δεκαετίες.*	**Αντίθ.:** εφικτός, κατορθωτός **Συνών.:** ακατόρθωτος, απραγματοποίητος
ανέχεια (η) (*Ουσιαστικό,* Ο20) (α-νέ-χει-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* –) [λόγ. ἀνέχεια < ἀν στερ. + ἔχω]	**έλλειψη των απαραίτητων αγαθών για να ζήσει κάποιος, η φτώχεια:** ►*Έζησε μια ζωή μέσα στη στέρηση και την ανέχεια.*	**Συνών.:** φτώχεια, ένδεια **Προσδιορ.:** γενική, απόλυτη, μεγάλη
ανησυχία (η) (*Ουσιαστικό,* Ο20) (α-νη-συ-χί-α) [μεσν. ἀνησυχία < ἀνήσυχος < ἀν στερ. + ἥσυχος]	**1. έλλειψη ηρεμίας, αναστάτωση, ψυχική ταραχή, αγωνία:** ►*Τα λόγια του προκάλεσαν ζωηρή ανησυχία στο πλήθος.* **2. (*συνήθ. στον πληθ.*) έφεση για έρευνα, αναζήτηση:** ►*Έχει καλλιτεχνικές ανησυχίες.*	**Αντίθ.:** ησυχία, ηρεμία, γαλήνη **(1)** **Συνών.:** αναταραχή **(1)**, ενδιαφέροντα **(2)** **Προσδιορ.:** απερίγραπτη, ανεξήγητη **(1)**, καλλιτεχνική, πνευματική **(2)**
άνθος (το) (*Ουσιαστικό,* Ο37) (άν-θος, *γεν.* -ους, *πληθ.* -η, *γεν.* -έων) [λόγ. < αρχ. ἄνθος]	**το μέρος του φυτού στο οποίο παράγεται ο καρπός, το λουλούδι:** ►*Τα άνθη της λεμονιάς μυρίζουν όμορφα.*	**Συνών.:** ανθός **Σύνθ.:** ανθοπώλης, ανθοφορώ, ανθοστόλιστος, ανθόσπαρτος **Προσδιορ.:** ευωδιαστό, μυρωδάτο, εξωτικό **Φράσεις:** ►Στο άνθος της ηλικίας (= στη νεότητά του)

ανιστόρητος, -η, -ο (*Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα*) (α-νι-στό-ρη-τος) [μτγν. ἀνιστόρητος < ἀν *στερ.* + ἱστορῶ (= διηγούμαι)]	**1. αυτός που δεν ξέρει ιστορία:** ►*Είναι τόσο ανιστόρητος, που δεν ξέρει πότε έγινε η ελληνική επανάσταση.* **2. που δεν μπορεί να εξιστορηθεί:** ►*Είναι ανιστόρητα τα βάσανα που πέρασε.*	**Οικογ. Λέξ.:** ανιστορώ, ανιστόρητα *(επίρρ.)*
ανοικοδόμηση (η) (*Ουσιαστικό, Ο28*) (ά-νοι-κο-δό-μη-ση, *γεν.* -ης, -ήσεως, *πληθ.* -ήσεις, *γεν.* –ή-σεων) [αρχ. ἀνοικοδόμησις < ἀνοικοδομῶ < ἀνὰ + οἰκοδομῶ]	**1. το χτίσιμο από την αρχή:** ►*Η ανοικοδόμηση της εκκλησίας ύστερα από το σεισμό ήταν αναγκαία.* **2. *(μτφ.)* ανόρθωση, ανασυγκρότηση:** ►*Μετά το Β′ Παγκόσμιο πόλεμο, οι κυβερνήσεις φρόντισαν για την ανοικοδόμηση των χωρών τους.*	**Αντίθ.:** κατεδάφιση, γκρέμισμα **(1)** **Συνών.:** ανακατασκευή, αναστήλωση **(1)**, αποκατάσταση **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** ανοικοδομώ, ανοικοδομητικός
ανόρθωση (η) (*Ουσιαστικό, Ο28*) (α-νόρ-θω-ση, *γεν.* -ης, -ώσεως, *πληθ.* -ώσεις, *γεν.* -ώσεων) [μτγν. ἀνόρθωσις < ἀνορθῶ < ἀνὰ + ὀρθῶ]	**η επαναφορά σε προηγούμενη καλή κατάσταση, αναστήλωση:** ►*Πραγματοποιήθηκε η ανόρθωση του ερειπωμένου ναού.*	**Σύνθ.:** επανόρθωση, παλινόρθωση
ανοσία (η) (*Ουσιαστικό, Ο20*) (α-νο-σί-α *γεν.* -ας, *πληθ.* –) [μτγν. ἀνοσία < ἀ *στερ.* + νόσος]	**η ικανότητα του οργανισμού να αντιμετωπίζει τα μικρόβια:** ►*Τα εμβόλια εξασφαλίζουν ανοσία από διάφορες αρρώστιες.*	**Σύνθ.:** ανοσοποιώ, ανοσοποιητικός
ανταμοιβή (η) (*Ουσιαστικό, Ο24*) (α-ντα-μοι-βή) [λόγ. < ελνστ. ἀνταμοιβὴ < ἀνταμείβω]	**ό,τι προσφέρεται ή γίνεται για ανταπόδοση ή πληρωμή:** ►*Η επιτυχία του στο Πανεπιστήμιο ήταν η καλύτερη ανταμοιβή των κόπων του.*	**Συνών.:** επιβράβευση **Προσδιορ.:** τιμητική, ανάλογη, νόμιμη, γενναία

αντανάκλαση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (α-ντα-νά-κλα-ση, *γεν.* -ης, -άσεως, *πληθ.* -άσεις, *γεν.* -άσεων) [μτγν. ἀντανάκλασις < ἀντανακλῶ]	**1. το φαινόμενο κατά το οποίο επιστρέφουν το φως και ο ήχος, όταν πέφτουν πάνω σε μια επιφάνεια:** ►*Η αντανάκλαση του φωτός είναι φαινόμενο που εξετάζει η Φυσική.* **2. *(μτφ.)* αντίκτυπος, έμμεση ενέργεια:** ►*Η επιτυχία της ομάδας μας είχε αντανάκλαση σε όλη την τοπική κοινωνία.*	**Συνών.:** ανάκλαση **Οικογ. Λέξ.:** αντανακλαστικός, αντανακλαστικά *(επίρρ.)*
ανταπόκριση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (α-ντα-πό-κρι-ση, *γεν.* -ης, -ίσεως, *πληθ.* -ίσεις, *γεν.* -ίσεων) [μτγν. ἀνταπόκρισις < ἀνταποκρίνομαι]	**1. θετική αντίδραση σε κάποιο κάλεσμα:** ►*Οι εκκλήσεις των «Γιατρών χωρίς σύνορα» βρήκαν μεγάλη ανταπόκριση.* **2. ειδήσεις που στέλνει απεσταλμένος δημοσιογράφος:** ►*Στην εφημερίδα υπήρχε μια ανταπόκριση από το Πεκίνο.*	**Συνών.:** ρεπορτάζ **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** ανταποκρίνομαι, ανταποκριτής **Προσδιορ.:** τηλεφωνική, αμερόληπτη, εμπιστευτική **(2)**
αντέχω *(Ρήμα)* (*ενεστ.* α-ντέ-χω, *αόρ.* άντεξα, *μτχ. ενεργ. ενεστ.* αντέχοντας) [αρχ. ἀντέχω < ἀντὶ + ἔχω]	**1. *(μτβ.)* έχω δύναμη:** ►*Αντέχει να αντιμετωπίσει το βαρύ χειμώνα.* **2. *(μτβ.)* αντιμετωπίζω με υπομονή:** ►*Αντέχει τις ιδιοτροπίες του γείτονά του.* **3. *(μτβ.)* αντιστέκομαι σε κάτι:** ►*Τα φράγμα δεν άντεξε την πίεση του νερού και κατέρρευσε.*	**Συνών.:** υπομένω **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** αντοχή, ανθεκτικός, ανθεκτικότητα
αντήχηση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (α-ντή-χη-ση, *γεν.* -ης, -ήσεως, *πληθ.* -ήσεις, *γεν.* -ήσεων) [μτγν. ἀντήχησις < ἀντηχῶ]	**η επανάληψη ενός ήχου από την αντανάκλαση σε κάποια επιφάνεια:** ►*Η αντήχηση της φωνής του ακούστηκε δυνατά στην άδεια αίθουσα.*	**Συνών.:** αντίλαλος, ηχώ **Οικογ. Λέξ.:** αντηχώ, αντηχητικά *(επίρρ.)*

αντίδραση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (α-ντί-δρα-ση, *γεν.* -ης, -άσεως, *πληθ.* -άσεις, *γεν.* -άσεων) [μτγν. ἀντίδρασις < ἀντιδρῶ < ἀντὶ + δρῶ]	**1. ενέργεια που γίνεται, για να εξουδετερωθεί κάποια άλλη:** ►*Η αντίδραση του οργανισμού στα διάφορα μικρόβια είναι συνεχής.* **2. *(φυσ.)* η ίση και αντίθετη δύναμη που αναπτύσσει ένα σώμα, όταν δέχεται την επίδραση μιας άλλης δύναμης:** ►*Η κίνηση των πυραύλων γίνεται με αντίδραση, δηλ. με εκτίναξη αερίων προς την αντίθετη κατεύθυνση.* **3. *(χημ.)* φαινόμενο που προκαλείται από την επίδραση μιας ουσίας πάνω σε άλλη:** ►*Η ένωση οξυγόνου και υδρογόνου προκαλεί αντίδραση από την οποία δημιουργείται το νερό.*	**Οικογ. Λέξ.:** αντιδραστήρας, αντιδραστήριο, αντιδραστικός, αντιδραστικότητα
αντίθεση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (α-ντί-θε-ση, *γεν.* -ης, -έσεως, *πληθ.* -έσεις, *γεν.* -έσεων) [αρχ. ἀντίθεσις < ἀντιτίθημι < ἀντὶ + τίθημι]	**1. η διαφορά που προκύπτει από την τοποθέτηση ενός πράγματος απέναντι στο άλλο:** ►*Υπάρχει έντονη αντίθεση ανάμεσα σ' αυτά τα δύο χρώματα.* **2. διαφωνία:** ►*Υπάρχει μεγάλη αντίθεση ανάμεσα στις δύο απόψεις που διατυπώθηκαν.*	**Συνών.:** αντιπαράθεση **(1)**, ασυμφωνία **(2)** **Προσδιορ.:** απόλυτη, χαρακτηριστική, πολιτική, κοινωνική **(2)**
αντιπαθώ *(Ρήμα, Ρ6)* (*ενεστ.* α-ντι-πα-θώ, *αόρ.* αντιπάθησα) [μτγν. ἀντιπαθῶ < ἀντὶ + παθεῖν < πάσχω]	***(μτβ.)* αισθάνομαι απέχθεια για κάποιον ή για κάτι:** ►*Αντιπαθώ εκείνους που λένε ψέματα.*	**Αντίθ.:** συμπαθώ **Συνών.:** απεχθάνομαι, αποστρέφομαι **Οικογ. Λέξ.:** αντιπαθής, αντιπάθεια, αντιπαθητικός, αντιπαθητικά *(επίρρ.)*

αντίστροφος, -η, -ο (*Επίθετο, Ε2, άψυχα*) (α-ντί-στρο-φος) [αρχ. ἀντίστροφος < ἀντιστρέφω < ἀντὶ + στρέφω]	**που έχει αντίθετη διεύθυνση ή φορά από την κανονική ή την προηγούμενη:** ►*Το πλοίο υποχρεώθηκε να ακολουθήσει αντίστροφη πορεία και να επιστρέψει στο λιμάνι.*	**Συνών.:** αντίθετος, ανάποδος, αντεστραμμένος **Προσδιοριζ.:** μέτρηση, κίνηση, κλάσματα (τα) **Φράσεις:** ►Αντίστροφη μέτρηση (= η μέτρηση προς τα πίσω) ►Αντίστροφοι αριθμοί (= οι αριθμοί που έχουν γινόμενο τη μονάδα)
αντωνυμία (η) (*Ουσιαστικό, Ο19*) (α-ντω-νυ-μί-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* -ες, *γεν.* -ιών) [μτγν. ἀντωνυμία < ἀντὶ + ὄνυμα (= όνομα)]	**κλιτή λέξη που τη χρησιμοποιούμε στη θέση ονόματος, ουσιαστικού ή επιθέτου:** ►*Τις δεικτικές αντωνυμίες τις χρησιμοποιούμε, όταν δείχνουμε κάτι.*	
ανύπαρκτος, -η, -ο (*Επίθετο, Ε2, άψυχα*) (α-νύ-παρ-κτος) [μτγν. ἀνύπαρκτος < ἀν *στερ.* + ὑπαρκτὸς < ὑπάρχω]	**που δεν υφίσταται, ο φανταστικός:** ►*Αναζητούσε το φίλο του σε μια ανύπαρκτη οδό.*	**Αντίθ.:** υπαρκτός, πραγματικός **Συνών.:** ανυπόστατος **Οικογ. Λέξ.:** ανύπαρκτα (*επίρρ.*), ανυπαρξία
άνωση (η) (*Ουσιαστικό, Ο28*) (ά-νω-ση, *γεν.* -ης, -ώσεως, *πληθ.* –) [λόγ. ἄνωσις < ἄνω + ὠθῶ]	***(φυσ.)*** **η ώθηση που δέχεται προς τα επάνω κάθε σώμα που βυθίζεται σε υγρό ή αέριο:** ►*Ο νόμος της άνωσης των σωμάτων ανακαλύφθηκε από τον Αρχιμήδη.*	
αξία (η) (*Ουσιαστικό, Ο19*) (α-ξί-α) [αρχ. ἀξία < ἄξιος]	**1. ο υπολογισμός σε χρήματα ενός πράγματος, η τιμή :** ►*Η αξία της ακίνητης περιουσίας του ανέρχεται σε πολλά εκατομμύρια.* **2. η χρησιμότητα, η σπουδαιότητα ενός ατόμου ή ενός αντικειμένου:** ►*Το έργο του έχει μεγάλη καλλιτεχνική αξία.*	**Συνών.:** κόστος **(1)**, ιδανικά **(3)** **Σύνθ.:** υπεραξία **Οικογ. Λέξ.:** αξίζω, άξιος, άξια (*επίρρ.*), αξιοσύνη, αξίωση **Προσδιορ.:** αγοραστική, ονομαστική **(1)**, ανυπολόγιστη, υλική **(1, 2)**, επιστημονική, καλλιτεχνική, ιστορική, πνευματική **(2, 3)**, ανεκτίμητη **(1, 2, 3)**

	3. *(πληθ.)* **για κάτι που αναγνωρίζεται ως αληθινό, ωραίο και καλό και το οποίο προσπαθούμε να πετύχουμε στη ζωή μας:** ► *Η ελευθερία και η δικαιοσύνη είναι σταθερές κοινωνικές αξίες.*	
αξιοπιστία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (α-ξι-ο-πι-στί-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* –) [λόγ. < ελνστ. ἀξιοπιστία < ἀξιόπιστος < ἄξιος + πίστις]	**το να εμπνέει κάποιος εμπιστοσύνη:** ► *Η αξιοπιστία του μάρτυρα ήταν δύσκολο να αμφισβητηθεί.*	**Αντίθ.:** αναξιοπιστία **Σύνθ.:** αναξιοπιστία **Οικογ. Λέξ.:** αξιόπιστος, αξιόπιστα *(επίρρ.)*
αξιοπρέπεια (η) *(Ουσιαστικό, Ο20)* (α-ξι-ο-πρέ-πει-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* –) [μεσν. ἀξιοπρέπεια < ἀξιοπρεπὴς]	**ο σεβασμός, η ευγένεια στους τρόπους, η σοβαρότητα:** ► *Συμπεριφέρθηκε με αξιοπρέπεια, παρά την προσβολή που του έγινε.*	**Αντίθ.:** μικροπρέπεια **Συνών.:** ευπρέπεια, κοσμιότητα
αξίωση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (α-ξί-ω-ση, *γεν.* -ης, -ώσεως, *πληθ.* -ώσεις, *γεν.* -ώσεων) [αρχ. ἀξίωσις < ἀξιῶ]	**απαίτηση που πηγάζει από κάποιο δικαίωμα:** ► *Επειδή είμαι καθημερινός πελάτης σου, έχω την αξίωση να με προσέχεις περισσότερο.*	**Σύνθ.:** απαξίωση **Προσδιορ.:** υπερβολική, αδικαιολόγητη, παράλογη, αβάσιμη **Φράσεις:** ► Έργο αξιώσεων (= αξιόλογο)
άοκνος, -η, -ο *(Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα)* (ά-οκ-νος) [αρχ. ἄοκνος < ἀ στερ. + ὄκνος (= δισταγμός, φόβος)]	**ακούραστος:** ► *Οι μαθητές κατέβαλαν άοκνες προσπάθειες για την επιτυχία της σχολικής γιορτής.*	**Αντίθ.:** οκνηρός, νωθρός **Συνών.:** ακαταπόνητος **Οικογ. Λέξ.:** άοκνα *(επίρρ.)* **Προσδιοριζ.:** προσπάθεια
αόριστος, -η, -ο *(Επίθετο, Ε2, άψυχα)* (α-ό-ρι-στος) [λόγ. < αρχ. ἀόριστος < ἀ στερ. + ὁρίζω]	**1. που δεν είναι συγκεκριμένος, καθορισμένος, ο ασαφής, ο αβέβαιος:** ► *Έδωσε αόριστες υποσχέσεις για το χρόνο ολοκλήρωσης του έργου.*	**Συνών.:** ακαθόριστος, απροσδιόριστος, ασαφής (1) **Σύνθ:** αοριστολογώ, αοριστολογία

	2. ιστορικός χρόνος του ρήματος, που φανερώνει ότι κάτι έγινε στο παρελθόν με συντομία: ►*Ο αόριστος του ρήματος διαβάζω είναι «διάβασα».*	**Αντίθ.:** καθορισμένος **Οικογ. Λέξ.:** αόριστα (*επίρρ.*), αοριστία **Προσδιοριζ.:** υποσχέσεις (οι) **(1)**
απαγγέλλω και **–λνω** (*Ρήμα*) (*ενεστ.* α-παγ-γέλ-λω, *αόρ.* απάγγειλα, απήγγειλα, *παθ. αόρ.* απαγγέλθηκα) [αρχ. ἀπαγγέλλω < ἀπὸ + ἀγγέλλω < ἄγγελος]	(*μτβ.*) **εκφωνώ με τέχνη πεζό κείμενο ή ποίημα:** ►*Οι μαθητές απάγγειλαν ποιήματα στη σχολική γιορτή για την 25η Μαρτίου.*	**Οικογ. Λέξ.:** απαγγελία, απαγγελτικός **Φράσεις:** ►Απαγγέλλω κατηγορία (= διατυπώνω κατηγορία)
απάθεια (η) (*Ουσιαστικό, Ο20*) (α-πά-θει-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* –) [αρχ. ἀπάθεια < ἀπαθὴς < ἀ *στερ.* + πάθος]	**αναισθησία, αδιαφορία:** ►*Ήταν εντυπωσιακή η απάθειά του μπροστά στο δράμα που ζούσε ο γείτονάς του.*	**Οικογ. Λέξ.:** απαθής
απαισιοδοξία (η) (*Ουσιαστικό, Ο19*) (α-παι-σι-ο-δο-ξί-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* -) [λόγ. ἀπαισιοδοξία < ἀπὸ *στερ.* + αἰσιόδοξος < μεταφρ. δάν. γαλλ. pessimiste]	**το να τα βλέπει κανείς όλα από την άσχημη πλευρά, χωρίς ελπίδα:** ►*Υπάρχει μεγάλη απαισιοδοξία για το αποτέλεσμα του ποδοσφαιρικού αγώνα της Κυριακής.*	**Αντίθ.:** αισιοδοξία **Συνών:** πεσιμισμός **Οικογ. Λέξ.:** απαισιοδοξώ, απαισιόδοξος **Προσδιορ.:** αδικαιολόγητη, ανεξήγητη, μεγάλη
απαιτώ (*Ρήμα, Ρ6*) (*ενεστ.* α-παι-τώ, *αόρ.* απαίτησα, *παθ. αόρ.* απαιτήθηκα, *παθ. μτχ. ενεστ.* απαιτούμενος) [λόγ. < αρχ. ἀπαιτῶ < ἀπὸ + αἰτῶ]	(*μτβ.*) **ζητώ επίμονα κάτι, αξιώνω να μου δώσουν αυτό που μου ανήκει:** ►*Οι εργαζόμενοι απαιτούν να ενισχυθούν τα εισοδήματά τους.* ►*Το κράτος απαιτεί την εφαρμογή των νόμων.*	**Οικογ. Λέξ.:** απαίτηση, απαιτητικός

απαλλάσσω *(Ρήμα, Ρ3)* (*ενεστ.* α-παλ-λάσ-σω, *αόρ.* απάλλαξα, *παθ. αόρ.* απαλλάχτηκα, *παθ. μτχ.* απαλλαγμένος) [λόγ. < αρχ. ἀπαλλάσσω < ἀπὸ + ἀλλάσσω]	**1. (μτβ.) απομακρύνω κάτι δυσάρεστο από κάποιον:** ►*Η συστηματική μελέτη τον απάλλαξε από το άγχος των εξετάσεων.* **2. (μτβ.) αθωώνω:** ►*Το δικαστήριο τον απάλλαξε από τις κατηγορίες.*	**Συνών.:** απελευθερώνω **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** απαλλαγή, απαλλακτικός
απασχόληση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (α-πα-σχό-λη-ση, *γεν.* -ης, -ήσεως, *πληθ.* -ήσεις) [μτγν. ἀπασχόλησις < μεταφρ. δάν. αγγλ. employment]	**1. δραστηριότητα με ορισμένο θέμα και σκοπό:** ►*Οι κατασκηνώσεις είναι μια ευχάριστη καλοκαιρινή απασχόληση.* **1. η εργασία, το επάγγελμα:** ►*Μετά τις σπουδές έρχεται το πρόβλημα της απασχόλησης.*	**Σύνθ.:** υποαπασχόληση **Οικογ. Λέξ.:** απασχολώ **Προσδιορ.:** ευχάριστη, μόνιμη, προσωρινή **(1, 2)**, πλήρης **(2)**
απείθεια (η) *(Ουσιαστικό, Ο20)* (α-πεί-θει-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* –) [λόγ. < αρχ. ἀπείθεια < ἀπειθὴς < α στερ. + πείθω]	**η άρνηση υπακοής σε κανόνες ή εντολές:** ►*Η απείθεια σε απόφαση δικαστηρίου τιμωρείται από το νόμο με πρόστιμο ή φυλάκιση.*	**Συνών.:** απειθαρχία, ανυπακοή **Οικογ. Λέξ.:** απειθής **Προσδιορ.:** αξιόποινη, πρωτοφανής
απεικόνιση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (α-πει-κό-νι-ση, *γεν.* -ης, -ίσεως, *πληθ.* -ίσεις) [μεσν. ἀπεικόνισις < ἀπὸ + εἰκονίζω]	**πιστή περιγραφή ενός γεγονότος ή ενός πράγματος:** ►*Το διήγημά του είναι μια πιστή απεικόνιση της αγροτική ζωής.*	**Συνών.:** αναπαράσταση **Οικογ. Λέξ.:** απεικονίζω **Προσδιορ.:** πραγματική, πιστή, συνολική
άπειρος, -η, -ο *(Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα)* (ά-πει-ρος) [αρχ. ἄπειρος < ἀ στερ. + πέρας (= τέλος)]	**1. απέραντος, ατέλειωτος:** ►*Του χρωστάω άπειρη ευγνωμοσύνη.* **2. αυτός που είναι πολύ μεγάλος και δεν μπορεί να μετρηθεί:** ►*Μαζεύτηκε άπειρο πλήθος, για να ακούσει την ομιλία του.*	**Αντίθ.:** πεπερασμένος **(1)**, μετρήσιμος **(2)** **Συνών.:** απεριόριστος **(1)**, αναρίθμητος, αμέτρητος, ανυπολόγιστος **(2)** **Σύνθ.:** απειροελάχιστος, απειράριθμος **Οικογ. Λέξ.:** άπειρα *(επίρρ.)*, απείρως *(επίρρ.)*

	3. αυτός που δεν έχει πείρα: ► *Είναι ακόμα άπειρος στη δουλειά του και γι' αυτό χρειάζεται τη βοήθειά σας.*	**Αντίθ.:** έμπειρος, πεπειραμένος **(3)** **Συνών.:** αμάθητος **(3)** **Σύνθ.:** απειροπόλεμος **(3)** **Οικογ. Λέξ.:** άπειρα *(επίρρ.)*, απειρία **(3)**
απελευθερώνω *(Ρήμα, Ρ1)* *(ενεστ.* α-πε-λευ-θε-ρώ-νω, *αόρ.* απελευθέρωσα, *παθ. αόρ.* απελευθερώθηκα, *παθ. μτχ.* απελευθερωμένος) [λόγ. *ἀπελευθερώνω < ἀπελευθερῶ < ἀπὸ + ἐλεύθερος*]	**1.** ***(μτβ.)*** **δίνω σε κάποιον την ελευθερία του, ξεσκλαβώνω:** ► *Το 1912 ο ελληνικός στρατός απελευθέρωσε τη Θεσσαλονίκη.* **2.** ***(μτβ.) (μτφ.)*** **γλιτώνω κάποιον από κάτι κακό:** ► *Προσπαθούσε να απελευθερωθεί από το φόβο των εξετάσεων.*	**Αντίθ.:** σκλαβώνω, υποδουλώνω, φυλακίζω **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** απελευθέρωση, απελευθερωτής, απελευθερωτικός **Φράσεις:** ►Απελευθέρωση των τιμών (= ο πωλητής βάζει όποια τιμή θέλει)
απεργία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (α-περ-γί-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* -ες, *γεν.* -ών) [*μτγν. ἀπεργία < ἀπεργὸς < ἀπὸ + ἔργον*]	**οργανωμένη αποχή εργαζομένων από τη δουλειά τους, για να διαμαρτυρηθούν ή να ζητήσουν την ικανοποίηση αιτημάτων:** ►*Οι εργαζόμενοι κατέβηκαν σε απεργία με κύριο αίτημα να μη γίνουν απολύσεις.*	**Σύνθ.:** απεργοσπάστης **Οικογ. Λέξ.:** απεργώ, απεργός, απεργιακός **Προσδιορ.:** γενική, παράνομη, εικοσιτετράωρη, λευκή, πανελλαδική, πανεργατική, προειδοποιητική
απιστία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (α-πι-στί-α) [λόγ. < αρχ. *ἀπιστία < ἀ στερ. + πίστη*]	**το να μην πιστεύει κανείς σε κάποιον ή σε κάτι:** ►*Η απιστία του Θωμά στην Ανάσταση του Κυρίου αναφέρεται στα Ευαγγέλια.*	**Αντίθ.:** πίστη **Οικογ. Λέξ.:** άπιστος, απιστώ, άπιστα *(επίρρ.)* **Προσδιορ.:** ασυγχώρητη, συζυγική, εμπορική **Φράσεις:** ►Απιστία υπαλλήλου (= αδίκημα υπαλλήλου που με πρόθεση ζημιώνει το δημόσιο)
άπληστος -η, -ο *(Επίθετο, Ε2, έμψυχα)* (ά-πλη-στος) [*αρχ. ἄπληστος*]	**αυτός που ζητάει παραπάνω απ' όσα έχει ή χρειάζεται, ο πλεονέκτης:** ►*Είναι ένας άπληστος άνθρωπος, που ενδιαφέρεται μόνο για τα υλικά πλούτη.*	**Αντίθ.:** ολιγαρκής **Συνών.:** ακόρεστος **Οικογ. Λέξ.:** άπληστα *(επίρρ.)*, απληστία **Προσδιοριζ.:** άνθρωπος

άπνοια (η) *(Ουσιαστικό, Ο20)* (ά-πνοι-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* -) [μτγν. ἄπνοια < ἄπνους]	**η απουσία ανέμου:** ►*Επικρατούσε τόσο μεγάλη άπνοια, που δεν κουνιόταν ούτε φύλλο.*	**Συνών.:** νηνεμία, γαλήνη, μπουνάτσα
απόβαση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (α-πό-βα-ση, *γεν.* -ης, -άσεως, *πληθ.* -άσεις) [λόγ. < αρχ. ἀπόβασις < ἀποβαίνω]	**έξοδος στρατιωτικών δυνάμεων από τα πλοία στην ξηρά με σκοπό την κατάληψη μιας περιοχής:** ►*Η απόβαση των Συμμάχων στη Νορμανδία έγινε το 1944.*	**Οικογ. Λέξ.:** αποβιβάζομαι, αποβίβαση, αποβατικός **Προσδιορ.:** γρήγορη, εικονική, επικίνδυνη, εχθρική, μαζική, συμμαχική
απογοητεύω *(Ρήμα, Ρ2)* (*ενεστ.* α-πο-γο-η-τεύ-ω *αόρ.* απογοήτευσα, *παθ. αόρ.* απογοητεύτηκα, *παθ. μτχ.* απογοητευμένος) [λόγ. ἀπογοητεύω < γαλλ. desenschanter]	***(μτβ.)*** **κάνω κάποιον να χάσει την ελπίδα, αποθαρρύνω, απελπίζω:** ►*Με απογοήτευσε η εξέλιξη της υπόθεσης.*	**Συνών.:** αποκαρδιώνω **Οικογ. Λέξ.:** απογοήτευση, απογοητευτικός, απογοητευτικά *(επίρρ.)*
απόδειξη (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (α-πό-δει-ξη, *γεν.* -ης, -είξεως, *πληθ.* -είξεις, *γεν.* -είξεων) [αρχ. ἀπόδειξις < ἀποδείκνυμι]	**1. κάθε στοιχείο που βεβαιώνει ότι κάτι είναι αληθινό ή υπαρκτό:** ►*Δε βρέθηκαν αποδείξεις για την ενοχή του.* **2. γραπτή βεβαίωση που πιστοποιεί παραλαβή ή παράδοση πραγμάτων, χρημάτων κ.λπ.:** ► *Πλήρωσα το λογαριασμό του νερού και κράτησα την απόδειξη.*	**Συνών.:** πειστήριο **(1)**, αποδεικτικό στοιχείο **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** αποδεικνύω, αποδεικτικός **Προσδιορ.:** αδιάσειστη, ισχυρή, μοναδική, ουσιαστική, πειστική **(1)**, ενυπόγραφη, εξοφλητική **(2)**
αποδημητικός, -ή, -ό *(Επίθετο, Ε1, έμψυχα)* (α-πο-δη-μη-τι-κός) [λόγ. < αρχ. ἀποδημητικὸς < ἀποδημῶ]	**αυτός που ταξιδεύει σε άλλους τόπους:** ►*Τα χελιδόνια είναι αποδημητικά πουλιά που πηγαίνουν σε θερμές χώρες, για να περάσουν το χειμώνα.*	**Συνών:** διαβατάρικος, ταξιδιάρικος **Οικογ. Λέξ.:** απόδημος, αποδημώ, αποδημία, αποδήμηση **Προσδιοριζ.:** πουλί, πτηνό

αποκάλυψη (η) (*Ουσιαστικό, Ο28*) (α-πο-κά-λυ-ψη, *γεν.* -ης, -ύψεως, *πληθ.* -ύψεις) [λόγ. < ελνστ. ἀποκάλυψις < ἀπο-καλύπτω]	**η φανέρωση και η γνωστοποίηση άγνωστων ή κρυφών στοιχείων:** ► *Οι μάρτυρες έκαναν συγκλονιστικές αποκαλύψεις κατά τη διάρκεια της δίκης.*	**Αντίθ.:** απόκρυψη **Συνών.:** φανέρωμα **Οικογ. Λέξ.:** αποκαλύπτω, αποκαλυπτικός, αποκαλυπτικά (*επίρρ.*), αποκαλυπτήριος **Προσδιορ.:** εντυπωσιακή, σπουδαία, συγκλονιστική
αποκτώ και **αποχτώ,** (*Ρήμα, Ρ5*) (*ενεστ.* α-πο-κτώ, *αόρ.* απέκτησα – απόκτησα, *παθ. αόρ.* αποκτήθηκα, *παθ. μτχ.* αποκτημένος) [μεσν. ἀποκτῶ < ἀπὸ + κτῶ (= κατέχω)]	**(*μτβ.*) κάνω κάτι δικό μου, κερδίζω:** ►*Με τη μελέτη αποκτάς συνεχώς νέες γνώσεις.*	**Οικογ. Λέξ.:** απόκτηση, απόκτημα
απολύμανση (η) (*Ουσιαστικό, Ο28*) (α-πο-λύ-μαν-ση, *γεν.* -ης, -άνσεως, *πληθ.* -άνσεις) [λόγ. ἀπολύμανσις < ἀπολυμαίνομαι < μεταφρ. δάν. γαλλ. désinfection]	**καθαρισμός με ειδικά φάρμακα για την εξόντωση μικροβίων:** ►*Στην αρχή της σχολικής χρονιάς έγινε απολύμανση των αιθουσών του σχολείου.*	**Οικογ. Λέξ.:** απολυμαίνω, απολυμαντής, απολυμαντικός **Προσδιορ.:** γενική, προληπτική, τακτική
απομνημόνευση (η) (*Ουσιαστικό, Ο28*) (α-πο-μνη-μό-νευ-ση, *γεν.* -ης, -εύσεως, *πληθ.* –εύσεις, *γεν.* -εύσεων) [αρχ. ἀπομνημόνευσις]	**το να μαθαίνει κανείς κάτι απέξω:** ►*Έχει μεγάλη ικανότητα στην απομνημόνευση αριθμών και χρονολογιών.*	**Συνών.:** αποστήθιση, παπαγαλία **Οικογ. Λέξ.:** απομνημονεύω, απομνημονεύματα (τα)
απόρρητος, -η, -ο (*Επίθετο, Ε2, άψυχα*) (α-πόρ-ρη-τος)	**που δεν πρέπει να κοινοποιηθεί, που πρέπει να κρατηθεί μυστικός:** ►*Το έγγραφο που έστειλε ο υπουργός ήταν απόρρητο και*	**Συνών:** κρυφός, απόκρυφος **Προσδιοριζ:** έγγραφο, επιστολή, διαταγή

[λόγ. < αρχ. ἀπόῤῥητος < ἀπὸ στερ. + ῥητὸς < λέγω]	*γι' αυτό δεν έμαθε κανείς το περιεχόμενό του.*	**Φράσεις:** ►Ο εξ απορρήτων (= ο μυστικοσύμβουλος) ►Τραπεζικό απόρρητο (= η υποχρέωση των τραπεζών να κρατούν μυστικά τα στοιχεία των πελατών)
απορρίπτω *(Ρήμα)* (*ενεστ.* α-πορ-ρί-πτω, *αόρ.* απέρριψα, *παθ. αόρ.* απορρίφθηκα) [αρχ. ἀποῤῥίπτω < ἀπὸ + ῥίπτω]	**1.** ***(μτβ.)*** **δε δέχομαι, αποδοκιμάζω:** ►*Ο διευθυντής του σχολείου απέρριψε το αίτημα των μαθητών για εκδρομή.* **2.** ***(μτβ.)*** **δεν κρίνω κάποιον άξιο για εισαγωγή, προαγωγή, απόλυση κ.λπ.:** ►*Ο καθηγητής απέρριψε τους αδιάβαστους μαθητές.*	**Οικογ. Λέξ.:** απόρριψη, απορριπτικός, απορριπτέος, απορρίμματα (τα)
αποσύνθεση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (α-πο-σύν-θε-ση, *γεν.* -ης, -έσεως, *πληθ.* -έσεις) [λόγ. ἀποσύνθεσις < ἀπὸ + σύνθεσις]	**1.** ***(χημ.)*** **αλλοίωση οργανικής ουσίας που συνοδεύεται από σήψη:** ►*Τα ψάρια βρέθηκαν ξεχασμένα σ' ένα κιβώτιο σε κατάσταση αποσύνθεσης.* **2.** ***(μτφ.)*** **παράλυση της πειθαρχίας σ' ένα οργανωμένο σύνολο:** ►*Ύστερα από το πρώτο τέρμα που δέχτηκε η ποδοσφαιρική ομάδα μας, άρχισε η σταδιακή αποσύνθεσή της.*	**Συνών.:** αποδιοργάνωση, διάλυση **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** αποσυνθέτω **Προσδιορ.:** αργή, βαθμιαία, σταδιακή, προχωρημένη **(1, 2)**, χημική **(1)**, κοινωνική **(2)**
αποτέλεσμα (το) *(Ουσιαστικό, Ο40)* (α-πο-τέ-λε-σμα, *γεν.* -ατος, *πληθ.* -ατα) [λόγ. < αρχ. ἀποτέλεσμα < ἀποτελῶ (= ολοκληρώνω)]	**1. η κατάληξη μιας πράξης ή ενός γεγονότος:** ►*Οι προσπάθειες που κατέβαλαν οι κάτοικοι του χωριού οδήγησαν τελικά σε θετικά αποτελέσματα.* **2. η τελική κρίση και απόφαση σε μια διαδικασία εξέτασης:** ►*Ανακοινώθηκαν τα αποτελέσματα των εξετάσεων για το Πανεπιστήμιο.*	**Συνών.:** έκβαση **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** αποτελώ, αποτελεσματικός, αποτελεσματικά *(επίρρ.)*, αποτελεσματικότητα **Προσδιορ.:** αντίθετο, βέβαιο **(1, 2)**, αναμενόμενο, θετικό, ποθούμενο **(1, 2)**

απρόσιτος, -η, -ο (*Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα*) (α-πρό-σι-τος) [μτγν. ἀπρόσιτος < ἀ στερ. + προσιτὸς]	**αυτός που δεν μπορεί να τον πλησιάσει κάποιος:** ►*Η κορυφή του Ολύμπου είναι απρόσιτη για τους πολλούς.*	**Αντίθ.:** προσιτός, προσπελάσιμος **Συνών.:** απλησίαστος, απροσπέλαστος, δυσπρόσιτος **Προσδιοριζ.:** κορυφή, τιμές (οι)
απτόητος, -η, -ο (*Επίθετο, Ε2, έμψυχα*) (α-πτό-η-τος) [λόγ. < ελνστ. ἀπτόητος < ἀ στερ. + πτοῶ (= αποθαρρύνω)]	**αυτός που δε φοβάται και δεν υποχωρεί μπροστά στα εμπόδια:** ►*Συνέχισε απτόητος τον αγώνα για μια καλύτερη ζωή.*	**Συνών.:** άφοβος, ατρόμητος **Οικογ. Λέξ.:** απτόητα (*επίρρ.*)
αρετή (η) (*Ουσιαστικό, Ο24*) (α-ρε-τή) [αρχ. ἀρετὴ]	**1. ηθική ανωτερότητα, σεβασμός στους ηθικούς κανόνες:** ►*Σε ολόκληρη τη ζωή του τον διέκριναν η αρετή και η ευγένεια.* **2. το προτέρημα, το προσόν:** ►*Η πιο σημαντική αρετή του είναι η ειλικρίνειά του.*	**Συνών.:** ηθικότητα **(1)** **Σύνθ.:** πανάρετος **Προσδιορ.:** σπουδαία, σπάνια, πολεμική, πολιτική **(1, 2)**, κοινωνική, χριστιανική **(1)**
άρθρο (το) (*Ουσιαστικό, Ο32*) (άρ-θρο) [αρχ. ἄρθρον]	**1. (*γραμμ.*) το κλιτό μέρος του λόγου που μπαίνει μπροστά από τα ονόματα:** ►*Η γλώσσα μας έχει το οριστικό και το αόριστο άρθρο.* **2. δημοσίευμα στο οποίο αναπτύσσεται κάποιο θέμα:** ►*Το κύριο άρθρο της εφημερίδας αναφέρεται στην εκπαίδευση.* **3. κάθε διάταξη νόμου ή καταστατικού:** ►*Υπάρχουν ειδικά άρθρα του νόμου που αναφέρονται στη μετανάστευση.*	**Σύνθ.:** αρθρογράφος, αρθρογραφώ, αρθρογραφία, έναρθρος, άναρθρος **Οικογ. Λέξ.:** αρθρώνω, άρθρωση **Προσδιορ.:** ενυπόγραφο, ανώνυμο, συκοφαντικό, πρωτοσέλιδο

αρμόδιος, -α, -ο (*Επίθετο, Ε4, έμψυχα*) (αρ-μό-δι-ος) [λόγ. < αρχ. ἁρμόδιος < ἁρμόζω]	**αυτός που είναι υπεύθυνος για ένα θέμα, ο κατάλληλος:** ►*Στην εφορία εξυπηρετηθήκαμε αμέσως από τον αρμόδιο υπάλληλο.*	**Συνών:** ειδικός **Σύνθ.:** αναρμόδιος **Οικογ. Λέξ.:** αρμόδια - αρμοδίως (*επίρρ.*), αρμοδιότητα **Προσδιοριζ.:** υπάλληλος, άνθρωπος, δικαστήριο, υπηρεσία
αρμονία (η) (*Ουσιαστικό, Ο19*) (αρ-μο-νί-α) [αρχ. ἁρμονία < ἅρμων]	**1. σωστή αναλογία, ταίριασμα :** ►*Τα σπίτια του χωριού βρίσκονταν σε πλήρη αρμονία με το φυσικό τοπίο.* **2. (*μτφ.*) ομόνοια, σύμπνοια:** ►*Στις αποφάσεις που έπαιρναν επικρατούσαν αρμονία και ομοφωνία.*	**Αντίθ.:** ασυμμετρία **(1)**, δυσαρμονία **(1, 2)** **Συνών.:** συμμετρία **(1)**, συμφωνία **(2)** **Σύνθ.:** δυσαρμονία **Οικογ. Λέξ.:** αρμονικός, αρμονικά (*επίρρ.*) **Προσδιορ.:** θαυμαστή, μουσική **(1)**, κοινωνική, πλήρης **(1, 2)**
άρτιος, -α, -ο (*Επίθετο, Ε4, έμψυχα και άψυχα*) (άρ-τι-ος) [αρχ. ἄρτιος < ἄρτι]	**1. πλήρης, ακέραιος:** ►*Οι μαθητές οργάνωσαν μία άρτια εκδήλωση για το περιβάλλον.* **2. ζυγός αριθμός, πολλαπλάσιο του δύο:** ►*Το δέκα είναι άρτιος αριθμός.*	**Αντίθ.:** ελλιπής, λειψός **(1)**, περιττός, μονός **(2)** **Συνών.:** τέλειος **(1)** **Σύνθ.:** αρτιμελής, αρτιμέλεια **Οικογ. Λέξ.:** αρτιότητα **Προσδιοριζ.:** αριθμός **(2)**, υποψηφιότητα, εμφάνιση, προετοιμασία **(1)**
αρχή (η) (*Ουσιαστικό, Ο24*) (αρ-χή) [αρχ. ἀρχὴ (= έναρξη) < ἄρχω]	**1. το πρώτο χρονικό ή τοπικό σημείο, απ' όπου ξεκινάει κάποιος ή κάτι:** ►*Μένουμε στην αρχή της οδού Καβάφη.* **2. (*πληθ.*) οι ιδέες και απόψεις ενός ατόμου για τη ζωή, οι αξίες του:** ► *Ο Σωκράτης προτίμησε να πεθάνει παρά να προδώσει τις αρχές του.* **3. θεμελιώδης, βασικός κανόνας ή νόμος μιας συγκεκριμένης επιστήμης:** ► *Η αρχή των συγκοινωνούντων δοχείων διδάσκεται στη*	**Αντίθ.:** τέλος, τέρμα **(1)** **Συνών.:** αφετηρία **(1)** **Σύνθ.:** απαρχή, αρχηγέτης, αρχαιρεσία **Οικογ. Λέξ.:** αρχίζω, αρχικός, αρχικά (*επίρρ.*), αρχάριος, αρχείο, άρχοντας **Προσδιορ.:** αιώνια **(2)**, επιστημονική **(3)**, αρμόδια, αστυνομική, δημοτική, δικαστική, δημόσια **(4)** **Φράσεις:** ►Η αρχή είναι το ήμισυ του παντός (= το πρώτο βήμα έχει μεγάλη σημασία) ►Οι διωκτικές αρχές (= η αστυνομία) **Παροιμ.:** ►Κάθε αρχή και δύσκολη

	Φυσική. **4. η κρατική εξουσία και οι εκπρόσωποί της:** ►*Στην εκδήλωση παρέστησαν οι πολιτικές αρχές της πόλης.*	
αρωγή (η) *(Ουσιαστικό, Ο24)* (α-ρω-γή) [λόγ. < αρχ. ἀρωγὴ < ἀρήγω (= βοηθώ, συντρέχω)]	**βοήθεια, συνδρομή:** ►*Η αρωγή του κράτους προς τους σεισμοπαθείς ήταν σημαντική.*	**Οικογ. Λέξ.:** αρωγός **Προσδιορ.:** αμοιβαία, διεθνής, κρατική, φιλική
ασθένεια (η) *(Ουσιαστικό, Ο20)* (α-σθέ-νει-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* -ες, *γεν.* -ειών) [αρχ. ἀσθένεια < ἀσθενὴς < ἀ *στερ.* + σθένος (= δύναμη)]	**η αρρώστια, η νόσος:** ► *Η ανεμοβλογιά είναι μεταδοτική ασθένεια.*	**Συνών.:** πάθηση **Προσδιορ.:** ανίατη, βαριά, άγνωστη **Φράσεις:** ►Διπλωματική ασθένεια (= ανύπαρκτη ασθένεια που χρησιμοποιείται ως πρόφαση)
άσκηση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (ά-σκη-ση, *γεν.*-ης, -ήσεως *πληθ.* -ήσεις, *γεν.* -ήσεων) [λόγ. < αρχ. ἄσκησις < ἀσκῶ]	**1. το να γυμνάζει κάποιος το σώμα ή το πνεύμα:** ► *Το σκάκι αποτελεί σπουδαία πνευματική άσκηση.* **2. πρακτική εφαρμογή σε κάτι που διδάχτηκε θεωρητικά:** ►*Σήμερα κάναμε δύο ασκήσεις ορθογραφίας.*	**Συνών.:** εκγύμναση, προπόνηση **(1)**, εξάσκηση **(1, 2)** **Σύνθ.:** εξάσκηση, προάσκηση **Οικογ. Λέξ.:** ασκώ, ασκητής, ασκητεύω, ασκητικός, ασκητισμός **Προσδιορ.:** στρατιωτική, σωματική **(1)**, γραμματική, πνευματική **(2)**, εξαντλητική **(1, 2)** **Φράσεις:** ►Άσκηση εκλογικού δικαιώματος (= το δικαίωμα να ψηφίζει κάποιος) ►Άσκηση ποινικής δίωξης (= δικαστικές ενέργειες εναντίον κάποιου που έχει διαπράξει αδίκημα)
αστέρι (το) *(Ουσιαστικό, Ο36)* (α-στέ-ρι, *γεν.* -ιού, *πληθ.* -ια)	**1. κάθε ουράνιο σώμα εκτός από τη σελήνη που φέγγει τη νύχτα:** ►*Τα αστέρια τρεμοσβήνουν στον ουρανό.*	**Συνών.:** διασημότητα, πρωταγωνιστής **(2)** **Σύνθ.:** αστεροειδής, αστεροσκοπείο

[μεσν. < μτγν. *ἀστέριον*, *υποκορ.* του αρχ. *ἀστὴρ*]	**2.** ***(μτφ.)*** **άνθρωπος με εξαιρετικές ικανότητες και επιτυχημένη επαγγελματική ζωή:** ►*Είναι ένα μεγάλο αστέρι του κινηματογράφου.*	**Οικογ. Λέξ.:** αστερίας, αστερίσκος, αστερισμός **Προσδιορ.:** φωτεινό **(1)**, λαμπρό **(1, 2)**, διάσημο **(2)** **Φράσεις:** ►Αστέρι της Αυγής (= Αυγερινός) ►Έχει αστέρι (= όλα του πηγαίνουν καλά)
αστραπή (η) *(Ουσιαστικό, Ο24)* (α-στρα-πή) [αρχ. *ἀστραπὴ* < *ἀστεροπὴ* < *ἀστὴρ* + *ὀπὴ* (= τρύπα)]	***(φυσ.)*** **έντονη και στιγμιαία λάμψη, που παράγεται από ηλεκτρική εκκένωση ανάμεσα σε δύο σύννεφα ή ανάμεσα σ' ένα σύννεφο και το έδαφος:** ►*Έβρεχε πολύ δυνατά και οι αστραπές έσχιζαν συνέχεια τον ουρανό.*	**Οικογ. Λέξ.:** αστράφτω, αστραπιαίος, αστραπιαία *(επίρρ.)* **Φράσεις:** ►Σαν αστραπή (= πολύ γρήγορα) **Παροιμ.:** ►Καθαρός ουρανός αστραπές δε φοβάται
ασύλληπτος, -η, -ο *(Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα)* (α-σύλ-λη-πτος) [μτγν. *ἀσύλληπτος* < *ἀ στερ.* + *συλλαμβάνω*]	**1. αυτός που δεν έχει ή δεν μπορεί να πιαστεί:** ►*Ο δράστης παραμένει ασύλληπτος παρά τις προσπάθειες της αστυνομίας.* **2.** ***(μτφ.)*** **που δεν μπορεί να τον καταλάβει κάποιος, επειδή ξεπερνάει τα συνηθισμένα όρια:** ►*Η απόσταση ανάμεσα στους γαλαξίες του σύμπαντος είναι ασύλληπτη για τους πολλούς ανθρώπους.*	**Συνών.:** άπιαστος **(1)**, ακατάληπτος, ακατανόητος **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** ασύλληπτα *(επίρρ.)* **Προσδιοριζ.:** ιδέα, εικόνα **(2)**
άσωτος, -η, -ο *(Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα)* (ά-σω-τος) [αρχ. *ἄσωτος* < *ἀ στερ.* + *σώζω*]	**αυτός που ξοδεύει τα υπάρχοντά του ασυλλόγιστα και κάνει άτακτη ζωή:** ►*Ζει μια άσωτη ζωή, σπαταλώντας την περιουσία του.*	**Αντίθ.:** εγκρατής **Συνών.:** αχαλίνωτος **Οικογ. Λέξ.:** άσωτα *(επίρρ.)*, ασωτία **Προσδιοριζ.:** ζωή, υιός **Φράσεις:** ►Άσωτος υιός (= το ευαγγελικό πρόσωπο που ξόδεψε τα υπάρχοντά του)

άτομο (το) (*Ουσιαστικό, Ο34*) (ά-το-μο, *γεν.* -όμου, *πληθ.* -α) [αρχ. ἄτομον < ἀ *στερ.* + τόμος < τέμνω (= κόβω)]	**1. κάθε άνθρωπος χωριστά:** ►*Στον κινηματογράφο υπάρχουν θέσεις για πενήντα άτομα.* **2. (*φυσ.*) το μικρότερο σωματίδιο της ύλης, το οποίο μπορεί να συμμετέχει στο σχηματισμό πολυπλοκότερων χημικών ουσιών:** ►*Το νερό είναι η χημική ένωση δύο ατόμων υδρογόνου και ενός ατόμου οξυγόνου.*	**Αντίθ.:** ομάδα, σύνολο **(1)** **Συνών:** πρόσωπο **(1)**, στοιχείο, μόριο **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** ατομικός, ατομικά (*επίρρ.*), ατομικότητα, ατομισμός, ατομιστής **Προσδιορ.:** διακεκριμένο, συμπαθητικό, φανταστικό, κοινωνικό **(1)**
άτρωτος, -η, -ο (*Επίθετο, Ε2, έμψυχα*) (ά-τρω-τος) [αρχ. ἄτρωτος < ἀ *στερ.* + τρωτὸς < τιτρώσκω (= πληγώνω)]	**αυτός που δεν τραυματίστηκε ή δεν είναι δυνατόν να τραυματιστεί:** ►*Ο Αχιλλέας ήταν άτρωτος από τα βέλη των εχθρών.*	**Αντίθ.:** τρωτός **Οικογ. Λέξ.:** άτρωτα (*επίρρ.*)
αυγό (το) (*Ουσιαστικό, Ο31*) (αυ-γό) [αρχ. ᾠὸν (= αυγό)]	**αυτό που γεννούν τα πουλιά, τα ψάρια και τα ερπετά και αποτελείται από τον κρόκο, το ασπράδι και το τσόφλι:** ►*Το Πάσχα βάφουμε κόκκινα αυγά.*	**Σύνθ.:** αυγοθήκη, αυγολέμονο, αυγοτάραχο **Φράσεις:** ►Χάνω τα αυγά και τα καλάθια (= χάνω τα πάντα) ►Αυγά σου καθαρίζουν; (= για κάποιον που γελάει χωρίς λόγο) ►Το αυγό του Κολόμβου (= για κάτι που ενώ φαίνεται δύσκολο έχει απλή λύση) ►Ακόμα δε βγήκε απ' τ' αυγό (= για ανήλικο άτομο που κάνει πως τα ξέρει όλα) **Παροιμ.:** ►Αυγό κι αν πάρεις απ' αυτόν, κρόκο δε βρίσκεις μέσα
αυτί (το) (*Ουσιαστικό, Ο35*) (αυ-τί) [αρχ. οὖς]	**το αισθητήριο όργανο της ακοής και της ισορροπίας:** ►*Μέσα στην ησυχία της νύχτας τα αυτιά μου έπιαναν όλους τους ήχους της εξοχής.*	**Φράσεις:** ►Γελούν και τ' αυτιά του (= είναι χαρούμενος ►Και οι τοίχοι έχουν αυτιά (= προειδοποίηση για να μιλάει κάποιος χαμηλόφωνα)

		►Δεν πιστεύω στ' αυτιά μου (= για κάτι ξαφνικό και αναπάντεχο) ►Κατέβασε τ' αυτιά (= ντράπηκε) **Παροιμ.:** ►Άκουγε με τ' αυτιά σου και βλέπε με τα μάτια σου
αυτοθυσία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (αυ-το-θυ-σί-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* -ες, *γεν.* -ών) [λόγ. αὐτοθυσία < αὐτὸς + θυσία < θύω (= θυσιάζω)]	**η θυσία του εαυτού μας ή του συμφέροντός μας για χάρη κάποιου άλλου:** ►*Η αυτοθυσία των αγωνιστών του Πολυτεχνείου για την ελευθερία είναι αξιοθαύμαστη.*	**Οικογ. Λέξ.:** αυτοθυσιάζομαι
αφαίρεση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (α-φαί-ρε-ση, *γεν.* -ης, -έσεως, *πληθ.* -έσεις, *γεν.* -έσεων) [λόγ. < αρχ. ἀφαίρεσις < ἀπὸ + αἱρῶ (= κυριεύω)]	**1. το να παίρνει κανείς ένα μέρος από ένα σύνολο:** ►*Η αφαίρεση κάποιων κεφαλαίων από την εξεταστέα ύλη γίνεται συνήθως στο τέλος της σχολικής χρονιάς.* **2.** *(μαθημ.)* **πράξη της αριθμητικής, με την οποία βρίσκουμε τη διαφορά ανάμεσα σε δύο αριθμούς, δύο ποσά κ.λπ.:** ►*Δεν έκανε σωστά την αφαίρεση και γι' αυτό βρήκε λανθασμένο αποτέλεσμα.* **3.** *(γραμμ.)* **το γραμματικό φαινόμενο κατά το οποίο χάνεται το αρχικό φωνήεν της επόμενης λέξης, όταν η προηγούμενη λέξη τελειώνει σε φωνήεν:** ►*Μου έδωσε – μου 'δωσε.*	**Αντίθ.:** πρόσθεση, άθροιση **(2)** **Συνών.:** βγάλσιμο **(1)**, διαφορά **(2)** **Σύνθ.:** προσθαφαίρεση **Οικογ. Λέξ.:** αφαιρώ, αφαιρέτης, αφαιρετέος, αφαιρετικός **Προσδιορ.:** νόμιμη, παράνομη, παράλογη, αδικαιολόγητη, βίαιη **(1)**
αφομοίωση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (α-φο-μοί-ω-ση, *γεν.* -ης, -ώσεως, *πληθ.* -ώσεις) [λόγ. < ελνστ. ἀφομοίωσις < ἀφομοιῶ]	**1.** *(βιολ.)* **η λειτουργία κατά την οποία ένας ζωντανός οργανισμός μετασχηματίζει σε δικά του συστατικά τις θρεπτικές ουσίες που προσλαμβάνει:** ►*Η αφομοίωση των*	**Συνών.:** πέψη, χώνεμα **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** αφομοιώνω, αφομοιωτικός, αφομοιώσιμος **Προσδιορ.:** βαθμιαία, γρήγορη, τέλεια, μερική **(1, 2)**

	τροφών από τον οργανισμό γίνεται με τη διαδικασία της πέψης. **2.** ***(μτφ.)*** **πλήρης κατανόηση μιας γνώσης:** ►*Η επανάληψη του μαθήματος διευκολύνει την αφομοίωσή του.*	
αφορμή (η) *(Ουσιαστικό,* Ο24*)* (α-φορ-μή) [αρχ. ἀφορμὴ < ἀφορμῶ]	**πρόφαση, δικαιολογία, λόγος:** ►*Έψαχνε αφορμή, για να αλλάξει επάγγελμα.*	**Συνών.:** πρόσχημα **Προσδιορ.:** ασήμαντη, πραγματική, σοβαρή

βαδίζω *(Ρήμα, Ρ4)* (*ενεστ.* βα-δί-ζω, *αόρ.* βάδισα) [λόγ. < αρχ. βαδίζω < βάδην < βαίνω]	***1. (αμτβ.)* πηγαίνω με τα πόδια, περπατώ:** ►*Οι δυο φίλοι βάδιζαν για πολλή ώρα σιωπηλοί.* **2. *(αμτβ.) (μτφ.)* κατευθύνομαι:** ►*Βαδίζει σταθερά προς την επιτυχία.*	**Συνών.:** βηματίζω **(1)**, οδεύω **(2)** **Σύνθ.:** συμβαδίζω **Οικογ. Λέξ.:** βάδισμα, βαδιστής, βάδην (το)
βαθμός (ο) *(Ουσιαστικό, Ο13)* (βαθ-μός) [λόγ. < αρχ. βαθμός (= σκαλοπάτι) < βαίνω]	**1. μέτρο που δείχνει την επίδοση ή την ικανότητα κάποιου:** ►*Τελείωσε το Λύκειο με πολύ καλούς βαθμούς.* **2. η σειρά που κατέχει κάποιος σε μια ιεραρχία:** ►*Αποστρατεύτηκε με το βαθμό του συνταγματάρχη.* **3. συγγενική σχέση:** ►*Πατέρας και γιος είναι μεταξύ τους συγγενείς πρώτου βαθμού.* **4. μονάδα μέτρησης για διάφορα μεγέθη:** ►*Η θερμοκρασία έφτασε στους είκοσι βαθμούς Κελσίου.* **5. *(γραμμ.)* οι τρεις μορφές των επιθέτων και των επιρρημάτων (παραθετικά):** ►*Εκτός από το θετικό έχουμε το συγκριτικό και τον υπερθετικό βαθμό ενός επιθέτου.*	**Συνών.:** μέτρο **(1)**, βαθμίδα, θέση, αξίωμα **(2)** **Σύνθ.:** βαθμολογώ, βαθμολογία, βαθμολόγιο, βαθμολογητής, βαθμολόγηση, βαθμοθηρία, βαθμοφόρος, ισόβαθμος, χαμηλόβαθμος, υψηλόβαθμος **Οικογ. Λέξ.:** βαθμίδα, βαθμιαίος, βαθμιαία *(επίρρ.)* **Προσδιορ.:** θετικός **(1, 5)**, κατώτατος, ανώτερος, χαμηλός **(1, 2, 4)** **Φράσεις:** ►Ως ένα βαθμό (= μέχρις ενός σημείου)

βάρος (το) *(Ουσιαστικό, Ο37)* (βά-ρος, *γεν.* -ους, *πληθ.* -η) [λόγ. < αρχ. βάρος]	**1.** ***(φυσ.)*** **η φυσική ιδιότητα που έχουν όλα τα σώματα να πέφτουν από πάνω προς τα κάτω, όταν αφήνονται ελεύθερα ή να πιέζουν άλλα που βρίσκονται κάτω απ' αυτά:** ► *Από το βάρος του χιονιού κατέρρευσε η στέγη του σπιτιού μας.* **2. ο αριθμός που μας δείχνει πόσο ζυγίζει ένα σώμα:** ► *Το βάρος του μωρού είναι τρία κιλά.* **3.** ***(μτφ.)*** **κύρος, επιρροή:** ► *Τα λόγια του έχουν πάντα ιδιαίτερο βάρος.*	**Σύνθ.:** βαρόμετρο, απόβαρο, αντίβαρο, ισόβαρος **Οικογ. Λέξ.:** βαραίνω, βαρίδι, βαρύτητα, βαριά *(επίρρ.)* **Προσδιορ.:** αβάσταχτο, ασήκωτο, καθαρό, μεικτό **(2)** **Φράσεις:** ►Πήρα βάρος (= πάχυνα) ►Άρση βαρών (= το άθλημα στο οποίο οι αθλητές σηκώνουν βάρη) ►Ρίχνω το βάρος σε κάτι (= αποδίδω σημασία)
βάση (η) *(Ουσιαστικό, Ο27)* (βά-ση, *γεν.* -ης, -εως, *πληθ.* -εις) [λόγ. < αρχ. βάσις (= στήριγμα) < βαίνω]	**1. θεμέλιο, βάθρο:** ►*Η πολυκατοικία που μένουμε έχει γερές βάσεις.* **2. το κάτω μέρος ενός σώματος ή σχήματος:** ►*Η βάση του τριγώνου είναι δέκα εκατοστά.*	**Αντίθ.:** κορυφή **(2)** **Συνών.:** υποστήριγμα, υπόβαθρο, υποδομή **(1)** **Σύνθ.:** ανάβαση, κατάβαση, διάβαση, παράβαση, έκβαση, απόβαση, υπέρβαση, πρόσβαση, σύμβαση **Οικογ. Λέξ.:** βασίζομαι, βασικός, βασικά *(επίρρ.)*, βάσιμος **Προσδιορ.:** γερή, στέρεα **(1, 2)** **Φράσεις:** ►Δίνω βάση (= προσέχω, εμπιστεύομαι) ►Έπιασε τη βάση (= ο μικρότερος βαθμός επιτυχίας) ►Βάση δεδομένων (= οργανωμένη συλλογή πληροφοριών)
βελτιώνω *(Ρήμα, Ρ1)* (*ενεστ.* βελ-τι-ώ-νω, *αόρ.* βελτίωσα, *παθ. αόρ.* βελτιώθηκα, *παθ. μτχ.* βελτιωμένος)	***(μτβ.)*** **κάνω κάτι καλύτερο απ' ό,τι είναι, καλυτερεύω:** ►*Οι μαθητές βελτίωσαν τη βαθμολογία τους.*	**Αντίθ.:** χειροτερεύω, επιδεινώνω **Συνών:** αναβαθμίζω **Οικογ. Λέξ.:** βελτίωση, βελτιώσιμος, βελτιωτικός

[λόγ. βελτιώνω < αρχ. βελτιῶ < βελτίων (= καλύτερος)]		
βήμα (το) *(Ουσιαστικό, Ο39)* (βή-μα, *γεν.* -ατος, *πληθ.* -ατα, *γεν.* -άτων) [αρχ. βῆμα < βαίνω (= προχωρώ)]	**1. η μετακίνηση του ενός ποδιού σε σχέση με το άλλο στο περπάτημα ή το χορό:** ►*Έκανε τρία βήματα μπροστά.* **2. ο ιδιαίτερος τρόπος που περπατάει κάποιος:** ►*Τον γνωρίζω από το βαρύ του βήμα.* **3. η μικρή απόσταση:** ►*Το σχολείο απέχει μόνο δυο βήματα από το σπίτι του.* **4. το βάθρο απ' όπου εκφωνούνται ομιλίες:** ►*Ο ομιλητής ανέβηκε στο βήμα, για να εκφωνήσει τον πανηγυρικό της ημέρας.*	**Συνών.:** βηματισμός, βάδισμα, περπατησιά **(2)**, δρασκελιά **(3)**, έδρα **(4)** **Σύνθ.:** βηματοδότης **Οικογ. Λέξ.:** βηματίζω, βηματισμός **Προσδιορ.:** μετέωρο, διστακτικό, αποφασιστικό **(1)**, γοργό, ρυθμικό **(1, 2)** **Φράσεις:** ►Ακολουθώ κατά βήμα (= μιμούμαι πιστά) ►Βήμα-βήμα (= σιγά-σιγά) ►Το πρώτο βήμα (= η πρώτη προσπάθεια)
βίος (ο) *(Ουσιαστικό, Ο14)* (βί-ος, *γεν.* -ου, *πληθ.* -οι) Προσοχή! ►βίος (ο) = η ζωή ►βιος (το) = η περιουσία [λόγ. < αρχ. βίος]	**η ζωή, η διάρκεια της ζωής, η βιογραφία:** ►*Ο βίος του υπήρξε πολυτάραχος.* ►*Ο βίος πολλών συγγραφέων είναι ευρύτερα γνωστός.*	**Σύνθ.:** βιολογία, βιομηχανία, βιοπάλη, βιοτέχνης, έμβιος, υδρόβιος **Οικογ. Λέξ.:** βιώνω, βίωμα, βιώσιμος **Φράσεις:** ►Δια βίου (= σε ολόκληρη τη ζωή) ►Βίος και πολιτεία (= για κάποιον που έχει μια ταλαιπωρημένη ή περιπετειώδη ζωή)
βοριάς (ο) *(Ουσιαστικό, Ο4)* (βο-ριάς, *γεν.* -ιά *πληθ.* -ιάδες) Προσοχή! ►βοριάς (ο) = ο άνεμος ►βορράς (ο) = το αντίστοιχο σημείο του ορίζοντα [μεσν. βοριὰς < αρχ. βορέας]	**κρύος άνεμος που φυσάει από το βορρά προς το νότο:** ►*Τα πλοία έμειναν δεμένα στο λιμάνι, επειδή φυσούσαν δυνατοί βοριάδες.*	**Αντίθ:** νοτιάς **Συνών:** τραμουντάνα **Οικογ. Λέξ.:** βορράς, βορινός **Προσδιορ.:** κρύος, παγωμένος, άγριος, τρελός

βουλευτής (ο) *(Ουσιαστικό, Ο6)* (βου-λευ-τής, *γεν.* -ή, *πληθ.* -ές) [αρχ. βουλευτὴς < βουλεύω < βουλὴ]	**εκλεγμένος αντιπρόσωπος του λαού στη Βουλή:** ►*Είναι εκλεγμένος βουλευτής για δεύτερη θητεία στο ελληνικό Κοινοβούλιο.*	**Συνών:** κοινοβουλευτικός, μέλος του κοινοβουλίου **Σύνθ:** ευρωβουλευτής **Οικογ. Λέξ.:** βουλή, βουλευτικός
βράδυ (το) *(Ουσιαστικό, Ο36)* (βρά-δυ, *γεν.* -ιού, *πληθ.* -ια, *γεν.* -ιών) [μεσν. βράδυ < αρχ. βραδύ, *ουδ.* του *επιθ.* βραδὺς]	**το χρονικό διάστημα από τη δύση του ηλίου μέχρι τα μεσάνυχτα και κατ' επέκταση το διάστημα της νύχτας:** ►*Κάθε βράδυ πηγαίναμε περίπατο στη λίμνη.*	**Συνών.:** βραδιά **Σύνθ.:** βραδυπορώ, βραδυπορία, βραδυκίνητος **Οικογ. Λέξ.:** βραδιά, βραδιάζω, βραδινός **Προσδιορ.:** αξέχαστο, φθινοπωρινό, φεγγαρόλουστο
βρίσκω *(Ρήμα)* (*ενεστ.* βρί-σκω, *αόρ.* βρήκα, *παθ. αόρ.* βρέθηκα) [μεσν. βρίσκω < αρχ. εὑρίσκω]	**1.** ***(μτβ.)*** **ανακαλύπτω κάποιον ή κάτι που αναζητώ:** ►*Βρήκε το φάρμακο μιας σπάνιας αρρώστιας.* ►*Βρήκα πού είναι στο χάρτη η Λήμνος.* **2.** ***(μτβ.)*** **συναντώ, ανταμώνω:** ►*Βρήκα τους φίλους μου και πήγαμε βόλτα.* **3.** ***(μτβ.)*** **νομίζω, θεωρώ:** ►*Βρίσκω ότι τα λόγια σου είναι σωστά.* **4.** ***(μτβ.)*** **κατέχω κάτι από κληρονομιά:** ►*Βρήκε μεγάλη περιουσία από τους γονείς του.*	**Αντίθ.:** χάνω **(1)** **Σύνθ.:** ξαναβρίσκω **Οικογ. Λέξ.:** εύρεση **Φράσεις:** ►Απ' το Θεό να το 'βρεις (= ως ευχή ή κατάρα) ►Βρήκε τον μπελά του (= για μεγάλο πρόβλημα) ►Βρήκε το μάστορά του / το δάσκαλό του (= κάποιον πιο ικανό απ' αυτόν) ►Τα βρήκαν (= συμφώνησαν) ►Βρίσκω άκρη (= λύνω ένα πρόβλημα)
βρόμικος, -η, -ο *(Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα)* (βρό-μι-κος) [< βρόμα < αρχ. βρομῶ (= θορυβώ)]	**1. αυτός που δεν είναι καθαρός, ο λερωμένος:** ►*Τα ρούχα του ήταν βρόμικα από το παιχνίδι στα χώματα.* **2.** ***(μτφ.)*** **ανήθικος, ανέντιμος, αισχρός:** ►*Δεν μπορείς να πεις ότι είναι ένας βρόμικος άνθρωπος, αλλά μερικές φορές σε απογοητεύει με αυτά που κάνει.*	**Αντίθ.:** καθαρός **(1, 2)**, τίμιος **(2)** **Συνών.:** ακάθαρτος **(1)**, ανέντιμος, φαύλος **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** βρομιά, βρομερός, βρομίζω **Προσδιοριζ:** βρομιά, βρομερός, βρομίζω **Φράσεις:** ►Βρόμικο χρήμα (= που προέρχεται από παράνομες δραστηριότητες)

γαλαξίας (ο) *(Ουσιαστικό, Ο2)* (γα-λα-ξί-ας) [λόγ. < ελνστ. γαλαξίας]	**φωτεινή ζώνη στον ουρανό που αποτελείται από εκατομμύρια αστέρια:** ►*Ο γαλαξίας της Ανδρομέδας βρίσκεται στο βόρειο ημισφαίριο.*	
γαλήνη (η) *(Ουσιαστικό)* (γα-λή-νη, *γεν.* -ης, *πληθ.* -) [λόγ. < αρχ. γαλήνη]	**1. ηρεμία, ησυχία στη φύση και κυρίως στη θάλασσα:** ►*Όταν επικρατούσε γαλήνη στη θάλασσα, οι ψαράδες έβγαιναν για ψάρεμα.* **2. *(μτφ.)* η ψυχική ηρεμία:** ►*Κοντά στην οικογένεια βρήκε τη γαλήνη που ζητούσε.*	**Αντίθ.:** τρικυμία, φουρτούνα **(1)**, ταραχή, αναστάτωση **(2)** **Συνών.:** νηνεμία, μπουνάτσα **(1),** πραότητα **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** γαληνεύω, γαλήνιος, γαλήνεμα **Προσδιορ.:** νυχτερινή **(1),** ολύμπια, ουράνια **(1, 2),** στωική, φαινομενική, θεία **(2)**
γεγονός (το) *(Ουσιαστικοπ. Μτχ.)* (γε-γο-νός, *γεν.* -ότος, *πληθ.* -ότα) [λόγ. < αρχ. γεγονὸς < γίγνομαι]	**κάτι που έχει συμβεί και δεν μπορεί να αμφισβητηθεί:** ►*Η επανάσταση του 1821 είναι ένα σημαντικό ιστορικό γεγονός.*	**Συνών.:** συμβάν, περιστατικό, πραγματικότητα **Οικογ. Λέξ.:** γίνομαι **Προσδιορ.:** βαρυσήμαντο, δραματικό, αξιομνημόνευτο, συγκινητικό
γελώ *(Ρήμα, Ρ5)* (*ενεστ.* γε-λώ, *αόρ.* γέλασα, *παθ. αόρ.* γελάστηκα, *παθ. μτχ.* γελασμένος) [αρχ. γελῶ]	**1. *(αμτβ.)* ξεσπώ σε γέλια:** ►*Τους διηγήθηκε μια ιστορία και στο τέλος όλοι γέλασαν με την καρδιά τους.* **2. *(μτβ.)* *(μτφ.)* εξαπατώ, κοροϊδεύω:** ►*Τον γέλασε με την υπόσχεση που του έδωσε.*	**Αντίθ.:** κλαίω **Συνών.:** ξεγελώ, παραπλανώ **(2)** **Σύνθ.:** κρυφογελώ, χαμογελώ **Οικογ. Λέξ.:** γέλιο, γελαστός, γελαστά *(επίρρ.)*, γελοίος, γελοιότητα

		Φράσεις: ►Γελούν και τα μουστάκια του / τα αυτιά του (= είναι πολύ χαρούμενος) ►Θα γελάσει και το παρδαλό κατσίκι (= για μια αστεία υπόθεση) ►Θα σε γελάσω! (= δεν είμαι βέβαιος) ►Δεν είναι παίξε-γέλασε (= χρειάζεται μεγάλη προσοχή)
γεννώ *(Ρήμα, Ρ5)* (*ενεστ.* γεν-νώ, *αόρ.* γέννησα, *παθ. αόρ.* γεννήθηκα, *παθ. μτχ.* γεννημένος) [αρχ. γεννῶ] Προσοχή! ►γέννηση < γεννώ ►γένεση, γενετικός, όπως η λέξη «γένος»	**1. *(μτβ.)* κάνω παιδιά, *(για πουλιά, ψάρια και ερπετά)* κάνω αυγά:** ►*Η αγελάδα γέννησε ένα χαριτωμένο μοσχαράκι.* **2. *(μτφ.)* δημιουργώ, επινοώ:** ►*Το μυαλό του γεννούσε συνεχώς νέες ιδέες.* **3. *(ως μτχ. παρακ.)* *(αμτβ.)* είμαι από τη φύση μου, εκ γενετής:** ►*Ο Γιώργος είναι γεννημένος ζωγράφος.*	**Συνών.:** τεκνοποιώ **(1)** **Σύνθ.:** ξεγεννώ **Οικογ. Λέξ.:** γέννηση, γεννητικός, γεννήτρια, γέννημα, γεννητούρια (τα) **Φράσεις:** ►Όπως τον γέννησε η μάνα του (= γυμνός) **Παροιμ.:** ►Αλλού τα κακαρίσματα κι αλλού γεννούν οι κότες
γεωργία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (γε-ωρ-γί-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* -) [λόγ. < αρχ. γεωργία < γεωργὸς < γῆ + ἔργον]	**η συστηματική καλλιέργεια της γης για την παραγωγή προϊόντων:** ►*Με τη γεωργία ασχολείται ένα μεγάλο τμήμα του ελληνικού πληθυσμού.*	**Οικογ. Λέξ.:** γεωργός, γεωργικός
γνωρίζω *(Ρήμα, Ρ4)* (*ενεστ.* γνω-ρί-ζω, *αόρ.* γνώρισα, *παθ. αόρ.* γνωρίστηκα, *παθ. μτχ.* αναγνωρισμένος) [αρχ. γνωρίζω]	**1. *(μτβ.)* κάνω κάτι γνωστό, φανερώνω:** ►*Σας γνωρίζουμε ότι πετύχατε στο διαγωνισμό.* **2. *(μτβ.)* αναγνωρίζω, διακρίνω:** ►*Γνώρισα το γείτονά μου από τη δυνατή φωνή του.* **3. *(μτβ.)* ξέρω, κατέχω:** ►*Γνωρίζει άπταιστα τρεις ξένες γλώσσες.*	**Αντίθ.:** αγνοώ **(3)** **Συνών.:** πληροφορώ **(1)** **Σύνθ.:** αναγνωρίζω, παραγνωρίζω **Οικογ. Λέξ.:** γνώριμος, γνώριμα *(επίρρ.)*, γνωριμία, γνώρισμα

γράμμα (το) *(Ουσιαστικό, Ο39)* (γράμ-μα, *γεν.* -ατος, *πληθ.* -ατα) [αρχ. γράμμα < γράφω]	**1. το γραπτό σύμβολο για κάθε φθόγγο μιας γλώσσας:** ► *Το ελληνικό αλφάβητο έχει είκοσι τέσσερα γράμματα.* **2. γραπτό κείμενο που απευθύνεται σε κάποιον, επιστολή:** ► *Έστειλε ένα γράμμα στο θείο του στη Γερμανία.* **3. *(πληθ.)* γνώσεις, σπουδές, λογοτεχνία:** ► *Κατά την περίοδο της Αναγέννησης αναπτύχθηκαν σημαντικά τα γράμματα και οι τέχνες.*	**Συνών.:** ψηφίο **(1)**, φιλολογία **(3)** **Σύνθ.:** γραμματόσημο, γραμματοκιβώτιο, μονόγραμμα, σύγγραμμα, διάγραμμα, περίγραμμα **Οικογ. Λέξ.:** γραμματικός, γραμματική, γραμματέας, γραμματεία, γραμμάτιο **Προσδιορ.:** καλογραμμένο, ανοιχτό, αποχαιρετιστήριο, ανώνυμο **(2)** **Φράσεις:** ►Ψιλά γράμματα (= για κάτι ασήμαντο) ►Δεν παίρνει τα γράμματα (= υστερεί στο σχολείο) ►Παίζω το κεφάλι μου κορόνα-γράμματα (= βάζω σε κίνδυνο)
γράφω *(Ρήμα, Ρ2)* (*ενεστ.* γρά-φω, *αόρ.* έγραψα, *παθ. αόρ.* γράφτηκα, *παθ. μτχ.* γραμμένος) [αρχ. γράφω]	**1. *(μτβ.)* παρασταίνω με γράμματα τις σκέψεις και τα συναισθήματα:** ► *Γράφω τις εντυπώσεις μου από τη σχολική εκδρομή.* **2. *(μτβ.)* στέλνω επιστολή, αλληλογραφώ:** ► *Μου γράφει δυο φορές την εβδομάδα.* **3. *(μτβ.)* γράφω κάποιον σε καταλόγους:** ► *Έγραψε το παιδί του στο σχολείο.* **4. *(μτβ.)* συντάσσω βιβλίο, άρθρο, μουσική:** ► *Γράφει λογοτεχνικά βιβλία.* **5. *(μτβ.)* ορίζω κληρονόμο, κληροδοτώ:** ► *Έγραψε στην κόρη του το σπίτι στο χωριό.*	**Συνών.:** συγγράφω **(4)** **Σύνθ.:** αντιγράφω, αναγράφω, εικονογραφώ, δακτυλογραφώ **Οικογ. Λέξ.:** γραφή, γραφέας, γραφείο, γραφίδα, γράψιμο, γραπτός, γράμμα, γραμμή **Φράσεις:** ►Γράφει ιστορία (= έχει μεγάλη επιτυχία) ►Είναι γραμμένο (= το τυχερό, το πεπρωμένο) ►Αν με ξαναδείς, γράψε μου (= δεν πρόκειται να ξανασυναντηθούμε)

γωνία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (γω-νί-α) [αρχ. γωνία]	**1. σχήμα της γεωμετρίας που ορίζεται από δύο ημιευθείες ή επίπεδες επιφάνειες που έχουν κοινή κορυφή:** ►*Οι γωνίες ενός τριγώνου μπορεί να είναι ορθές, οξείες ή αμβλείες.* **2. σημείο συνάντησης δύο δρόμων, στροφή:** ►*Το σχολείο μας βρίσκεται στη γωνία Κοραή και Σολωμού.*	**Σύνθ.:** γωνιόμετρο, διαγώνιος, ακρογωνιαίος **Οικογ. Λέξ.:** γωνιακός, γωνιαίος, γωνιώδης **Φράσεις.:** ►Οπτική γωνία (= η θέση από την οποία βλέπει κανείς τα πράγματα) ►Βάζω κάποιον στη γωνία (= τον βάζω στο περιθώριο)

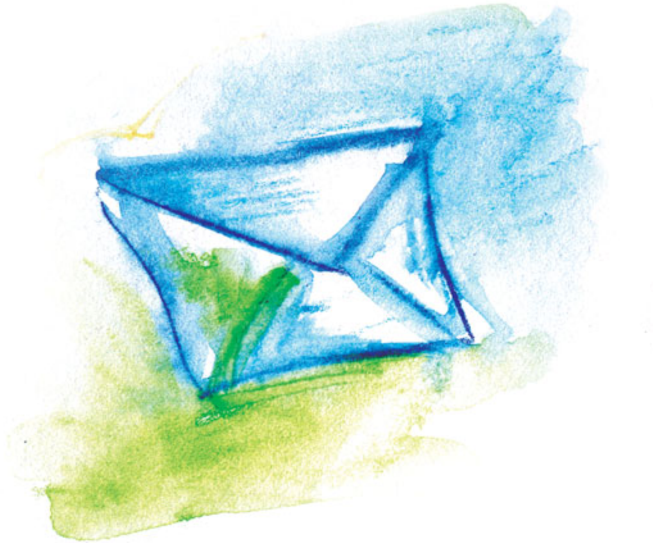

δανείζω (*Ρήμα, Ρ4*) (*ενεστ.* δα-νεί-ζω, *αόρ.* δάνεισα, *παθ. αόρ.* δανείστηκα, *παθ. μτχ.* δανεισμέ-νος) [αρχ. δανείζω < δάνειον < δάνος (= δώρο)]	***(μτβ.)*** **δίνω χρήματα ή άλλα πράγματα με τη συμφωνία να μου επιστραφούν:** ►*Δάνεισε το βιβλίο της Ιστορίας στο συμμαθητή του.*	**Οικογ. Λέξ.:** δάνειο, δανεικός, δανεισμός, δανειστής, δανειστικός
δέηση (η) (*Ουσιαστικό, Ο28*) (δέ-η-ση, *γεν.* -ης, -ήσεως, *πληθ.* -ήσεις, *γεν.* -ήσεων) [αρχ. δέησις < δέω - δέομαι (= έχω ανάγκη, χρειάζομαι)	**προσευχή που απευθύνεται στο Θεό με συγκεκριμένη παράκληση:** ►*Στον εορτασμό για την απελευθέρωση της πόλης έγινε επιμνημόσυνη δέηση και κατάθεση στεφάνων στο μνημείο των πεσόντων.*	**Συνών:** ικεσία **Οικογ. Λέξ.:** δέομαι **Προσδιορ.:** κατανυκτική, επιμνημόσυνη, εσπερινή
δέχομαι (*Ρήμα, Ρ3*) (*ενεστ.* δέ-χο-μαι, *παθ. αόρ.* δέχτηκα *παθ. μτχ. ενεστ.* δεχόμενος) [αρχ. δέχομαι]	**1. *(μτβ.)* παίρνω κάτι που μου προσφέρουν:** ►*Δέχτηκε με χαρά τα δώρα που του έκαναν.* **2. *(μτβ.)* παραδέχομαι, αναγνωρίζω, συμφωνώ:** ►*Δέχομαι ότι έχεις δίκιο για το θέμα που συζητήσαμε.*	**Αντίθ.:** αρνούμαι, απορρίπτω **(2)** **Συνών.:** παραλαμβάνω **(1)**, επιδοκιμάζω, εγκρίνω **(2)**, υπομένω **(3)** **Σύνθ.:** αποδέχομαι, παραδέχομαι, καταδέχομαι, διαδέχομαι, καλοδέχομαι

	3. ***(μτβ.)*** **ανέχομαι την άδικη συμπεριφορά κάποιου:** ►*Δε δέχομαι να μου μιλάς με τέτοιον τρόπο.* **4.** ***(μτβ.)*** **υποδέχομαι, φιλοξενώ, επιτρέπω την είσοδο:** ►*Δέχτηκε με ευγένεια όλους τους καλεσμένους του.*	**Οικογ. Λέξ.:** δέκτης, δεκτός, δεκτικός, δεκτικότητα, δεξαμενή, δεξίωση, δεξιότητα, δοχείο
δήλωση (η) (*Ουσιαστικό, Ο28*) (δή-λω-ση, *γεν.* -ης, -ώσεως, *πληθ.* -ώσεις, *γεν.* -ώσεων) [αρχ. δήλωσις < δηλῶ]	**1. το να γίνεται κάτι γνωστό, φανερό:** ►*Έκανε στο κοινό δηλώσεις στους δημοσιογράφους για την οικονομική κατάσταση της χώρας* **2. επίσημη γραπτή ανακοίνωση προς τις αρμόδιες αρχές:** ►*Κατέθεσε δήλωση στην εφορία για τα εισοδήματά του.*	**Συνών.:** γνωστοποίηση **(1)** **Σύνθ.:** εκδήλωση, διαδήλωση **Οικογ. Λέξ.:** δηλώνω, δηλωμένος, δηλωτικός **Προσδιορ.:** φορολογική, υπεύθυνη **(2)**
δημοκρατία (η) (*Ουσιαστικό, Ο19*) (δη-μο-κρα-τί-α) [λόγ. < αρχ. δημοκρατία < δῆμος + κρατῶ (= εξουσιάζω)]	**πολίτευμα σύμφωνα με το οποίο η εξουσία πηγάζει από το λαό και ασκείται με βάση τη βούληση της πλειοψηφίας:** ►*Η αρχαία Αθήνα είναι ο τόπος που γεννήθηκε η δημοκρατία.*	**Αντίθ.:** μοναρχία, ολιγαρχία, απολυταρχία, τυραννία, δικτατορία, φασισμός **Οικογ. Λέξ.:** δημοκράτης, δημοκρατικός, δημοκρατικότητα **Φράσεις:** ► Προεδρευομένη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία (= ο Πρόεδρος εκλέγεται από τους βουλευτές και είναι ο ρυθμιστής του πολιτεύματος) ►Άμεση δημοκρατία (= οι αποφάσεις λαμβάνονται απευθείας από τους πολίτες, χωρίς τη μεσολάβηση αντιπροσώπων)
διαίρεση (η) (*Ουσιαστικό, Ο28*) (δι-αί-ρε-ση, *γεν.* -ης, -έσεως, *πληθ.* -έσεις, *γεν.* -έσεων) [λόγ. < αρχ. διαίρεσις < διαιρῶ]	**1. ο χωρισμός σε μέρη:** ►*Η διαίρεση της περιουσίας έγινε σε όλα τα αδέρφια.* **2.** ***(μαθημ.)*** **μία από τις τέσσερις πράξεις της αριθμητικής, με την οποία χωρίζουμε ένα ποσό σε ίσα μέρη:** ►*Το αποτέλεσμα της διαίρεσης ονομάζεται πηλίκο.*	**Συνών:** διαχωρισμός, διαμελισμός **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** διαιρέτης, διαιρετός, διαιρετέος, διαιρέσιμος **Προσδιορ.:** δεκαδική, τριαδική **(2)**, φυσική **(1)** **Φράσεις:** ►Ατελής διαίρεση (= αυτή που αφήνει υπόλοιπο)

διακήρυξη (η) *(Ουσιαστικό, O28)* (δια-κή-ρυ-ξη, *γεν.* -ης, -ύξεως, *πληθ.* -ύξεις, *γεν.* -ύξεων) [μτγν. διακήρυξις < διακηρύττω]	**1. η επίσημη ανακοίνωση θέσεων, αρχών, αποφάσεων:** ►*Η ιδρυτική διακήρυξη του νέου κόμματος παρουσιάστηκε σε μεγάλη εκδήλωση στο λαό.* **2. διεθνής συμφωνία μεταξύ δύο κρατών:** ►*Υπογράφτηκε διακήρυξη φιλίας και συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών.*	**Συνών.:** ανακοίνωση, κοινοποίηση, γνωστοποίηση **(1)** **Προσδιορ.:** προεκλογική **(1)**, πολιτική, ιδεολογική **(1, 2)**
διάλειμμα (το) *(Ουσιαστικό, O40)* (διά-λειμ-μα, *γεν.* -είμματος *πληθ.* -είμματα, *γεν.* -άτων) [αρχ. διάλειμμα < διαλείπω]	**προσωρινή διακοπή, παύση :** ►*Οι εργάτες έκαναν διάλειμμα για φαγητό.*	**Προσδιορ.:** απαραίτητο, ευχάριστο, σύντομο, μουσικό **Φράσεις:** ►Κατά διαλείμματα (= από καιρό σε καιρό)
διάλογος (ο) *(Ουσιαστικό, O16)* (διά-λο-γος, *γεν.* -όγου *πληθ.* -οι) [λόγ. < αρχ. διάλογος]	**συζήτηση, συνομιλία ανάμεσα σε δύο ή περισσότερα πρόσωπα:** ►*Τα προβλήματα στο σχολείο λύνονται πιο εύκολα με διάλογο και συνεννόηση.*	**Αντίθ.:** μονόλογος **(1)** **Συνών.:** στιχομυθία **Οικογ. Λέξ.:** διαλογίζομαι, διαλογικός **Προσδιορ.:** γόνιμος, ειλικρινής, εποικοδομητικός, έντονος **Φράσεις.:** ►Διάλογος κωφών (= για έλλειψη πραγματικού διαλόγου, όπου ο καθένας επιμένει στις απόψεις του)
διαμαρτύρομαι *(Ρήμα, Ρ3)* (*ενεστ.* δια-μαρ-τύ-ρο-μαι, *παθ. αόρ.* διαμαρτυρήθηκα) [αρχ. διαμαρτύρομαι]	*(αμτβ.)* **εκφράζω έντονα παράπονα ή αντίθεση για κάτι που είναι άδικο ή παράνομο:** ►*Οι κάτοικοι διαμαρτυρήθηκαν για την υποβάθμιση του περιβάλλοντος στην περιοχή τους.*	**Συνών.:** παραπονούμαι
διαμονή (η) *(Ουσιαστικό, O24)* (δια-μο-νή, *γεν.* -ής, *πληθ.* –)	**ο τόπος στον οποίο ζει, μένει κάποιος:** ►*Ο τόπος διαμονής του κατά τους καλοκαιρινούς μήνες είναι η Λέρος.*	**Συνών.:** κατοικία **Προσδιορ.:** άγνωστη, μόνιμη, προσωρινή

διάνοια (η) *(Ουσιαστικό, Ο20)* (διά-νοι-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* –) [λόγ. < αρχ. διάνοια < διὰ + νοῦς]	**η δύναμη του νου, η σκέψη, το πνεύμα:** ►*Είναι διάνοια στα μαθηματικά.*	**Συνών.:** ευφυΐα, μεγαλοφυΐα **Προσδιορ.:** λαμπρή, φωτισμένη
διαπολιτισμικός, -ή, -ό *(Επίθετο, Ε1, άψυχα)* (δια-πο-λι-τι-σμι-κός) [μεταφρ. δάν. αγγλ. intercultural]	**αυτός που έχει σχέση με δύο ή περισσότερους πολιτισμούς:** ►*Στην Ελλάδα λειτουργούν ορισμένα διαπολιτισμικά σχολεία.*	**Προσδιοριζ.:** εκπαίδευση
διάσημος, -η, -ο *(Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα)* (διά-ση-μος) [λόγ. < αρχ. διάσημος < διὰ + σῆμα]	**αυτός που είναι πολύ γνωστός, ονομαστός, ξακουστός:** ►*Πρόσφατα επισκέφτηκε την πόλη μας ένας διάσημος καλλιτέχνης του θεάτρου.*	**Αντίθ.:** άσημος **Συνών.:** πασίγνωστος, φημισμένος **Προσδιοριζ.:** επιστήμονας, πολιτικός, καλλιτέχνης
διαστολή (η) *(Ουσιαστικό, Ο24)* (δια-στο-λή) [αρχ. διαστολὴ < διαστέλλω]	***(φυσ.)* η αύξηση των διαστάσεων ενός σώματος λόγω θερμότητας:** ►*Η μεγάλη ζέστη προκαλεί διαστολή στις μεταλλικές γραμμές του τρένου.*	**Αντίθ.:** συστολή **Συνών.:** διόγκωση, μεγέθυνση **Σύνθ.:** αντιδιαστολή **Προσδιορ.:** φυσική, τεχνητή
διαυγής, -ής, -ές *(Επίθετο, Ε9, άψυχα)* (δι-αυ-γής, *γεν.* -ούς, -ούς, -ούς, *πληθ.* -είς, -είς, -ή) [αρχ. διαυγὴς < διὰ + αὐγὴ]	**1. καθαρός, διάφανος:** ►*Το νερό της βρύσης του χωριού μας είναι διαυγές και δροσερό.* **2. *(μτφ.)* σαφής, ακριβής:** ►*Οι σκέψεις του είναι διαυγείς και συγκεκριμένες.*	**Αντίθ.:** θολός **(1)** **Συνών:** διαφανής, λαγαρός **(1)**, ευκρινής **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** διαύγεια **Προσδιοριζ.:** σκέψη, ατμόσφαιρα
διεύθυνση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (δι-εύ-θυν-ση, *γεν.* -ης, -ύνσεως, *πληθ.* -ύνσεις) [λόγ. διεύθυνσις < διὰ + εὐθύνω < εὐθὺς]	**1. ο τόπος στον οποίο μένει ή εργάζεται κάποιος:** ►*Η διεύθυνσή μου είναι Θ. Σοφούλη 30, Κομοτηνή.* **2. η διοίκηση μιας υπηρεσίας:** ►*Η διεύθυνση της επιχείρησης βρίσκεται σε καλά χέρια.*	**Συνών.:** τόπος διαμονής **(1)**, ηγεσία **(2)** **Σύνθ.:** υποδιεύθυνση **Οικογ. Λέξ.:** διευθύνω, διευθυντής, διευθυντικός, διευθυντήριο **Προσδιορ.:** νέα, προσωρινή **(1, 2, 3)**, άγνωστη **(1)**, γενική, καλλιτεχνική **(2)**

	3. η κατεύθυνση προς την οποία κινείται κάποιος ή κάτι: ►*Οι άνεμοι αύριο θα πνέουν από βόρειες διευθύνσεις.*	
διήγηση (η) (*Ουσιαστικό, Ο28*) (δι-ή-γη-ση, *γεν.* -ης, -ήσεως, *πληθ.* -ήσεις, *γεν.* -ήσεων) [Λόγ. < αρχ. διήγησις < διηγοῦμαι]	**περιγραφή πραγματικών ή φανταστικών γεγονότων:** ►*Η προφορική διήγηση του περιστατικού ήταν συναρπαστική.*	**Συνών.:** εξιστόρηση, αφήγηση **Οικογ. Λέξ:** διήγημα **Προσδιορ.:** παραστατική, ζωντανή, φανταστική, ανιαρή
διορθώνω (*Ρήμα, Ρ1*) (*ενεστ.* δι-ορ-θώ-νω, *αόρ.* διόρθωσα, *παθ. αόρ.* διορθώθηκα, *παθ. μτχ.* διορθωμένος) [Λόγ. < αρχ. διορθῶ < διὰ + ὀρθῶ < ὀρθὸς]	**1. (*μτβ.*) επαναφέρω κάτι στη σωστή θέση ή κατάσταση, αποκαθιστώ:** ►*Διόρθωσα τα λάθη που έκανα στην ορθογραφία.* **2. (*μτβ.*) συμμορφώνω, σωφρονίζω:** ►*Έννοια σου και θα σε διορθώσω εγώ, αν το ξανακάνεις!*	**Συνών.:** επιδιορθώνω **(1)**, συνετίζω **(2)** **Σύνθ.:** επιδιορθώνω **Οικογ. Λέξ.:** διόρθωση, διόρθωμα, διορθωτής, διορθωτικός
διχόνοια (η) (*Ουσιαστικό, Ο20*) (δι-χό-νοι-α) [Λόγ. < αρχ. διχόνοια < δίχα (= χωριστά) + νοῦς]	**η διαφωνία ανάμεσα σε άτομα ή ομάδες που οδηγεί σε έχθρα:** ►*Υπάρχει παλιά διχόνοια ανάμεσα σ' αυτούς τους δύο.*	**Αντίθ.:** ομόνοια, σύμπνοια **Συνών:** διένεξη **Προσδιορ.:** καταστρεπτική, αιώνια, οικογενειακή **Παροιμ.:** ►Η ομόνοια χτίζει σπίτι κι η διχόνοια το γκρεμίζει
διώρυγα (η) (*Ουσιαστικό, Ο22*) (δι-ώ-ρυ-γα) [Λόγ. < αρχ. διῶρυξ]	**μακρύ, βαθύ τεχνητό αυλάκι με το οποίο συνδέονται δύο θάλασσες, λίμνες ή ποτάμια:** ►*Η διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου έγινε το 1893.*	**Φράσεις.:** ►Διώρυγα αποξηραντική (= για την αφαίρεση νερού από ελώδη χωράφια)

δόξα (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (δό-ξα, *γεν.* -ας, *πληθ.* -ες, *γεν.* -) [αρχ. δόξα < δοκῶ (= νομίζω)]	**η μεγάλη φήμη, ο θαυμασμός που προκαλεί και το όνομα που αποκτά κάποιος για τις ικανότητές του:** ►*Με τις λαμπρές του επιτυχίες κέρδισε μεγάλη δόξα στο πανελλήνιο.*	**Συνών.:** αίγλη, μεγαλεία (τα) **Σύνθ.:** δοξολογία, ένδοξος, άδοξος, φιλόδοξος **Οικογ. Λέξ.:** δοξάζω, δοξασία, δοξαστικός **Προσδιορ.:** αθάνατη, αιώνια, εφήμερη **Φράσεις:** ►Στο απόγειο της δόξας (= στο μέγιστο σημείο)
δραχμή (η) *(Ουσιαστικό, Ο24)* (δραχ-μή) [αρχ. δραχμὴ < δράττω (= παίρνω κάτι με το χέρι)]	**το νόμισμα της Ελλάδας μέχρι το 2002:** ►*Το εισιτήριο για το θέατρο κόστιζε παλιότερα περίπου πέντε χιλιάδες δραχμές.*	**Σύνθ.:** δραχμοποιώ, δεκάδραχμο, εικοσάδραχμο **Οικογ. Λέξ.:** δραχμικός

έθιμο (το) *(Ουσιαστικό, Ο34)* (έ-θι-μο, *γεν.* -ίμου, *πληθ.* -α) [λόγ. < αρχ. ἔθος (= συνήθεια)]	**κάθε συνήθεια που επικράτησε και παραδίδεται από γενιά σε γενιά:** ►*Το ψήσιμο του αρνιού στη σούβλα είναι ένα ελληνικό παραδοσιακό πασχαλινό έθιμο.*	**Συνών.:** παράδοση **Σύνθ.:** εθιμοτυπία, εθιμοτυπικός, εθιμοτυπικά *(επίρρ.)* **Οικογ. Λέξ.:** εθιμικός **Προσδιορ.:** αρχαίο, πατροπαράδοτο, τοπικό, θρησκευτικό, λατρευτικό
έθνος (το) *(Ουσιαστικό, Ο37)* (έ-θνος, *γεν.* -ους, *πληθ.* -η) [λόγ. < αρχ. ἔθνος (= ομάδα ανθρώπων)]	**ομάδα ανθρώπων που τους συνδέει κοινό ιστορικό παρελθόν, κοινός πολιτισμός και συνήθως κοινή γλώσσα και θρησκεία:** ►*Κάθε έθνος έχει τα δικά του ήθη και έθιμα και τις δικές του παραδόσεις.*	**Συνών.:** φυλή, γένος **Σύνθ.:** εθναπόστολος, εθνάρχης, εθνομάρτυρας, εθνόσημο, εθνεγερσία, εθνοσυνέλευση **Οικογ. Λέξ.:** εθνικός, εθνικότητα, εθνικιστής, εθνικισμός, εθνότητα **Προσδιορ.:** ένδοξο, μαρτυρικό, δοξασμένο, φιλειρηνικό, αρχαίο
είδηση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (εί-δη-ση, *γεν.* -ης, -ήσεως, *πληθ.* -ήσεις, *γεν.* -ήσεων) [αρχ. εἴδησις < οἶδα (= γνωρίζω)]	**1. πληροφορία, μήνυμα, αγγελία:** ►*Η είδηση για το ναυάγιο μαθεύτηκε σε ολόκληρη τη χώρα.* **2.** *(πληθ.)* **η μετάδοση των κυριότερων γεγονότων της ημέρας από το ραδιόφωνο ή την τηλεόραση:** ►*Ακούσαμε για την αλλαγή του καιρού στο βραδινό δελτίο ειδήσεων της τηλεόρασης.*	**Συνών.:** νέο (το), ανακοίνωση, ειδοποίηση, αναγγελία **(1, 2)** **Σύνθ.:** ειδησεογραφία, συνείδηση **Προσδιορ.:** ανεξακρίβωτη, αποκαλυπτική, ανακριβής, συνταρακτική, τραγική, χαρμόσυνη, επίκαιρη **(1, 2)**

ειλικρίνεια (η) *(Ουσιαστικό, Ο20)* (ει-λι-κρί-νει-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* -) [αρχ. εἰλικρίνεια < εἰλικρινὴς]	**το να εκφράζεται κανείς με αληθινό και γνήσιο τρόπο, χωρίς υποκρισία:** ►*Θα σου μιλήσω με ειλικρίνεια, όπως ταιριάζει σε πραγματικούς φίλους.*	**Αντίθ.:** ανειλικρίνεια, προσποίηση **Συνών.:** ευθύτητα, ανυποκρισία **Σύνθ.:** ανειλικρίνεια **Οικογ. Λέξ.:** ειλικρινής, ειλικρινά *(επίρρ.)*
ειρήνη (η) *(Ουσιαστικό, Ο25)* (ει-ρή-νη, *γεν.* -ης, *πληθ.* –) [αρχ. εἰρήνη]	**1. κατάσταση ηρεμίας και καλών σχέσεων μεταξύ ανθρώπων, λαών, κρατών κ.λπ., απουσία ταραχών και πολεμικών συγκρούσεων:** ►*Η ειρήνη ανάμεσα στους λαούς είναι το πολυτιμότερο αγαθό.* **2. συνθήκη, συμφωνία για τον τερματισμό εμπόλεμης κατάστασης:** ►*Το 1945 υπογράφτηκε ειρήνη ανάμεσα στις Η.Π.Α. και την Ιαπωνία.*	**Αντίθ.:** πόλεμος, εχθροπραξίες **(1)** **Σύνθ.:** ειρηνοποιός, ειρηνόφιλος, ειρηνοδικείο **Οικογ. Λέξ.:** ειρηνικός, ειρηνικά *(επίρρ.)*, ειρηνεύω, ειρήνευση, ειρηνευτής, ειρηνευτικός **Προσδιορ.:** παγκόσμια **(1, 2)**, κοινωνική, εργασιακή **(1)**
έκθεση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (έκ-θε-ση, *γεν.* -ης, -έσεως, *πληθ.* -έσεις, -έσεων) [λόγ.<αρχ. ἔκθεσις < ἐκτίθημι]	**1. δημόσια παρουσίαση προϊόντων ή έργων τέχνης σε κάποιο χώρο:** ►*Η Πινακοθήκη διοργάνωσε μια μεγάλη έκθεση με έργα Ελλήνων ζωγράφων.* **2. λεπτομερής γραπτή παρουσίαση ενός γεγονότος:** ►*Η Τροχαία κατέθεσε αναλυτική έκθεση για το αυτοκινητικό δυστύχημα.* **3. σχολικό μάθημα στο οποίο οι μαθητές αναπτύσσουν γραπτά κάποιο θέμα:** ►*Από μικρός έγραφε πολύ καλές εκθέσεις για το περιβάλλον.*	**Συνών.:** αναφορά **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** εκθέτω, εκθέτης, έκθετος, εκθετήριο, έκθεμα **Προσδιορ.:** ανθοκομική, εμπορική, καλλιτεχνική, τοπική, ζωγραφική **(1)**, εμπιστευτική, υπηρεσιακή, αναλυτική, αστυνομική, ιατροδικαστική **(2)**, διεθνής **(1, 2)**

εκκλησία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (εκ-κλη-σί-α) [λόγ. < αρχ. ἐκκλη-σία < εκκαλώ (= καλώ κάποιον έξω)]	**1. ο χριστιανικός ναός:** ►*Η εκκλησία της ενορίας κτίστηκε με δωρεές των κατοίκων.* **2. το σύνολο των χριστιανών:** ►*Η Ορθόδοξη Εκκλησία τιμά τη μνήμη του Αγίου Δημητρίου στις 26 Οκτωβρίου.* **3. η συγκέντρωση των πολιτών στην αρχαία Ελλάδα:** ►*Για θέματα του κράτους της αρχαίας Αθήνας αποφάσιζε η εκκλησία του δήμου.*	**Συνών.:** χριστιανοσύνη **(2)** **Σύνθ.:** ξωκλήσι, παρεκκλήσι **Οικογ. Λέξ.:** εκκλησιάζομαι, εκκλησιαστικός, εκκλησίασμα, εκκλησιασμός **Προσδιορ.:** ορθόδοξη, καθολική, προτεσταντική, δυτική, ρωμαϊκή, βυζαντινή **(1, 2)** **Φράσεις:** ►Η Μεγάλη του Χριστού Εκκλησία (= το Οικουμενικό Πατριαρχείο)
εκλογή (η) *(Ουσιαστικό, Ο24)* (ε-κλο-γή) [αρχ. ἐκλογὴ < ἐ-κλέγω]	**1. το να αναδεικνύεται κάποιος σε ένα αξίωμα ή σε μια θέση με ψηφοφορία:** ►*Η εκλογή του στον εκπολιτιστικό σύλλογο της περιοχής του ήταν αναμενόμενη.* **2.** *(πληθ.)* **η επίσημη ψηφοφορία για την ανάδειξη βουλευτών ή δημοτικών και κοινοτικών αρχών:** ►*Οι βουλευτικές εκλογές διεξάγονται κάθε τέσσερα χρόνια.*	**Σύνθ.:** εκλογοδικείο, εκλογολόγος **Οικογ. Λέξ.:** εκλέγω, εκλεγμένος, εκλογικός, εκλόγιμος **Προσδιορ.:** υποχρεωτική **(1, 2)**, *(πληθ.)* νόθες, παράνομες, επαναληπτικές, βουλευτικές, δημοτικές **(2)**
έκταση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (έ-κτα-ση, *γεν.* -ης, -άσεως, *πληθ.* -άσεις) [λόγ.<αρχ. ἔκτασις < ἐκτείνω]	**1. το εμβαδόν μιας επιφάνειας:** ►*Οι πλημμύρες κατέστρεψαν μεγάλες εκτάσεις καλλιεργημένης γης.* **2. η χρονική διάρκεια:** ►*Η συζήτηση πήρε μεγάλη έκταση.* **3. το μέγεθος, η σπουδαιότητα:** ►*Η έκταση των ζημιών ήταν πολύ μεγάλη.* **4. το τέντωμα, το άπλωμα:** ► *Η έκταση των χεριών είναι παράγγελμα της γυμναστικής.*	**Αντίθ.:** σύμπτυξη **(4)** **Σύνθ.:** επέκταση **Οικογ. Λέξ.:** εκτείνω, εκτεταμένος **Προσδιορ.:** μικρή, μεγάλη, απέραντη, περιορισμένη, ανυπολόγιστη **(1, 2, 3)**, αχανής **(1)** **Φράσεις:** ►Το γεγονός πήρε μεγάλη έκταση (= έγινε πολύ γνωστό)

εκτιμώ (*Ρήμα, Ρ5*) (*ενεστ.* ε-κτι-μώ, *αόρ.* εκτίμησα, *παθ. αόρ.* εκτιμήθηκα, *παθ. μτχ.* εκτιμημένος) [*αρχ.* ἐκτιμῶ]	**1. (*μτβ.*) αναγνωρίζω την αξία κάποιου, τιμώ:** ►*Εκτίμησαν τις επιστημονικές του γνώσεις.* **2. (*μτβ.*) καθορίζω την τιμη, υπολογίζω την αξία ενός πράγματος ή μιας πράξης,:** ►*Εκτιμώ ότι η αξία του οικοπέδου είναι μικρότερη.*	**Συνών.:** σέβομαι **(1)**, κοστολογώ, αποτιμώ **(2)** **Σύνθ.:** συνεκτιμώ, υπερεκτιμώ **Οικογ. Λέξ.:** εκτίμηση, εκτιμητής
ελάττωμα (το) (*Ουσιαστικό, Ο40*) (ε-λάτ-τω-μα, *γεν.* -ώματος, *πληθ.* -ώματα) [*λόγ.* < *αρχ.* ἐλάττωμα < ἐλαττῶ < ἐλάσσων]	**1. (*για πρόσωπα*) σωματική ατέλεια ή πρόβλημα στο χαρακτήρα και τη συμπεριφορά, μειονέκτημα:** ►*Το βασικό ελάττωμα που τον χαρακτηρίζει είναι η ασυνέπειά του.* **2. (*για πράγματα*) αυτά που δεν είναι σωστά κατασκευασμένα ή δε λειτουργούν καλά:** ►*Η τηλεόρασή μου έχει το ελάττωμα να μη δείχνει πάντα έγχρωμη εικόνα.*	**Αντίθ.:** προτέρημα, χάρισμα **(1)** **Συνών.:** ψεγάδι **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** ελαττώνω, ελάττωση, ελαττωματικός, ελαττωματικότητα **Προσδιορ.:** αδιόρθωτο, σοβαρό, σημαντικό **(1, 2)**
ελευθερία (η) (*Ουσιαστικό, Ο19*) (ε-λευ-θε-ρί-α) [*αρχ.* ἐλευθερία < ἐλεύθερος]	**1. έλλειψη καταναγκασμού, το δικαίωμα να ενεργεί κάποιος σύμφωνα με τη θέλησή του μέσα στα νόμιμα πλαίσια:** ►*Η ελευθερία της γνώμης είναι δικαίωμα κάθε πολίτη.* **2. (*για κράτη*) ανεξαρτησία, κυριαρχία, αυτοτέλεια:** ►*Οι Έλληνες υπερασπίστηκαν πάντοτε με σθένος την ελευθερία τους.*	**Αντίθ.:** ανελευθερία **(2)** **Σύνθ.:** ανελευθερία **Οικογ. Λέξ.:** ελεύθερος, ελεύθερα (*επίρρ.*), ελευθερώνω, ελευθέρωση, ελευθερωτής **Προσδιορ.:** αντρειωμένη, χιλιάκριβη, εθνική, πολιτική, θρησκευτική **(2)**, πλήρης **(1, 2)**
έλλειψη (η) (*Ουσιαστικό, Ο28*) (έλ-λει-ψη, *γεν.* -ης, -είψεως, *πληθ.* -είψεις) [*λόγ.* < *αρχ.* ἔλλειψις < ἐλλείπω < ἐν + λείπω]	**το να μην υπάρχει κάτι αναγκαίο ή αυτό να μην είναι αρκετό:** ►*Το σπίτι μας έχει ακόμη πολλές ελλείψεις.*	**Αντίθ.:** επάρκεια **Συνών.:** ανεπάρκεια **Οικογ. Λέξ.:** ελλιπής, ελλειπτικός, έλλειμμα

εμβαδόν (το) *(Ουσιαστικό)* (εμ-βα-δόν, *γεν.* -ού, *πληθ.* -ά) [μτγν. ἐμβαδὸν < αρχ. ἐμβαίνω < ἐν + βαίνω]	**1. η επιφάνεια ενός χώρου:** ►*Η πλατεία έχει μεγάλο εμβαδόν.* **2. ο αριθμός (σε τετραγωνικά μέτρα κ.λπ.) που προκύπτει από τη μέτρηση μιας επιφάνειας:** ►*Το συνολικό εμβαδόν της οικοδομής είναι πεντακόσια τετραγωνικά μέτρα.*	
εμπιστοσύνη (η) *(Ουσιαστικό, Ο25)* (ε-μπι-στο-σύ-νη, *γεν.* -ης, *πληθ.* -) [μεσν. ἐμπιστοσύνη < ἔμπιστος < ἐν + πίστη]	**1. το να πιστεύει κανείς στην αξία, την ικανότητα, την τιμιότητα και την εχεμύθεια κάποιου:** ►*Έχω απόλυτη εμπιστοσύνη στους φίλους μου.* **2.** ***(πολιτ.)*** **το να εκφράζει το κοινοβούλιο με ψηφοφορία την υποστήριξη προς την κυβέρνηση:** ►*Η κυβέρνηση πήρε ψήφο εμπιστοσύνης από το κοινοβούλιο.*	**Αντίθ.:** δυσπιστία, αμφισβήτηση **(1)** **Συνών.:** αξιοπιστία, πίστη **(1, 2)** **Οικογ. Λέξ.:** έμπιστος, εμπιστεύομαι, εμπιστευτικός **Προσδιορ.:** αμοιβαία, απεριόριστη, τυφλή **(1)**
ενδιαφέρον (το) *(Ουσιαστικό, Ο45)* (εν-δι-α-φέ-ρον, *γεν.* -οντος *πληθ.* -οντα, *γεν.* -όντων) [λόγ. ἐνδιαφέρον < γαλλ. interet]	**η ξεχωριστή φροντίδα κάποιου για κάποιον ή για κάτι:** ►*Η πολιτεία δείχνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την τρίτη ηλικία.* **2. αυτό που κινεί ιδιαίτερα την προσοχή:** ►*Το τελευταίο βιβλίο του προκάλεσε μεγάλο ενδιαφέρον.*	**Αντίθ.:** αδιαφορία **(1)** **Συνών:** μέριμνα **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** ενδιαφέρω, ενδιαφερόμενος, ενδιαφέρων, -ουσα, -ον **Φράσεις:** ►Είναι σε ενδιαφέρουσα κατάσταση (= είναι έγκυος)
έννοια και **έννοια, έγνοια** (η) *(Ουσιαστικό, Ο20)* (Α. έν-νοι-α) (Β. έν-νοια) [αρχ. ἔννοια < ἐν + νοῦς] [μεσν. ἔννοια < αρχ. ἔννοια]	**Α. σημασία, ερμηνεία, νόημα:** ►*Ο Νίκος κατανόησε τις βασικές έννοιες που διδάχτηκε στο μάθημα της Φυσικής.* **Β. 1. ανησυχία:** ►*Τα λόγια του μ᾽ έβαλαν σε μεγάλη έννοια.* **2. φροντίδα, ενδιαφέρον:**	**Α.** **Συνών.:** περιεχόμενο **Οικογ. Λέξ.:** εννοώ **Προσδιορ.:** αλληγορική, αφηρημένη, μεταφορική, κυριολεκτική **Β.** **Συνών.:** περισυλλογή **(1)**, μέριμνα **(2)**

	►*Η γιαγιά έχει την έγνοια του μικρού μου αδερφού, όταν λείπουν οι γονείς μας.* **3. (με τις προσωπικές αντωνυμίες σου, σας, του, τους) α. καθησυχαστικά:** ►*Έννοια σου, θα το τακτοποιήσω εγώ το θέμα.* **β. απειλητικά:** ►*Έννοια του, και θα του δείξω εγώ.*	**Οικογ. Λέξ.:** νοιάζομαι, με νοιάζει **Προσδιορ.:** καθημερινή, μοναδική, οικογενειακή, βασανιστική **(1, 2)**
έντομο (το) (*Ουσιαστικό, Ο34*) (έ-ντο-μο) [αρχ. ἔντομον < ἐντομὴ < ἐν + τομὴ < ἐν + τέμνω]	**μικρό σε μέγεθος ζώο, συνήθως φτερωτό, που το σώμα του διαιρείται σε τρία μέρη και έχει τρία ζευγάρια πόδια:** ►*Οι πεταλούδες και οι μέλισσες είναι πολύ γνωστά έντομα.*	**Συνών:** ζουζούνι, ζωύφιο **Σύνθ:** εντομοκτόνο, εντομολόγος **Προσδιορ.:** επικίνδυνο, μικροσκοπικό, ωφέλιμο
εντύπωση (η) (*Ουσιαστικό, Ο28*) (ε-ντύ-πω-ση, *γεν.* -ης, -ώσεως, *πληθ.* -ώσεις) [μτγν. ἐντύπωσις < ἐντυπῶ]	**1. ό,τι μας συγκινεί βαθιά και μένει χαραγμένο στη μνήμη μας:** ►*Το ταξίδι στα νησιά του Αιγαίου προκάλεσε σε όλους ζωηρή εντύπωση.* **2. η γνώμη που σχηματίζουμε για κάποιον ή για κάτι:** ►*Μας έδωσε την εντύπωση ότι έλεγε την αλήθεια.*	**Συνών.:** ιδέα **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** εντυπωσιάζω, εντυπωσιακός, εντυπωσιασμός **Προσδιορ.:** ευχάριστη, οδυνηρή, άριστη **(1, 2)**
εξετάζω (*Ρήμα, Ρ4*) (*ενεστ.* ε-ξε-τά-ζω, *αόρ.* εξέτασα, *παθ. αόρ.* εξετάστηκα, *παθ. μτχ.* εξετασμένος) [αρχ. ἐξετάζω < ἐκ + ἐτάζω (= ελέγχω λεπτομερώς)]	**1. *(μτβ.)* παρατηρώ κάτι με προσοχή, για να το γνωρίσω ή να το καταλάβω καλύτερα:** ►*Ο αρχαιολόγος εξέτασε με προσοχή το άγαλμα που βρέθηκε στην ανασκαφή.* **2. *(μτβ.)* κάνω ερωτήσεις σε κατηγορούμενο ή μάρτυρα, ανακρίνω:** ►*Ο ανακριτής εξέτασε το μάρτυρα για πολλή ώρα.* **3. *(μτβ.)* ελέγχω τις γνώσεις και τις ικανότητες κάποιου:** ►*Ο καθηγητής εξέτασε προφορικά τους φοιτητές του.*	**Συνών.:** διερευνώ **(1)** **Σύνθ.:** επανεξετάζω, καλοεξετάζω **Οικογ. Λέξ.:** εξέταση, εξεταστής, εξεταστέος, εξεταστικός, εξεταστικά (τα)

έξοδος (η) (*Ουσιαστικό*, Ο28) (έ-ξο-δος, *γεν.* -όδου, *πληθ.* -οι) [*αρχ.* ἔξοδος < ἐκ + ὁδὸς]	**1. μετακίνηση από μέσα προς τα έξω:** ►*Η έξοδος των φιλάθλων από το γήπεδο έγινε με απόλυτη τάξη.* **2. απομάκρυνση από μια υπηρεσία:** ►*Η έξοδος από την υπηρεσία είναι δυνατόν να γίνει και λόγω ορίου ηλικίας.* **3. η μαζική αναχώρηση από έναν τόπο ή χώρο για λόγους αναψυχής:** ►*Η έξοδος των κατοίκων της πρωτεύουσας για το εορταστικό τριήμερο ήταν μεγάλη.*	**Αντίθ.:** είσοδος **(1)** **Σύνθ.:** διέξοδος, αδιέξοδος **Οικογ. Λέξ.:** έξοδο (το) **Προσδιορ.:** αιφνιδιαστική, αναγκαστική, ομαδική **(1, 2, 3)**, μυστική **(1, 3)** **Φράσεις:** ►Η έξοδος του Μεσολογγίου (= η εξόρμηση των πολιορκημένων του Μεσολογγίου στις 10 Απριλίου 1826)
εξοφλώ (*Ρήμα*, Ρ6) (*ενεστ.* ε-ξο-φλώ, *αόρ.* εξόφλησα, *παθ. αόρ.* εξοφλήθηκα, *παθ. μτχ.* εξοφλημένος) [*μεσν.* ἐξοφλῶ < εκ + ὀφλῶ (= ὀφείλω)]	*(μτβ.)* **πληρώνω χρέος:** ►*Εξόφλησε το χρέος του με δόσεις μέσα σε τρία χρόνια.*	**Συνών.:** αποπληρώνω, ξεπληρώνω **Οικογ. Λέξ.:** εξόφληση, εξοφλητικός
εξπρές (το) (*Ουσιαστικό*, -) (εξ-πρές) [*λόγ.* < *γαλλ.* express]	**1. γρήγορο μεταφορικό μέσο, συνήθως τρένο, που κάνει ελάχιστες ή καθόλου στάσεις:** ►*Ταξιδέψαμε με την εξπρές αμαξοστοιχία Αθηνών-Θεσσαλονίκης.* **2. αποστολή ταχυδρομικών επιστολών η δεμάτων με τρόπο ταχύτερο από το συνηθισμένο:** ►*Έστειλε ένα γράμμα εξπρές στην κόρη του που σπουδάζει στην Αλεξανδρούπολη.*	
έπαλξη (η) (*Ουσιαστικό*, Ο28) (έ-παλ-ξη, *γεν.* -ης, -άλξεως, *πληθ.* -άλξεις) [*αρχ.* ἔπαλξις]	**1. το πάνω μέρος των τειχών ενός φρουρίου ή πύργου, απ' όπου μάχονταν προστατευμένοι οι πολεμιστές:** ►*Πολλές πόλεις περιβάλλονται από παλιά*	

	κάστρα με επάλξεις. **2.** ***(μτφ.)*** **για κάθε θέση απ' όπου κάποιος αγωνίζεται:** ►*Βρίσκεται πάντα στις επάλξεις του αγώνα για δικαιοσύνη και ισότητα.*	
επανάσταση (η) *(Ουσιαστικό, O28)* (ε-πα-νά-στα-ση, *γεν.* -ης, -άσεως, *πληθ.* -άσεις) [αρχ. ἐπανάστασις < ἐπανίστημι (= ξεσηκώνω)]	**1. ομαδική εξέγερση για τη βίαιη ανατροπή πολιτικού ή κοινωνικού καθεστώτος μιας χώρας ή για την απελευθέρωση από ξένο κατακτητή:** ►*Η ελληνική επανάσταση του 1821 υπήρξε μεγάλος σταθμός στην πορεία του έθνους.* **2. απότομη αλλαγή των δεδομένων στην επιστήμη, την τέχνη κ.λπ.:** ►*Η επανάσταση στην τεχνολογία χαρακτηρίζει την εποχή μας.*	**Συνών.:** εξέγερση, στάση, κίνημα **(1)** **Σύνθ.:** αντεπανάσταση **Οικογ. Λέξ.:** επαναστατώ, επαναστάτης, επαναστατικά *(επίρρ.)* **Προσδιορ.:** αιματηρή, ειρηνική, εργατική, ιστορική **(1)**
επαρχία (η) *(Ουσιαστικό, O19)* (ε-παρ-χί-α) [μτγν. ἐπαρχία < ἔπαρχος]	**1. διοικητική περιφέρεια του κράτους που είναι μικρότερη από το νομό:** ►*Ο Νομός Ιωαννίνων περιλαμβάνει τις επαρχίες Δωδώνης, Κόνιτσας και Μετσόβου.* **2. κάθε περιοχή της χώρας εκτός από την πρωτεύουσα:** ►*Πήρε μετάθεση από την πρωτεύουσα στην επαρχία.*	**Αντίθ.:** πρωτεύουσα **(2)** **Συνών.:** περιφέρεια, ύπαιθρος **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** έπαρχος, επαρχείο, επαρχιακός, επαρχιώτης
επεισόδιο (το) *(Ουσιαστικό, O34)* (ε-πει-σό-δι-ο, *γεν.* -ίου, *πληθ.* -α) [αρχ. ἐπεισόδιον < ἐπὶ + εἴσοδος]	**1. έντονο περιστατικό, συμβάν:** ►*Ο ιστορικός κατέγραψε πολλά σημαντικά επεισόδια από την ελληνική επανάσταση.* **2. απρόοπτη φιλονικία, λογομαχία:** ►*Είχαμε ένα έντονο επεισόδιο στην αίθουσα του δικαστηρίου.*	**Συνών.:** καβγάς **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** επεισοδιακός, επεισοδιακά *(επίρρ.)* **Προσδιορ.:** απρόοπτο, διπλωματικό, θερμό, πολιτικό, οδυνηρό **(1, 2)**, ιστορικό **(1)**

	3. καθένα από τα αυτοτελή ή συνεχιζόμενα μέρη ενός έργου (λογοτεχνικού, τηλεοπτικού κ.λπ.): ►*Η τηλεοπτική σειρά που παρακολουθούμε αποτελείται από δέκα αυτοτελή επεισόδια.*	
επιβάλλω *(Ρήμα)* (*ενεστ.* ε-πι-βάλ-λω, *αόρ.* επέβαλα, *παθ. αόρ.* επιβλήθηκα, *παθ. μτχ.* επιβεβλημένος) [*αρχ.* ἐπιβάλλω < ἐπὶ + βάλλω (= ρίχνω, πέφτω επάνω)]	**1. *(μτβ.)* αναγκάζω κάποιον να δεχτεί κάτι συνήθως δυσάρεστο:** ►*Στις συζητήσεις που γίνονται επιβάλλει πάντοτε τη δική του γνώμη.* **2. *(αμτβ.) (απρόσ., μέσ.)* είναι αναγκαίο, πρέπει να ...:** ►*Μετά από ένα τόσο κοπιαστικό ταξίδι επιβάλλεται να ξεκουραστούμε.*	**Συνών.:** υποχρεώνω **(1)**, χρειάζεται, ενδείκνυται **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** επιβολή
επιβραβεύω *(Ρήμα, Ρ2)* (*ενεστ.* ε-πι-βρα-βεύ-ω, *αόρ.* επιβράβευσα, *παθ. αόρ.* επιβραβεύτηκα, *παθ. μτχ.* επιβραβευμένος) [*μεσν.* ἐπιβραβεύω]	***(αμτβ.)* αναγνωρίζω την αξία κάποιου και τον ανταμείβω με υλική ή ηθική αμοιβή:** ►*Για το σπουδαίο λογοτεχνικό του έργο επιβραβεύτηκε από την Εταιρεία Ελλήνων Λογοτεχνών.*	**Συνών.:** βραβεύω, ανταμείβω, επιδοκιμάζω **Οικογ. Λέξ.:** επιβράβευση
επιδρομή (η) *(Ουσιαστικό, Ο24)* (ε-πι-δρο-μή) [*αρχ.* ἐπιδρομὴ < ἐπὶ + δρομὴ < δρόμος]	**ξαφνική επίθεση ή εισβολή σε ξένη χώρα:** ►*Εναντίον της Βυζαντινής αυτοκρατορίας έγιναν πολλές επιδρομές από άλλους λαούς.*	**Συνών.:** επίθεση **Οικογ. Λέξ.:** επιδρομέας **Προσδιορ.:** εχθρική, μαζική, αιφνίδια **Φράσεις:** ►Επιδρομή λύκων, ακρίδας κ.λπ. (= ομαδική εμφάνιση και καταστρεπτική δράση)
επίθεση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (ε-πί-θε-ση, *γεν.* -ης, -έσεως, *πληθ.* -έσεις) [*αρχ.* ἐπίθεσις < ἐπιτίθημι]	**εχθρική κίνηση εναντίον κάποιου:** ►*Ο εχθρός πραγματοποίησε αεροπορική επίθεση εναντίον της γειτονικής χώρας.*	**Αντίθ.:** άμυνα **Συνών.:** έφοδος, προσβολή, χτύπημα **Σύνθ.:** αντεπίθεση **Οικογ. Λέξ.:** επιθετικός, επιθετικότητα **Προσδιορ.:** αιφνιδιαστική, μετωπική, συκοφαντική

επιθυμώ (*Ρήμα, Ρ6*) (*ενεστ.* ε-πι-θυ-μώ, *αόρ.* επιθύμησα) [αρχ. ἐπιθυμῶ < ἐπὶ + θυμὸς]	**1. θέλω:** ►*Επιθυμώ να κάνω ένα μεγάλο ταξίδι.* **2. εύχομαι, νοσταλγώ:** ►*Το ίδιο επιθυμώ και για εσάς.* ►*Είχαμε καιρό να σας δούμε και σας επιθυμήσαμε.*	**Συνών.:** λαχταρώ, ποθώ **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** επιθυμία, επιθυμητός
επικοινωνία (η) (*Ουσιαστικό, Ο19*) (ε-πι-κοι-νω-νί-α) [*λόγ.* < *αρχ.* ἐπικοινωνία < ἐπικοινωνῶ]	**το να έρχεται κανείς σε επαφή με κάποιον άλλον, ανταλλάσσοντας μηνύματα και πληροφορίες:** ►*Το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο συμβάλλει στην ταχύτερη επικοινωνία.*	**Οικογ. Λέξ.:** επικοινωνώ **Προσδιορ.:** δορυφορική, τηλεφωνική
επιμελής, -ής, -ές (*Επίθετο, Ε9, έμψυχα*) (ε-πι-με-λής, *γεν.* -ούς, -ούς, -ούς, *πληθ.* -είς, -είς, -ή) [αρχ. ἐπιμελὴς < ἐπιμελοῦμαι]	**εργατικός, μελετηρός, προκομμένος:** ►*Είναι πάντοτε υπεύθυνος και επιμελής μαθητής.*	**Αντίθ.:** αμελής **Συνών.:** φιλομαθής, φιλόπονος **Οικογ. Λέξ.:** επιμελώς (*επίρρ.*), επιμέλεια, επιμελούμαι, επιμελητής, επιμελητήριο **Προσδιοριζ.:** μαθητής, φοιτητής
επιμονή (η) (*Ουσιαστικό, Ο24*) (ε-πι-μο-νή, *γεν.* -ής, *πληθ.* -) [αρχ. ἐπιμονὴ < ἐπιμένω]	**1. το να εξακολουθεί να επιδιώκει και να υποστηρίζει κανείς κάτι, παρά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει:** ►*Με την υπομονή και την επιμονή μπορεί κάποιος να επιτύχει πολλά.* **2. το πείσμα:** ►*Είναι ενοχλητική η επιμονή του να γίνεται πάντοτε το δικό του.*	**Συνών.:** εμμονή **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** επιμένω, επίμονος, επίμονα (*επίρρ.*) **Προσδιορ.:** αδικαιολόγητη, έντονη
επίπεδο (το) (*Ουσιαστικό, Ο34*) (ε-πί-πε-δο, *γεν.* -έδου, *πληθ.* -α) [αρχ. ἐπίπεδον, *ουδ. επιθ.* ἐπίπεδος < ἐπὶ + πέδον (= έδαφος)]	**1. (*μαθημ.*) κάθε επιφάνεια στην οποία όλα τα σημεία, αν ενωθούν ανά δύο, σχηματίζουν ευθείες γραμμές, που βρίσκονται πάνω στην επιφάνεια:** ►*Η ευθεία γραμμή εφαρμόζει απόλυτα σε κάθε επίπεδο.*	**Προσδιορ.:** βιοτικό, κοινωνικό, πολιτιστικό, διανοητικό **(1)**, παράλληλο **(2)** **Φράσεις:** ►Κεκλιμένο επίπεδο (= μηχανή που χρησιμεύει για την ανύψωση βαρών)

	2. βαθμίδα πνευματικής ή κοινωνικής κατάστασης: ►*Το επίπεδο της τάξης στα Μαθηματικά είναι πολύ υψηλό.*	
επισημαίνω *(Ρήμα)* (*ενεστ.* ε-πι-ση-μαί-νω, *αόρ.* επισήμανα, *παθ. αόρ.* επισημάνθηκα, *παθ. μτχ.* επισημασμένος) [αρχ. ἐπισημαίνω < ἐπὶ + σημαίνω]	**1. *(μτβ.)* δίνω έμφαση σε κάτι που θεωρώ σημαντικό:** ►*Ο γεωπόνος επισήμανε τους κινδύνους από την ανεξέλεγκτη χρήση των φυτοφαρμάκων.* **2. *(μτβ.)* *(μτφ.)* εντοπίζω κάποιον ή κάτι, διαπιστώνω:** ►*Επισημαίνω τα λάθη που έγιναν στις ασκήσεις των Μαθηματικών.*	**Συνών.:** υπογραμμίζω, τονίζω **(1)**, διακρίνω **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** επισήμανση
επιστήμη (η) *(Ουσιαστικό, Ο25)* (ε-πι-στή-μη, *γεν.* -ης, *πληθ.* -ες) [αρχ. ἐπιστήμη < ἐπίσταμαι]	**1. οι γνώσεις που έχουν ανακαλυφθεί με έρευνα και μελέτη και είναι οργανωμένες σε τομείς:** ►*Η πρόοδος της επιστήμης είναι καταπληκτική τα τελευταία χρόνια.* **2. κάθε τομέας γνώσεων:** ►*Η επιστήμη της Φυσικής χρησιμοποιεί τη θεωρία και το πείραμα.*	**Σύνθ.:** επιστημολογία **Οικογ. Λέξ.:** επιστήμονας, επιστημονικός, επιστημοσύνη **Προσδιορ.:** θεωρητική, εφαρμοσμένη, πολιτική, οικονομική **(1, 2)**
επιχείρηση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (ε-πι-χεί-ρη-ση, *γεν.* -ης, -ήσεως, *πληθ.* -ήσεις, *γεν.* -ήσεων) [αρχ. ἐπιχείρησις < ἐπιχειρῶ]	**1. η ομαδική προσπάθεια για την πραγματοποίηση ενός σκοπού:** ►*Στήθηκε μεγάλη επιχείρηση, για να βρεθούν οι αγνοούμενοι.* **2. οικονομική μονάδα με σκοπό το κέρδος:** ►*Άνοιξαν οικογενειακή επιχείρηση με έτοιμα ενδύματα.*	**Συνών.:** απόπειρα **(1)** **Σύνθ.:** επιχειρηματολογία **Οικογ. Λέξ.:** επιχειρώ, επιχείρημα, επιχειρηματίας, επιχειρηματικός, επιχειρηματικότητα **Προσδιορ.:** επικίνδυνη **(1)**, δημόσια **(1, 2)**, ιδιωτική, εμπορική, τουριστική **(2)**
έρευνα (η) *(Ουσιαστικό, Ο20)* (έ-ρευ-να) [αρχ. ἔρευνα < ἐρευνῶ]	**η συστηματική προσπάθεια που γίνεται με σκοπό να βρεθεί, να ανακαλυφθεί και να ερμηνευθεί κάτι, αναζήτηση, ψάξιμο:**	**Συνών.:** εξερεύνηση, εξέταση, αναζήτηση **Οικογ. Λέξ.:** ερευνώ, ερευνητής, ερευνητικός

	►*Οι αρχαιολογικές έρευνες έφεραν στο φως αμύθητους θησαυρούς.*	**Προσδιορ.:** άκαρπη, δειγματοληπτική, στατιστική, εξονυχιστική, δημοσιογραφική, επιστημονική
έρχομαι *(Ρήμα)* (*ενεστ.* έρ-χο-μαι, *παρατ.* ερχόμουν, *αόρ.* ήρθα και ήλθα) [αρχ. ἔρχομαι]	**1. *(αμτβ.)* φτάνω:** ►*Μόλις ήρθε από το ταξίδι.* **2. *(αμτβ.)* πλησιάζω κάποιον ή κάπου:** ►*Η βροχή έρχεται προς την περιοχή μας.* **3. *(αμτβ.)* επιστρέφω, γυρίζω πίσω:** ►*Έρχεται καθημερινά στις τέσσερις το απόγευμα από τη δουλειά του.* **4. *(αμτβ.)* πηγαίνω κάπου τακτικά, συχνάζω:** ►*Έρχεται πολύ συχνά στη βιβλιοθήκη.* **5. *(αμτβ.)* *(μτφ.)* καταλαμβάνω ορισμένη θέση, σειρά:** ►*Ήρθε πρώτος στο διαγωνισμό της Μαθηματικής Εταιρείας.*	**Αντίθ.:** φεύγω **(1, 2, 3)** **Συνών.:** επανέρχομαι **(3)**, κατατάσσομαι **(5)** **Σύνθ.:** απέρχομαι, συνέρχομαι, προσέρχομαι, διέρχομαι, περιέρχομαι, εισέρχομαι, ανέρχομαι **Οικογ. Λέξ.:** ερχομός **Φράσεις:** ►Έρχομαι στα χέρια (= συμπλέκομαι) ►Μου έρχεται γάντι (= μου ταιριάζει απόλυτα)
εστία (η) *(Ουσιαστικό,* Ο19*)* (ε-στί-α) [αρχ. ἑστία (= βωμός, τζάκι)]	**1. το σπίτι, ο τόπος διαμονής:** ►*Όσο καιρό βρισκόταν στο εξωτερικό, αναπολούσε την πατρική εστία.* **2. *(φυσ.)* το σημείο στο οποίο συγκεντρώνονται οι ακτίνες φωτεινής δέσμης που περνούν από φακό ή αντανακλώνται από κοίλα ή κυρτά κάτοπτρα:** ►*Προσπαθεί να ανάψει φωτιά με την εστία των ακτίνων του ήλιου.* **3. *(μτφ.)* το σημείο όπου εκδηλώνεται κάτι και αρχίζει να απλώνεται παντού:** ►*Η αρχαία Αθήνα ήταν η εστία του κλασικού πολιτισμού.*	**Συνών.:** κατοικία **(1)**, επίκεντρο, κοιτίδα **(3)** **Σύνθ.:** παρέστιος (= που ζει στο ίδιο σπίτι) **Οικογ. Λέξ.:** εστιάζω, εστιακός **Προσδιορ.:** εθνική, εργατική **(3)**, πατρική **(1)** **Φράσεις:** ►Υπέρ βωμών και εστιών (= για την προάσπιση της εθνικής ανεξαρτησίας και ελευθερίας) ►Εστία (= θεά των αρχαίων Ελλήνων και Ρωμαίων, προστάτιδα της οικίας και της οικογένειας)

εταιρεία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (ε-ται-ρεί-α) [λόγ. < αρχ. ἑται-ρεία (= αδελφότη-τα, πολιτική ένω-ση)]	**1. οργανωμένη ομάδα προσώπων με κοινούς και συγκεκριμένους στόχους:** *Η Αρχαιολογική Εταιρεία ασχολείται με την προστασία και την ανάδειξη των αρχαιοτήτων.* **2. νόμιμα οργανωμένη οικονομική επιχείρηση:** ►*Εργάζεται σε μια μεγάλη πολυεθνική εταιρεία που κατασκευάζει υπολογιστές.*	**Συνών.:** σύνδεσμος, ένωση, σύλλογος, σωματείο **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** εταίρος, εταιρικός **Προσδιορ.:** μαθηματική, καρδιολογική **(1)**, αεροπορική, ασφαλιστική, διαφημιστική, εμπορική, πολυεθνική, ανώνυμη, ομόρρυθμη **(2)** **Φράσεις:** ►Φιλική Εταιρεία (= μυστική οργάνωση που προετοίμασε την επανάσταση του 1821)
εύθυμος, -η, -ο *(Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα)* (εύ-θυ-μος) [αρχ. εὔθυμος < εὐ + θυμὸς (= καρδιά)]	**1. αυτός που έχει καλή διάθεση, χαρούμενος:** ►*Αποτελούν μια εύθυμη και ευχάριστη παρέα.* **2. αστείος, κωμικός:** ►*Ο πρωταγωνιστής του θεατρικού έργου είχε έναν εύθυμο ρόλο.*	**Αντίθ.:** δύσθυμος, σκυθρωπός **(1)** **Συνών.:** ευδιάθετος, χαρωπός, κεφάτος **(1)**, φαιδρός **(2)** **Σύνθ.:** ευθυμογράφημα **Οικογ. Λέξ.:** ευθυμώ, εύθυμα *(επίρρ.)*, ευθυμία, Ευθύμιος, Ευθυμία **Προσδιοριζ.:** διάθεση, σκοπός **(1)**, ιστορία, τραγούδι **(1, 2)**
εύκρατος, -η, -ο *(Επίθετο, Ε2, άψυχα)* (εύ-κρα-τος) [αρχ. εὔκρατος < εὐ + κράτος < κεράννυμι (= αναμειγνύω)]	*(γεωγρ.)* **κλίμα που χαρακτηρίζεται από θερμοκρασία που δεν είναι ούτε πολύ ψυχρή ούτε πολύ θερμή:** ►*Η ελιά ευδοκιμεί σε εύκρατο κλίμα.*	**Συνών.:** ήπιος, μαλακός **Οικογ. Λέξ.:** ευκρασία (= η ηπιότητα του κλίματος) **Προσδιοριζ.:** κλίμα **Φράσεις.:** ►Εύκρατη ζώνη (= η ζώνη που περιλαμβάνεται μεταξύ του πολικού και του τροπικού κύκλου)
εφεύρεση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (ε-φεύ-ρε-ση, *γεν.* -ης, -έσεως, *πληθ.* -έσεις, *γεν.* -έσεων) [λόγ. < ελνστ. ἐφεύρεσις < ἐφευρίσκω]	**1. επινόηση ενός καινούργιου οργάνου ή μηχανήματος, μιας νέας μεθόδου κ.λπ.:** ►*Η εφεύρεση της τυπογραφίας άλλαξε τη ζωή του ανθρώπου.* **2. το ίδιο το νέο δημιούργημα:** ►*Το τηλέφωνο είναι εφεύρεση του Γκράχαμ Μπελ.*	**Συνών.:** ευρεσιτεχνία **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** εφευρίσκω, εφευρέτης, εφευρετικός **Προσδιορ.:** σημαντική, χρήσιμη, πρωτότυπη **(1)**

εχθρός (ο) *(Ουσιαστικό,* Ο13*)* (εχ-θρός) [αρχ. ἐχθρὸς]	**1. αυτός που μισεί κάποιον και θέλει το κακό του:** ►*Ούτε και στον εχθρό μου δε θα ήθελα να συμβεί κάτι τέτοιο.* **2. αντίπαλος στον πόλεμο:** ►*Ο εχθρός έκανε αιφνιδιαστική επίθεση.*	**Αντίθ.:** φίλος **(1)**, σύμμαχος **(2)** **Συνών.:** αντίπαλος, ανταγωνιστής **(1)**, πολέμιος **(2)** **Σύνθ.:** εχθροπραξία **Οικογ. Λέξ.:** εχθρεύομαι, εχθρικός, εχθρικά *(επίρρ.)*, εχθρότητα **Προσδιορ.:** ανίκητος **(2)**, θανάσιμος, προαιώνιος, ύπουλος **(1, 2)**

ζενίθ (το) *(Ουσιαστικό, άκλ.)* (ζε-νίθ) [λόγ. < γαλλ. zenith]	**1. το νοητό σημείο του ουρανού που βρίσκεται πάνω από το κεφάλι του παρατηρητή:** ►*Ο ήλιος βρίσκεται στο ζενίθ της διαδρομής του.* **2. *(μτφ.)* το ανώτατο σημείο μιας εξέλιξης, το μεσουράνημα:** ►*Τον 5ο π.Χ.αιώνα ο πολιτισμός της Αθήνας βρέθηκε στο ζενίθ της ακμής του*	**Αντίθ.:** ναδίρ **(1, 2)** **Συνών.:** αποκορύφωμα **(2)**
ζεστός -ή, -ό *(Επίθετο, Ε1, έμψυχα και άψυχα)* (ζε-στός) [ελνστ. ζεστὸς < αρχ. ζέω (= βράζω)]	**1. αυτός που έχει υψηλή θερμοκρασία:** ►*Το καλοκαίρι είναι η πιο ζεστή εποχή του έτους.* **2. *(μτφ.)* αυτός που δημιουργεί φιλική και εγκάρδια ατμόσφαιρα:** ►*Είναι ένας ζεστός άνθρωπος, που σε κάνει να νιώθεις ευχάριστα.*	**Αντίθ.:** κρύος, δροσερός, παγωμένος **(1)**, ψυχρός **(2)** **Συνών.:** θερμός **(1, 2)** **Προσδιοριζ.:** άνθρωπος, ατμόσφαιρα **(2)** **Φράσεις:** ►Ζεστό χρήμα (= το χρήμα που παίρνει κανείς αμέσως και χωρίς κρατήσεις) ►Παίρνω κάτι στα ζεστά (= ασχολούμαι με μεγάλη όρεξη)
ζήλια (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (ζή-λια, *γεν.* -ας, *πληθ.* -ες, *γεν.* -) [μεσν. ζήλια < ζηλῶ]	**το δυσάρεστο συναίσθημα που νιώθει κάποιος για κάτι που έχουν οι άλλοι και στερείται ο ίδιος:** ►*Τον τρώει συνέχεια η ζήλια για την προκοπή του γείτονά του.*	**Συνών.:** φθόνος, ζηλοτυπία, ζηλοφθονία **Σύνθ.:** ζηλοφθονώ **Οικογ. Λέξ.:** ζηλεύω, ζηλευτός, ζηλευτά *(επίρρ.)*, ζηλιάρης **Προσδιορ.:** ακατανόητη, ανυπόφορη

ζημιώνω *(Ρήμα, Ρ1)* *(ενεστ.* ζη-μι-ώ-νω, *αόρ.* ζημίωσα, *παθ. αόρ.* ζημιώθηκα, *παθ. μτχ.* ζημιωμένος) [μεσν. ζημιώνω < αρχ. ζημιῶ]	**1.** ***(μτβ.)*** **προκαλώ σε κάποιον κυρίως οικονομική βλάβη:** ►*Τα υπερβολικά έξοδα ζημίωσαν την επιχείρηση.*	**Αντίθ.:** κερδίζω **Συνών.:** βλάπτω **Σύνθ.:** αποζημιώνω **Οικογ. Λέξ.:** ζημιά
ζητώ *(Ρήμα, Ρ5)* *(ενεστ.* ζη-τώ, *αόρ.* ζήτησα, *παθ. αόρ.* ζητήθηκα) [αρχ. ζητῶ]	**1.** ***(μτβ.)*** **ψάχνω να βρω κάτι, γυρεύω:** ►*Ζητούσε να βρει τη διεύθυνση κατοικίας που διέμενε ο φίλος του.* **2.** ***(μτβ.)*** **απαιτώ, έχω την αξίωση να πάρω κάτι από κάποιον:** ►*Ζητώ να μου δώσεις αυτά που μου οφείλεις.*	**Συνών.:** αναζητώ **(1)** **Σύνθ.:** αναζητώ, επιζητώ, αποζητώ, συζητώ **Οικογ. Λέξ.:** ζήτημα, ζήτηση, ζητιάνος **Φράσεις:** ►Ζητώ το χέρι (= ζητώ να παντρευτώ κάποια) ►Το ζητούμενο (= το αντικείμενο έρευνας)
ζυγίζω *(Ρήμα, Ρ4)* *(ενεστ.* ζυ-γί-ζω, *αόρ.* ζύγισα, *παθ. αόρ.* ζυγίστηκα, *παθ. μτχ.* ζυγισμένος) [μεσν. ζυγίζω < αρχ. ζυγὸς]	**1.** ***(μτβ.)*** **βρίσκω με τη ζυγαριά το βάρος ενός αντικειμένου:** ►*Περιμένω να ζυγίσω τα μήλα που αγόρασα.* **2.** ***(μτβ.) (μτφ.)*** **εκτιμώ, υπολογίζω την αξία κάποιου:** ►*Τον ζύγισα καλά και κατάλαβα ότι είναι ένας πολύ ικανός άνθρωπος.* **3.** ***(αμτβ.)*** **είμαι υπολογίσιμος:** ►*Τα λόγια του ζύγισαν πολύ στην τελική απόφαση.*	**Συνών.:** ζυγιάζω **(1)**, κρίνω **(2)**, βαραίνω, επηρεάζω **(3)** **Σύνθ.:** καλοζυγίζω, ισοζυγίζω **Οικογ. Λέξ.:** ζύγιση, ζύγισμα, ζυγιστικά (τα)
ζωή (η) *(Ουσιαστικό, Ο24)* (ζω-ή) [αρχ. ζωὴ < ζῶ]	**1. το σύνολο των λειτουργιών, όπως η αναπνοή, η αναπαραγωγή, η θρέψη κ.ά., που διαφοροποιούν τα έμβια όντα (ανθρώπους, ζώα, φυτά) από τα άψυχα αντικείμενα:** ►*Η αναπνοή δείχνει ότι ένας οργανισμός βρίσκεται στη ζωή.* **2. το χρονικό διάστημα από τη γέννηση ως το θάνατο ενός ζωντανού οργανισμού:** ►*Πέρασε όλη του τη ζωή με πολλές στερήσεις.*	**Αντίθ.:** θάνατος **Συνών.:** βίος **(2)**, ζωτικότητα **(3)** **Σύνθ.:** ζωογόνος, ζωοδότης, μακροζωία **Οικογ. Λέξ.:** ζωηρός, ζωηράδα, ζωηρότητα, ζωηρεύω **Προσδιορ.:** ειρηνική, ελεύθερη, κοινωνική, κοσμική, νομαδική, οικογενειακή, πνευματική, πολιτική, σχολική **(4)**

	3. η ζωντάνια, η ενεργητικότητα: ►*Οι νέοι άνθρωποι είναι γεμάτοι ζωή και ανησυχίες.* **4. ο τρόπος και οι συνθήκες που ζει κάποιος:** ►*Η καθιστική ζωή κάνει κακό στην υγεία.*	►Ζωή σε λόγου σας / σε σας (= συλλυπητήρια ευχή σε συγγενείς νεκρού) ►Ζωή και κότα (= ξένοιαστη ζωή) ►Ζωή χαρισάμενη (= ευτυχισμένη ζωή) ►Κάνω τη ζωή κάποιου ποδήλατο / πατίνι (= ταλαιπωρώ, βασανίζω)
ζωηρός -ή, -ό (*Επίθετο, Ε1, έμψυχα και άψυχα*) (ζω-η-ρός) [μεσν. ζωηρὸς < ζωὴ]	**1.** ***(για πρόσωπα)*** **αυτός που έχει ζωντάνια, ο δραστήριος, ο ενεργητικός, ο ανήσυχος:** ►*Πρόκειται για ένα ζωηρό και δραστήριο άτομο.* **2.** ***(μτφ.) (για πράγματα)*** **έντονος:** ►*Φοράει μια μπλούζα με ζωηρά χρώματα.*	**Αντίθ.:** ήσυχος, φρόνιμος, πειθαρχημένος **(1)** **Συνών.:** απειθάρχητος, ανυπάκουος **(1)** **Σύνθ.:** ζωηρόχρωμος **Οικογ. Λέξ.:** ζωή, ζωηρότητα, ζωηράδα, ζωηρεύω **Προσδιοριζ:** παιδί **(1)**, ενδιαφέρον, χρώμα **(2)**

ηγούμαι (*Ρήμα, Ρ7*) (*ενεστ.* η-γού-μαι, *αόρ.* ηγήθηκα) [αρχ. ἡγοῦμαι]	**(*μτβ.*) είμαι επικεφαλής, διευθύνω, διοικώ:** ►*Ο σημαιοφόρος ηγείται του τμήματος που παρελαύνει.* ►*Ηγείται ενός μικρού κόμματος στη Βουλή.*	**Αντίθ.:** έπομαι, ακολουθώ **Συνών:** προηγούμαι, προπορεύομαι **Σύνθ.:** προηγούμαι, αφηγούμαι, εξηγούμαι **Οικογ. Λέξ.:** ηγούμενος, ηγεμόνας, ηγεμονικός, ηγεσία, ηγέτης
ήθος (το) (*Ουσιαστικό, Ο37*) (ή-θος, *γεν.* -ους, *πληθ.* -η, *γεν.* -ών) [αρχ. ἦθος (= χαρακτήρας)]	**1. ο τρόπος που ζει και συμπεριφέρεται ο άνθρωπος, ο ατομικός χαρακτήρας του:** ►*Είναι άτομο που ξεχωρίζει για την εργατικότητα και το ήθος του.* **2. (*πληθ.*) παραδοσιακοί κανόνες κοινωνικής συμπεριφοράς:** ►*Πολλά από τα ήθη και έθιμα του ελληνικού λαού έχουν τις ρίζες τους στην αρχαία Ελλάδα.*	**Συνών:** συνήθειες, έθιμα **(2)** **Σύνθ.:** ηθοποιός, ηθογραφία, ηθολογία **Οικογ. Λέξ.:** ηθικός, ηθικά (*επίρρ.*), ηθική, ηθικό (το), ηθικότητα **Προσδιορ.:** επιστημονικό, πολιτικό **(1)**, βάρβαρα (τα), αυστηρά (τα), χαλαρά (τα) **(2)**
ηλεκτρισμός (ο) (*Ουσιαστικό, Ο13*) (η-λεκ-τρι-σμός) [αρχ. ἤλεκτρον]	**(*φυσ.*) η μορφή ενέργειας που οφείλεται σε ροή ηλεκτρονίων και εκδηλώνεται με φωτεινά, θερμικά, μηχανικά ή μαγνητικά φαινόμενα:** ►*Ο ηλεκτρισμός συμβάλλει στη βιομηχανική ανάπτυξη μιας περιοχής.*	**Σύνθ.:** εξηλεκτρισμός **Οικογ. Λέξ.:** ήλεκτρο, ηλεκτρίζω, ηλεκτρικός, ηλεκτρόδιο **Προσδιορ.:** στατικός, ατμοσφαιρικός, θετικός

ηλικία (η) (*Ουσιαστικό, Ο19*) (η-λι-κί-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* -ες) [αρχ. ἡλικία < ἧλιξ (= συνομίληκος)]	**1. το χρονικό διάστημα που πέρασε από τη στιγμή που γεννήθηκε κάποιος ως τη στιγμή που γίνεται λόγος γι' αυτόν:** ►*Η ηλικία της κόρης του είναι δέκα ετών.* **2. οι περίοδοι ή τα στάδια της ζωής του ανθρώπου:** ►*Η σχολική ηλικία είναι μια περίοδος της ζωής μας, που θα μας μείνει αξέχαστη.*	**Οικογ. Λέξ.:** ηλικιώνομαι, ηλικιωμένος **Προσδιορ.:** ώριμη, παιδική, εφηβική, νεανική, γεροντική **(2)** **Φράσεις:** ►Στο άνθος της ηλικίας (= στην περίοδο της νεότητας)
ήμερος -η, -ο (*Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα*) (ή-με-ρος) [αρχ. ἥμερος] Προσοχή! ►ήμερος (= εξημερωμένος) ►ήρεμος (= ήσυχος)	**1. (*για ζώα*) που είναι εξημερωμένα:** ►*Ο σκύλος και η γάτα είναι ήμερα ζώα.* **2. (*για φυτά*) που καλλιεργούνται από τον άνθρωπο:** ►*Καλλιεργεί ήμερα μανιτάρια.* **3. (*για τόπο*) που έχει δεχτεί την επέμβαση του ανθρώπου:** ►*Προσπάθησε πολύ, για να κάνει αυτό τον τόπο ήμερο.*	**Αντίθ.:** άγριος **(1, 2)**, ακαλλιέργητος **(3)** **Συνών:** κατοικίδιος **(1)**, οργωμένος **(3)** **Σύνθ.:** ανήμερος **Οικογ. Λέξ.:** ημερώνω, ημέρωμα **Παροιμ.:** ►Ήρθαν τ' άγρια να διώξουν τα ήμερα
ήπειρος (η) (*Ουσιαστικό, Ο29*) (ή-πει-ρος, *γεν.* -είρου, *πληθ.* -οι) [αρχ. ἤπειρος (= ξηρά γη)] Προσοχή! ►ήπειρος (= έκταση γης) ►Ήπειρος (= περιοχή της ΒΔ. Ελλάδας)	**καθεμία από τις έξι μεγάλες γεωγραφικές περιφέρειες της γης:** ►*Η Ασία είναι η μεγαλύτερη ήπειρος της γης.*	**Συνών:** στεριά, ξηρά **Σύνθ.:** ηπειρογένεση **Οικογ. Λέξ.:** ηπειρωτικός **Προσδιορ.:** αφρικανική, ευρωπαϊκή, ασιατική, απέραντη, αχανής **Φράσεις:** ►Μαύρη ήπειρος (= η Αφρική) ►Γηραιά ήπειρος (= η Ευρώπη)
ήρεμος -η, -ο (*Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα*) (ή-ρε-μος) [μτγν. ἤρεμος < αρχ. ἠρεμῶ]	**ακίνητος, ατάραχος, γαλήνιος:** ►*Είναι γενικά ένας ήρεμος άνθρωπος που σπάνια νευριάζει.*	**Αντίθ.:** ταραγμένος **Συνών:** ήσυχος, πράος, νηφάλιος **Οικογ. Λέξ.:** ηρεμώ, ήρεμα (*επίρρ.*), ηρεμία, ηρεμιστικός **Προσδιοριζ.:** θάλασσα, πνεύμα, ύπνος, άνθρωπος, χαρακτήρας

ήρωας (ο) *(Ουσιαστικό, Ο3)* (ή-ρω-ας, *γεν.* -α, *πληθ.* -ες, *γεν.* -ώων) [*αρχ.* ἥρως]	**1. αυτός που ξεχωρίζει για το θάρρος και τις γενναίες πράξεις του:** ►*Οι αγώνες των ηρώων του 1821 προκάλεσαν το θαυμασμό ολόκληρης της Ευρώπης.* **2. μυθικό ή ιστορικό πρόσωπο στην αρχαιότητα που ξεχώριζε για την αρετή και την ανδρεία του:** ►*Ο Ηρακλής ήταν ένας από τους ήρωες της μυθολογίας.* **3. το κεντρικό πρόσωπο σε ένα λογοτεχνικό, θεατρικό ή κινηματογραφικό έργο:** ►*Ο Γιάννης Αγιάννης είναι ο κεντρικός ήρωας στους «Αθλίους» του Ουγκώ.*	**Συνών:** πρωταγωνιστής **(3)** **Οικογ. Λέξ.:** ηρώο, ηρωίδα, ηρωικός, ηρωικά *(επίρρ.)*, ηρωισμός **Προσδιορ.:** εθνικός **(1)**, αθάνατος **(1, 2)**, κλασικός **(3)**, μυθικός, αρχαίος, ομηρικός **(2)**, αφανής **(1, 3)**, κεντρικός **(1, 2, 3)**
ησυχία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (η-συ-χί-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* -) [*αρχ.* ἡσυχία < ἥσυχος]	**1. έλλειψη θορύβου ή φασαρίας:** ►*Όταν άρχιζε το μάθημα, στην τάξη επικρατούσε απόλυτη ησυχία.* **2. ηρεμία, γαλήνη:** ►*Στο χωριό του βρήκε επιτέλους την ησυχία που ζητούσε.*	**Αντίθ.:** φασαρία **(1)** **Συνών:** σιωπή, σιγή **(1)** **Σύνθ.:** ανησυχία **Οικογ. Λέξ.:** ήσυχος, ήσυχα *(επίρρ.)*, ησυχάζω, ησυχαστήριο **Προσδιορ.:** απόλυτη, λίγη **(1, 2)**, παράξενη, περίεργη, ύποπτη **(1)** **Φράσεις:** ►Ώρες κοινής ησυχίας (= ώρες κατά τις οποίες απαγορεύεται ο θόρυβος)
ήττα (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (ήτ-τα, *γεν.* -ας, *πληθ.* -ες, *γεν.* -ών] [*αρχ.* ἧττα]	**απώλεια μάχης ή οποιουδήποτε αγώνα, αποτυχία:** ►*Η ήττα της ομάδας επηρέασε ψυχολογικά τους αθλητές.*	**Αντίθ.:** νίκη **Συνών.:** αποτυχία **Σύνθ.:** ηττοπαθής, ηττοπάθεια **Οικογ. Λέξ.:** ηττώμαι **Προσδιορ.:** εκλογική, απροσδόκητη, οδυνηρή, ταπεινωτική, διπλωματική
ηφαίστειο (το) *(Ουσιαστικό, Ο34)* (η-φαί-στει-ο, *γεν.* -είου, *πληθ.* -α)	**ρήγμα στο φλοιό της γης απ' όπου κατά καιρούς βγαίνουν καπνοί και πυρακτωμένα υλικά (λάβα):**	**Σύνθ.:** ηφαιστειολόγος, ηφαιστειολογία, ηφαιστειογενής **Οικογ. Λέξ.:** ηφαιστειακός

[αρχ. ἡφαίστειον < Ἥφαιστος]	►*Η τελευταία έκρηξη του ηφαιστείου της Σαντορίνης έγινε το 1950.*	**Προσδιορ.:** ενεργό, ανενεργό, σβησμένο **Φράσεις:** ►Καθόμαστε πάνω σ' ένα ηφαίστειο (= για επικίνδυνη και δύσκολη κατάσταση) ►Έγινε ηφαίστειο (= νευρίασε πολύ)
ήχος (ο) *(Ουσιαστικό, Ο14)* (ή-χος) [αρχ. ἦχος]	**1. καθετί που αντιλαμβανόμαστε με την ακοή:** ►*Ο ήχος της καμπάνας ήταν χαρμόσυνος.* **2.** ***(φυσ.)*** **ακουστικό αίσθημα που οφείλεται σε παλμικές δονήσεις σωματιδίων του μέσου, π.χ. του αέρα, με το οποίο μεταδίδεται:** ►*Η ταχύτητα του ήχου είναι 340 μέτρα ανά δευτερόλεπτο.*	**Σύνθ.:** ηχογραφώ, ηχομόνωση, ηχορύπανση, υπέρηχος **Οικογ. Λέξ.:** ηχώ, ηχηρός, ηχητικός **Προσδιορ.:** ανεπαίσθητος, ρυθμικός, μελωδικός, μεταλλικός, εκκωφαντικός (= πολύ δυνατός) **(1)**

θάμνος (ο) *(Ουσιαστικό, Ο14)* (θά-μνος) [αρχ. θάμνος < επίρρ. θαμὰ (= συχνά)]	**πολυετές φυτό χωρίς κορμό, με μικρό ύψος και κλαδιά που φυτρώνουν χαμηλά στη βάση του:** ►*Η τριανταφυλλιά και η λυγαριά είναι θάμνοι.*	**Σύνθ.:** θαμνόφυτος **Οικογ. Λέξ.:** θαμνώδης **Προσδιορ.:** καλλωπιστικός
θάρρος (το) *(Ουσιαστικό, Ο37)* (θάρ-ρος, *γεν.* -ους, *πληθ.* -) [αρχ. θάρρος < θάρσος]	**έλλειψη φόβου, τόλμη, αποφασιστικότητα:** ►*Αντιμετωπίζει με θάρρος και γενναιότητα τις δυσκολίες της ζωής.*	**Αντίθ.:** δειλία, φόβος, ατολμία **Συνών.:** γενναιότητα, σθένος **Οικογ. Λέξ.:** θαρρώ, θαρρετός, θαρρετά *(επίρρ.)*, θαρραλέος **Προσδιορ.:** μεγάλο, πατριωτικό
θαύμα (το) *(Ουσιαστικό, Ο39)* (θαύ-μα, *γεν.* -ατος, *πληθ.* -ατα] [αρχ. θαῦμα]	**1. καθετί που γίνεται ξεπερνώντας τους φυσικούς νόμους και που δεν έχει λογική ή επιστημονική εξήγηση:** ►*Το θαύμα της ανάστασης του Λαζάρου γιορτάζεται την παραμονή των Βαΐων.* **2. καθετί που προκαλεί θαυμασμό και κατάπληξη:** ►*Το αρχιτεκτονικό θαύμα της Ακρόπολης συγκινεί ολόκληρη την ανθρωπότητα.*	**Σύνθ.:** θαυματοποιός **Οικογ. Λέξ.:** θαυμάζω, θαυμάσιος, θαυμασμός, θαυμαστός, θαυμαστής, θαυμαστικό (το) **Φράσεις:** ►Ως εκ θαύματος (= απρόσμενα) ►Ω του θαύματος! (= προς μεγάλη έκπληξη)

θέα (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (θέ-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* -] [αρχ. θέα]	**1. παρατήρηση, κοίταγμα:** ►*Στη θέα του Παρθενώνα αισθάνθηκα εθνική υπερηφάνεια.* **2. αυτό που βλέπουμε κοιτάζοντας από ψηλά ή από μακριά:** ►*Από το Σούνιο έχει κανείς ωραία θέα.*	**Συνών.:** αντίκρισμα **(1)**, θέαμα **(2)** **Σύνθ.:** Αμφιθέα, Καλλιθέα, Λευκοθέα, Δωροθέα, Τερψιθέα **Οικογ. Λέξ.:** θέαμα, θεατής, θέαση **Προσδιορ.:** πανοραμική, μαγευτική **(1, 2)**
θέατρο (το) *(Ουσιαστικό, Ο34)* (θέ-α-τρο) [λόγ. < αρχ. θέατρον < θεῶμαι < θέα]	**1. η τέχνη με την οποία αναπαριστάνονται από ηθοποιούς πάνω στη σκηνή διάφορα γεγονότα:** ►*Σπούδασε θέατρο και κλασική φιλολογία.* **2. κλειστός ή ανοιχτός χώρος όπου παρουσιάζονται θεατρικές παραστάσεις:** ►*Παρακολουθήσαμε μια εξαιρετική παράσταση στο αρχαίο θέατρο των Φιλίππων.* **3. *(μτφ.)* τόπος όπου συμβαίνει κάποιο σπουδαίο γεγονός:** ►*Η Μακεδονία υπήρξε θέατρο πολεμικών συγκρούσεων κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.*	**Σύνθ.:** αμφιθέατρο, θεατρόφιλος, θεατράνθρωπος, θεατρολογία **Οικογ. Λέξ.:** θεατρικός, θεατρικότητα, θεατρίνος, θεατρινισμός **Προσδιορ.:** αρχαίο, κλασικό, μοντέρνο, κρατικό, δημοτικό, περιφερειακό **(2)** **Φράσεις:** ►Θέατρο σκιών (= ο Καραγκιόζης) ►Παίζω / κάνω θέατρο (= προσποιούμαι, κοροϊδεύω) ►Γίνομαι θέατρο (= γελοιοποιούμαι)
θέμα (το) *(Ουσιαστικό, Ο39)* (θέ-μα, *γεν.* -ατος, *πληθ.* -ατα] [μτγν. θέμα < αρχ. τίθημι]	**1. ζήτημα, υπόθεση που μας απασχολεί:** ►*Το θέμα που μας απασχόλησε ήταν η μόλυνση του περιβάλλοντος.* **2. ερώτημα που δίνεται σε εξετάσεις για απάντηση:** ►*Το πρώτο θέμα των εξετάσεων ήταν πολύ δύσκολο.* **3. *(γραμμ.)* το αμετάβλητο τμήμα της λέξης που δηλώνει και την κύρια σημασία:** ►*Στη λέξη παιδεία το θέμα είναι παιδ- και το επίθημα -εία.*	**Σύνθ.:** θεματογραφία, θεματολογία, θεματοφύλακας, ανάθεμα **Οικογ. Λέξ.:** θεματικός **Προσδιορ.:** άλυτο, επίκαιρο **(1, 2)**, ενεστωτικό **(3)**, επίμαχο, φιλοσοφικό **(1)**

θεραπεύω *(Ρήμα, Ρ2)* *(ενεστ.* θε-ρα-πεύ-ω, *αόρ.* θεράπευσα, *παθ. αόρ.* θεραπεύτηκα, *παθ. μτχ.* θεραπευ-μένος) [αρχ. θεραπεύω < θεράπων]	**1. *(αμτβ.) (μέσ.)* γιατρεύομαι:** ►*Η αρρώστια του θεραπεύεται σήμερα πιο εύκολα παρά στο παρελθόν.* **2. *(μτβ.)* αποκαθιστώ μια ζημιά, βελτιώνω μια κατάσταση:** ►*Η πολιτεία προσπαθεί να θεραπεύσει τις πληγές που άφησε πίσω του ο σεισμός.*	**Σύνθ.:** αποθεραπεύω **Συνών.:** επανορθώνω **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** θεραπεία, θεραπευτής, θεραπευτικός, θεραπευτήριο, θεραπεύσιμος
θερίζω *(Ρήμα, Ρ4)* *(ενεστ.* θε-ρί-ζω, *αόρ.* θέρισα, *παθ. αόρ.* θερίστηκα, *παθ. μτχ.* θερισμένος) [αρχ. θερίζω < θέρος (= καλοκαίρι)]	**1. *(μτβ.)* κόβω στάχυα ή χόρτα:** ►*Τον Ιούνιο θερίζουμε τα σιτηρά.* **2. *(μτβ.) (μτφ.)* απολαμβάνω τις συνέπειες της προσπάθειας που κατέβαλα:** ►*Θερίζει τους καρπούς των κόπων μιας ολόκληρης ζωής.* **3. *(μτβ.) (μτφ.)* προκαλώ αθρόους θανάτους, εξολοθρεύω:** ►*Θέρισε τον εχθρό με τα πολυβόλα.*	**Συνών.:** δρέπω **(2)**, εξοντώνω, αφανίζω **(3)** **Οικογ. Λέξ.:** θέρος, θερισμός, θέρισμα, θεριστής, θεριστικός
θερμός, -ή, -ό *(Επίθετο, Ε1, έμψυχα και άψυχα)* (θερ-μός) [αρχ. θερμὸς]	**1. που έχει υψηλή θερμοκρασία:** ►*Τα χελιδόνια ταξιδεύουν κάθε φθινόπωρο για τις θερμές χώρες.* **2. *(μτφ.)* έντονος, ζωηρός, εγκάρδιος:** ►*Η συζήτηση που έγινε ανάμεσά μας ήταν ιδιαίτερα θερμή.*	**Αντίθ.:** κρύος, ψυχρός, παγωμένος **(1)** **Συνών.:** ζεστός **(1, 2)** **Σύνθ.:** θερμοκρασία, θερμοκήπιο, θερμοσίφωνας, θερμοστάτης, θερμοπληξία, ένθερμος **Οικογ. Λέξ.:** θέρμη, θερμά *(επίρρ.)*, θερμαίνω, θερμότητα, θερμαστής, θερμάστρα **Προσδιοριζ.:** επεισόδιο, υποδοχή, παράκληση, ενδιαφέρον, ευχές (οι), συγχαρητήρια (τα) **(2)**, χώρες **(1)**
θέση (η) *(Ουσιαστικό, Ο27)* (θέ-ση, *γεν.* -ης, -εως, *πληθ.* -εις) [αρχ. θέσις < τίθημι (= θέτω)]	**1. το μέρος όπου βρίσκεται ή τοποθετείται κάτι:** ►*Ξαναέβαλε τα βιβλία στη θέση που βρίσκονταν.* **2. το κάθισμα σε μετα-**	**Σύνθ.:** έκθεση, σύνθεση, ανάθεση, διάθεση, μετάθεση, κατάθεση, αντίθεση, επίθεση **Οικογ. Λέξ.:** θέτω

	φορικά μέσα, αίθουσες κ.λπ.: ►*Σηκώθηκε να προσφέρει τη θέση του σ' έναν ηλικιωμένο.* **3. άποψη, γνώμη:** ►*Οι θέσεις του για τα ζητήματα της παιδείας είναι γνωστές σε όλους.* **4. κατάσταση στην οποία βρίσκεται κάποιος:** ►*Έχασε τη δουλειά του και τώρα βρίσκεται σε δύσκολη θέση.*	**Προσδιορ.:** προνομιακή **(2, 4)**, πλεονεκτική **(4)**, αριθμημένη **(2)**, επίκαιρη **(3)** **Φράσεις:** ►Κρατάω τη θέση μου (= φέρνομαι με αξιοπρέπεια) ►Είμαι σε θέση να … (= μπορώ να …) ►Παίρνω θέση σε κάτι (= εκφράζω την άποψή μου)
θεσμός (ο) (*Ουσιαστικό, Ο13*) (θε-σμός) [αρχ. θεσμὸς < τίθημι]	**1. κοινωνικός ή πολιτικός οργανισμός, αναγνωρισμένος με νόμο, για την εξυπηρέτηση του κοινωνικού συνόλου:** ►*Ο θεσμός των δικαστηρίων έχει σκοπό την απονομή της δικαιοσύνης.* **2. συνήθεια, τρόπος κοινωνικής συμπεριφοράς που τελικά καθιερώνεται, επειδή ισχύει και επαναλαμβάνεται για μεγάλο χρονικό διάστημα:** ►*Η γιορτή για τη λήξη του σχολικού έτους έχει γίνει θεσμός στο σχολείο μας.*	**Σύνθ.:** θεσμοθετώ, θεσμοθέτηση, θεσμοφύλακας **Οικογ. Λέξ.:** θέσμιος, θεσμικός **Προσδιορ.:** αναγνωρισμένος, θεμελιώδης, φιλελεύθερος **(1)**
θηλυκός, -ή (-ιά), -ό (*Επίθετο, Ε1, Ε5, έμψυχα*) (θη-λυ-κός) [λόγ. < ελνστ. < αρχ. θῆλυς]	**αυτός που ανήκει στο φύλο που γεννά απογόνους:** ►*Η φοράδα είναι το θηλυκό του αλόγου.*	**Αντίθ.:** αρσενικός **Συνών.:** θήλυς **Οικογ. Λέξ.:** θηλυκότητα **Φράσεις:** ►Θηλυκό μυαλό (= για άνθρωπο που γεννάει πολλές ιδέες)
θήρα (η) (*Ουσιαστικό, Ο19*) (θή-ρα, *γεν.* -ας, *πληθ.* -] [αρχ. θὴρ (= *άγριο ζώο*)]	**κυνήγι:** ►*Στους Εθνικούς Δρυμούς απαγορεύεται η θήρα.*	**Συνών.:** άγρα **Σύνθ.:** βαθμοθήρας, ψηφοθήρας **Οικογ. Λέξ.:** θηρεύω, θήραμα

θηρίο (και **θεριό**) (το) *(Ουσιαστικό, Ο32, Ο31)* (θη-ρί-ο) [αρχ. θηρίον < *υποκορ.* του θὴρ]	**1. άγριο σαρκοφάγο ζώο:** ►*Το λιοντάρι και η τίγρη είναι θηρία της ζούγκλας.* **2. μυθικό τέρας, στοιχειό:** ►*Η Λερναία Ύδρα ήταν ένα μυθικό θηρίο που το σκότωσε ο Ηρακλής.* **3. (*μτφ.*) άνθρωπος άσπλαχνος και σκληρόκαρδος:** ►*Μερικές φορές συμπεριφέρεται σαν πραγματικό θηρίο.* **4. άνθρωπος υγιής, δυνατός:** ►*Πριν από λίγο καιρό ήταν άρρωστος, αλλά τώρα είναι πάλι θηρίο.*	**Σύνθ.:** θηριοδαμαστής, θηριομαχία, μεγαθήριο, θηριοτροφείο **Οικογ. Λέξ.:** θεριεύω, θέριεμα, θηριώδης, θηριωδία **Προσδιορ.:** τερατόμορφο, θαλάσσιο **(1, 2)**, μυθικό **(2)**, μανιασμένο **(3)**
θησαυρός (ο) *(Ουσιαστικό, Ο13)* (θη-σαυ-ρός) [αρχ. θησαυρὸς]	**1. το σύνολο πολύτιμων πραγμάτων που συγκεντρώνονται και φυλάσσονται:** ►*Οι θησαυροί της Βεργίνας αποτελούν ανεκτίμητο αρχαιολογικό πλούτο.* **2. καθετί που υπάρχει σε αφθονία:** ►*Είχε στην κατοχή του έναν αμέτρητο θησαυρό παλιών βιβλίων.* **3. οτιδήποτε θεωρείται ότι έχει μεγάλη αξία, σπουδαιότητα:** ►*Η βιβλιοθήκη του σχολείου μας είναι αληθινός θησαυρός.*	**Συνών.:** πλούτος **(2)** **Σύνθ.:** θησαυροφυλάκιο **Οικογ. Λέξ.:** θησαυρίζω, θησαύρισμα **Προσδιορ.:** αμύθητος, ανεκτίμητος, κρυμμένος, παραμυθένιος, σπάνιος **(1, 2, 3)** **Φράσεις:** ►Άνθρακες ο θησαυρός (= διαψεύστηκαν οι ελπίδες)
θνητός, -ή, -ό *(Επίθετο, Ε1, έμψυχα)* (θνη-τός) [αρχ. θνητὸς < θνήσκω]	**αυτός που από τη φύση του είναι προορισμένος να πεθάνει:** ►*Όλοι οι άνθρωποι είμαστε θνητοί.*	**Αντίθ.:** αθάνατος **Οικογ. Λέξ.:** θνήσκω, θνησιμότητα **Φράσεις:** ►Κοινός θνητός (= αυτός που δεν ανήκει σε προνομιούχα τάξη)
θρησκεία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (θρη-σκεί-α) [ελνστ. θρησκεία < θρησκεύω < θρῆσκος]	**1. η πίστη σε θεϊκή δύναμη και η λατρεία της:** ►*Πίστεψε στη διδασκαλία του Χριστού και ασπάστηκε την Ορθόδοξη Χριστιανική θρησκεία.*	**Σύνθ.:** θρησκειολογία, θρησκόληπτος **Οικογ. Λέξ.:** θρησκεύω, θρήσκευμα, θρησκευτικός, θρησκευτικότητα **Προσδιορ.:** μονοθεϊστική,

	2. ***(μτφ.)*** **καθετί που θεωρεί κάποιος ιερό:** ►*Η ποδοσφαιρική ομάδα που υποστηρίζει είναι γι' αυτόν η θρησκεία του.*	πολυθεϊστική, επίσημη, μυστηριακή **(1)**
θύελλα (η) *(Ουσιαστικό, Ο20)* (θύ-ελ-λα) [αρχ. θύελλα]	**1. δυνατός άνεμος με βροχή:** ►*Η χθεσινή θύελλα ξερίζωσε πολλά δέντρα.* **2. μεγάλη αναταραχή, σφοδρή αντίδραση:** ►*Τα λόγια του ξεσήκωσαν θύελλα αντιδράσεων.*	**Συνών.:** καταιγίδα, ανεμοστρόβιλος, σίφουνας, τυφώνας **(1)**, σύγχυση **(2)** **Σύνθ.:** ανεμοθύελλα, χιονοθύελλα **Οικογ. Λέξ.:** θυελλώδης **Παροιμ.:** ►Όποιος σπέρνει ανέμους, θερίζει θύελλες
θυμάμαι και **θυμούμαι** *(Ρήμα, Ρ8)* (*ενεστ.* θυ-μά-μαι, *αόρ.* θυμήθηκα) [μεσν. θυμοῦμαι < αρχ. ἐνθυμοῦμαι]	**1.** ***(μτβ.)*** **διατηρώ στη μνήμη μου:** ►*Θυμάμαι πολύ καλά τα λόγια που μου είπες πριν από λίγες ημέρες.* **2.** ***(μτβ.)*** **επαναφέρω στη μνήμη μου:** ►*Θυμάμαι με νοσταλγία τα παιδικά μου χρόνια.* ►*Θυμάμαι ότι αυτός ήταν ο καλύτερος μαθητής της τάξης μας.*	**Αντίθ.:** ξεχνώ, λησμονώ **(1, 2)** **Συνών.:** ενθυμούμαι **(2)** **Σύνθ.:** αναθυμούμαι, ξαναθυμούμαι **Οικογ. Λέξ.:** θύμηση, θυμητικό
θυσία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (θυ-σί-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* -ες, *γεν.* -ιών) [αρχ. θυσία < θύω (= θυσιάζω)]	**1. προσφορά σε θεότητα με λατρευτικό χαρακτήρα:** ►*Πολλοί αρχαίοι λαοί πρόσφεραν θυσίες στους θεούς.* **2.** ***(μτφ.)*** **η στέρηση υλικών ή πνευματικών αγαθών για χάρη άλλου προσώπου ή για κάποιο σκοπό:** ►*Έκανε πολλές θυσίες, για να σπουδάσει τα παιδιά του.*	**Σύνθ.:** αυτοθυσία **Οικογ. Λέξ.:** θυσιάζω, θυσιαστήριο **Προσδιορ.:** αιματηρή **(1, 2)**, ανώφελη, ηρωική, οικονομική **(2)** **Φράσεις:** ►Πάση θυσία (= με κάθε τίμημα) ►Γίνομαι θυσία (= κάνω ό,τι μπορώ)

ιδανικός -ή, -ό *(Επίθετο, Ε1, έμψυχα και άψυχα)* (ι-δα-νι-κός) [μτγν. ἰδανικὸς < ἰδανὸς < ὁρῶ]	**1. ο καλύτερος που θα μπορούσε να βρεθεί:** ►*Η σημερινή ημέρα είναι ιδανική για εκδρομή.* **2. που υπάρχει μόνο ως ιδέα, ο ιδεατός, άψογος, τέλειος:** ►*Πολλοί συγγραφείς ύμνησαν την ιδανική ομορφιά.* **3.** *(ουδ. ιδανικό)* **σπουδαίος σκοπός για τον οποίο αγωνίζεται ένας άνθρωπος ή ένα σύνολο ανθρώπων:** ►*Για να πραγματοποιηθεί το ιδανικό της δημοκρατίας είναι απαραίτητος ο διάλογος.*	**Αντίθ.:** υπαρκτός, πραγματικός **(2)** **Συνών:** ιδεώδης, υποδειγματικός **(1, 2)** **Οικογ. Λέξ.:** ιδανικό (το), (εξ)ιδανικεύω, ιδανικά *(επίρρ.)* **Προσδιοριζ:** τόπος, κόσμος **(1, 2)** **Φράσεις:** ►Τα ιδανικά (= ο υψηλός πνευματικός ή ηθικός στόχος)
ιδέα (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (ι-δέ-α) [αρχ. ἰδέα < ἰδεῖν < ὁρῶ (= βλέπω)]	**1. η παράσταση κάθε αντικειμένου που σχηματίζεται στο νου:** ►*Δεν έχω ιδέα για το χρώμα που έχει η ζέβρα.* **2. γνώμη, άποψη, κρίση:** ►*Σχημάτισα καλή ιδέα για το άτομό σου.* **3. ιδανικό:** ►*Η ιδέα της ελευθερίας ξεσήκωσε τους Έλληνες το 1821.*	**Σύνθ:** ιδεολογία, ανίδεος **Οικογ. Λέξ.:** ιδεατός, ιδεώδης, ιδεαλιστής **Προσδιορ.:** ριζοσπαστική, φιλελεύθερη, κυρίαρχη, κοινωνική, προοδευτική **(1, 2)**, υποκειμενική, πρωτότυπη **(1, 2)** **Φράσεις:** ►Έχει μεγάλη ιδέα για τον εαυτό του (= θεωρεί ότι είναι σπουδαίος) ►Κατεβάζω ιδέες (= είμαι επινοητικός)

ιδιαίτερος, -η (-έρα), -ο *(Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα)* (ι-δι-αί-τε-ρος, *γεν.* -ου, -ης (-έρας), -ου, *πληθ.* -οι, -ες, -α) [αρχ. ἰδιαίτερος < ἴδιος]	**που ανήκει σε κάποιον, εξαιρετικός, ξεχωριστός:** ►*Αυτός ο μαθητής διακρίνεται για τις ιδιαίτερες ικανότητές του.*	**Οικογ. Λέξ.:** ιδιαιτέρως (= χωριστά) *(επίρρ.)*, ιδιαίτερα (= κυρίως) *(επίρρ.)*, ιδιαιτερότητα **Προσδιοριζ.:** πατρίδα, αδυναμία, προτίμηση **Φράσεις:** ►Ιδιαίτερη πατρίδα (= τόπος καταγωγής) ►Ιδιαιτέρα γραμματέας (= προσωπική γραμματέας) ►Τα ιδιαίτερα (= οι προσωπικές υποθέσεις)
ίδρυμα (το) *(Ουσιαστικό, Ο40)* (ί-δρυ-μα, *γεν.* -ατος, *πληθ.* –ατα) [αρχ. ἵδρυμα < ἱδρύω]	**οργανισμός που έχει επιστημονικό ή φιλανθρωπικό σκοπό:** ►*Το Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού φροντίζει για τη διάδοση της ελληνικής γλώσσας σε ολόκληρο τον κόσμο.*	**Οικογ. Λέξ.:** ιδρυματικός, ιδρυματισμός **Προσδιορ.:** δημόσιο, ιδιωτικό, φιλανθρωπικό, επιστημονικό, μορφωτικό, νοσηλευτικό **Φράσεις:** Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (Α.Ε.Ι.) (= το Πανεπιστήμιο)
ικανός, -ή, -ό *(Επίθετο, Ε1, έμψυχα και άψυχα)* (ι-κα-νός) [αρχ. ἱκανὸς (= αρκετός)]	**1. αυτός που μπορεί να κάνει κάτι καλά, ο επιδέξιος:** ►*Είναι ικανός να λύσει οποιαδήποτε άσκηση Φυσικής.* **2. αρκετός, επαρκής:** ►*Για να πραγματοποιηθεί η εκδρομή, πρέπει να συμπληρωθεί ικανός αριθμός μαθητών.*	**Αντίθ.:** ανίκανος **Συνών:** άξιος **(1)**, ικανοποιητικός **(2)** **Σύνθ.:** ικανοποιώ, ικανοποίηση, ανικανοποίητος **Οικογ. Λέξ.:** ικανότητα **Προσδιοριζ.:** άνθρωπος, μαθητής **(1)**, ποσότητα **(2)** **Φράσεις:** ►Ικανός για όλα (= για αδίστακτο άνθρωπο)
ικανοποίηση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (ι-κα-νο-ποί-η-ση, *γεν.* -ης, -ήσεως, *πληθ.* -ήσεις) [λόγ. ἱκανοποίησις < ἱκανοποιῶ]	**1. το συναίσθημα της έντονης ευχαρίστησης που νιώθει κάποιος από μια επιτυχία ή από την πραγματοποίηση μιας επιθυμίας:** ►*Ο δάσκαλος διαπιστώνει με μεγάλη ικανοποίηση την πρόοδο των μαθητών του.* **2. υλική ή ηθική αποκατάσταση ζημίας ή προσβολής:** ►*Ζήτησε ικανοποίηση για τη βλάβη που του προξένησαν στο αυτοκίνητο.*	**Αντίθ.:** απογοήτευση **(1)** **Συνών:** χαρά **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** ικανοποιώ, ικανοποιητικός **Προσδιορ.:** ηθική, ψυχική **(1, 2)**, επαγγελματική **(2)**

ικετεύω (*Ρήμα, Ρ2*) (*ενεστ.* ι-κε-τεύ-ω, *αόρ.* ικέτεψα) [αρχ. ἱκετεύω < ἱκέτης]	**(*μτβ.*) παρακαλώ θερμά, ζητώ βοήθεια:** ►*Σας ικετεύω να με βοηθήσετε να αντιμετωπίσω αυτή τη δύσκολη στιγμή που περνάω.*	**Συνών:** θερμοπαρακαλώ, εκλιπαρώ **Οικογ. Λέξ.:** ικεσία, ικέτης, ικετευτικός, ικετευτικά (*επίρρ.*)
ιός (ο) (*Ουσιαστικό, Ο13*) (ι-ός) [αρχ. ἰὸς (= δηλητήριο)]	**1. μικροοργανισμός που αναπτύσσεται σε ζωντανά κύτταρα και προκαλεί λοιμώδη νοσήματα :** ►*Ο ιός της γρίπης είναι ιδιαίτερα επικίνδυνος για τους ηλικιωμένους.* **2. (*μτφ.*) μικρό πρόγραμμα ή κώδικας που καταστρέφει προγράμματα ή μέρη του υπολογιστή:** ►*Έχασα όλα μου τα αρχεία στον υπολογιστή εξαιτίας κάποιου νέου ιού.*	**Οικογ. Λέξ.:** ιογενής
ίππος (ο) (*Ουσιαστικό, Ο14*) (ίπ-πος) [αρχ. ἵππος (= το άλογο)]	**1. το άλογο:** ►*Ο δούρειος ίππος ήταν το τέχνασμα που επινόησε ο Οδυσσέας για την άλωση της Τροίας.* **2. μονάδα μέτρησης της δύναμης μιας μηχανής:** ►*Αγόρασα ένα αυτοκίνητο που έχει κινητήρα εκατό ίππων.*	**Σύνθ.:** ιππόδρομος, ιπποδύναμη, ιπποκόμος, έφιππος **Οικογ. Λέξ.:** ιππεύω, ιππικός, ιππασία, ιππότης, ιππέας **Προσδιορ.:** φορολογήσιμος **(2)**
ισορροπία (η) (*Ουσιαστικό, Ο19*) (ι-σορ-ρο-πί-α) [αρχ. ἰσορροπία < ἰσόρροπος]	**1. (*φυσ.*) η κατάσταση ενός υλικού σώματος στο οποίο ενεργούν δύο αντίθετες δυνάμεις, από τις οποίες η μία εξουδετερώνει την άλλη:** ►*Ο ακροβάτης περπατούσε σε τεντωμένο σκοινί κρατώντας την ισορροπία του.* **2. (*μτφ.*) η ψυχική υγεία και ηρεμία:** ►*Για να ξαναβρείς την ισορροπία σου, χρειάζεσαι οπωσδήποτε λίγες ημέρες ξεκούρασης.*	**Αντίθ.:** ανισορροπία **Σύνθ.:** ανισορροπία **Οικογ. Λέξ.:** ισορροπώ, ισόρροπος, ισορρόπηση, ισορροπιστής, ισορροπημένος **Φράσεις:** ►Λεπτή ισορροπία (= αυτή που είναι εύκολο να διαταραχτεί)

ίσος -η, -ο *(Επίθετο, Ε1, έμψυχα και άψυχα)* (ί-σος) [αρχ. ἴσος] Προσοχή! ►ίσος (= ίδιος) ►ίσως (= μπορεί, πιθανόν) ►ίσιος (= ευθύς)	**αυτός που είναι ίδιος στο μέγεθος, τη δύναμη ή την αξία με κάποιον άλλον:** ►*Το τετράγωνο έχει και τις τέσσερις πλευρές του ίσες.* ►*Όλοι οι πολίτες είναι ίσοι απέναντι στο νόμο.*	**Αντίθ.:** άνισος **Συνών:** ισοδύναμος, ίδιος **Σύνθ.:** ισόβαθμος, ισόπαλος, ισάξιος, ισόβιος, ισόπλευρος, ισόπεδος, ισόρροπος, ισότιμος, ισοψηφία, ισόγειος, ισημερινός **Οικογ. Λέξ.:** ίσα *(επίρρ.)*, ισότητα **Προσδιοριζ.:** δικαιώματα (τα), ευκαιρίες (οι), μεταχείριση
ισότητα (η) *(Ουσιαστικό, Ο22)* (ι-σό-τη-τα, *πληθ.* -) [λόγ. < αρχ. ἰσότης < ἴσος]	**1. το να είναι δύο ή περισσότερα μεγέθη ίσα μεταξύ τους:** ►*Το σύμβολο της ισότητας είναι το = (ίσον).* **2. η ίση μεταχείριση, η έλλειψη κάθε διαφοράς και διάκρισης μεταξύ των ανθρώπων:** ►*Η ισότητα ανδρών και γυναικών κατοχυρώνεται από το Σύνταγμα της χώρας μας.*	**Αντίθ.:** ανισότητα **(1, 2)** **Συνών:** ισονομία, ισοδυναμία, ισοπολιτεία **(2)** **Προσδιορ.:** κοινωνική, πολιτική, οικονομική **(2)**
ιστορία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (ι-στο-ρί-α) [αρχ. ἱστορία < ἵ-στωρ (= γνώστης)]	**1. η γραπτή, κυρίως, αφήγηση σπουδαίων γεγονότων που αναφέρεται σε πρόσωπα, λαούς και έθνη:** ►*Γνωρίζει πολύ καλά την ιστορία της Αρχαίας Ελλάδας.* **2. η επιστήμη που ερευνά και ερμηνεύει τα ιστορικά γεγονότα του παρελθόντος:** ►*Οι πηγές της Ιστορίας παρουσιάζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον.* **3. το βιβλίο και το μάθημα της Ιστορίας:** ►*Αγόρασε ένα βιβλίο Ιστορίας της νεότερης Ελλάδας.* **4. αφήγηση συμβάντων πραγματικών ή φανταστικών:** ►*Κάθε βράδυ έφερνε στο νου του διάφορες ιστορίες από την παιδική ηλικία του.*	**Σύνθ.:** ιστοριογραφία, προϊστορία **Οικογ. Λέξ.:** ιστορώ, ιστορικός, ιστορικό (το), ιστορικά *(επίρρ.)*, ιστορικότητα **Προσδιορ.:** αρχαία, βυζαντινή, ελληνική, μεσαιωνική, νεότερη, παγκόσμια, ευρωπαϊκή, πολιτική, ρωμαϊκή, σύγχρονη **(1, 2, 3)**, διασκεδαστική, δραματική, συγκλονιστική, φανταστική **(4)**

ισχυρός -ή, -ό (*Επίθετο, Ε1, έμψυχα και άψυχα*) (ι-σχυ-ρός) [αρχ. ἰσχυρὸς < ἰσχὺς]	**1. ακλόνητος, ανθεκτικός:** ►*Οι δυο ομάδες είχαν ισχυρές άμυνες και γι΄ αυτό ο αγώνας έληξε ισόπαλος.* **2. σφοδρός, μεγάλος:** ►*Στο Αιγαίο θα πνέουν ισχυροί άνεμοι.* **3. αυτός που έχει μεγάλη πολιτική δύναμη ή επιρροή, καθώς και τη δυνατότητα να επιβάλλει τη θέλησή του:** ►*Κέρδισε εύκολα τις εκλογές και σχημάτισε μια ισχυρή κυβέρνηση.*	**Αντίθ.:** ανίσχυρος **(1, 2, 3)**, ασθενής **(1, 2)** **Συνών:** δυνατός, ρωμαλέος **(1)** **Σύνθ.:** ισχυρογνώμονας, ισχυροποιώ, ανίσχυρος, πανίσχυρος **Οικογ. Λέξ.:** ισχύς, ισχύω, ισχυρά (*επίρρ.*), ισχυρίζομαι, ισχυρισμός **Προσδιοριζ:** αντίπαλος, οργανισμός, επιχείρημα **(1)**, κράτος **(3)** **Φράσεις:** ►Το δίκαιο του ισχυροτέρου (= όταν ο δυνατός επιβάλλει τη θέλησή του στους πιο αδυνάτους)
ίσως (*Επίρρημα*) (ί-σως) [αρχ. ἴσως]	**υπάρχει περίπτωση να ..., είναι πιθανό να ...:** ►*Ίσως θα έρθω αύριο να σε δω.*	**Αντίθ.:** σίγουρα, οπωσδήποτε **Συνών:** ενδεχομένως, μπορεί να ...
ίχνος (το) (*Ουσιαστικό, Ο37*) (ί-χνος, *γεν.* -ους, *πληθ.* -η) [αρχ. ἴχνος]	**1. αποτύπωμα ποδιού ανθρώπου ή ζώου πάνω στο έδαφος:** ►*Οι κυνηγοί εντόπισαν το θήραμα από τα ίχνη που άφησε στο χιόνι.* **2. οτιδήποτε απομένει από κάτι που προηγήθηκε:** ►*Οι ανασκαφές ανέδειξαν τα ίχνη ενός αρχαίου πολιτισμού.* **3. ελάχιστη ποσότητα:** ►*Η ιατρική εξέταση έδειξε ίχνη από σάκχαρο στο αίμα.*	**Συνών:** πατημασιά, (α)χνάρι **(1)**, υπόλειμμα, απομεινάρι **(2)** **Σύνθ.:** ιχνηλάτης, ιχνηλατώ, ιχνηλασία, ιχνογραφώ, ιχνογραφία **Προσδιορ.:** δυσδιάκριτο, πρόσφατο **(1, 2)** **Φράσεις:** ►Βαδίζω στα ίχνη κάποιου (= ακολουθώ την ίδια πορεία, *μτφ.* μιμούμαι) ►Χάνω τα ίχνη κάποιου (= δεν ξέρω πού βρίσκεται ή τι κάνει) ►Δεν έχει ίχνος ντροπής (= είναι αδιάντροπος)

καθαρός, -ή, -ό *(Επίθετο, Ε1, έμψυχα και άψυχα)* (κα-θα-ρός) [αρχ. καθαρὸς]	**1. απαλλαγμένος από βρομιές, αλέρωτος:** ►*Όλοι πρέπει να διατηρούμε τις ακτές καθαρές.* **2. ανόθευτος, που δεν περιέχει ξένες ουσίες:** ►*Το δαχτυλίδι που φορά είναι από καθαρό χρυσάφι.* **3. αίθριος, ασυννέφιαστος:** ►*Σήμερα ο ουρανός είναι καθαρός.* **4. αυτός που δεν κάνει ή δε σκέφτεται κακό:** ►*Είναι ένας αγνός άνθρωπος με καθαρή ψυχή.*	**Αντίθ.:** ακάθαρτος, βρόμικος, λερωμένος **(1)** **Συνών.:** καθάριος **(1)**, αγνός **(2, 4)**, ανέφελος **(3)**, αναμάρτητος **(4)** **Σύνθ.:** ξεκάθαρος, πεντακάθαρος, ολοκάθαρος, καθαρόαιμος **Οικογ. Λέξ.:** καθαρά *(επίρρ.)*, καθαρίζω, κάθαρση, καθαρότητα, καθαριότητα **Φράσεις:** ►Καθαρά χέρια (= δεν ευθύνομαι για ανέντιμη πράξη) **Παροιμ.:** ►Καθαρός ουρανός αστραπές δε φοβάται
καθεστώς (το) *(Ουσιαστικοπ. Μτχ.)* (κα-θε-στώς, *γεν.* -ώτος, *πληθ.* -ώτα] [μτγν. καθεστὼς < αρχ. καθίστημι]	**ο τρόπος με τον οποίο κυβερνάται ένα κράτος ή είναι οργανωμένη μια κοινωνία:** ►*Αυτή η χώρα έχει δημοκρατικό καθεστώς.*	**Οικογ. Λέξ.:** καθεστωτικός **Προσδιορ.:** κοινοβουλευτικό, αυταρχικό, συνταγματικό, φεουδαρχικό, αστικό, φιλελεύθερο, σοσιαλιστικό
κάθετος, -η, -ο *(Επίθετο, Ε2, άψυχα)* (κά-θε-τος) [αρχ. κάθετος]	**1. που έχει διεύθυνση κατακόρυφη προς την επιφάνεια της γης:** ►*Η εστία του τερματοφύλακα έχει ένα οριζόντιο και δύο κάθετα δοκάρια.*	**Αντίθ.:** οριζόντιος **(1)** **Σύνθ.:** καθετόμετρο **Οικογ. Λέξ.:** κάθετα *(επίρρ.)*, καθέτως *(επίρρ.)*

	2. ***(γεωμ.)*** **η ευθεία που τέμνει άλλη ευθεία ή επίπεδο κατακόρυφα, σχηματίζοντας ορθή γωνία:** ►*Η οδός Καποδίστρια είναι κάθετη στην οδό Δωδώνης.*	
καθήκον (το) *(Ουσιαστικό, Ο45)* (κα-θή-κον, *γεν.* -οντος, *πληθ.* -α) [αρχ. καθῆκον < καθήκω (= αρμόζω)]	**1. ό,τι επιβάλλεται να κάνουμε σύμφωνα με τον ηθικό νόμο, το χρέος:** ►*Είναι γενικό καθήκον να βοηθάμε τα ηλικιωμένα άτομα.* **2. ό,τι επιβάλλεται από τους νόμους του κράτους, η υποχρέωση του πολίτη:** ►*Είναι καθήκον προς την πατρίδα να υπηρετούμε στο στρατό.*	**Συνών.:** επιταγή **(1)** **Σύνθ.:** καθηκοντολογία **Προσδιορ.:** ιερό **(1)**, συνταγματικό **(2)**, συζυγικό, αυτονόητο **(1, 2)**
κάθομαι *(Ρήμα)* (*ενεστ.* κά-θο-μαι, *αόρ.* κάθισα και έκατσα, *παθ. μτχ.* καθισμένος)	**1.** ***(αμτβ.)*** **βρίσκομαι πάνω σε κάθισμα ή σε οποιαδήποτε άλλη θέση μπορώ να στηριχτώ:** ►*Οι μαθητές κάθισαν στις θέσεις τους και αμέσως άρχισε το μάθημα.* **2.** ***(αμτβ.)*** **κατοικώ, μένω:** ►*Κάθεται στην ίδια γειτονιά εδώ και πολλά χρόνια.* **3.** ***(αμτβ.)*** **δεν εργάζομαι, μένω αδρανής:** ►*Πήρε σύνταξη από τη δουλειά του και τώρα κάθεται.* **4.** ***(αμτβ.)*** **υπομένω, ανέχομαι:** ►*Γιατί κάθεσαι και τον ακούς, αφού σου μιλάει με τόσο άσχημο τρόπο;*	**Αντίθ.:** στέκομαι **Συνών.:** διαμένω **(2)** **Σύνθ.:** στρογγυλοκάθομαι **Φράσεις:** ►Κάθομαι σ' αναμμένα κάρβουνα (= ανησυχώ) ►Κάθομαι με σταυρωμένα χέρια (= δεν κάνω τίποτα) ►Κάθομαι στ' αυγά μου (= δεν ανακατεύομαι σε ξένες υποθέσεις) ►Μου κάθεται στο στομάχι (= μου είναι αντιπαθής)
καθυστερώ *(Ρήμα, Ρ6)* (*ενεστ.* κα-θυ-στε-ρώ, *αόρ.* καθυστέρησα, *παθ. αόρ.* καθυστερήθηκα, *παθ. μτχ.* καθυστερημένος) [αρχ. καθυστερῶ]	**1.** ***(μτβ.)*** **κάνω κάποιον να αργοπορήσει, να χάσει χρόνο:** ►*Το χιόνι τον καθυστέρησε να φτάσει γρήγορα στη δουλειά του.* **2.** ***(μτβ.)*** **δε δίνω έγκαιρα τα οφειλόμενα:** ►*Μερικές*	**Οικογ. Λέξ.:** καθυστέρηση, καθυστερημένα *(επίρρ.)*

	φορές καθυστερεί να πληρώσει τα κοινόχρηστα.	
καιρός (ο) *(Ουσιαστικό, Ο13)* (και-ρός, *γεν.* -ού, *πληθ.* -οί) [αρχ. καιρὸς]	**1. μετεωρολογικές συνθήκες που επικρατούν σε δεδομένη στιγμή και σε συγκεκριμένη περιοχή:** ►*Στη βορειοανατολική Ελλάδα ο καιρός είναι σήμερα αίθριος.* **2. κατάλληλη ευκαιρία:** ►*Τώρα είναι ο κατάλληλος καιρός, για να κάνουμε τις καλοκαιρινές διακοπές μας.* **3. χρονικό διάστημα:** ►*Πέρασε πολύς καιρός από τότε που τον είδα για τελευταία φορά.* **4. διαθέσιμος χρόνος:** ►*Δεν έχω καθόλου καιρό, για να επισκεφτώ την ιδιαίτερη πατρίδα μου.*	**Σύνθ.:** καιροσκόπος, καιροφυλακτώ, άκαιρος, πρόσκαιρος, επίκαιρος **Οικογ. Λέξ.:** καιρικός **Προσδιορ.:** ανοιξιάτικος, απειλητικός, άστατος **(1)** **Φράσεις:** ►Παντός καιρού (= κατάλληλος για όλες τις καιρικές συνθήκες) ►Του καλού καιρού (= υπερβολικά) ►Απ' τον καιρό του Νώε (= από πολύ παλιά) ►Μια φορά κι έναν καιρό (= κάποτε) ►Έχει ο καιρός γυρίσματα (= για να δηλώσουμε απρόβλεπτες μεταβολές που μπορεί να συμβούν) **Παροιμ.:** ►Κάθε πράγμα στον καιρό του κι ο κολιός τον Αύγουστο
καίω *(Ρήμα)* (καί-ω, *αόρ.* έκαψα, *παθ. αόρ.* κάηκα, *παθ. μτχ.* καμένος) [αρχ. καίω]	**1. *(μτβ.)* βάζω φωτιά σε κάτι, καταστρέφω:** ►*Από απροσεξία έκαψαν το δάσος.* **2. *(μτβ.)* ξοδεύω ρεύμα, βενζίνη, πετρέλαιο κ.λπ.:** ►*Φέτος κάψαμε πολύ πετρέλαιο.* **3. *(αμτβ.)* *(μτφ.)* είμαι καυτός:** ►*Ο Αυγουστιάτικος ήλιος έκαιγε.*	**Συνών.:** καταναλώνω **(2)** **Σύνθ.:** κατακαίγω **Οικογ. Λέξ..:** καύση, καυστήρας, καυστικός, καύσωνας, καυτός, καυτερός, κάψιμο **Φράσεις:** ►Δε μου καίγεται καρφί (= δε με ενδιαφέρει καθόλου)
καλλιεργώ *(Ρήμα, Ρ6)* (*ενεστ.* καλ-λι-ερ-γώ, *αόρ.* καλλιέργησα, *παθ. αόρ.* καλλιεργήθηκα, *παθ. μτχ.* καλλιεργημένος) [μτγν. καλλιεργῶ]	**1. *(μτβ.)* δουλεύω τη γη, για να την κάνω εύφορη ή για να αναπτυχθούν τα φυτά:** ►*Οι γεωργοί καλλιεργούν συστηματικά τα χωράφια τους.* **2. *(μτβ.)* *(μτφ.)* ασχολούμαι με κάτι δείχνοντας ιδιαίτερο ενδιαφέρον**	**Οικογ. Λέξ.:** καλλιέργεια, καλλιεργητής, καλλιεργήσιμος **Φράσεις:** ► Καλλιεργημένος (= μορφωμένος)

	και επιμέλεια: ►*Οι αρχαίοι Έλληνες καλλιέργησαν τα γράμματα και τις τέχνες.*	
καλύπτω *(Ρήμα, Ρ2)* *(ενεστ.* κα-λύ-πτω, *αόρ.* κάλυψα, *παθ. αόρ.* καλύφθηκα, *παθ. μτχ.* καλυμμένος) [αρχ. καλύπτω]	**1.** ***(μτβ.)*** **σκεπάζω κάτι με κάτι άλλο:** ►*Κάλυψε το σώμα του μωρού με μια μάλλινη κουβέρτα.* **2.** ***(μτβ.)*** **συγκαλύπτω, αποκρύπτω κάτι:** ►*Δεν μπόρεσαν να καλύψουν τα ίχνη που άφησαν στο έδαφος.* **3.** ***(μτβ.) (μτφ.)*** **προστατεύω, δικαιολογώ:** ►*Ο διευθυντής κάλυψε τους υπαλλήλους για το λάθος που έγινε.* **4.** ***(μτβ.)*** **διανύω μια απόσταση:** ►*Το τρένο καλύπτει τη διαδρομή Αθήνα-Θεσσαλονίκη σε πέντε ώρες.*	**Αντίθ.:** αποκαλύπτω, ξεσκεπάζω, φανερώνω **(1)** **Σύνθ.:** ανακαλύπτω, συγκαλύπτω, επικαλύπτω, αποκαλύπτω, υπερκαλύπτω **Οικογ. Λέξ.:** κάλυμμα, κάλυψη
κάμπος (ο) *(Ουσιαστικό, Ο14)* (κά-μπος) [μεσν. κάμπος < λατ. campus]	**πεδιάδα:** ►*Από το ύψωμα έβλεπες να απλώνεται μπροστά σου ο καταπράσινος κάμπος.*	**Σύνθ.:** ξερόκαμπος, Αχλαδόκαμπος **Προσδιορ.:** ανθόσπαρτος, εύφορος, άγονος
καρπός (ο) *(Ουσιαστικό, Ο13)* (καρ-πός) [αρχ. καρπὸς]	**1. το προϊόν ενός φυτού, το φρούτο:** ►*Από τον καρπό της ελιάς παίρνουμε το λάδι.* **2.** ***(μτφ.)*** **το προϊόν μιας ανθρώπινης δραστηριότητας:** ►*Απολαμβάνει τους καρπούς του μόχθου του.* **3.** ***(ανατομ.)*** **το τμήμα του χεριού ανάμεσα στην παλάμη και το βραχίονα:** ►*Χτύπησε στον καρπό του δεξιού χεριού του.*	**Σύνθ.:** καρποφόρος, καρποφορία, περικάρπιο, άκαρπος, πολυκαρπία **Οικογ. Λέξ.:** καρπερός, καρπίζω, κάρπισμα **Προσδιορ.:** άγουρος, θρεπτικός, μεστωμένος, εδώδιμος (= φαγώσιμος) **(1)**

κάστρο (το) *(Ουσιαστικό, Ο32)* (κά-στρο) [μεσν. κάστρον < λατ. castrum]	**πύργος που έχτιζαν οι άνθρωποι γύρω από τις πόλεις, για να προστατευτούν από τους εχθρούς, φρούριο:** ►*Το κάστρο του Μεσολογγίου ήταν φημισμένο κατά την Επανάσταση του 1821.*	**Συνών.:** οχυρό **Σύνθ.:** καστρόπορτα **Οικογ. Λέξ.:** καστρί **Προσδιορ.:** βυζαντινό, ξακουστό, φημισμένο, στοιχειωμένο
καταγωγή (η) *(Ουσιαστικό, Ο24)* (κα-τα-γω-γή, *γεν.* -ής, *πληθ.* -) [λόγ. < αρχ. καταγωγὴ < κατάγομαι)	**1. η αρχή του γένους κάποιου, το σόι, η προέλευση, η ρίζα:** ►*Η καταγωγή πολλών ευεργετών του ελληνικού έθνους είναι από την Ήπειρο.* **2. ο τόπος απ' όπου κατάγεται κάποιος ή η εθνικότητα στην οποία ανήκει:** ►*Είναι ελληνικής καταγωγής και ζει στην Αυστραλία.*	**Συνών.:** γενιά, γενεαλογία **(1)**, εθνικότητα **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** κατάγομαι **Προσδιορ.:** λαϊκή, κοινή **(1)** **Φράσεις:** ►Έλκω την καταγωγή μου (= κατάγομαι)
καταδίωξη (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (κα-τα-δί-ω-ξη, *γεν.* -ης, *πληθ.* -ώξεις) [λόγ. < αρχ. καταδίωξις < καταδιώκω]	**το κυνηγητό κάποιου με σκοπό να τον συλλάβει ή να του κάνει κακό:** ►*Οι αστυνομικοί ύστερα από καταδίωξη συνέλαβαν τους ληστές.*	**Συνών:** κατατρεγμός **Οικογ. Λέξ.:** καταδιώκω, καταδιωκτικός **Προσδιορ.:** αδιάκοπη, στρατιωτική
κατάθεση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (κα-τά-θε-ση, *γεν.* -ης, *πληθ.* -έσεις) [λόγ. < ελνστ. κατάθεσις < αρχ. κατατίθημι < κατὰ + τίθημι]	**1. τοποθέτηση στο έδαφος:** ►*Η κατάθεση στεφάνου έγινε στο ηρώο της πόλης.* **2. παράδοση χρημάτων στην Τράπεζα ή στο Ταμιευτήριο για φύλαξη ή δανεισμό:** ►*Το σχολείο έκανε κατάθεση ενός χρηματικού ποσού στην Τράπεζα για τα παιδιά της Αφρικής.* **3. μαρτυρία κάποιου στο δικαστήριο ή στον ανακριτή:** ►*Η ψευδής κατάθεση τιμωρείται από το νόμο.*	**Αντίθ.:** ανάληψη **(2)** **Σύνθ.:** συγκατάθεση **Οικογ. Λέξ.:** καταθέτω, καταθέτης **Προσδιορ.:** ένορκη, επιβαρυντική **(3)**, προθεσμιακή **(2)**, δημόσια **(1, 3)**

κατακτώ και **καταχτώ** (*Ρήμα, Ρ5*) (*ενεστ.* κα-τα-κτώ, *αόρ.* κατάκτησα, κατέκτησα, *παθ. αόρ.* κατακτήθηκα, *παθ. μτχ.* κατακτημένος) [*αρχ.* κατακτῶμαι < κατά + κτῶμαι (= αποκτώ, κατέχω)]	**1. (*μτβ.*) καταλαμβάνω κάτι με πόλεμο, κυριεύω:** ►*Οι Πέρσες κατέκτησαν στην αρχαιότητα πολλές γειτονικές επαρχίες.* **2. (*μτβ.*) πετυχαίνω κάτι ύστερα από προσπάθεια ή με τις ικανότητές μου:** ►*Οι Έλληνες αθλητές κατέκτησαν αρκετά μετάλλια στους Ολυμπιακούς αγώνες.*	**Συνών.:** υποτάσσω **(1)**, αποκτώ **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** κατάκτηση, κατακτητής, κατακτητικός
καταλήγω (*Ρήμα*) (*ενεστ.* κα-τα-λή-γω, *αόρ.* κατέληξα) [*αρχ.* καταλήγω]	**1. (*αμτβ.*) φτάνω στο τέλος:** ►*Ο ποταμός καταλήγει στη θάλασσα.* **2. (*μτβ.*) (*μτφ.*) οδηγούμαι, φτάνω σε συμπέρασμα:** ►*Η συζήτηση κατέληξε σε συμφωνία.* **3. (*μτβ.*) καταντώ:** ►*Είχε τόσα πολλά χρέη ώστε κατέληξε να χάσει το σπίτι του.*	**Συνών.:** εκβάλλω **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** κατάληξη, καταληκτικός
κατανάλωση (η) (*Ουσιαστικό, Ο28*) (κα-τα-νά-λω-ση, *γεν.* -ης, -ώσεως, *πληθ.* -ώσεις) [*μτγν.* κατανάλωσις < καταναλίσκω]	**το να χρησιμοποιεί και να ξοδεύει κανείς κάτι, για να ικανοποιήσει τις βιοτικές του ανάγκες:** ►*Αυτό το μήνα έκανε μεγαλύτερη κατανάλωση χρημάτων για την αγορά τροφίμων από εκείνη που είχε υπολογίσει.*	**Αντίθ.:** εξοικονόμηση **Συνών.:** ξόδεμα **Σύνθ.:** υπερκατανάλωση **Οικογ. Λέξ.:** καταναλώνω, καταναλωτής, καταναλώσιμος, καταναλωτικός **Προσδιορ.:** εσωτερική, ευρεία **Φράσεις:** ►Φόρος κατανάλωσης (= φόρος που συμπεριλαμβάνεται στην τιμή πώλησης ενός προϊόντος)
καταπληκτικός, -ή, -ό (*Επίθετο, Ε1, έμψυχα και άψυχα*) (κα-τα-πλη-κτι-κός) [*μτγν.* καταπληκτικὸς < καταπλήσσω]	**αυτός που προκαλεί μεγάλη εντύπωση και θαυμασμό:** ►*Το σπίτι του έχει καταπληκτική θέα προς τη μεριά της θάλασσας.*	**Συνών.:** εκπληκτικός, εντυπωσιακός **Οικογ. Λέξ.:** κατάπληκτος, καταπληκτικά (*επίρρ.*), καταπλήσσω, κατάπληξη **Προσδιοριζ.:** χαρακτήρας, ταλέντο, ομοιότητα, μουσική, εμφάνιση

κατασκευάζω (*Ρήμα, Ρ4*) (*ενεστ.* κα-τα-σκευ-ά-ζω, *αόρ.* κατα-σκεύασα, *παθ. αόρ.* κατασκευάστηκα, *παθ. μτχ.* κατασκευ-ασμένος) [αρχ. κατασκευάζω]	**1.** ***(μτβ.)* φτιάχνω κάτι με υλικά και τεχνικά μέσα:** ►*Οι μηχανικοί κατασκευάζουν διάφορα δημόσια έργα.* **2.** ***(μτβ.) (μτφ.)* δημιουργώ κάτι στο μυαλό μου, επινοώ:** ►*Κατασκεύασε μια κατηγορία, για να τον ενοχοποιήσει.*	**Συνών.:** κάνω, παρασκευάζω **(1)**, μηχανεύομαι, πλάθω **(2)** **Σύνθ.:** προκατασκευάζω **Οικογ. Λέξ.:** κατασκευαστής, κατασκευαστικός, κατασκεύασμα
κατάσταση (η) (*Ουσιαστικό, Ο28*) (κα-τά-στα-ση, *γεν.* -ης, -άσεως, *πληθ.* -άσεις) [αρχ. κατάστασις < καθίστημι < κατὰ + ἵστημι]	**1. το πώς βρίσκεται κάποιος ή κάτι σε μια ορισμένη στιγμή:** ►*Το σπίτι μου, αν και είναι αρκετά παλιό, βρίσκεται σε καλή κατάσταση.* **2. κατάλογος ή πίνακας με ονόματα προσώπων ή πραγμάτων:** ►*Παραδόθηκε η κατάσταση με τα ονόματα των μαθητών που θα πάρουν μέρος στην εκδρομή.*	**Συνών.:** λίστα **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** καταστατικό, καταστατικός **Προσδιορ.:** αφόρητη, κοινωνική, οικονομική, δραματική, πρωτοφανής, χαώδης, διεθνής, στερεή, υγρή **(1)**, οικογενειακή **(1, 2)** **Φράσεις:** ►Παίρνω την κατάσταση στα χέρια μου (= αναλαμβάνω την ευθύνη των εξελίξεων)
καταστρέφω (*Ρήμα, Ρ2*) (*ενεστ.* κα-τα-στρέ-φω, *αόρ.* κατέστρεψα, κατάστρεψα, *παθ. αόρ.* καταστράφηκα, *παθ. μτχ.* κατεστραμμένος και καταστραμμένος) [αρχ. καταστρέφω]	**1.** ***(μτβ.)* προξενώ σε κάποιον ή σε κάτι μεγάλη φθορά:** ►*Το χαλάζι κατέστρεψε τα σταφύλια.* **2.** ***(μτβ.) (μτφ.)* οδηγώ κάποιον ή κάτι σε άσχημη κατάσταση, φθείρω ηθικά:** ►*Τον κατέστρεψαν οι κακές παρέες.* **3.** ***(αμτβ.) (παθ.)* χάνω την περιουσία μου:** ►*Στενοχωρήθηκα πολύ, όταν έμαθα ότι καταστράφηκε οικονομικά.*	**Αντίθ.:** σώζω, διασώζω, περισώζω **(1)** **Συνών.:** αφανίζω, εξολοθρεύω, εξοντώνω **(1)**, διαφθείρω **(2)**, χρεοκοπώ **(3)** **Οικογ. Λέξ.:** καταστροφή, καταστροφέας, καταστροφικός, καταστρεπτικός
κατεβαίνω (*Ρήμα, Ρ2*) (κα-τε-βαί-νω, *αόρ.* κατέβηκα, *παθ. μτχ.* κατεβασμένος) [μεσν. κατεβαίνω < αρχ. καταβαίνω]	**1.** ***(αμτβ.)* μετακινούμαι από ψηλότερο σε χαμηλότερο μέρος:** ►*Οι βοσκοί κατεβαίνουν με τα κοπάδια τους κάθε φθινόπωρο από τα ορεινά στα πεδινά.*	**Αντίθ.:** ανεβαίνω **(1, 2, 3)**, αυξάνομαι **(2)**, επιβιβάζομαι **(3)** **Συνών.:** κατέρχομαι **(1)**, υποχωρώ **(2)** **Σύνθ.:** ανεβοκατεβαίνω, ξανακατεβαίνω

	2. ***(αμτβ.)*** **μειώνομαι, ελαττώνομαι:** ►*Το καλοκαίρι κατεβαίνει, συνήθως, η στάθμη του νερού της λίμνης.* **3.** ***(αμτβ.)*** **αποβιβάζομαι από μεταφορικό μέσο:** ►*Όλοι οι επιβάτες κατέβηκαν από το λεωφορείο στον κεντρικό σταθμό της πόλης.*	**Οικογ. Λέξ.:** κατάβαση, κατεβατό (το), κατέβασμα, ακατέβατα *(επίρρ.)* **Φράσεις:** ►Μου κατέβηκε να … (= μου ήρθε ξαφνικά μια ιδέα να …) ►Λέει ό,τι του κατέβει (= ό,τι του έρθει στο μυαλό)
κατεύθυνση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (κα-τεύ-θυ-νση, *γεν.* -ης, -ύνσεως, *πληθ.* -ύνσεις) [αρχ. κατεύθυνσις < κατευθύνω]	**1. η πορεία προς την οποία κινείται κάποιος ή κάτι:** ►*Το καράβι κινείται με κατεύθυνση προς το νότο.* **2.** ***(μτφ.)*** **ο στόχος που επιδιώκουμε, ο σκοπός:** ►*Η ανθρωπότητα πρέπει να κινείται πάντοτε προς την κατεύθυνση της παγκόσμιας ειρήνης.*	**Συνών.:** φορά, ρότα **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** κατευθύνω, κατευθυντήριος **Προσδιορ.:** άγνωστη **(1)**, πολιτική, ιδεολογική, θεωρητική, πρακτική, παιδαγωγική **(2)**
κατηγορώ *(Ρήμα, Ρ7)* (*ενεστ.* κα-τη-γο-ρώ, *αόρ.* κατηγόρησα, *παθ. αόρ.* κατηγορήθηκα, *παθ. μτχ.* κατηγορημένος) [αρχ. κατηγορῶ]	**1.** ***(μτβ.)*** **αποδίδω ενοχή σε κάποιον για κάτι:** ►*Τον κατηγόρησαν ότι δεν είπε την αλήθεια.* ►*Με κατηγόρησε στους συμμαθητές του.* **2.** ***(μτβ.)*** **διώκω κάποιον δικαστικά για αξιόποινη πράξη:** ►*Κατηγορείται για κλοπή.*	**Αντίθ.:** υπερασπίζομαι, συνηγορώ **(1)** **Συνών.:** ενοχοποιώ, καταγγέλλω **(1)**, μηνύω, ασκώ δίωξη **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** κατήγορος, κατηγορία, κατηγορούμενος, κατηγορητήριο
κατοικώ *(Ρήμα, Ρ7)* (*ενεστ.* κα-τοι-κώ, *αόρ.* κατοίκησα, *παθ. αόρ.* κατοικήθηκα, *παθ. μτχ.* κατοικημένος) [αρχ. κατοικῶ < κάτοικος < κατὰ + οἶκος]	***(αμτβ.)*** **διαμένω σε κάποιον τόπο:** ►*Κατοικώ εδώ και πολλά χρόνια στην Κέρκυρα.*	**Συνών.:** μένω, κάθομαι **Σύνθ.:** συγκατοικώ **Οικογ. Λέξ.:** κάτοικος, κατοικία, κατοίκηση, κατοικήσιμος, κατοικίδιος
κατόρθωμα (το) *(Ουσιαστικό, Ο40)* (κα-τόρ-θω-μα, *γεν.* -ώματος, *πληθ.*	**εξαιρετική επιτυχία, γενναία πράξη:** ►*Τα δημοτικά τραγούδια υμνούν τα κατορθώματα των κλεφτών.*	**Συνών.:** επίτευγμα, άθλος, ανδραγάθημα **Οικογ. Λέξ.:** κατορθώνω, κατορθωτός

-ώματα) [αρχ. κατόρθωμα < κατορθόω -ῶ]		**Προσδιορ.:** μυθικό, ηρωικό, ένδοξο, απίστευτο
κειμήλιο (το) *(Ουσιαστικό, Ο34)* (κει-μή-λι-ο, *γεν.* -ίου, *πληθ.* -α) [αρχ. κειμήλιον < κεῖμαι (= βρίσκομαι)]	**κάθε παλιό αντικείμενο που θεωρείται πολύτιμο:** ►*Αυτό το βιβλίο είναι ένα οικογενειακό κειμήλιο.*	**Συνών:** ενθύμιο **Προσδιορ.:** ιερό, γραπτό, ιστορικό, πολύτιμο, οικογενειακό
κενός -ή, -ό *(Επίθετο, Ε1, έμψυχα και άψυχα)* (κε-νός) [αρχ. κενὸς]	**1. που δεν περιέχει τίποτα:** ►*Οι αίθουσες του σχολείου είναι κενές από μαθητές την ώρα του διαλείμματος.* **2. *(μτφ.)* που δεν μπορεί να εκπληρωθεί, μάταιος:** *Όσα μας είπε αποδείχτηκαν κενές υποσχέσεις.*	**Αντίθ.:** γεμάτος, πλήρης **(1)** **Συνών:** άδειος, αδειανός **(1)** **Σύνθ.:** κενοτάφιο, κενολογία **Οικογ. Λέξ.:** κενότητα **Φράσεις:** ►Η πρότασή του έπεσε στο κενό (= δεν έγινε αποδεκτή)
κέντρο (το) *(Ουσιαστικό, Ο32)* (κέ-ντρο) [αρχ. κέντρον (= αιχμή, αγκάθι) < κεντῶ]	**1. το σημείο που βρίσκεται στη μέση ενός χώρου ή ενός πράγματος:** ►*Έδωσαν ραντεβού στο κέντρο της πλατείας.* **2. *(μτφ.)* το μέρος με τη μεγαλύτερη κίνηση ή δραστηριότητα:** ►*Η Πάτρα είναι το βιομηχανικό κέντρο της Πελοποννήσου.* **3. *(μαθημ.)* το εσωτερικό σημείο που απέχει εξίσου απ' όλα τα σημεία της περιφέρειας ενός κύκλου ή της επιφάνειας μιας σφαίρας:** ►*Σημάδεψα με το βελάκι το κέντρο του κύκλου, αλλά δεν το πέτυχα.*	**Αντίθ.:** άκρο **(1)** **Συνών:** μέσον **(1)** **Σύνθ.:** απόκεντρος, κεντρομόλος, φυγόκεντρος, έκκεντρος **Οικογ. Λέξ.:** κεντρί, κεντρίζω, κεντρικός, κεντράρισμα, κεντρώος **Προσδιορ.:** αστικό, εκλογικό, νυχτερινό, εμπορικό, επιστημονικό, τηλεφωνικό, τουριστικό **(2)** **Φράσεις:** ►Εξεταστικό κέντρο (= σχολείο ή άλλο κτίριο στο οποίο διεξάγονται εξετάσεις)
κεραυνός (ο) *(Ουσιαστικό, Ο13)* (κε-ραυ-νός) [αρχ. κεραυνὸς]	**1. ηλεκτρική εκκένωση από τα σύννεφα που φέρνουν θετικό ηλεκτρισμό προς το έδαφος, στο**	

	οποίο υπάρχει αρνητικό ηλεκτρικό φορτίο: ►*Η φωτιά στο δάσος προκλήθηκε από έναν κεραυνό.* **2. *(μτφ.)* για κάτι δυσάρεστο ή εντυπωσιακό που συνέβη ξαφνικά:** ►*Η είδηση του θανάτου του ποιητή έπεσε σαν κεραυνός.*	**Συνών:** αστροπελέκι **(1)** **Σύνθ.:** αλεξικέραυνο, κεραυνοβόλος **Φράσεις:** ►Κεραυνός εν αιθρία (= για κάτι ξαφνικό ή εντυπωσιακό)
κερδίζω *(Ρήμα, Ρ4)* *(ενεστ.* κερ-δί-ζω, *αόρ.* κέρδισα, *παθ. μτχ.* κερδισμένος) [μτγν. κερδίζω < αρχ. κερδαίνω]	**1. *(μτβ.)* αποκτώ χρήματα από εργασία ή από τύχη:** ►*Πόσα κερδίζεις το μήνα;* ►*Κέρδισε στο λαχείο τον πρώτο αριθμό.* **2. *(μτβ.)* έχω όφελος από κάτι:** ►*Κέρδισε δόξα και τιμές από την επιστήμη του.* **3. *(μτβ.)* αναδεικνύομαι καλύτερος, νικώ:** ►*Κέρδισε το πρώτο βραβείο στο φεστιβάλ κινηματογράφου.*	**Αντίθ.:** χάνω **Συνών:** εισπράττω, ωφελούμαι **(1, 2)** **Σύνθ.:** κερδοφόρος, κερδοφορία, κερδοσκόπος, κερδοσκοπία **Οικογ. Λέξ.:** κέρδος **Φράσεις:** ►Κερδίζω έδαφος (= είμαι κοντά στο να επικρατήσω)
κεφάλι (το) *(Ουσιαστικό, Ο36)* (κε-φά-λι) [μτγν. κεφάλιον < υποκορ. αρχ. κεφαλή]	**1. το πάνω μέρος του σώματος των ανθρώπων ή το μπροστινό μέρος των ζώων:** ►*Κούνησε το κεφάλι του, συμφωνώντας με αυτά που άκουσε.* **2. *(μτφ.)* ό,τι μοιάζει με κεφάλι, κυρίως στο σχήμα:** ►*Αγόρασα πέντε κεφάλια σκόρδα.* **3. *(μτφ.)* άνθρωπος πολύ μορφωμένος:** ►*Θεωρείται μεγάλο κεφάλι στην ιατρική επιστήμη.*	**Σύνθ.:** κεφαλόβρυσο, κεφαλόσκαλο, κεφαλοτύρι, κεφαλοχώρι, σιδηροκέφαλος, πονοκέφαλος **Οικογ. Λέξ.:** κεφαλικός, κεφαλιά, κεφάλαιο, κεφαλαίος, κεφαλαιώδης **Προσδιορ.:** αγύριστο, τετράγωνο **(1)** **Φράσεις:** ►Χτυπάω το κεφάλι μου στον τοίχο (= μετανιώνω) ►Δε σηκώνω κεφάλι (= εργάζομαι σκληρά) ►Παίρνω κεφάλι (= αρχίζω να προηγούμαι) ►Περπατάω με το κεφάλι ψηλά (= αισθάνομαι υπερήφανος για την τιμή και την υπόληψή μου) ►Αγύριστο κεφάλι (= αμετάπειστος)

κινδυνεύω *(Ρήμα, Ρ2)* (*ενεστ.* κιν-δυ-νεύ-ω, *αόρ.* κινδύνεψα) [*αρχ.* κινδυνεύω]	**1.** ***(αμτβ.)*** **απειλούμαι:** ►*Το διαμέρισμα κινδύνεψε από την πυρκαγιά.* **2.** ***(μτβ.)*** **αντιμετωπίζω το ενδεχόμενο να πάθω κάτι δυσάρεστο:** ►*Εάν συνεχιστεί η ξηρασία, κινδυνεύουμε να μείνουμε χωρίς νερό.*	**Σύνθ.:** διακινδυνεύω, ριψοκινδυνεύω **Οικογ. Λέξ.:** κίνδυνος
κίνηση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (κί-νη-ση, *γεν.* -ης, -ήσεως, *πληθ.* -ήσεις) [*αρχ.* κίνησις < κινῶ]	**1.** ***(φυσ.)*** **η μεταβολή της θέσης ενός σώματος στο χώρο σε σχέση με ένα σταθερό σημείο:** ►*Η κίνηση της γης γύρω από τον ήλιο διαρκεί 365 ημέρες.* **2. δραστηριότητα σε κάποιον τομέα:** ► *Η εμπορική κίνηση κατά τις ημέρες των εορτών είναι μεγάλη.* **3. η κυκλοφορία των πεζών και των οχημάτων, μετακίνηση:** ►*Κάθε πρωί υπάρχει μεγάλη κίνηση στους δρόμους.*	**Αντίθ.:** ακινησία, αδράνεια **(1)** **Συνών:** μετατόπιση **(1)** **Σύνθ.:** κινησιοθεραπεία, συγκίνηση, διακίνηση, εκκίνηση, ακινησία **Οικογ. Λέξ.:** κινώ, κίνημα, κινητός, κινητήρας, κινητικός, κίνητρο **Προσδιορ.:** αμφίδρομη, ευθύγραμμη, αστραπιαία, μηχανική, αντίστροφη **(1)**, άστοχη, επιδέξια, ρυθμική, εμπορική, καλλιτεχνική, τουριστική, λογοτεχνική **(2)**, κυκλοφοριακή **(3)**
κινώ *(Ρήμα, Ρ7)* (*ενεστ.* κι-νώ, *αόρ.* κίνησα, *παθ. αόρ.* κινήθηκα, *παθ. μτχ.* κινημένος) [*αρχ.* κινῶ]	**1.** ***(μτβ.)*** **βάζω κάτι σε ενέργεια, το κάνω να λειτουργήσει:** ►*Το νερό που πέφτει από ψηλά κινεί τον τροχό του μύλου.* **2.** ***(μτβ.)*** **προξενώ ή προκαλώ έντονο συναίσθημα:** ►*Τα λόγια του μου κίνησαν την περιέργεια.* **3.** ***(αμτβ.)*** **ξεκινώ, αναχωρώ, φεύγω:** ►*Κίνησαν πρωί-πρωί, για να επισκεφτούν τους συγγενείς στο χωριό.*	**Σύνθ.:** ξεκινώ, μετακινώ, υποκινώ, συγκινώ, ανακινώ, διακινώ, παρακινώ **Οικογ. Λέξ.:** κίνηση, κίνημα, κινητήρας, κίνητρο, κινητικότητα
κλαίω *(Ρήμα)* (*ενεστ.* κλαί-ω, *αόρ.* έκλαψα, *παθ. αόρ.* κλάφτηκα, *παθ. μτχ.*	**1.** ***(αμτβ.)*** **χύνω δάκρυα από πόνο, λύπη, φόβο ή χαρά:** ►*Έκλαιγε δυνατά για πολλή ώρα, επειδή τον πονούσε το δόντι του.*	**Αντίθ.:** γελώ **(1)** **Σύνθ.:** σιγοκλαίω **Οικογ. Λέξ.:** κλάμα, κλάψα, κλάψιμο, κλαψιάρης **Φράσεις:** ►Θα κλάψεις πικρά (= θα το μετανιώσεις)

κλαμένος) [αρχ. κλαίω]	**2.** *(μτβ.) (μέσ.)* **παραπονιέμαι χωρίς σοβαρό λόγο:** ►*Κλαίγεται συνέχεια ότι δεν του φτάνουν τα χρήματα.*	►Θα κλάψουν μανούλες (= θα γίνει χαμός) ►Κλαίω τη μοίρα μου (= παραπονιέμαι)
κλείνω *(Ρήμα, Ρ4)* (*ενεστ.* κλεί-νω, *αόρ.* έκλεισα, *παθ. αόρ.* κλείστηκα, *παθ. μτχ.* κλεισμένος) [μεσν. < αρχ. κλεί-ω] Προσοχή! ►κλείνω την πόρτα ►κλίνω ένα ρήμα *(βλ. ρ. κλίνω)*	**1.** *(μτβ.)* **βάζω κάτι σε άνοιγμα, για να εμποδίσω την είσοδο και έξοδο, την επικοινωνία:** ►*Έκλεισε με δύναμη την πόρτα του σπιτιού του.* **2.** *(αμτβ.)* **τελειώνω κάτι που είχα αρχίσει, ολοκληρώνω:** ►*Η γιορτή έκλεισε με τον Εθνικό Ύμνο.* **3.** *(αμτβ.) (μτφ.)* **διακόπτω τη λειτουργία:** ►*Πολλά σχολεία έκλεισαν λόγω της κακοκαιρίας.*	**Αντίθ.:** ανοίγω **(1)** **Σύνθ.:** ανοιγοκλείνω, ξανακλείνω **Οικογ. Λέξ.:** κλείσιμο, κλειστός, κλειστά *(επίρρ.)* **Φράσεις:** ►Κλείνουν τα μάτια μου (= νυστάζω) ►Κλείνω τα αυτιά μου σε κάτι (= δε δίνω σημασία) ►Κλείνω το στόμα μου (= δεν αποκαλύπτω μυστικά)
κλίμα (το) *(Ουσιαστικό, Ο39)* (κλί-μα, *γεν.* -ατος, *πληθ.* -ατα) [αρχ. κλῖμα < κλί-νω]	**1. οι μετεωρολογικές συνθήκες που επικρατούν σ' έναν τόπο:** ► *Οι χώρες της κεντρικής Αφρικής έχουν τροπικό κλίμα.* **2.** *(μτφ.)* **το περιβάλλον, η κατάσταση:** ►*Δεν υπάρχει το κατάλληλο κλίμα, για να γίνει συζήτηση αυτή την ώρα.*	**Σύνθ.:** κλιματολογικός, κλιματογραφία **Οικογ. Λέξ.:** κλιματικός, κλιματίζω, κλιματισμός **Προσδιορ.:** ανθυγιεινό, δροσερό, ηπειρωτικό, ήπιο, μεσογειακό, ξηρό, τροπικό, υγρό, ψυχρό **(1)**, πολιτικό, ευνοϊκό **(2)**, ευχάριστο **(1, 2)** **Φράσεις:** ►Δε με σηκώνει το κλίμα (= μου είναι ανυπόφορη μια κατάσταση)
κλίνω *(Ρήμα, Ρ4)* (*ενεστ.* κλί-νω, *αόρ.* έκλινα, *παθ. αόρ.* κλίθηκα, *παθ. μτχ.* (κε)κλιμένος) [αρχ. κλίνω]	**1.** *(μτβ.)* **γέρνω κάτι πλάγια ή προς τα κάτω:** ►*Έκλινε το κεφάλι προς τα κάτω κι άρχισε να προσεύχεται.* **2.** *(αμτβ.)* **παίρνω κλίση, στρέφομαι πλάγια:** ►*Η ζυγαριά έκλινε προς τα δεξιά.* **3.** *(μτβ.) (γραμμ.)* **σχηματίζω με τη σειρά όλους τους τύπους ενός κλιτού μέρους του λόγου:**	**Σύνθ.:** παρεκκλίνω, συγκλίνω, αποκλίνω, υποκλίνομαι **Οικογ. Λέξ.:** κλίση, κλιτός, κλιτικός, κλίνη, κλινικός **Φράσεις:** ►Δὲν ἔχω ποῦ τὴν κεφαλὴν κλῖναι (= δεν έχω κανένα στήριγμα, συμπαράσταση)

	►*Κλίνε το ρήμα «λύνω» στον ενεστώτα και τον παρατατικό.* **4. (*αμτβ.*) (*μτφ.*) δείχνω προτίμηση ή τάση προς κάτι:** ►*Κλίνω περισσότερο προς τη δεύτερη άποψη.*	
κόβω (*Ρήμα, Ρ2*) (*ενεστ.* κό-βω, *αόρ.* έκοψα, *παθ. αόρ.* κόπηκα, *παθ. μτχ.* κομμένος) [μεσν. < αρχ. κόπτω]	**1. (*μτβ.*) κομματιάζω κάτι, τεμαχίζω:** ►*Έκοψε το ψωμί σε μικρές φέτες.* **2. (*μτβ.*) τραυματίζω, πληγώνω κάποιον ή κάτι:** ►*Έκοψα το δάχτυλό μου με το μαχαίρι.* **3. (*μτβ.*) διακόπτω, σταματώ κάτι που υπάρχει μέχρι σήμερα:** ►*Ακολούθησε τη γνώμη του γιατρού και έκοψε το τσιγάρο.* **4. (*μτβ.*) απορρίπτω κάποιον σε εξετάσεις:** ►*Στις εξετάσεις των Μαθηματικών, ο καθηγητής έκοψε πέντε μαθητές.*	**Σύνθ.:** αποκόπτω, διακόπτω, ξεκόβω, περικόπτω, προκόβω **Οικογ. Λέξ.:** κομματιάζω, κόψη, κόψιμο, κοφτερός **Φράσεις:** ►Κόβει το μυαλό του (= είναι έξυπνος) ►Κόβω τα φτερά σε κάποιον (= τον αποθαρρύνω) ►Κόβω τα χέρια κάποιου (= τον εμποδίζω) ►Κόβει το μάτι του (= βλέπει μακριά και *μτφ.* είναι πανέξυπνος) ►Κόβω δρόμο (= συντομεύω την απόσταση)
κοινός, -ή, -ό (*Επίθετο, Ε1, έμψυχα και άψυχα*) (κοι-νός) [αρχ. κοινὸς]	**1. αυτός που ανήκει σε πολλούς ή χρησιμοποιείται από πολλούς:** ►*Η αδερφή μου και εγώ έχουμε κοινό τραπεζικό λογαριασμό.* **2. αυτός που είναι απλός, χωρίς κάτι ξεχωριστό:** ►*Αγόρασε ένα κοινό αυτοκίνητο, χωρίς κάτι το ιδιαίτερο.* **3. αυτό που συμβαίνει να χαρακτηρίζει ή να ενδιαφέρει πολλά άτομα:** ►*Η σχολική γιορτή είναι το αποτέλεσμα μιας κοινής προσπάθειας.*	**Σύνθ.:** κοινοβούλιο, κοινόχρηστος, κοινωφελής, κοινοποίηση **Οικογ. Λέξ.:** κοινώς (*επίρρ.*), κοινά (*επίρρ.*), κοινότητα, κοινωνία **Προσδιοριζ.:** λογαριασμός, μυστικό, θνητός **(1)**, νους **(2)**, θέα, συμφέρον, προσπάθεια, αντίληψη **(3)**, τόπος **(1, 3)** **Φράσεις:** ►Κοινή Αγορά (= Ευρωπαϊκή Ένωση) ►Κοινός διαιρέτης (= αριθμός που διαιρεί ακριβώς δύο άλλους) ►Τα κοινά (= οι υποθέσεις της πολιτείας) ►Κοινή γνώμη (= η γνώμη της κοινωνίας)

κοινωνία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (κοι-νω-νί-α) [αρχ. κοινωνία < κοινωνὸς < κοινὸς]	**1. οργανωμένο σύνολο ανθρώπων που συμβιώνουν σε ορισμένο τόπο και χρόνο, σύμφωνα με κανόνες και νόμους:** ►*Η οικογένεια είναι και σήμερα το θεμέλιο της ελληνικής κοινωνίας.* **2. σύνολο ζώων που ανήκουν στο ίδιο είδος και ζουν ομαδικά:** ►*Η κοινωνία των μελισσών αποτελείται από τη βασίλισσα, τις εργάτριες και τους κηφήνες.*	**Σύνθ.:** επικοινωνία, συγκοινωνία, κοινωνιολογία **Οικογ. Λέξ.:** κοινωνώ, κοινωνός, κοινωνικός, κοινωνικά *(επίρρ.)*, κοινωνικότητα **Προσδιορ.:** πρωτόγονη, σύγχρονη, πατριαρχική, μητριαρχική, καταναλωτική, τοπική, πολυπολιτισμική, ανοιχτή **(1)** **Φράσεις:** ►Θεία / Αγία Κοινωνία (= το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας, η Μετάληψη) ►Τοπική κοινωνία (= δήμος ή κοινότητα)
κοιτάζω *(Ρήμα, Ρ3)* (*ενεστ.* κοι-τά-ζω, *αόρ.* κοίταξα, *παθ. αόρ.* κοιτάχτηκα, *παθ. μτχ.* κοιταγμένος) [αρχ. κοιτάζω < κοίτη (= κρεβάτι)]	**1. *(μτβ.)* στρέφω το βλέμμα σε κάποιον ή σε κάτι, συγκεντρώνω:** ►*Κοίταξε από το παράθυρό του μακριά τη θάλασσα.* **2. *(μτβ.)* φροντίζω, νοιάζομαι για κάποιον ή κάτι:** ►*Κοίταξε τους γονείς του στα γεράματα.* **3. *(μτβ.)* εξετάζω κάτι με ιδιαίτερη προσοχή, ελέγχω:** ►*Κοιτάζω τη μηχανή του αυτοκινήτου πριν από κάθε ταξίδι.*	**Συνών.:** παρατηρώ **(1)** **Σύνθ.:** αγριοκοιτάζω, κρυφοκοιτάζω, γλυκοκοιτάζω **Οικογ. Λέξ.:** κοίταγμα **Φράσεις:** ►Κοιτάζω με μισό μάτι (= περιφρονώ κάποιον) ►Κοιτάζω στα μάτια (= είμαι απόλυτα ειλικρινής) ►Για κοίτα να δεις! (= για φαντάσου!)
κολλώ *(Ρήμα, Ρ5)* (*ενεστ.* κολ-λώ, *αόρ.* κόλλησα, *παθ. αόρ.* κολλήθηκα, *παθ. μτχ.* κολλημένος) [αρχ. κολλῶ]	**1. *(μτβ.)* ενώνω με ειδική ουσία δύο ή περισσότερα αντικείμενα, συνενώνω:** ►*Κόλλησα τα κομμάτια του βάζου που έσπασε.* **2. *(μτβ.)* μεταδίδω αρρώστια:** ►*Κόλλησε ιλαρά τους συμμαθητές της.* **3. *(μτβ.)* *(μτφ.)* γίνομαι ενοχλητικός σε κάποιον, για να πετύχω κάτι:** ►*Του κολλάει συνεχώς να πάνε στο γήπεδο.*	**Αντίθ.:** ξεκολλώ, αποκολλώ **(1)** **Συνών:** συγκολλώ **(1)**, μεταδίδω **(2)**, ενοχλώ **(3)** **Σύνθ.:** αποκολλώ, συγκολλώ, ξεκολλώ, προσκολλώ **Οικογ. Λέξ.:** κόλλημα, κόλληση, κολλητός, κολλητά *(επίρρ.)*, κολλητήρι, κολλητικός **Φράσεις:** ►Στη βράση κολλάει το σίδερο (= όταν χρειάζεται γρήγορη απόφαση) ►Τον κόλλησε στον τοίχο (= τον αποστόμωσε)

κολύμπι (το) *(Ουσιαστικό, Ο36)* (κο-λύ-μπι, *γεν.* - , *πληθ.* -) [μεσν. κολύμπι]	**το να επιπλέει κανείς στο νερό με κατάλληλες κινήσεις των χεριών και των ποδιών:** ►*Το κολύμπι γυμνάζει ολόκληρο το σώμα του αθλητή.*	**Συνών.:** κολύμβηση, μπάνιο **Οικογ. Λέξ.:** κολυμπώ
κόμμα (το) *(Ουσιαστικό, Ο39)* (κόμ-μα, *γεν.* -ατος, *πληθ.* -ατα) [αρχ. κόμμα < κόπτω]	**1. μερίδα πολιτών με τις ίδιες πολιτικές ιδέες, πολιτική παράταξη:** ►*Στις βουλευτικές εκλογές συμμετέχουν, συνήθως, πολλά κόμματα.* **2.** *(γραμμ.)* **σημείο στίξης στο γραπτό λόγο με το οποίο χωρίζουμε δύο προτάσεις ή τα μέρη μιας φράσης:** ►*Με κόμμα χωρίζουμε και ασύνδετες λέξεις, που ανήκουν στο ίδιο μέρος του λόγου.*	**Σύνθ.:** κομματάρχης **Οικογ. Λέξ.:** κομμάτι, κομματικός **Προσδιορ.:** αγροτικό, δημοκρατικό, συντηρητικό, κυβερνητικό, αντιπολιτευόμενο **(1)** **Φράσεις:** ► *(μτφ.)* Κάνω κόμμα (= στρέφομαι εναντίον κάποιου)
κοντά *(Επίρρημα)* (κο-ντά) [μεσν. *επίρρ.* του μτγν. κοντὸς]	**1. σε μικρή απόσταση:** ►*Το σπίτι μου είναι κοντά στη θάλασσα.* **2. περίπου:** ►*Ψάρεψε κοντά δέκα κιλά σαργούς.* **3. επιπλέον, εκτός από:** ►*Κοντά στα άλλα έχασα και το πλοίο της γραμμής.*	**Αντίθ.:** μακριά **(1)**, ακριβώς **(2)** **Συνών.:** πλησίον, σιμά, εγγύς **(1)**, σχεδόν, πάνω κάτω, ίσαμε, κάπου **(2)** **Σύνθ.:** κοντοστέκομαι **Οικογ. Λέξ.:** κοντεύω, κοντινός
κοπάδι (το) *(Ουσιαστικό, Ο36)* (κο-πά-δι, *γεν.* -ού, *πληθ.* -α) [μτγν. κοπάδιον *υποκορ.* του αρχ. κοπὴ (= τμήμα) < αρχ. κόπτω]	**1. μεγάλος αριθμός ζώων από το ίδιο είδος:** ►*Μεγάλα κοπάδια προβάτων βοσκούσαν στον απέραντο κάμπο.* **2.** *(μτφ.)* **πολύς κόσμος χωρίς τάξη, οργάνωση και χωρίς αρχηγό:** ►*Ένα κοπάδι παιδιών αναστάτωσε τη γειτονιά με τις φωνές του.*	**Συνών.:** αγέλη, ποίμνιο **(1)**, όχλος **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** κοπαδιαστός, κοπαδιαστά *(επίρρ.)* **Προσδιορ.:** βουερό, ατίθασο **(1, 2)**

κόσμος (ο) *(Ουσιαστικό, Ο14)* (κό-σμος, *γεν.* -ου, *πληθ.* -οι) [αρχ. κόσμος (= τάξη, κόσμημα)]	**1. ο πλανήτης Γη, η οικουμένη, το σύμπαν:** ►*Θέλω πολύ να κάνω το γύρο του κόσμου.* **2. πλήθος ανθρώπων, ανθρωπότητα, κοινωνία:** ►*Μαζεύτηκε πολύς κόσμος στην πλατεία.*	**Συνών.:** πλάση, υδρόγειος, κτίση **(1)**, πολυκοσμία **(2)** **Σύνθ.:** κοσμογυρισμένος, κοσμοναύτης, κοσμοϊστορικός, κοσμογονία, κοσμοπλημμύρα **Οικογ. Λέξ.:** κοσμώ, κόσμιος, κόσμια *(επίρρ.)*, κοσμίως *(επίρρ.)*, κοσμικός **Προσδιορ.:** αθέατος, ενάλιος **(1)**, παραμυθένιος **(2)**, αφιλόξενος **(1, 2)** **Φράσεις:** ►Έφαγα τον κόσμο (= έψαξα παντού) ►Ζει στον κόσμο του (= δεν ενδιαφέρεται για τίποτα) ►Τρίτος κόσμος (= οι αναπτυσσόμενες χώρες της Ασίας, της Αφρικής και της Ν. Αμερικής) ►Νέος Κόσμος (= η Αμερική και η Ωκεανία) ►Χάλασε τον κόσμο (= αναστάτωσε τα πάντα) ►Δε χάλασε κι ο κόσμος (= δεν είναι και τόσο σπουδαίο γεγονός) **Παροιμ.:** ►Ο κόσμος το ‘χει τούμπανο κι εμείς κρυφό καμάρι
κουνώ και **κουνάω** *(Ρήμα, Ρ5)* (*ενεστ.* κου-νώ, *αόρ.* κούνησα, *παθ. αόρ.* κουνήθηκα, *παθ. μτχ.* κουνημένος) [μεσν. κουνῶ < αρχ. κινῶ]	**1. *(μτβ.)* κάνω κάποιον ή κάτι να κινηθεί:** ►*Ο αέρας κουνούσε με μανία τα κλαδιά των δέντρων.* **2. *(μτβ.)* μεταφέρω κάτι από ένα σημείο σε κάποιο άλλο, μετακινώ:** ►*Μην κουνήσεις τα βιβλία από τη θέση τους.*	**Συνών.:** μετατοπίζω **(2)** **Σύνθ.:** ταρακουνώ **Οικογ. Λέξ.:** κούνημα, κουνιστός, κούνια
κρατάω και **κρατώ** *(Ρήμα, Ρ5)* (*ενεστ.* κρατώ, *αόρ.* κράτησα, *παθ. αόρ.* κρατήθηκα, *παθ. μτχ.* κρατημένος)	**1. *(μτβ.)* έχω κάτι στο χέρι μου, βαστώ:** ►*Κρατούσε στο χέρι του ένα βιβλίο.* **2. *(αμτβ.)* προβάλλω αντίσταση, αντέχω:** ►*Το Κάστρο του Μεσολογγίου κράτησε στην πολιορκία από*	**Σύνθ.:** συγκρατώ, παρακρατώ, επικρατώ **Οικογ. Λέξ.:** κράτημα, κράτηση, κρατητήριο **Φράσεις:** ►Κρατώ το λόγο μου (= τηρώ την υπόσχεσή μου)

[αρχ. κρατῶ < κρά-τος]	*το Δεκέμβρη του 1825 μέχρι τον Απρίλη του 1826.* **3. (*μτβ.*) κλείνω εισιτήριο ή θέση:** ►*Κράτησα δύο θέ-σεις, για να παρακολουθήσω τους Ολυμπιακούς Αγώνες.* **4. (*αμτβ.*) διαρκώ:** ►*Η ομι-λία κράτησε τριάντα λεπτά.*	►Τον κρατώ στα χέρια μου (= μπορώ να τον εκβιάσω) **Παροιμ.:** ►Όπου ακούς πολλά κεράσια, κράτα και μικρό καλάθι
κράτος (το) (*Ουσιαστικό, Ο37*) (κρά-τος, *γεν.* -ους, *πληθ.* -η) [αρχ. κράτος (= δύναμη, πολιτική εξουσία)]	**1. η ανώτατη πολιτική εξουσία που ασκείται σε ένα σύνολο ανθρώπων μόνιμα εγκατεστημένων σε μια χώρα που έχει τα δικά της σύνορα:** ►*Κάθε κράτος οφείλει να προστατεύει τους πολίτες του.* **2. το σύστημα διακυ-βέρνησης μιας χώρας, ο τρόπος που ασκείται η κρατική εξουσία:** ►*Το πο-λίτευμα του ελληνικού κρά-τους είναι Προεδρευομένη Κοινοβουλευτική Δημοκρα-τία.*	**Συνών.:** χώρα, πολιτεία, επικράτεια **(1)**, εξουσία, αρχή **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** κρατώ, κρατι-κός, κρατίδιο, κραταιός **Προσδιορ.:** ανεξάρτητο, αυτόνομο, κυρίαρχο, ομό-σπονδο, πανίσχυρο **(1, 2)** **Φράσεις:** ►Κατά κράτος (= ολοκληρωτικά) ►Υπό το κράτος (= υπό τον απόλυτο έλεγχο)
κρίση (η) (*Ουσιαστικό, Ο27*) (κρί-ση, *γεν.* -ης, -εως, *πληθ.* -εις) [αρχ. κρίσις < κρί-νω]	**1. η ικανότητα του ανθρώ-που να σκέφτεται λογικά και να καταλήγει σε ορθά συμπεράσματα:** ►*Δεν πρέ-πει κάποιος να βασίζεται μόνο στις κρίσεις των άλλων.* **2. η άποψη που εκφράζει κάποιος για πρόσωπα, πράγματα ή καταστάσεις:** ►*Είναι πολύ αυστηρός στις κρίσεις που κάνει για τους υπαλλήλους του.* **3. η απόφαση δικαστηρί-ου:** ►*Η κρίση του δικαστη-ρίου για τον κατηγορούμενο ήταν αθωωτική.* **4. προβληματική κατά-σταση με δυσκολίες και κινδύνους:** ►*Η αύξηση της τιμής του πετρελαίου προκα-λεί οικονομική κρίση.*	**Συνών:** ετυμηγορία **(3)**, δο-κιμασία **(4)** **Σύνθ.:** έγκριση, σύγκριση, πρόκριση, ανάκριση, διά-κριση, ανταπόκριση, υπο-κρισία, λογοκρισία **Οικογ. Λέξ.:** κρίνω, κρι-τής, κριτικός, κριτική, κρι-τικάρω, κριτήριο, κρίσιμος, κρισιμότητα **Προσδιορ.:** εσφαλμένη, επιπόλαιη, βιαστική, πολι-τική, δίκαιη **(1)**, αθωωτική **(3)**, πετρελαϊκή, νομισματι-κή, οικονομική, τουριστική **(4)**

κρύβω *(Ρήμα, Ρ2)* (*ενεστ.* κρύ-βω, *αόρ.* έκρυψα, *παθ. αόρ.* κρύφτηκα, *παθ. μτχ.* κρυμμένος) [*αρχ.* κρύπτω]	**1. *(μτβ.)* βάζω κάποιον ή κάτι σε τέτοιο μέρος ώστε να μην το(ν) βλέπουν ή να μην το(ν) βρίσκουν οι άλλοι:** ►*Έκρυψε τα χρυσαφικά της στο συρτάρι.* **2. *(μτβ.)* φυλάω κάτι σαν μυστικό:** ►*Κρύβει τα χρόνια του από τους άλλους.* **3. *(μτβ.) (μτφ.)* δε φανερώνω τις προθέσεις και τα συναισθήματά μου στους άλλους:** ►*Κρύβει τα πραγματικά του αισθήματα, που έχει για τους φίλους του.*	**Αντίθ.:** εμφανίζω, αποκαλύπτω, φανερώνω **(1, 2)** **Συνών:** αποκρύπτω **(1, 2)**, καλύπτω, σκεπάζω **(1)**, αποσιωπώ **(2)** **Σύνθ.:** αποκρύπτω, υποκρύπτω, αποκρύβω **Οικογ. Λέξ.:** κρυφός, κρυφά *(επίρρ.)*, κρύψιμο, κρυψώνας, κρύπτη, κρυφτό, κρυφτούλι **Φράσεις:** ►Κρύβεται πίσω απ' το δάχτυλό του (= προσπαθεί να αποκρύψει κάτι που είναι φανερό) ►Κρύβω τα χαρτιά μου (= δε φανερώνω τις προθέσεις μου)
κτήμα (το) *(Ουσιαστικό, Ο39)* (κτή-μα, *γεν.* -ατος, *πληθ.* -ατα) [*αρχ.* κτῆμα < κτῶμαι (= αποκτώ, κατέχω)]	**1. οτιδήποτε αποτελεί ιδιοκτησία κάποιου:** ►*Οι αρχαιολογικοί θησαυροί είναι κτήμα ολόκληρου του ελληνικού λαού.* **2. αγροτική έκταση που ανήκει σε κάποιον:** ►*Κάθε καλοκαίρι πηγαίνουμε στο κτήμα του παππού.* **3. *(μτφ.)* καθετί που μαθαίνει κανείς καλά και για πάντα:** ►*Έκαναν κτήμα τους το μάθημα της Ιστορίας.*	**Σύνθ.:** αγρόκτημα, απόκτημα, κτηματολόγιο, κτηματαγορά, κτηματομεσίτης **Οικογ. Λέξ.:** κτηματικός, κτηματίας **Προσδιορ.:** κρατικό, μοναστηριακό, οικογενειακό, πατρικό **(1, 2)**
κτίριο (το) *(Ουσιαστικό, Ο34)* (κτί-ρι-ο, *γεν.* -ίου, *πληθ.* -ια) [*λόγ.* < *μεσν.* κτίριον]	**κάθε οικοδόμημα:** ►*Η Ζωσιμαία Παιδαγωγική Ακαδημία είναι ένα παραδοσιακό κτίριο με μεγάλη ιστορία.*	
κύκλος (ο) *(Ουσιαστικό, Ο14)* (κύ-κλος) [*αρχ.* κύκλος]	**1. *(μαθημ.)* κλειστή καμπύλη γραμμή της οποίας κάθε σημείο απέχει εξίσου από το κέντρο της:** ►*Σε πολλές ασκήσεις των Μαθηματικών βρίσκουμε το εμβαδόν του κύκλου.*	**Σύνθ.:** κυκλοφορία, εγκύκλιος, δίκυκλο, τρίκυκλο **Οικογ. Λέξ.:** κυκλικός, κυκλικά *(επίρρ.)*, κυκλώνω, κύκλωμα, κυκλώνας, κυκλάμινο, Κυκλάδες

	2. η επίπεδη επιφάνεια που περικλείεται μέσα στον κύκλο: ►*Κάθονται μεσα σε κύκλους σχεδιασμένους στο έδαφος.* **3. *(μτφ.)* ομάδα ατόμων που συνδέονται με κοινά ενδιαφέροντα ή επιδιώξεις:** ►*Είναι πολύ γνωστός στον κύκλο των δικηγόρων.*	**Φράσεις:** ►Φαύλος κύκλος (= όταν η επίλυση ενός προβλήματος οδηγεί σε άλλο πρόβλημα, δημιουργώντας αδιέξοδο)
κύμα (το) *(Ουσιαστικό, Ο39)* (κύ-μα, *γεν.* -ατος, *πληθ.* -ατα) [αρχ. κῦμα < κυῶ (= είμαι φουσκωμένος)]	**1. όγκος νερού θάλασσας, λίμνης ή ποταμού που ανυψώνεται και πέφτει διαδοχικά και που προκαλείται κυρίως από τον άνεμο:** ►*Ο άνεμος λυσσομανούσε αδιάκοπα, σηκώνοντας πελώρια κύματα.* **2. *(φυσ.)* παλμική κίνηση που μεταδίδεται από μόριο σε μόριο, μεταφέροντας ορισμένες μορφές ενέργειας:** ►*Το τηλεοπτικό σήμα μεταφέρεται με ηλεκτρομαγνητικά κύματα.* **3. *(μτφ.)* φυσικό ή κοινωνικό φαινόμενο μεγάλης έντασης, που εμφανίζεται ξαφνικά:** ►*Αναμένεται νέο κύμα καύσωνα την επόμενη εβδομάδα.* ►*Έφτασαν στο νησί μας τα πρώτα κύματα τουριστών.*	**Σύνθ.:** κυματοειδής, κυματοθραύστης **Οικογ. Λέξ.:** κυματίζω, κυμάτισμα, κυματισμός, κυματιστός, κυματικός, κυμαίνομαι, κυματώδης **Προσδιορ.:** αγριεμένο, απειλητικό, αφρισμένο, παλιρροϊκό, πελώριο **(1)**, φοβερό **(1, 3)**, ακουστικό, ηχητικό, μεσαία (τα), βραχέα (τα) **(2)** **Φράσεις:** ►Περνώ από σαράντα κύματα (= αντιμετωπίζω πολλές δυσκολίες) ►Εκπέμπω στο ίδιο μήκος κύματος (= έχω τις ίδιες απόψεις)
κυνήγι (το) *(Ουσιαστικό, Ο36)* (κυ-νή-γι, *γεν.* -ού, *πληθ.* -α) [μτγν. κυνήγιον < αρχ. κυνηγὸς]	**1. το να αναζητεί κάποιος ζώα ή πουλιά, για να τα πιάσει ή να τα σκοτώσει:** ►*Το κυνήγι των πουλιών επιτρέπεται σε συγκεκριμένη περίοδο.* **2. το θήραμα:** ►*Το σημερινό κυνήγι ήταν ένας λαγός και δυο μπεκάτσες.*	**Συνών.:** θήρα **(1)**, άγρα, λεία **(2)**, κυνήγημα, κυνηγητό **(3)** **Σύνθ.:** κυνηγόσκυλο **Οικογ. Λέξ.:** κυνηγώ, κυνηγός, κυνηγητό, κυνήγημα, κυνηγετικός **Προσδιορ.:** λαθραίο, ομαδικό **(1)**, άφθονο, νόστιμο **(2)**

	3. *(μτφ.)* **το να επιδιώκει κάποιος κάτι με επιμονή:** ►*Το κυνήγι μιας καλύτερης ζωής οδηγεί πολλούς ανθρώπους στη μετανάστευση.*	
κυρίαρχος, -η, -ο *(Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα)* (κυ-ρί-αρ-χος) [μεσν. κυρίαρχος < κύριος + ἄρχω (= εξουσιάζω, κυβερνώ)]	**αυτός που έχει στα χέρια του την εξουσία, απόλυτος, κύριος:** ►*Η Ελλάδα είναι ανεξάρτητο και κυρίαρχο κράτος.*	**Σύνθ.:** συγκυρίαρχος, επικυρίαρχος **Οικογ. Λέξ.:** κυριαρχώ, κυριαρχία, κυριαρχικός, κυριάρχηση **Προσδιοριζ.:** άποψη, ιδεολογία, λαός
κύριος, -α, -ο *(Επίθετο, Ε4, έμψυχα)* (κύ-ρι-ος) [αρχ. κύριος < κῦρος]	**1. ο σπουδαιότερος, ο σημαντικότερος:** ►*Είναι ο κύριος συνεργάτης μου στα οικονομικά ζητήματα.* **2. αυτός που ελέγχει τα πράγματα, κυρίαρχος, κάτοχος:** ►*Σύμφωνα με τη διαθήκη του πατέρα του είναι ο κύριος κληρονόμος.* **3. αξιοπρεπής άνθρωπος:** ►*Συμπεριφέρεται τόσο καλά, ώστε μπορώ να πω ότι είναι κύριος με τα όλα του!*	**Συνών.:** βασικός **(1)**, άρχοντας, αφέντης **(2)** **Σύνθ.:** κυριολεξία, κυριαρχία **Οικογ. Λέξ.:** κύρια *(επίρρ.)*, κυρίως *(επίρρ.)*, κυριεύω, κυριότητα **Προσδιοριζ.:** ομιλητής, άρθρο, συμπέρασμα **(1)** **Φράσεις:** ►Κύριος οἶδε (= ο Θεός ξέρει)
κωλυσιεργώ *(Ρήμα, Ρ6)* (*ενεστ.* κω-λυ-σι-ερ-γώ, *αόρ.* κωλυσιέργησα) [λόγ. < ελνστ. κωλυσιεργῶ < κωλυσιεργὸς < κωλύω (= εμποδίζω) + ἔργον]	*(αμτβ.)* **εμποδίζω σκόπιμα και για προσωπικούς λόγους την εκτέλεση κάποιου έργου:** ►*Κωλυσιεργούν και παρεμβάλλουν εμπόδια στη διάνοιξη του δρόμου.*	**Συνών.:** παρακωλύω, καθυστερώ, υπονομεύω **Οικογ. Λέξ.:** κωλυσιεργία
κωμωδία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (κω-μω-δί-α) [αρχ. κωμωδία < κωμωδὸς]	**1. θεατρικό ή κινηματογραφικό έργο με ευχάριστο και διασκεδαστικό περιεχόμενο:** ►*Χθες παρακολουθήσαμε στο θέατρο μια ξεκαρδιστική κωμωδία.*	**Αντίθ.:** δράμα, τραγωδία **(1, 2)** **Σύνθ.:** κωμωδιογράφος, φαρσοκωμωδία, κωμειδύλλιο **Προσδιορ.:** αρχαία, απολαυστική, έξυπνη, ηθογραφική, σπαρταριστή **(1, 2)**

	2. ***(αρχ.)*** **το ένα από τα τρία είδη του αρχαίου δράματος που είχε εύθυμο και σατιρικό περιεχόμενο:** ►*Οι «Όρνιθες» είναι μία από τις κωμωδίες του Αριστοφάνη.* **3.** ***(μτφ.)*** **πράξεις, γεγονότα ή καταστάσεις που προκαλούν το γέλιο:** ►*Πρέπει να σταματήσει αυτή η κωμωδία, που παρακολουθούμε ανάμεσά σας τον τελευταίο καιρό.*	**Φράσεις:** ►Παίζω κωμωδία (= υποκρίνομαι)

λακωνικός, -ή, -ό *(Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα)* (λα-κω-νι-κός) [αρχ. λακωνικὸς < Λάκων]	**1. που σχετίζεται με τη Λακωνία και τους Λάκωνες:** ►*Εξακολουθεί να τηρεί πιστά τα λακωνικά έθιμα, παρόλο που ζει στην Αθήνα.* **2. ολιγόλογος, σύντομος:** ►*Ο λόγος του είναι συνήθως λακωνικός και ουσιαστικός.*	**Αντίθ.:** πολυλογάς, φλύαρος **(2)** **Συνών.:** λιτός, επιγραμματικός, συνοπτικός **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** Λακωνία, λακωνίζω, λακωνισμός, λακωνικότητα
λαός (ο) *(Ουσιαστικό, Ο13)* (λα-ός) [αρχ. λαὸς]	**1. το σύνολο των πολιτών ενός κράτους:** ►*Ο ελληνικός λαός έχει μια πανάρχαια ιστορία.* **2. το σύνολο των κατοίκων μιας γεωγραφικής περιοχής, πόλης:** ►*Ο δήμαρχος μίλησε στο λαό της πόλης του.*	**Συνών.:** κάτοικοι, πληθυσμός, πολίτες **(1, 2)** **Σύνθ.:** λαογραφία, λαοθάλασσα, λαοφιλής, λαοπρόβλητος, λαοκρατία, λαοπλάνος, λαομίσητος **Οικογ. Λέξ.:** λαϊκός, λαϊκότητα, λαϊκιστής, λαϊκισμός **Προσδιορ.:** κυρίαρχος, ένδοξος, φιλήσυχος, προοδευτικός, περιούσιος **(1, 2)**
λατρεύω *(Ρήμα, Ρ2)* (*ενεστ.* λα-τρεύ-ω, *αόρ.* λάτρεψα, *παθ. αόρ.* λατρεύτηκα, *παθ. μτχ.* λατρεμένος) [αρχ. λατρεύω < λάτρις]	**1. *(μτβ.)* σέβομαι, τιμώ το Θεό:** ►*Οι αρχαίοι Έλληνες λάτρευαν τους δώδεκα θεούς του Ολύμπου.* **2. *(μτβ.)* έχω μεγάλη αγάπη για κάποιον ή για κάτι:** ►*Λατρεύει την κρητική κουζίνα.*	**Αντίθ.:** μισώ, αντιπαθώ **(2)** **Συνών.:** υπεραγαπώ **Οικογ. Λέξ.:** λάτρης, λατρεία, λατρευτός, λατρευτικός

λεία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (λεί-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* -) [*αρχ.* λεία]	**1. ό,τι αρπάζει κανείς απ' τους εχθρούς σε καιρό πολέμου:** ►*Οι θησαυροί της Πόλης έγιναν λεία στα χέρια των Σταυροφόρων.* **2. τα θηράματα που γίνονται τροφή σαρκοβόρων ζώων:** ►*Τα ψάρια είναι η αγαπημένη λεία της αρκούδας.*	**Συνών.:** λάφυρα **(2)** **Προσδιορ.:** πλούσια **(1)** **Φράσεις:** ►Εύκολη λεία (= αυτός που μπορεί εύκολα να νικηθεί)
λέξη (η) *(Ουσιαστικό, Ο27)* (λέ-ξη, *γεν.* -ης, -εως, *πληθ.* -εις) [*αρχ.* λέξις < λέγω]	**1. σύνολο φθόγγων που εκφράζει μια έννοια:** ►*Το μήνυμα που έστειλε αποτελείται από πέντε λέξεις.* **2. λόγος, κουβέντα:** ►*Του είπε δυο λέξεις στο αυτί και ύστερα έφυγε.*	**Σύνθ.:** λεξιλόγιο, λεξιθηρία (= αναζήτηση και χρήση σπάνιων λέξεων), λεξιπενία (= περιορισμένος αριθμός λέξεων), λεξικογράφος (= συντάκτης λεξικού), λεξικολογία **Οικογ. Λέξ.:** λέγω, λεξικό **Προσδιορ.:** κλιτή, άκλιτη, δυσνόητη, άγνωστη, ποιητική, αδόκιμη **(1, 2)** **Φράσεις:** ►Λέξη προς λέξη (= αναλυτικά) ►Λέξη κλειδί (= σημαντική λέξη) ►Επί λέξει (= ακριβώς έτσι) ►Με δυο λέξεις (= σύντομα) ►Κατά λέξη (= πιστά)
λέω και **λέγω** *(Ρήμα)* (*ενεστ.* λέ-ω, *αόρ.* είπα, *παθ. αόρ.* ειπώθηκα, λέχθηκα, *παθ. μτχ.* ειπωμένος) [*αρχ.* λέγω]	**1. *(μτβ.)* εκφράζομαι προφορικά, μιλώ:** ►*Μου είπε κάτι, αλλά δεν τον άκουσα καλά.* **2. *(μτβ.)* διηγούμαι:** ►*Ο παππούς μάς έλεγε αξέχαστες ιστορίες.* **3. ονομάζω, αποκαλώ:** ►*Πώς σε λένε; Με λένε Μαρία.* **4. *(αμτβ.)* *(γ΄πρόσ.* λένε ή λέγεται) για κάτι που αναφέρεται ως φήμη, διαδίδεται:** ►*Λέγεται πως θα είναι υποψήφιος Δήμαρχος.*	**Συνών:** αφηγούμαι **(2)** **Σύνθ.:** επιλέγω, εκλέγω, συλλέγω, προλέγω, διαλέγω, αντιλέγω, ξαναλέγω **Οικογ. Λέξ.:** λέξη, λεξικό, λόγος, λογικός, λόγιος, λογίζομαι **Φράσεις:** ►Τα λέω έξω απ' τα δόντια / Λέω τα σύκα σύκα και τη σκάφη σκάφη (= μιλώ ξεκάθαρα, χωρίς φόβο) ►Τα λεγόμενα (= τα λόγια, οι απόψεις κάποιου) ►Εγώ τα λέω κι εγώ τα ακούω (= όταν τα λόγια κάποιου δε βρίσκουν απήχηση) ►Το λέει η καρδιά του (= είναι τολμηρός,

	5. ***(μτβ.)*** **προτείνω, συμβουλεύω:** ►*Εγώ λέω να πάμε μια βόλτα, για να ξεσκάσουμε.* **6.** ***(μτβ.)*** **εξηγώ, αναλύω:** ►*Θέλω να μου πεις πώς λύνεται αυτό το πρόβλημα στα μαθηματικά.*	γενναίος) ►Αυτό να λέγεται (= χωρίς αμφιβολία) ►Έχουμε και λέμε (= ας υπολογίσουμε)
λεωφορείο (το) *(Ουσιαστικό, Ο32)* (λε-ω-φο-ρεί-ο, *γεν.* -ου, *πληθ.* -α) [*λόγ.* λεωφόρος < λεὼς (= λαὸς) + φέρω]	**αυτοκίνητο με μεγάλο αριθμό θέσεων που μεταφέρει επιβάτες:** ►*Οι μαθητές επισκέφτηκαν το μουσείο με αστικό λεωφορείο.*	**Σύνθ.:** λεωφόρος, λεωφορειούχος, λεωφορειόδρομος **Οικογ. Λέξ.:** λεωφόρος, λεωφορειακός **Προσδιορ.:** διαστημικό, υπεραστικό, ηλεκτροκίνητο
λήψη (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (λή-ψη, *γεν.* -ης, -εως, *πληθ.* -εις) [*αρχ.* λῆψις < λαμβάνω]	**1. το να παίρνει κανείς κάτι:** ►*Η λήψη μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος είναι απαραίτητη.* **2. το να λαμβάνει μια κεραία ραδιοφωνικό ή τηλεοπτικό σήμα και να το στέλνει στη συσκευή που λειτουργεί ως δέκτης:** ►*Δεν είχαμε καλή λήψη εικόνας, επειδή επικρατούσαν άσχημες καιρικές συνθήκες.*	**Σύνθ.:** δοσοληψία **Προσδιορ.:** δορυφορική, τηλεοπτική, φωτογραφική, παγκόσμια **(2)**
λιβάδι (το) *(Ουσιαστικό, Ο36)* (λι-βά-δι, *γεν.* -ού, *πληθ.* -α) [*μτγν.* λιβάδιον (= υγρός τόπος), *υποκορ.* του *αρχ.* λιβὰς (= πηγή)]	**έκταση γης που καλύπτεται από χλόη για τη βοσκή των ζώων, βοσκότοπος:** ►*Την Άνοιξη τα λιβάδια είναι ανθισμένα.*	**Συνών.:** βοσκοτόπι **Σύνθ.:** λιβαδότοπος **Οικογ. Λέξ.:** λιβαδίσιος **Προσδιορ.:** καταπράσινο, ανθισμένο, φυσικό, τεχνητό
λιμάνι (το) *(Ουσιαστικό, Ο36)* (λι-μά-νι, *γεν.* -ού, *πληθ.* -α) [*μτγν.* λιμένιον, *υποκορ.* του *αρχ.* λιμὴν]	**1. φυσική ή τεχνητή διαμόρφωση παραλίας ή όχθης ποταμού ή λίμνης για την προστασία και το αγκυροβόλημα των πλοίων:** ►*Το καράβι έδεσε στο*	**Συνών.:** σκάλα **(1)** **Σύνθ.:** λιμεναρχείο, λιμενοφύλακας, μικρολίμανο **Οικογ. Λέξ.:** λιμενικός, λιμενίσκος

	λιμάνι λόγω της θαλασσοταραχής. **2. (*μτφ.*) τόπος ή άνθρωπος στον οποίο αναζητεί κανείς ασφάλεια, καταφύγιο:** ►*Βρήκε στους συγγενείς του ένα λιμάνι γαλήνης και ηρεμίας.*	**Προσδιορ.:** φυσικό, απάνεμο, εμπορικό, διεθνές **(1)**
λίπος (το) (*Ουσιαστικό, Ο37*) (λί-πος, *γεν.* -ους, *πληθ.* -η) [αρχ. λίπος] Προσοχή! τα λίπη – η λύπη – αυτός λείπει	**το πάχος, το ξίγκι:** ►*Το κρέας από το γουρούνι είναι κάτασπρο από το λίπος.*	**Οικογ. Λέξ.:** λιπαίνω, λιπαρός, λιπαρότητα, λίπανση, λιπαντικός, λίπωμα, λιπώδης **Προσδιορ.:** ζωικό, φυτικό, μαγειρικό
λιώνω (*Ρήμα, Ρ1*) (*ενεστ.* λιώ-νω, *αόρ.* έλιωσα, *παθ. αόρ.* λιώθηκα, *παθ. μτχ.* λιωμένος) [αρχ. λειῶ (= κάνω κάτι λείο) < λεῖος]	**1. (*μτβ.*) μεταβάλλω ένα στερεό σώμα σε υγρό με τη βοήθεια θερμότητας ή με τη διάλυση:** ►*Ο ήλιος έλιωσε το χιόνι στα βουνά.* **2. (*αμτβ.*) (*μτφ.*) κουράζομαι, διαλύομαι:** ►*Έλιωσε από την κούραση της εβδομάδας.*	**Συνών.:** υγροποιώ, ρευστοποιώ, διαλύω **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** λιώμα, λιώσιμο
λόγος (ο) (*Ουσιαστικό, Ο14*) (λό-γος, *γεν.* -ου, *πληθ.* -οι) [αρχ. λόγος < λέγω]	**1. ομιλία, λαλιά:** ►*Ο λόγος διαφοροποιεί τον άνθρωπο από τα ζώα.* **2. γλώσσα:** ►*Χρησιμοποιεί στις ομιλίες του σωστό λόγο.* **3. υπόσχεση, εγγύηση:** ►*Έδωσα το λόγο μου και θα τον τηρήσω.* **4. αιτία:** ►*Για ποιο λόγο δε μου μιλάς;*	**Σύνθ.:** λογοκρίνω, λογοτεχνία, λογομαχία, λογοφέρνω, λογοδοτώ, λογοπαίγνιο πρόλογος, κατάλογος **Οικογ. Λέξ.:** λόγιος, λογικός, λογισμός **Προσδιορ.:** πανηγυρικός, εγκωμιαστικός, έντεχνος **(1, 2)** **Φράσεις:** ►Δε μου πέφτει λόγος (= δεν ανακατεύομαι) ►Μασάω τα λόγια μου (= κρύβω αυτό που θέλω να πω)

		Παροιμ.: ►Μεγάλη μπουκιά φάε, μεγάλο λόγο μην πεις
λογοτεχνία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (λο-γο-τε-χνί-α) [μεσν. λογοτεχνία]	**1. ο καλλιεργημένος γραπτός λόγος που προσφέρει στον αναγνώστη αισθητική απόλαυση:** ►*Έχει διαβάσει πολλά βιβλία λογοτεχνίας στη ζωή του.* **2. όλα τα λογοτεχνικά έργα μιας εποχής, μιας χώρας ή ενός είδους:** ►*Ο «Ερωτόκριτος» είναι ένα από τα πρώτα σημαντικά έργα της νεοελληνικής λογοτεχνίας.*	**Συνών:** γραμματεία **(2)** **Σύνθ.:** παραλογοτεχνία **Οικογ. Λέξ.:** λογοτέχνης, λογοτεχνικός, λογοτέχνημα **Προσδιορ.:** κλασική, παγκόσμια, ευρωπαϊκή, νεοελληνική, αρχαία, παραδοσιακή, σύγχρονη, παιδική **(1, 2)**
λύνω *(Ρήμα, Ρ1)* (λύ-νω, *αόρ.* έλυσα, *παθ. αόρ.* λύθηκα, *παθ. μτχ.* λυμένος) [αρχ. λύω]	**1. *(μτβ.)* ξεδένω:** ►*Έλυσε τα κορδόνια των παπουτσιών του.* **2. *(μτβ.)* ελευθερώνω, απαλλάσσω κάποιον από τα δεσμά:** ►*Έλυσε τα άλογα και τα άφησε να βοσκήσουν στο λιβάδι.* **3. *(μτβ.)* καταργώ, ακυρώνω:** ►*Έλυσαν τη συμφωνία τους για την αγορά του αυτοκινήτου.*	**Αντίθ.:** δένω **(1)** **Σύνθ.:** αναλύω, καταλύω, διαλύω, παραλύω, επιλύω, απολύω, ξεδιαλύνω **Οικογ. Λέξ.:** λύση, λύσιμο, λύτης, λυτός, λύτρα (τα), λυτρώνω **Φράσεις:** ►Λύνω και δένω (= κάνω ό,τι θέλω) ►Λύθηκα στα γέλια (= γέλασα πολύ) ►Λύθηκαν τα γόνατά μου (= παράλυσα από το φόβο) ►Λύνω τη σιωπή μου (= αποφασίζω να μιλήσω)
λύπη (η) *(Ουσιαστικό, Ο25)* (λύ-πη) [αρχ. λύπη]	**1. έντονο συναίσθημα, ψυχικός πόνος, θλίψη:** ►*Αισθάνθηκε μεγάλη λύπη για τον άδικο χαμό του φίλου του.* **2. συμπόνια και οίκτος για κάποιον:** ►*Νιώθει μεγάλη λύπη για τους φτωχούς και τους αδικημένους.*	**Αντίθ.:** χαρά **Συνών:** οδύνη **(1)**, λύπηση **(2)** **Σύνθ.:** περίλυπος **Οικογ. Λέξ.:** λυπώ, λυπάμαι, λυπηρός, λύπηση, λυπητερός **Προσδιορ.:** αβάσταχτη, βαθιά, πραγματική **(1, 2)**

λύρα (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (λύ-ρα) [αρχ. λύρα] Προσοχή! ►η λύρα (= το μουσικό όργανο) ►η λίρα (= το νόμισμα)	**αρχαίο αλλά και σύγχρονο έγχορδο μουσικό όργανο:** ►*Η λύρα είναι το παραδοσιακό μουσικό όργανο της Κρήτης και του Πόντου.*	**Οικογ. Λέξ.:** λυράρης, λυριτζής, λυρικός, λυρισμός **Προσδιορ.:** κρητική, ποντιακή

μαγνήτης (ο) *(Ουσιαστικό, Ο5)* (μα-γνή-της) [μεσν. < αρχ. επίθ. μαγνῆτις (λίθος)]	**1. είδος ορυκτού σιδήρου που έχει την ιδιότητα να έλκει μέταλλα:** ►*Μάζεψε τις καρφίτσες με ένα μαγνήτη.* **2. *(μτφ.)* καθετί που τραβάει την προσοχή και γοητεύει:** ►*Οι ταινίες κινούμενων σχεδίων είναι μαγνήτης για τα παιδιά.*	**Σύνθ.:** μαγνητόφωνο, ηλεκτρομαγνήτης **Οικογ. Λέξ.:** μαγνητίζω, μαγνητικός, μαγνητισμός **Προσδιορ.:** ορυκτός, φυσικός, τεχνητός, ισχυρός **(1)**
μάζα (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (μά-ζα, *γεν.* -ας, *πληθ.* -ες, *γεν.* -ών) [αρχ. μάζα < μάσσω]	**1. *(φυσ.)* η ποσότητα της ύλης που περιέχεται σ' ένα σώμα:** ►*Πρόκειται για ένα σώμα με μάζα διακοσίων γραμμαρίων.* **2. πλήθος κόσμου, λαός:** ►*Ο λόγος του συγκινεί τις μάζες.*	**Οικογ. Λέξ.:** μαζί, μαζικός, μαζικά *(επίρρ.)*, μαζικότητα, μαζεύω, μάζεμα, μάζωμα **Προσδιορ.:** άμορφη **(1)**, άβουλη, λαϊκή **(2)**
μάθηση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (μά-θη-ση, *γεν.* -ης, -ήσεως, *πληθ.* -ήσεις) [λόγ. < αρχ. μάθησις < μανθάνω]	**η σταδιακή απόκτηση γνώσεων και η ανάπτυξη δεξιοτήτων με συστηματική μελέτη και άσκηση:** ►*Η μάθηση συνεχίζεται σε ολόκληρη τη ζωή του ανθρώπου.*	**Οικογ. Λέξ.:** μαθαίνω, μάθημα, μαθητής **Προσδιορ.:** δημιουργική, γόνιμη, εποικοδομητική

μαίνομαι *(Ρήμα)* (*ενεστ.* μαί-νο-μαι, *παρατ.* μαινόμουν, *παθ. μτχ.* μαινόμενος) [αρχ. μαίνομαι]	**1. (*αμτβ.*) είμαι γεμάτος οργή, κάνω σαν τρελός:** ►*Μπήκε μαινόμενος στο γραφείο και άρχισε να φωνάζει δυνατά.* **2. (*αμτβ.*) (*μτφ.*) εκδηλώνομαι με μεγάλη ορμή και ένταση:** ►*Η πυρκαγιά μαίνεται ανεξέλεγκτη στο δάσος από το πρωί.*	**Συνών:** οργίζομαι **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** μανία
μακρύς, -ιά, -ύ *(Επίθετο, Ε6, άψυχα)* (μα-κρύς, *γεν.* -ιού, -ιάς, -ιού, *πληθ.* -ιοί, -ιές, -ιά) [μεσν. < αρχ. μακρὸς]	**1. που έχει μεγάλο μήκος:** ►*Φοράει πάντα μια μακριά φούστα.* **2. που έχει μεγάλη διάρκεια:** ►*Οι μακριές χειμωνιάτικες νύχτες δεν περνούσαν ποτέ εύκολα.*	**Αντίθ.:** κοντός **(1)**, σύντομος **(2)** **Συνών.:** παρατεταμένος, μακρόχρονος **(2)** **Σύνθ.:** μακρόστενος, μακροπρόθεσμος, ξέμακρος **Οικογ. Λέξ.:** μακραίνω, μακριά *(επίρρ.)*
μανία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (μα-νί-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* -ες, *γεν.* -ιών) [αρχ. μανία < μαίνομαι]	**1. ψυχική και πνευματική διαταραχή:** ►*Πάσχει από μανία καταδίωξης.* **2. έντονο πάθος για κάτι:** ►*Έχει μεγάλη μανία με το ψάρεμα.* **3. μεγάλη οργή, βιαιότητα:** ►*Ο εχθρός πολεμούσε με φοβερή μανία.* **4. πολύ μεγάλη ένταση, ορμή:** ►*Η βάρκα δεν άντεξε στη μανία του αέρα.*	**Συνών.:** παραφροσύνη, τρέλα **(1)** **Σύνθ.:** μεγαλομανία, μυθομανία, ξενομανία **Οικογ. Λέξ.:** μανιάζω, μανιώδης, μανιακός **Προσδιορ.:** αγοραστική, καταναλωτική, ασυγκράτητη **(2)** **Φράσεις:** ►Γίνομαι πυρ και μανία (= γίνομαι έξω φρενών, θυμώνω πολύ)
μαντεύω *(Ρήμα, Ρ2)* (*ενεστ.* μα-ντεύ-ω, *αόρ.* μάντεψα) [αρχ. μαντεύομαι < μάντις]	**1. (*μτβ.*) προβλέπω όσα πρόκειται να συμβούν στο μέλλον:** ►*Υποστηρίζει ότι μπορεί να μαντέψει το μέλλον.* **2. (*μτβ.*) συμπεραίνω, πιθανολογώ:** ►*Μπορείτε να μαντέψετε αυτό που ακολούθησε ύστερα από μια τέτοια ομιλία.*	**Συνών.:** προφητεύω, χρησμοδοτώ, προλέγω **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** μάντης, μαντεία, μαντείο, μαντική, μάντεμα

μάρτυρας (ο, η) *(Ουσιαστικό, Ο3)* (μάρ-τυ-ρας, *γεν.* -α, -ος, *πληθ.* -ες) [μεσν. < αρχ. μάρ-τυς]	**1. το πρόσωπο που είναι παρών σ' ένα γεγονός:** ►*Ήμουνα μάρτυρας σ' ένα φοβερό ατύχημα.* **2. αυτός που καταθέτει σε δικαστήριο για ορισμένη υπόθεση:** ►*Ο μάρτυρας απάντησε στις ερωτήσεις των δικαστών.* **3. όποιος βασανίστηκε ή θανατώθηκε για τη θρησκευτική του πίστη ή δεινοπάθησε για την ιδεολογία του:** ►*Ο Άγιος Στέφανος είναι ένας από τους μάρτυρες της χριστιανικής θρησκείας.*	**Σύνθ.:** εθνομάρτυρας, πρωτομάρτυρας, ψευδομάρτυρας **Οικογ. Λέξ.:** μαρτυρώ, μαρτυρία, μαρτύριο, μαρτυρικός **Προσδιορ.:** αναξιόπιστος, αυτήκοος, αυτόπτης **(1, 2)**, ύποπτος **(2)** **Φράσ.:** ►Μάρτυς μου ο Θεός (= για επιβεβαίωση της ειλικρίνειάς μου)
μάταιος, -η, -ο *(Επίθετο, Ε2, άψυχα)* (μά-ται-ος) [αρχ. μάταιος < μάτην (= μάταιος κόπος)]	**που δε φέρνει αποτέλεσμα, άσκοπος, ανώφελος:** ►*Οι προσπάθειες που έκανε ήταν όλες μάταιες.*	**Συνών.:** χαμένος, περιττός **Σύνθ.:** ματαιόδοξος, ματαιοπονία **Οικογ. Λέξ.:** μάταια *(επίρρ.)*, ματαίως *(επίρρ.)*, ματαιώνω, ματαίωση, ματαιότητα **Προσδιοριζ.:** αγώνας, θυσία, αναζήτηση, λόγος, κόπος **Φράσεις:** ►Επί ματαίῳ (= χωρίς σκοπό ή προοπτική)
μάτι (το) *(Ουσιαστικό, Ο36)* (μά-τι, *γεν.* -ού, *πληθ.* -α) [μεσν. μάτιν < αρχ. ὀμμάτιον]	**1. το όργανο της όρασης, ο οφθαλμός:** ►*Έχει πράσινα μάτια.* **2. μάτιασμα:** ►*Έβαλε φυλαχτό, για να μην τον πιάνει το μάτι.* **3. *(μτφ.)* οι οφθαλμοί των βλαστών στα φυτά:** ►*Αφήνει σε κάθε κλωνάρι και από ένα μάτι.*	**Συνών.:** βασκανιά **(2)** **Σύνθ.:** γαλανομάτης, πονόματος, κατάματα, ανοιχτομάτης **Οικογ. Λέξ.:** ματάκι, ματιά, ματιάζω, μάτιασμα **Προσδιορ.:** άγρυπνο **(1)** **Φράσεις:** ►Τα μάτια σου δεκατέσσερα (= να είσαι προσεκτικός) ►Δεν πιστεύω στα μάτια μου (= για έντονη έκπληξη)
μάχη (η) *(Ουσιαστικό, Ο25)* (μά-χη, *γεν.* -ης, *πληθ.* -ες, *γεν.* -ών) [αρχ. μάχη < μάχομαι]	**1. ένοπλη σύγκρουση δύο στρατών:** ►*Η μάχη του Μαραθώνα έγινε το 490 π.Χ.* **2. έντονη προσπάθεια για την επιτυχία ενός σκοπού:** ►*Όλοι πρέπει να δώσουμε τη μάχη για καλύτερη παιδεία.*	**Συνών.:** συμπλοκή, σύρραξη **(1)**, αγώνας **(2)** **Σύνθ.:** αερομαχία, γιγαντομαχία, λογομαχία, ναυμαχία **Προσδιορ.:** αμφίρροπη, ένδοξη, ιστορική, ομηρική **(1)**

		Οικογ. Λέξ.: μάχομαι, μαχητής, μάχιμος, μαχητικότητα
μεγάλος, -η, -ο *(Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα)* (με-γά-λος) [μεσν. μεγάλος < αρχ. μέγας]	**1. αυτός που έχει μεγαλύτερες διαστάσεις από τις συνηθισμένες:** ►*Μένει σ' ένα πολύ μεγάλο σπίτι.* **2. ενήλικος, ηλικιωμένος:** ►*Πρέπει να σεβόμαστε τους μεγάλους.* **3. ισχυρός, δυνατός, διάσημος, σπουδαίος, ένδοξος:** ►*Ο Φλέμιγκ υπήρξε μεγάλος επιστήμονας.*	**Αντίθ.:** μικρός **(1, 2, 3)** **Συνών.:** υπέρμετρος **(1)**, γέρος **(2)**, σημαντικός, αξιόλογος **(3)** **Σύνθ.:** μεγαλοπρεπής, μεγαλόψυχος **Οικογ. Λέξ.:** μεγαλώνω, μεγάλωμα, μεγαλοσύνη, μεγαλείο **Προσδιοριζ.:** απώλεια, δαπάνη, ενδιαφέρον, έκπληξη **(1)** **Φράσεις:** ►Μεγάλη Εβδομάδα (= η Εβδομάδα των Παθών του Χριστού)
μέγεθος (το) *(Ουσιαστικό, Ο38)* (μέ-γε-θος, *γεν.* -έθους, *πληθ.* -έθη) [αρχ. μέγεθος < μέγας]	**η έκταση και ο όγκος ενός πράγματος:** ►*Τακτοποίησε τα βιβλία του κατά μέγεθος.*	**Οικογ. Λέξ.:** μεγεθύνω, μεγέθυνση, μεγεθυντικός **Προσδιορ.:** οικονομικό, ποιοτικό
μέθοδος (η) *(Ουσιαστικό, Ο29)* (μέ-θο-δος, *γεν.* -όδου, *πληθ.* -οι) [αρχ. μέθοδος < μετὰ + ὁδὸς]	**1. έρευνα ή εξέταση ενός ζητήματος με βάση ορισμένους κανόνες:** ►*Στο μάθημα της Φυσικής χρησιμοποιούμε, κυρίως, την πειραματική μέθοδο.* **2. ο συστηματικός τρόπος που ακολουθούμε, για να φτάσουμε σε ένα ορισμένο αποτέλεσμα:** ►*Ακολουθεί πολύ καλή μέθοδο στο διάβασμα που κάνει για τις εξετάσεις.* **3. *(μαθημ.)* τρόπος λύσης ορισμένων προβλημάτων:** ►*Το πρόβλημα αυτό λύνεται εύκολα με τη μέθοδο αναγωγής στη μονάδα.*	**Συνών.:** σύστημα, μεθοδολογία **(1)**, τρόπος, διαδικασία **(2)** **Σύνθ.:** μεθοδολογία **Οικογ. Λέξ.:** μεθοδεύω, μεθοδικός, μεθοδικότητα **Προσδιορ.:** αποδεικτική, επιστημονική **(1)**, αναλυτική, συνθετική, εργαστηριακή, διπλωματική **(2)**

μεθώ *(Ρήμα, Ρ5)* (*ενεστ.* με-θώ, *αόρ.* μέθ**υ**σα, *παθ. μτχ.* μεθ**υ**σμένος) [μεσν. < αρχ. μεθύω < μέθυ]	**1. *(αμτβ.)* θολώνει το μυαλό μου από υπερβολική κατανάλωση οινοπνευματώδους ποτού:** ►*Μέθυσε και δεν μπορούσε να γυρίσει στο σπίτι του.* **2. *(μτβ.)* *(μτφ.)* προκαλώ έντονα συναισθήματα ενθουσιασμού και ευχαρίστησης:** ►*Η νίκη της ομάδας μέθυσε τους φιλάθλους της.*	**Συνών.:** μεθοκοπώ **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** μέθη, μέθυσος, μεθύσι, μεθύστακας **Παροιμ.:** ►Του μεθυσμένου και τα φρόνιμα λόγια τα παίρνει ο άνεμος
μειονότητα (η) *(Ουσιαστικό, Ο22)* (μει-ο-νό-τη-τα, *γεν.* -ας, *πληθ.* -ες, *γεν.* -ήτων) [λόγ. μειονότητα < μείων, μεταφρ. δάν. γαλλ. minorité]	**ομάδα πολιτών ενός κράτους που διαφέρει ως προς την καταγωγή, τη γλώσσα ή τη θρησκεία από τον υπόλοιπο πληθυσμό:** ►*Η ελληνική μειονότητα της Αλβανίας έχει μία μεγάλη πολιτιστική παράδοση.*	**Αντίθ.:** πλειονότητα **Οικογ. Λέξ.:** μειονοτικός **Προσδιορ.:** εθνική, γλωσσική, θρησκευτική, κοινωνική
μελετώ *(Ρήμα, Ρ5)* (*ενεστ.* με-λε-τώ, *αόρ.* μελέτησα, *παθ. αόρ.* μελετήθηκα, *παθ. μτχ.* μελετημένος) [αρχ. μελετῶ < μέλει]	**1. *(μτβ.)* προσπαθώ να μάθω κάτι με διάβασμα ή με άσκηση:** ►*Μελετώ τα μαθήματά μου για πολλές ώρες την ημέρα.* **2. *(μτβ.)* σκοπεύω να κάνω κάτι:** ►*Τι μελετάς να σπουδάσεις;* **3. *(μτβ.)* εξετάζω με κάθε λεπτομέρεια, ερευνώ:** ►*Οι μετεωρολόγοι μελετούν τα καιρικά φαινόμενα.*	**Συνών.:** προτίθεμαι **(2)** **Σύνθ.:** καλομελετώ **Οικογ. Λέξ.:** μελέτη, μελετητής, μελετηρός **Παροιμ.:** ►Καλομελέτα κι έρχεται
μέρος (το) *(Ουσιαστικό, Ο37)* (μέ-ρος, *γεν.* -ους, *πληθ.* -η) [αρχ. μέρος < μείρομαι (= μοιράζω)]	**1. το τμήμα από ένα σύνολο:** ►*Κάθε μήνα καταθέτει ένα μέρος του μισθού του στην Τράπεζα.* **2. τόπος, περιοχή:** ►*Η ιδιαίτερη πατρίδα μου είναι το καταλληλότερο μέρος για ηρεμία και ξεκούραση.*	**Συνών:** κομμάτι, υποδιαίρεση **(1)** **Σύνθ.:** απόμερος, παράμερος, παράμερα *(επίρρ.)*, μεροληπτώ **Οικογ. Λέξ.:** μεριά, μερίδα, μερίδιο, μέρισμα, μερικός, μερτικό

	3. ***(γραμμ.) (μέρη του λόγου)*** **καθεμιά από τις κατηγορίες στις οποίες χωρίζονται οι λέξεις:** ►*Τα μέρη του λόγου είναι άρθρο, ουσιαστικό, επίθετο, αντωνυμία, ρήμα, πρόθεση, σύνδεσμος και επιφώνημα.*	**Προσδιορ.:** αναπόσπαστο **(1)**, γνώριμο **(1, 2)**, κλιτό *(γραμμ.)* **(3)**, ερημικό **(2)**, κατάλληλο, ιδανικό **(1, 2)** **Φράσεις:** ►Παίρνω το μέρος κάποιου (= τον υποστηρίζω) ►Τι μέρος του λόγου είναι; (= τι άνθρωπος είναι;)
μεστός, -ή, -ό *(Επίθετο, Ε1, άψυχα)* (με-στός) [αρχ. μεστὸς]	**1. που είναι γεμάτος και πλήρης:** ►*Ο γραπτός λόγος που χρησιμοποιεί είναι μεστός και σαφής.* **2. ώριμος, γινωμένος:** ►*Τα σταφύλια είναι μεστά και ήδη έτοιμα για τρύγο.*	**Αντίθ.:** άγουρος, αγίνωτος **(2)** **Συνών.:** μεστωμένος **Σύνθ.:** κατάμεστος **Οικογ. Λέξ.:** μεστώνω, μέστωμα, μεστότητα **Προσδιοριζ:** στάχυα (τα)
μετακομίζω *(Ρήμα, Ρ4)* (*ενεστ.* με-τα-κο-μί-ζω, *αόρ.* μετακόμισα) [αρχ. μετακομίζω]	**1.** ***(μτβ.)*** **μεταφέρω την οικοσκευή μου από ένα σπίτι σε κάποιο άλλο:** ►*Μετακομίσαμε τα έπιπλα στο νέο διαμέρισμα που αγοράσαμε.* **2.** ***(αμτβ.)*** **αλλάζω κατοικία:** ►*Θα μετακομίσουμε από την Αθήνα στη Θεσσαλονίκη.*	**Συνών.:** μετακινώ **(1)**, μετοικώ **(2)** **Σύνθ.:** διαμετακομίζω **Οικογ. Λέξ.:** μετακόμιση
μετανάστευση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (με-τα-νά-στευ-ση, *γεν.* -ης, -εύσεως, *πληθ.* -εύσεις, *γεν.* -εύσεων) [μεσν. μετανάστευσις < μεταναστεύω]	**ατομική ή ομαδική μετακίνηση από την πατρική γη σε άλλο τόπο της ίδιας χώρας ή σε ξένη χώρα με σκοπό την εργασία:** ►*Η μετανάστευση στη Γερμανία κατά τη δεκαετία του ’60 άδειασε τα χωριά μας.*	**Αντίθ.:** επαναπατρισμός **Συνών.:** αποδημία, ξενιτεμός **Οικογ. Λέξ.:** μετανάστης, μεταναστεύω, μεταναστευτικός
μετανιώνω *(Ρήμα, Ρ1)* (*ενεστ.* με-τα-νιώ-νω, *αόρ.* μετάνιωσα, *παθ. μτχ.* μετανιωμένος) [μεσν. < *αρχ.* μετανοῶ]	**1.** ***(αμτβ.)*** **αλλάζω γνώμη ή απόφαση:** ►*Τελικά μετάνιωσε και δε θα ταξιδέψει αύριο με το τρένο.* **2.** ***(αμτβ.)*** **λυπάμαι για κάτι που έκανα ή παρέλειψα να κάνω:** ►*Μετάνιωσε για όσα είπε και μας ζήτησε συγγνώμη.*	**Συνών.:** μεταμελούμαι **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** μετανοώ, μετάνοια, μετάνιωμα

μεταρρύθμιση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (με-ταρ-ρύθ-μι-ση, *γεν.* -ης, -ίσεως, *πληθ.* -ίσεις, *γεν.* -ίσεων) [μεσν. μεταρρύθμισις < μεταρρυθμίζω]	**το σύνολο των αλλαγών και των βελτιώσεων σ' ένα κοινωνικό σύστημα, σ' ένα νόμο ή θεσμό με στόχο την αλλαγή προς το καλύτερο:** ►*Στο εκπαιδευτικό μας σύστημα έχουν γίνει αρκετές μεταρρυθμίσεις.*	**Συνών.:** μετασχηματισμός, τροποποίηση, αναμόρφωση **Οικογ. Λέξ.:** μεταρρυθμίζω, μεταρρυθμιστής, μεταρρυθμιστικός **Προσδιορ.:** γλωσσική, εκπαιδευτική, θρησκευτική, κοινωνική, πολιτική, συνταγματική, οικονομική
μεταφέρω *(Ρήμα, Ρ1)* (*ενεστ.* με-τα-φέ-ρω, *αόρ.* μετέφερα, *παθ. αόρ.* μεταφέρθηκα, *παθ. μτχ.* μεταφερμένος) [αρχ. μεταφέρω]	**1.** *(μτβ.)* **φέρνω κάποιον ή κάτι από έναν τόπο σε άλλο, μετακομίζω:** ►*Όταν πηγαίνω στο σχολείο, μεταφέρω τα βιβλία μου στη σχολική τσάντα.* **2.** *(μτβ.)* **μεταβιβάζω χρήματα ή ακίνητη περιουσία:** ►*Μετέφερε τα χρήματα σε άλλο λογαριασμό.* **3.** *(μτβ.)* *(μτφ.)* **μεταφράζω:** ►*Ο Ι. Κακριδής μετέφερε τον Όμηρο στη δημοτική.*	**Συνών.:** κουβαλώ **(1)** **Φράσεις:** ►Μετέφερα τα εκλογικά μου δικαιώματα (= ψηφίζω σε άλλο μέρος) ►Μετέφερε το μάθημα (= θα εξεταστεί το επόμενο εξάμηνο ή έτος) ►Το έργο μεταφέρθηκε στην τηλεόραση (= παίχτηκε)
μεταχειρίζομαι *(Ρήμα, Ρ4)* (*ενεστ.* με-τα-χει-ρί-ζο-μαι, *παθ. αόρ.* μεταχειρίστηκα, *παθ. μτχ.* μεταχειρισμένος) [αρχ. μεταχειρίζομαι]	**1.** *(μτβ.)* **χρησιμοποιώ:** ► *Μεταχειρίζεται το ταξί πολύ συχνά.* **2.** *(μτβ.)* **συμπεριφέρομαι:** ►*Έμαθε να μεταχειρίζεται τους άλλους με καλοσύνη και ευπρέπεια.*	**Οικογ. Λέξ.:** μεταχείριση, μεταχειρισμένος
μετεωρολογία (η) *(Ουσιαστικό, Ο21)* (με-τε-ω-ρο-λο-γί-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* -) [λόγ. < γαλλ. meteorologie < αρχ. μετεωρολογία]	**η επιστήμη που μελετά τα ατμοσφαιρικά φαινόμενα και αξιοποιεί τα επιστημονικά δεδομένα στην πρόγνωση του καιρού:** ►*Οι προβλέψεις της μετεωρολογίας είναι ιδιαίτερα χρήσιμες για τους αγρότες.*	**Οικογ. Λέξ.:** μετεωρολόγος, μετεωρολογικός

μετριοφροσύνη (η) *(Ουσιαστικό, Ο25)* (με-τρι-ο-φρο-σύ-νη, *γεν.* -ης, *πληθ.* -) [μτγν. μετριοφροσύνη < μετριόφρων]	**το να μην έχει κανείς μεγάλη ιδέα για τον εαυτό του, το να μην καυχιέται για τις ικανότητες ή τις επιτυχίες του:** ►*Από μετριοφροσύνη σπάνια αναφέρει τα βιβλία που έγραψε.*	**Αντίθ.:** έπαρση, αλαζονεία **Συνών.:** σεμνότητα **Οικογ. Λέξ.:** μετριόφρων
μετρό (το) *(Ουσιαστικό, άκλ.)* (με-τρό) [λόγ. < γαλλ. metro < μητροπολιτικός]	**υπόγειος ηλεκτρικός σιδηρόδρομος σε μεγάλη πόλη:** ►*Το μετρό της Αθήνας έδωσε λύση σε μεγάλο βαθμό στο κυκλοφοριακό πρόβλημα της πόλης.*	
μέτωπο (το) *(Ουσιαστικό, Ο34)* (μέ-τω-πο, *γεν.* -ώπου, *πληθ.* -α) [αρχ. μέτωπον]	**1. το μέρος του προσώπου ανάμεσα στα μαλλιά και τα φρύδια:** ►*Τον ξεχώριζες από ένα μεγάλο σημάδι στο μέτωπο.* **2. *(μτφ.)* η πρώτη γραμμή στρατιωτικών επιχειρήσεων σε καιρό πολέμου:** ►*Μετά από μεγάλες μάχες έσπασαν το μέτωπο του εχθρού και κατέλαβαν την περιοχή.* **3. το μπροστινό μέρος ενός κτιρίου, ενός οικοπέδου:** ►*Η πολυκατοικία που μένουμε έχει μέτωπο προς την κεντρική πλατεία.*	**Συνών:** κούτελο **(1)**, πρόσοψη **(3)** **Σύνθ.:** αντιμέτωπος, πολυμέτωπος, διμέτωπος **Οικογ. Λέξ.:** μετωπιαίος, μετωπικός **Προσδιορ.:** αρυτίδωτο, ακηλίδωτο, ρυτιδωμένο **(1)**, οχυρωμένο **(2)** **Φράσεις:** ►Έχω καθαρό το μέτωπό μου (= έχω καθαρή συνείδηση) ►Η κατάρρευση του μετώπου (= η ήττα ενός στρατού) ►Ανοίγω μέτωπο (= συγκρούομαι)
μήνυμα (το) *(Ουσιαστικό, Ο40)* (μή-νυ-μα, *γεν.* -ύματος, *πληθ.* –ύματα) [αρχ. μήνυμα < μηνύω]	**1. είδηση, πληροφορία που μεταβιβάζεται προφορικά ή γραπτά σε κάποιον που βρίσκεται μακριά:** ►*Ο Φειδιππίδης έφερε στους Αθηναίους το μήνυμα της νίκης.* **2. το βαθύτερο νόημα που μεταδίδει κάποιος με το έργο του σε άλλους:** ►*Η ταινία αυτή περιέχει αντιπολεμικά μηνύματα.*	**Συνών.:** άγγελμα, μαντάτο **(1)** **Σύνθ.:** προμήνυμα **Οικογ. Λέξ.:** μηνώ, μηνύω, μήνυση, μηνυτής, μηνυτήριος **Προσδιορ.:** αντιπολεμικό, χαρμόσυνο **(1, 2)**, εγκάρδιο, διαφημιστικό, επίσημο, πανηγυρικό **(1)**

μισθός (ο) *(Ουσιαστικό, Ο13)* (μι-σθός) [αρχ. μισθὸς]	**η χρηματική αμοιβή για εργασία ενός μηνός:** ►*Οι εργαζόμενοι ζητούν αύξηση μισθών και ημερομισθίων.*	**Συνών.:** αποδοχές, απολαβές **Σύνθ.:** άμισθος, μισθοδοσία, μισθολόγιο, μισθοφόρος, ημερομίσθιο, υψηλόμισθος, ωρομίσθιος **Οικογ. Λέξ.:** μισθώνω, μίσθωμα, μισθωτός, μισθωτήριο **Προσδιορ.:** βασικός, μηνιαίος, συντάξιμος
μνήμη (η) *(Ουσιαστικό, Ο25)* (μνή-μη, *γεν.* -ης, *πληθ.* -ες, *γεν.* -) [αρχ. μνήμη < μιμνήσκω (= θυμίζω)]	**1. η ικανότητα του νου να συγκρατεί και να θυμάται κάποιος ό,τι βλέπει και μαθαίνει:** ►*Θυμάται πολλές χρονολογίες, γιατί έχει γερή μνήμη.* **2. θύμηση, ανάμνηση:** ►*Πρόσφερε στο γηροκομείο ένα χρηματικό ποσό στη μνήμη του πατέρα του.* **3. τμήμα του υπολογιστή στο οποίο αποθηκεύονται πληροφορίες:** ►*Η προσωρινή μνήμη του υπολογιστή ονομάζεται RAM.*	**Αντίθ.:** αμνησία **(1)**, λησμονιά **(2)** **Συνών:** μνημονικό, θυμητικό **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** μνημονεύω, μνημονικός **Προσδιορ.:** αιώνια **(2)**, καταπληκτική, αδύνατη, εξασθενημένη, επιλεκτική **(1, 2)** **Φράσεις:** ►Μνήμη ελέφαντα (= για πολύ καλή μνήμη) ►Αιωνία του η μνήμη (= για να θυμόμαστε και να τιμάμε κάποιο νεκρό)
μοιάζω *(Ρήμα, Ρ4)* (*ενεστ.* μοιά-ζω, *αόρ.* έμοιασα) [μεσν. μοιάζω < μτγν. ομοιάζω < αρχ. ὅμοιος]	**1. *(μτβ.)* έχω παρόμοια χαρακτηριστικά με κάποιον:** ►*Μοιάζει πολύ στη μητέρα* του. **2. *(μτβ.)* δίνω την εντύπωση, φαίνομαι:** ►*Ο ποδοσφαιρικός αγώνας που παρακολουθούμε μοιάζει να έχει μεγάλο ενδιαφέρον.*	**Σύνθ.:** παρομοιάζω **Οικογ. Λέξ.:** όμοιος, ομοιότητα
μοιράζω *(Ρήμα, Ρ4)* (*ενεστ.* μοι-ρά-ζω, *αόρ.* μοίρασα, *παθ. αόρ.* μοιράστηκα, *παθ. μτχ.* μοιρασμένος) [μεσν. μοιράζω < αρχ. μοιρῶ]	**1. *(μτβ.)* χωρίζω κάτι σε κομμάτια, τεμαχίζω, διανέμω:** ►*Μοίρασε την περιουσία* του *στα δυο παιδιά* του. **2. *(μτβ.)* *(μτφ.)* σκορπίζω:** ►*Ο υποψήφιος μοιράζει σε όλους υποσχέσεις.* **3. *(μτβ.)* *(μέσ.)* παίρνω μερίδιο από τη μοιρασιά:** ►*Τα παιδιά μοιράστηκαν τα χρήματα από τα κάλαντα.*	**Συνών.:** διαμοιράζω, κατανέμω **(1)** **Σύνθ.:** διαμοιράζω, ξαναμοιράζω **Οικογ. Λέξ.:** μοιρασιά, μοίρασμα **Φράσεις:** ►Δεν έχουμε να μοιράσουμε τίποτα (= δεν υπάρχει λόγος να φιλονικούμε)

μόλυνση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (μό-λυν-ση, *γεν.* -ης, -ύνσεως, *πληθ.* -ύνσεις) [μτγν. μόλυνσις]	**1. η μετάδοση μικροβίων που μπορούν να προκαλέσουν ασθένειες σε ζωντανούς οργανισμούς:** ►*Τα σκουπίδια στους δρόμους αποτελούν εστίες μόλυνσης για τους κατοίκους της περιοχής.* **2. η ρύπανση του περιβάλλοντος από βλαβερές ουσίες:** ► *Η μόλυνση της ατμόσφαιρας οφείλεται και στο μεγάλο αριθμό αυτοκινήτων.*	**Οικογ. Λέξ.:** μολύνω, μολυσματικός, μολυσμένος
μορφώνω *(Ρήμα, Ρ1)* (*ενεστ.* μορ-φώ-νω, *αόρ.* μόρφωσα, *παθ. αόρ.* μορφώθηκα, *παθ. μτχ.* μορφωμένος) [μτγν. μορφῶ < αρχ. μορφὴ]	***(μτβ.)* βελτιώνω κάποιον πνευματικά και ηθικά με νέες γνώσεις που παρέχονται συνήθως στο σχολείο:** ►*Αγωνίστηκε με κάθε τρόπο να μορφώσει τα παιδιά του.*	**Σύνθ.:** επιμορφώνω, αναμορφώνω, διαμορφώνω, συμμορφώνω, μεταμορφώνω **Οικογ. Λέξ.:** μορφή, μόρφωση, μορφωτικός
μύθος (ο) *(Ουσιαστικό, Ο14)* (μύ-θος) [λόγ. < αρχ. μῦθος]	**1. φανταστική διήγηση που αναφέρεται κυρίως σε θεούς και ήρωες και μεταδίδεται συνήθως προφορικά από γενιά σε γενιά:** ►*Στα παιδιά αρέσουν ιδιαίτερα οι μύθοι του Αισώπου.* **2. η υπόθεση κάθε καλλιτεχνικού και κυρίως λογοτεχνικού έργου:** ►*Στο θεατρικό έργο που παρακολουθήσαμε μας εντυπωσίασε ιδιαίτερα η εξέλιξη του μύθου, που ήταν γεμάτη από εκπλήξεις.*	**Συνών.:** παραμύθι **(1)** **Σύνθ.:** μυθιστόρημα, μυθολογία, παραμύθι **Οικογ. Λέξ.:** μυθικός, μύθευμα, μυθώδης **Προσδιορ.:** έμμετρος, αλληγορικός, παροιμιώδης, παιδαγωγικός, αισώπειος **(1)**
μυρίζω *(Ρήμα, Ρ4)* (*ενεστ.* μυ-ρί-ζω, *αόρ.* μύρισα, *παθ. αόρ.* μυρίστηκα)	**1. *(μτβ.)* αντιλαμβάνομαι με την όσφρηση μια μυρωδιά:** ►*Μύρισα στον κήπο το άρωμα των ρόδων.*	

[μεσν. μυρίζω < αρχ. μῦρον]	**2.** ***(αμτβ.) (απρόσ.)*** **υπάρχει μια ευχάριστη ή δυσάρεστη μυρωδιά:** ►*Στ' αλήθεια μυρίζει πολύ ωραία.* **3.** ***(μτβ.) (μέσ.)*** **υποψιάζομαι, έχω προαίσθημα για κάτι:** ►*Μυρίστηκα αμέσως ότι κάτι μου κρύβεις.*	**Συνών.:** οσφραίνομαι οσμίζομαι **(1)**, προαισθάνομαι, υποπτεύομαι **(3)** **Οικογ. Λέξ.:** μύρο **Φράσεις:** ►Μυρίζει μπαρούτι (= φαίνεται ότι μπορεί να ξεσπάσει φασαρία, καβγάς) **Παροιμ. :** ►Ο Φλεβάρης κι αν φλεβίσει, καλοκαίρι θα μυρίσει
μυστήριο (το) *(Ουσιαστικό, Ο34)* (μυ-στή-ρι-ο, *γεν.* -ίου, *πληθ.* -α) [αρχ. μυστήριον < μύστης < μύω]	**1. μία από τις επτά ιερές τελετές των Χριστιανών, με την οποία μεταδίδεται η Θεία Χάρη:** ►*Τέλεσαν το μυστήριο της βάπτισης του παιδιού τους σ' ένα γραφικό ξωκλήσι.* **2. καθετί που είναι άγνωστο, ανεξήγητο ή ακατανόητο:** ►*Η αστυνομία προσπαθεί να λύσει το μυστήριο της εξαφάνισης του παιδιού.*	**Οικογ. Λέξ.:** μυστήριος, μυστηριώδης, μυστικός, μυστικότητα **Προσδιορ.:** αδιευκρίνιστο, ανεξερεύνητο, αξεδιάλυτο **(1)**

ναδίρ (το) *(Ουσιαστικό, άκλ.)* (να-δίρ) [*λόγ.* < *γαλλ.* nadir]	**1. το σημείο στο οποίο η κατακόρυφη γραμμή που περνάει από τον παρατηρητή, συναντά προς τα κάτω τον ουράνιο θόλο:** ►*Το ναδίρ και το ζενίθ βρίσκονται σε αντίθετη κατεύθυνση.* **2. το κατώτερο σημείο μιας εξέλιξης, σε αντίθεση με το ζενίθ:** ►*Η επίδοσή του βρέθηκε ξαφνικά από το ζενίθ στο ναδίρ.*	**Αντ.:** ζενίθ **(1, 2)**
ναός (ο) *(Ουσιαστικό, Ο13)* (να-ός) [αρχ. ναὸς < ναίω (= κατοικώ)]	**το κτίριο, ο τόπος όπου συγκεντρώνονται οι πιστοί μιας θρησκείας και τελούν τη λατρεία τους:** ►*Ο ναός του Αγίου Σπυρίδωνα βρίσκεται στο κέντρο της Κέρκυρας.*	**Συνών.:** εκκλησία, Οίκος Θεού **Σύνθ.:** πρόναος **Προσδιορ.:** αφιερωμένος, αναστηλωμένος, ενοριακός, πάνσεπτος, περίστυλος **Φράσεις:** ►Ναός της Θέμιδος (= το δικαστήριο)
ναύτης (ο) *(Ουσιαστικό, Ο5)* (ναύ-της, *γεν.* -η, *πληθ.* -ες, *γεν.* -ών) [αρχ. ναύτης < ναῦς (= πλοίο)]	**αυτός που εργάζεται σε πλοίο ή υπηρετεί τη θητεία του σ' αυτό χωρίς να είναι βαθμοφόρος:** ►*Στο πλοίο υπηρετούν τη θητεία τους δέκα ναύτες.*	**Συνών:** ναυτικός **Σύνθ.:** ναυτεργάτης, ναυτοδικείο, πεζοναύτης, αστροναύτης, κοσμοναύτης **Οικογ. Λέξ.:** ναυτικό, ναυτικός, ναυτιλία, ναυτιλιακός **Προσδιορ.:** γενναίος, δόκιμος, έφεδρος

νερό (το) *(Ουσιαστικό, Ο31)* (νε-ρό) [μεσν. νερὸν < μτγν. νηρὸν < αρχ. νεαρὸν]	**1. υγρό άχρωμο, άοσμο και άγευστο, που είναι απαραίτητο για τη ζωή ανθρώπων, ζώων και φυτών:** ►*Το νερό της θάλασσας είναι αρμυρό.* **2. το νερό της βροχής, η βροχή:** ►*Σήμερα έριξε πολύ νερό.*	**Συνών.:** ύδωρ **(1)** **Σύνθ.:** νεροποντή, χιονόνερο **Οικογ. Λέξ.:** νερώνω, νερουλάς **Προσδιορ.:** αποσταγμένο, γλυφό, γάργαρο **(1)** **Φράσεις:** ►Πίνω νερό στ' όνομά του (= τον εκτιμώ) ►Βάζω το νερό στ' αυλάκι (= αρχίζει κάτι να λειτουργεί σωστά) ►Μια τρύπα στο νερό (= τίποτε) ►Βάζω νερό στο κρασί (= μετριάζω)
νέφος (το) *(Ουσιαστικό, Ο37)* (νέ-φος, *γεν.* -ους, *πληθ.* -η) [αρχ. νέφος]	**1. σύννεφο:** ►*Τα νέφη συγκεντρώθηκαν στον ουρανό και έφεραν δυνατή βροχή.* **2. δηλητηριώδες σύννεφο από καπνούς και αέρια:** ►*Το νέφος δημιουργεί πολλά προβλήματα στους κατοίκους των μεγάλων πόλεων.*	**Συνών.:** νεφέλη **(1)** **Σύνθ.:** σύννεφο, νεφοσκεπής **Οικογ. Λέξ.:** νεφελώδης, νεφέλωμα **Προσδιορ.:** ραδιενεργό, φωτοχημικό **(2)**
νικώ *(Ρήμα, Ρ5)* (*ενεστ.* νι-κώ, *αόρ.* νίκησα, *παθ. αόρ.* νικήθηκα, *παθ. μτχ.* νικημένος) [αρχ. νικῶ]	**1. *(μτβ.)* κερδίζω τους αντιπάλους μου σε μάχη ή αγώνα:** ►*Οι Έλληνες νίκησαν τους Πέρσες στη μάχη του Μαραθώνα.* **2. *(μτβ.)* *(μτφ.)* συγκρατώ, ελέγχω:** ► *Νίκησε το πάθος του για το κάπνισμα.*	**Αντίθ.:** ηττώμαι **(1, 2)**, χάνω **(1)** **Συνών:** επικρατώ **(1)**, επιβάλλομαι **(2)** **Σύνθ.:** κατανικώ **Οικογ. Λέξ.:** νίκη, νικητής, νικητήριος, Νίκη, Νικήτας **Φράσεις:** ►Νικώ κατά κράτος (= νικώ ολοκληρωτικά)
νιώθω *(Ρήμα, Ρ4)* (*ενεστ.* νιώ-θω, *αόρ.* ένιωσα) [μεσν. γνώθω < αρχ. γιγνώσκω]	**1. *(αμτβ.)* αισθάνομαι:** ►*Νιώθω πολύ καλά σήμερα.* **2. *(μτβ.)* συναισθάνομαι:** ►*Ένιωσα το λάθος μου και το διόρθωσα.* **3. *(μτβ.)* καταλαβαίνω, αντιλαμβάνομαι:** ►*Του μιλάς και δε νιώθει τι του λες.*	**Συνών.:** κατανοώ **(3)**

νόημα (το) *(Ουσιαστικό, Ο40)* (νό-η-μα, *γεν.* –ήμα-τος, *πληθ.* –ήματα) [αρχ. νόημα < νοῶ]	**1. σημασία, έννοια:** ►*Τα παιδιά κατάλαβαν το νόημα του ποιήματος.* **2. γνέψιμο, νεύμα:** ►*Τους έκανε νόημα να φύγουν.*	**Οικογ. Λέξ.:** νοώ, νους, νόηση, νοημοσύνη, νοήμων, νοηματικός **Προσδιορ.:** αινιγματικό, αλληγορικό **(1, 2)**, ασύλληπτο **(1)**
νοημοσύνη (η) *(Ουσιαστικό, Ο26)* (νο-η-μο-σύ-νη, *γεν.* -ης, *πληθ.* -) [< αρχ. νοήμων]	**η πνευματική ικανότητα του να καταλαβαίνει κανείς και να προσαρμόζεται σε νέες καταστάσεις, για να πετυχαίνει τους στόχους του:** ►*Οι μεγάλοι επιστήμονες διακρίνονται για την υψηλή νοημοσύνη τους.*	**Συνών:** ευφυΐα **Οικογ. Λέξ.:** νοήμων **Προσδιορ.:** ανώτερη, συναισθηματική, χαμηλή, υψηλή **Φράσεις:** ►Δείκτης νοημοσύνης (= βαθμός ευφυΐας)
νοικιάζω *(Ρήμα, Ρ4)* (*ενεστ.* νοι-κιά-ζω, *αόρ.* νοίκιασα, *παθ. αόρ.* νοικιάστηκα, *παθ. μτχ.* νοικιασμένος) [μεσν. νοικιάζω < ελνστ. ἐνοικιάζω < αρχ. ἐνοίκιον]	**1.** *(μτβ.)* **δίνω ένα χρηματικό ποσό, για να χρησιμοποιήσω ένα ακίνητο ή κάποιο αντικείμενο:** ►*Νοίκιασε για δική του χρήση ένα μικρό διαμέρισμα στο κέντρο της πόλης.* **2.** *(μτβ.)* **παίρνω ένα χρηματικό ποσό, για ν' αφήσω κάποιον να χρησιμοποιεί ένα χώρο ή ένα ακίνητο:** ►*Νοικιάζω δυο διαμερίσματα σε φοιτητές.*	**Συνών:** μισθώνω **(1)**, εκμισθώνω **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** ενοίκιο, νοίκιασμα, νοικάρης, ενοικιαστής, ενοικιαστήριο, ξενοίκιαστος, ανοίκιαστος
νόμος (ο) *(Ουσιαστικό, Ο14)* (νό-μος) [αρχ. νόμος < νέμω (= μοιράζω)] Προσοχή! νόμος = γραπτός κανόνας δικαίου νομός = διοικητικό διαμέρισμα κράτους	**1. γραπτός κανόνας δικαίου που ρυθμίζει τις σχέσεις των πολιτών μεταξύ τους και με την πολιτεία:** ►*Ο νόμος αυτός αναφέρεται στα δικαιώματα των παιδιών.* **2. κανόνας που ρυθμίζει την ανθρώπινη συμπεριφορά:** ►*Η προστασία της ζωής είναι γι' αυτόν βασικός νόμος και για το λόγο αυτό προσφέρει τις υπηρεσίες του εθελοντικά σ' ένα Κέντρο Περίθαλψης Άγριων Ζώων.*	**Συνών.:** νομοθέτημα, θέσπισμα **(1)**, αρχή **(2)** **Σύνθ.:** νομοθέτης, νομοσχέδιο, νομομαθής, νομοταγής, άνομος, σύννομος, παράνομος **Οικογ. Λέξ.:** νόμιμα *(επίρρ.)*, νόμιμος, νομιμότητα, νομικός **Προσδιορ.:** άγραφος, θείος **(2)** αντεργατικός, εκλογικός, φορολογικός **(1)** **Φράσεις:** ►Παίρνω το νόμο στα χέρια μου (= τιμωρώ κάποιον με το δικό μου τρόπο)

	3. *(μτφ.)* οι αρχές, η αστυνομία, τα δικαστήρια: ►*Οι κλέφτες έπεσαν στην παγίδα του νόμου.* **4. *(στην επιστήμη)* κάθε θεμελιώδης αρχή που προκύπτει ύστερα από παρατήρηση και πείραμα και περιγράφει τη λειτουργία του κόσμου και των φυσικών φαινομένων:** ►*Ο νόμος της παγκόσμιας έλξης είναι από τους βασικούς νόμους της Φυσικής.*	
νομός (ο) *(Ουσιαστικό, Ο13)* (νο-μός) [νομὸς < αρχ. νέμω (= μοιράζω)]	**καθένα από τα τμήματα στα οποία χωρίζεται διοικητικά ένα κράτος, το οποίο διοικείται από τον αιρετό νομάρχη:** ►*Η Θεσσαλία αποτελείται από τέσσερις νομούς.*	**Σύνθ.:** νομάρχης, νομαρχία
νοσηρός -ή, -ό *(Επίθετο, Ε1, έμψυχα και άψυχα)* (νο-ση-ρός) [αρχ. νοσηρὸς < νόσος]	**1. που μπορεί να προκαλέσει κάποια αρρώστια:** ►*Το νοσηρό κλίμα αυτής της περιοχής οφείλεται στα πολλά έλη που υπάρχουν.* **2. αυτός που δεν είναι υγιής, ο ασθενικός, ο φιλάσθενος:** ►*Εμφανίζει συμπτώματα που δείχνουν τη νοσηρή κατάσταση του οργανισμού.*	**Αντίθ.:** υγιεινός **(1)**, υγιής **(2)** **Συνών:** νοσογόνος, παθογόνος **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** νόσος, νόσημα, νοσηρότητα **Προσδιοριζ.:** κλίμα, τόπος, περιβάλλον **(1)**
νόστιμος, -η, -ο *(Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα)* (νό-στι-μος) [αρχ. νόστιμος < νόστος (= επιστροφή στην πατρίδα)]	**1. που έχει ευχάριστη γεύση, γευστικός:** ► *Μαγειρεύει πάντα πολύ νόστιμα φαγητά.* **2. *(μτφ.)* που είναι ευχάριστος ή χαριτωμένος:** ►*Μας διηγήθηκε μια νόστιμη ιστορία.*	**Αντίθ.:** άγευστος, άνοστος **(1)** **Συνών:** εύγευστος **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** νόστιμα *(επίρρ.)*, νοστιμιά, νοστιμάδα, νοστιμίζω, νοστιμεύω, νοστιμούλης **Προσδιοριζ.:** φαγητό **(1)**, ιστορία **(2)**

νότος (ο) *(Ουσιαστικό, Ο14)* (νό-τος, *γεν.* -ου, *πληθ.* -) [αρχ. νότος]	**1. ένα από τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα:** ►*Ταξίδεψαν με το καράβι προς το νότο.* **2. ο άνεμος που πνέει από το σημείο αυτό:** ►*Ο νότος είναι πάντοτε πιο ζεστός από το βοριά.*	**Αντίθ.:** βορράς **Συνών.:** νοτιά **(1)**, όστρια **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** νότια *(επίρρ.)*, νοτιάς
ντύνω *(Ρήμα, Ρ1)* (*ενεστ.* ντύ-νω, *αόρ.* έντυσα, *παθ. αόρ.* ντύθηκα, *παθ. μτχ.* ντυμένος) [μεσν. ντύνω < αρχ. ἐνδύω]	**1.** *(μτβ.)* **φορώ σε κάποιον ρούχα, βάζω κάλυμμα σε κάτι:** ►*Η μητέρα έντυσε το παιδί με τα καλά ρούχα του, για να πάει στην παρέλαση.* **2.** *(αμτβ.) (μέσ.)* **φορώ ο ίδιος ρούχα, ενδύματα:** ►*Ντύνεται πάντα πολύ προσεγμένα.*	**Αντίθ.:** γδύνω, ξεντύνω **(1)**, γδύνομαι, ξεντύνομαι **(2)** **Σύνθ.:** ξεντύνω **Οικογ. Λέξ.:** ένδυμα, ντύμα, ενδυμασία, ντύσιμο
νύξη (η) *(Ουσιαστικό, Ο27)* (νύ-ξη, *γεν.* -ης, -εως, *πληθ.* -εις) [αρχ. νύξις < νύσσω (= κεντώ, τρυπώ)]	**1. επιφανειακή αναφορά σε κάτι χωρίς λεπτομέρειες:** ►*Έκανε μια πρώτη νύξη στο διευθυντή του για αύξηση του μισθού.* **2. υπαινιγμός, υπονοούμενο:** ►*Του έκανε συγκεκριμένη νύξη σχετικά με το θέμα που είχαν ξανασυζητήσει.*	**Σύνθ.:** κατάνυξη **Προσδιορ.:** σαφής, προσβλητική **(2)**
νύχτα (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (νύ-χτα) [αρχ. νῦξ, νυκτὸς]	**το χρονικό διάστημα από τη δύση ως την ανατολή του ηλίου:** ►*Στις 21 Ιουνίου έχουμε την πιο σύντομη νύχτα του χρόνου.*	**Αντίθ.:** ημέρα **Σύνθ.:** νυχτόβιος, νυχτοφύλακας, μερόνυχτο, μεσάνυχτα **Οικογ. Λέξ.:** νυχτερινός, νυχτερίδα, νυχτιάτικα *(επίρρ.)*, νυχτικό, νυχτώνω **Προσδιορ.:** άγια, μαγευτική, μαύρη **Φράσεις:** ►Η μέρα με τη νύχτα (= για μεγάλη διαφορά) ►Μέρα νύχτα (= συνεχώς) ►Όνειρο θερινής νυκτός (= για κάτι το απραγματοποίητο) ►Κάνω τη νύχτα μέρα (= δουλεύω ασταμάτητα)

νωπός, -ή, -ό *(Επίθετο, Ε1, άψυχα)* (νω-πός) [μεσν. νεωπὸς]	**1. φρέσκος:** ►*Μαγειρέψαμε νωπά ψάρια.* **2.** ***(μτφ.)*** **πρόσφατος:** ►*Είναι νωπά τα λόγια του στ' αυτιά μου.*	**Αντίθ.:** συντηρημένος, κατεψυγμένος **(1)** **Σύνθ.:** νωπογραφία **Προσδιοριζ.:** κρέας, φρούτα, λαχανικά **(1)**, αναμνήσεις **(2)**

ξαφνιάζω *(Ρήμα, Ρ4)* *(ενεστ.* ξαφ-νιά-ζω, *αόρ.* ξάφνιασα, *παθ. αόρ.* ξαφνιάστηκα, *παθ. μτχ.* ξαφνιασμένος) [μεσν. ξαφνίζω < ἐξαφνίζω < ἔξαφνα]	*(μτβ.)* **προκαλώ σε κάποιον έκπληξη ή φόβο:** ►*Μας ξάφνιασε η απόφασή του να φύγει στο εξωτερικό.*	**Οικογ. Λέξ.:** ξάφνιασμα, ξαφνικός, ξαφνικά *(επίρρ.)*
ξενιτιά (η) *(Ουσιαστικό, Ο18)* (ξε-νι-τιά, *γεν.* -άς, *πληθ.* -) [μεσν. ξενιτιὰ < ελνστ. ξενιτεία]	**η ξένη χώρα, η διαμονή σε ξένο τόπο:** ►*Έζησε πολλά χρόνια στην ξενιτιά.*	**Συνών.:** αλλοδαπή, ξένα (τα), αποδημία **Οικογ. Λέξ.:** ξενιτεύομαι, ξενιτεμός
ξένος, -η, -ο *(Επίθετο, Ε1, έμψυχα και άψυχα)* (ξέ-νος) [αρχ. ξένος]	**1. αυτός που κατάγεται ή προέρχεται από άλλη χώρα και μένει σε άλλη, ο αλλοδαπός:** ►*Τα τελευταία χρόνια εργάζονται πολλοί ξένοι στην Ελλάδα.* **2. αυτός που φιλοξενείται σε σπίτι άλλου:** ►*Σήμερα έχω ξένους στο σπίτι μου.* **3. αυτός που δεν έχει σχέση με κάποιον ή κάτι, άσχετος:** ►*Είναι ξένος προς την υπόθεση αυτή.*	**Αντίθ.:** ιθαγενής, ντόπιος, **(1)** **Συνών.:** αλλοεθνής **(1)**, μουσαφίρης, φιλοξενούμενος **(2)** **Σύνθ.:** ξεναγός, ξενοδόχος, ξενόγλωσσος, ξενόφερτος, φιλόξενος **Οικογ. Λέξ.:** ξενίζω, ξενικός, ξένιος, ξενώνας **Προσδιοριζ.:** γλώσσα, αντιπροσωπεία, ταινία, παίκτης **(1)**

ξερός, -ή, -ό *(Επίθετο, Ε1, άψυχα)* (ξε-ρός) [μεσν. ξερὸς < αρχ. ξηρός]	**1. που δεν έχει νερό ή υγρασία, ο στεγνός:** ►*Το φθινόπωρο τα ξερά φύλλα των δέντρων σκεπάζουν τη γη.* **2. που δεν έχει καθόλου βλάστηση:** ►*Η Μάνη είναι ένας ξερός και ορεινός, αλλά όμορφος τόπος.* **3. (μτφ.) για κάτι απότομο, σύντομο:** ►*Μας είπε μια ξερή καλημέρα κι έφυγε αμέσως.*	**Αντίθ.:** υγρός, βρεγμένος **(1)** **Συνών:** ξηρός **(1, 2)**, άνυδρος **(1)** **Σύνθ.:** ξεροβόρι, ξεροκέφαλος, ξεροκόμματο, ξερονήσι, ξεροψήνω **Οικογ. Λέξ.:** ξέρα (η), ξερά *(επίρρ.)*, ξεραΐλα, ξεραίνω **Φράσεις:** ►Έμεινε ξερός (= άναυδος, άφωνος) **Προσδιοριζ.:** κλίμα, ψωμί **(1)**, πυροβολισμός **(3)** **Παροιμ.:** ►Κοντά στα ξερά καίγονται και τα χλωρά
ξέρω *(Ρήμα)* *(ενεστ.* ξέ-ρω, *παρατ.* ήξερα) [μεσν. ξεύρω / (ἠ)ξεύρω < αρχ. ἐξευρίσκω]	**1. (μτβ.) γνωρίζω, μου είναι κάτι γνωστό:** ►*Ο Γιάννης ξέρει πολύ καλά το μάθημα της Ιστορίας.* ►*Ξέρω πού βρίσκεται η αλήθεια γι' αυτό το ζήτημα.* **2. (μτβ.) μαθαίνω, πληροφορούμαι:** ►*Ξέρεις ότι το σχολείο μας θα πάει εκδρομή στη Ρόδο;*	**Αντίθ.:** αγνοώ **(1)** **Σύνθ.:** πολυξέρω **Φράσεις.:** ►Ένας θεός ξέρει (= για κάτι που δεν μπορεί να το ξέρει κανείς) **Παροιμ.:** ►Όσα ξέρει ο νοικοκύρης, δεν τα ξέρει ο κόσμος όλος
ξεχνώ *(Ρήμα, Ρ5)* *(ενεστ.* ξε-χνώ, *αόρ.* ξέχασα, *παθ. αόρ.* ξεχάστηκα, *παθ. μτχ.* ξεχασμένος) [μεσν. ξεχνῶ < ξεχάνω]	**1. (μτβ.) δε θυμάμαι, λησμονώ:** ►*Ξέχασα τον αριθμό του τηλεφώνου που μου έδωσες.* **2. (αμτβ.) (μέσ.) δεν καταλαβαίνω όσα συμβαίνουν γύρω μου, αφαιρούμαι:** ►*Ξεχάστηκα στην αγορά και έχασα το λεωφορείο.*	**Αντίθ.:** θυμάμαι **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** ξεχασιάρης, αξέχαστος
ξεχωρίζω *(Ρήμα, Ρ4)* *(ενεστ.* ξε-χω-ρί-ζω, *αόρ.* ξεχώρισα, *παθ. αόρ.* ξεχωρίστηκα, *παθ. μτχ.* ξεχωρισμένος) [μεσν. < μτγν. ἐκχωρίζω]	**1. (μτβ.) βάζω κάτι χωριστά από τα άλλα:** ►*Ξεχώρισε τα σκούρα ρούχα και τα έβαλε στο πλυντήριο.* **2. (μτβ.) προτιμώ, κάνω διάκριση:** ►*Φέρεται δίκαια και δεν ξεχωρίζει κανένα από τα παιδιά του.*	**Συνών:** διαχωρίζω **(1, 2)**, αναγνωρίζω **(3)**, υπερτερώ **(4)** **Οικογ. Λέξ.:** ξέχωρος, ξέχωρα *(επίρρ.)*, ξεχώρισμα, ξεχωριστός, ξεχωριστά *(επίρρ.)* **Φράσεις:** ►Ξεχώρισε η ήρα απ' το σιτάρι (= ξεχώρισε το καλό απ' το κακό)

	3. ***(μτβ.)*** **διακρίνω, αντιλαμβάνομαι με την όραση ή την ακοή:** ►*Τον ξεχώριζες αμέσως από το παράξενο βάδισμά του.* **4.** ***(αμτβ.)*** **διακρίνομαι, διαφέρω:** ►*Στη δουλειά ξεχωρίζει για την εργατικότητά του.*	
ξίδι (το) *(Ουσιαστικό, Ο36)* (ξί-δι, *γεν.* -ιού, *πληθ.* -ια) [μεσν. ὀξίδιον < *υποκορ.* του αρχ. ὄξος (= ξίδι)]	**υγρό με ξινή γεύση που παρασκευάζεται συνήθως από κρασί:** ►*Βάζει πάντοτε ξίδι στη σαλάτα.*	**Συνών:** όξος **Σύνθ.:** λαδόξιδο **Οικογ. Λέξ.:** ξιδάτος **Προσδιορ.:** ξεθυμασμένο **Φράσεις:** ►Να πιει ξίδι! (= να ξεθυμώσει)
ξοδεύω *(Ρήμα, Ρ2)* (*ενεστ.* ξο-δεύ-ω, *αόρ.* ξόδεψα, *παθ. αόρ.* ξοδεύτηκα, *παθ. μτχ.* ξοδε(υ)μένος) [μεσν. < μτγν. ἐξοδεύω (= αναχωρώ, φεύγω) < ἔξοδος]	**1.** ***(μτβ.)*** **δίνω ένα χρηματικό ποσό, για να αγοράσω κάτι:** ►*Ξόδεψε πολλά χρήματα, για να αγοράσει το σπίτι του.* **2.** ***(μτβ.)*** **χρησιμοποιώ ένα αγαθό, για να ικανοποιήσω κάποια ανάγκη μου:** ►*Φέτος ξοδέψαμε πολύ πετρέλαιο για θέρμανση.*	**Συνών:** δαπανώ, πληρώνω **(1)**, καταναλώνω **(2)** **Σύνθ.:** καταξοδεύομαι **Οικογ. Λέξ.:** ξόδεμα, ξόδιασμα, ξοδευτής
ξυπνώ *(Ρήμα, Ρ5)* (*ενεστ.* ξυ-πνώ, *αόρ.* ξύπνησα) [μεσν. ξυπνῶ < μτγν. ἐξυπνῶ < ἐκ + ὑπνῶ]	**1.** ***(αμτβ.)*** **σταματώ να κοιμάμαι:** ►*Ξύπνησα αργά κι άργησα να πάω στο σχολείο.* **2.** ***(μτβ.)*** **διακόπτω τον ύπνο κάποιου:** ►*Θέλω να με ξυπνήσεις αύριο στις οχτώ.* **3.** ***(αμτβ.)*** ***(μτφ.)*** **αρχίζω να καταλαβαίνω σωστά όσα συμβαίνουν:** ►*Ξύπνα και δες ότι αυτός ο άνθρωπος δε σου λέει την αλήθεια!*	**Συνών:** αφυπνίζω **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** ξύπνημα, ξυπνητός, ξυπνητήρι

ξυπόλυτος -η, -ο *(Επίθετο, Ε2, έμψυχα)* (ξυ-πό-λυ-τος) [μέσν. < ξυπόλυτος < ἐξυπόλυτος < ἐξυπολύομαι]	**1. αυτός που δε φοράει παπούτσια ή και κάλτσες:** ►*Στην παραλία περπατούσε συχνά ξυπόλυτος.* **2. *(μτφ.) (για άνθρωπο)* πολύ φτωχός:** ►*Ξεκίνησε ξυπόλυτος και με την εργασία του έγινε νοικοκύρης.*	**Συνών:** ανυπόδητος **(1)** **Φράσεις:** ►Πάω ξυπόλυτος στ' αγκάθια (= κινδυνεύω, επειδή δεν είμαι έτοιμος για κάτι)

όγκος (ο) *(Ουσιαστικό, Ο14)* (ό-γκος) [αρχ. ὄγκος]	**1. ο χώρος που πιάνει ένα στερεό, υγρό ή αέριο σώμα:** ►*Η μονάδα μέτρησης του όγκου είναι το κυβικό μέτρο.* **2. *(μτφ.)* μεγάλο πλήθος, μεγάλη ποσότητα:** ►*Οι μαθητές της τελευταίας τάξης έχουν μεγάλο όγκο εργασίας για γράψιμο.*	**Σύνθ.:** ογκόλιθος, ογκολόγος, υπέρογκος **Οικογ. Λέξ.:** ογκίδιο, ογκώδης **Προσδιορ.:** άμορφος, συμπαγής, γεωμετρικός **(1)**
οδηγώ *(Ρήμα, Ρ5)* (*ενεστ.* ο-δη-γώ, *αόρ.* οδήγησα, *παθ. αόρ.* οδηγήθηκα, *παθ. μτχ.* οδηγημένος) [αρχ. ὁδηγῶ < ὁδὸς + ἄγω]	**1. *(μτβ.)* χειρίζομαι και κινώ κάποιο όχημα:** ►*Οδηγούσε το λεωφορείο με μεγάλη προσοχή.* **2. *(μτβ.)* δείχνω το δρόμο σε κάποιον, τον κατευθύνω εκεί που πρέπει:** ►*Τους οδήγησε στο μοναστήρι μέσα από ένα παλιό μονοπάτι.*	**Συνών:** καθοδηγώ **(2)** **Σύνθ.:** καθοδηγώ **Οικογ. Λέξ.:** οδήγημα, οδήγηση, οδηγισμός, (καθ)οδηγητής, οδηγήτρια, οδηγία
οδός (η) *(Ουσιαστικό)* (ο-δός, *γεν.* -ού, *πληθ.* -οί) [αρχ. ὁδὸς]	**1. δρόμος:** ►*Μένω στην οδό Σολωμού 44.* **2. *(μτφ.)* μέθοδος, ο τρόπος που ενεργεί κάποιος:** ►*Ακολουθεί τη νόμιμη οδό, για να λύσει τα προβλήματά του.*	**Σύνθ.:** οδοιπόρος, οδοκαθαριστής, άνοδος, είσοδος, έξοδος, πάροδος, πρόοδος, σύνοδος, οδόφραγμα **Προσδιορ.:** κεντρική, παραλιακή **(1)** **Φράσεις:** ►Καθ' οδόν (= κατά τη διάρκεια της πορείας)

οικογένεια (η) *(Ουσιαστικό, Ο20)* (οι-κο-γέ-νει-α) [μτγν. οἰκογένεια < οἰκογενὴς (= δούλος γεννημένος στο σπίτι)]	**1. ομάδα ατόμων που συνδέονται μεταξύ τους με δεσμούς αίματος και συνήθως ζουν στην ίδια κατοικία:** ►*Η οικογένειά του αποτελείται από τέσσερα άτομα.* **2. ομάδα ανθρώπων, ζώων, φυτών και πραγμάτων με κοινά χαρακτηριστικά:** ►*Το λιοντάρι, η τίγρη και ο πάνθηρας ανήκουν στην οικογένεια των αιλουροειδών.*	**Σύνθ.:** οικογενειάρχης **Οικογ. Λέξ.:** οικογενειακός **Προσδιορ.:** αξιότιμη, ένδοξη, ιστορική, πολυμελής **(1)**
οικολόγος (ο, η) *(Ουσιαστικό, Ο14)* (οι-κο-λό-γος) [οικολόγος < πρβλ. αγγλ. ecologist]	**αυτός που ενδιαφέρεται για τα προβλήματα του περιβάλλοντος και αγωνίζεται για την επίλυσή τους:** ►*Οι οικολόγοι αγωνίζονται για την προστασία της θάλασσας από τη ρύπανση.*	**Οικογ. Λέξ.:** οικολογία, οικολογικός
οικονομία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (οι-κο-νο-μί-α) [αρχ. οἰκονομία < οἰκονόμος]	**1. το σύνολο των δραστηριοτήτων που έχουν σχέση με την παραγωγή και την κατανάλωση των αγαθών:** ►*Κάθε χώρα ενδιαφέρεται για την ανάπτυξη της οικονομίας της.* **2. το να μην κάνει κανείς πολλά έξοδα:** ► *Έκανε πολλές οικονομίες, για να σπουδάσει τα παιδιά του.*	**Αντίθ.:** σπατάλη **(2)** **Σύνθ.:** οικονομολόγος **Οικογ. Λέξ.:** (εξ)οικονομώ, οικονόμος, οικονομικός **Προσδιορ.:** αγροτική, εθνική, οικιακή, πολιτική, ελεύθερη, αναπτυγμένη, αναπτυσσόμενη **(1)**
οιωνός (ο) *(Ουσιαστικό, Ο13)* (οι-ω-νός, *γεν.* -ού, *πληθ.* -οί) [αρχ. οἰωνὸς]	**1. μαντικό πουλί που από το πέταγμα και τις κραυγές του οι μάντεις στην αρχαία Ελλάδα προέβλεπαν το μέλλον:** ►*Το πέταγμα και το κρώξιμο του οιωνού δήλωναν αυτό που θα συνέβαινε στο μέλλον.*	**Συνών:** σημάδι, προμήνυμα **(2)** **Σύνθ.:** οιωνοσκόπος, οιωνοσκοπία

	2. *(συνήθ. μτφ.)* **κάθε σημείο που μας επιτρέπει να κάνουμε πρόβλεψη για το μέλλον:** ►*Οι παγκόσμιοι κωπηλατικοί αγώνες ξεκίνησαν με καλούς οιωνούς.*	
όλεθρος (ο) *(Ουσιαστικό, Ο16)* (ό-λε-θρος, *γεν.* -ου, *πληθ.* -) [αρχ. ὄλεθρος < ὄλλυμι (= αφανίζω, καταστρέφω)]	**η πλήρης καταστροφή, η ολοκληρωτική φθορά:** ►*Ο πόλεμος είναι ένας πραγματικός όλεθρος για τους ανθρώπους και το περιβάλλον.*	**Αντίθ.:** λύτρωση, σωτηρία **Συνών:** αφανισμός **Σύνθ.:** πανωλεθρία **Προσδιορ.:** ανεπανόρθωτος, ολικός
όλος, -η, -ο *(Επίθετο, Ε2, άψυχα)* (ό-λος) [αρχ. ὅλος]	**1. ολόκληρος:** ►*Μερικές φορές χρειάζεται να ταξιδεύει όλη την ημέρα, για να φτάσει στον προορισμό του.* **2.** *(με άρθρο)* **ολικός, συνολικός:** ►*Η όλη εργασία για την έκδοση του βιβλίου τελειώνει σύντομα.*	**Συνών.:** πλήρης, ακέραιος **(1)** **Σύνθ.:** ολόγιομος, ολόκληρος, ολονυχτία **Οικογ. Λέξ.:** ολικός, ολότητα **Φράσεις:** ►Όλα κι όλα (= δέχομαι τα πάντα εκτός από αυτό) ►Μέσα σ' όλα (= παντού)
ομάδα (η) *(Ουσιαστικό, Ο21)* (ο-μά-δα) [αρχ. ὁμάς, -άδος]	**1. σύνολο προσώπων ή και πραγμάτων με κοινό χαρακτηριστικό:** ►*Μια ομάδα μαθητών του σχολείου παρουσίασε μία θεατρική παράσταση.* **2. σύνολο αθλητών που ασχολούνται με το ίδιο ομαδικό άθλημα και αντιμετωπίζουν άλλες αντίστοιχες ομάδες:** ►*Η εθνική ομάδα στίβου πέτυχε σημαντικές νίκες.*	**Σύνθ.:** ομαδοποίηση, ομαδάρχης **Οικογ. Λέξ.:** ομαδικός, ομαδικά *(επίρρ.)*, ομαδικότητα **Προσδιορ.:** αθλητική, πειθαρχημένη, εθνική **(1, 2)**, θεατρική, κοινοβουλευτική, πολιτική **(1)** **Φράσεις:** ►Ομάδα αίματος (= για καθεμία από τις κατηγορίες αίματος)
ομαλός, -ή, -ό *(Επίθετο, Ε1, έμψυχα και άψυχα)* (ο-μα-λός) [αρχ. ὁμαλὸς < ὁμὸς]	**1. που είναι επίπεδος και ίσιος, χωρίς εξογκώματα ή εσοχές:** ►*Ο δρόμος που βγάζει στο εκκλησάκι είναι ομαλός και χωρίς λακκούβες.* **2.** *(μτφ.)* **αυτός που είναι φυσιολογικός, κανονικός:** ►*Χάρη στις προσπάθειες της*	

	Τροχαίας, η κίνηση στους δρόμους εξακολουθεί να είναι ομαλή.	**Αντίθ.:** ανώμαλος **(1)**, αντικανονικός **(2)** **Σύνθ.:** ανώμαλος **Οικογ. Λέξ.:** ομαλά *(επίρρ.)*, ομαλότητα, (εξ)ομαλύνω, (εξ)ομάλυνση **Προσδιοριζ.:** κυκλοφορία, σχέσεις (οι), διαδοχή **(2)**
ομογένεια (η) *(Ουσιαστικό, Ο20)* (ο-μο-γέ-νει-α) [μτγν. ὁμογένεια < ὁμογενὴς]	**1. η προέλευση από το ίδιο γένος, η κοινή καταγωγή:** ►*Η κάθε ομογένεια υποστηρίζει τα δίκαια της χώρας της.* **2. το σύνολο των Ελλήνων που ζουν μόνιμα σε χώρα του εξωτερικού:** ►*Η ελληνική ομογένεια είναι εγκατεστημένη και στις πέντε ηπείρους.*	**Συνών.:** ομοεθνία **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** ομογενής
όμοιος, -α, -ο *(Επίθετο, Ε4, έμψυχα και άψυχα)* (ό-μοι-ος) [αρχ. ὅμοιος < ὁμὸς]	**1. αυτός που έχει τα ίδια γνωρίσματα με άλλον:** ►*Στο πρόσωπο είναι όμοιος με τον παππού του.* **2. ισάξιος, ισοδύναμος, ισότιμος:** ►*Στο άλμα εις μήκος τρεις μαθητές της τάξης έχουν όμοιες επιδόσεις.*	**Αντίθ.:** ανόμοιος, διαφορετικός **(1)**, κατώτερος **(2)** **Συνών.:** ίδιος, παρόμοιος, παρεμφερής **(1)** **Σύνθ.:** ομοιοκαταληξία, ομοιομορφία, ομοιογενής, ανόμοιος, παρόμοιος **Οικογ. Λέξ.:** όμοια *(επίρρ.)*, μοιάζω, ομοιότητα, ομοίωμα **Προσδιοριζ.:** χαρακτήρας, φυσιογνωμία **(1)**
ομόνοια (η) *(Ουσιαστικό, Ο20)* (ο-μό-νοι-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* –) [αρχ. ὁμόνοια < ὁμόνους]	**ειρηνική και αρμονική συμβίωση με άλλους στο ίδιο περιβάλλον:** ►*Οι δυο λαοί ζουν με ομόνοια και συνεργασία.*	**Αντίθ.:** διχόνοια **Συνών.:** ομοψυχία **Οικογ. Λέξ.:** ομονοώ, μονοιάζω, μόνοιασμα **Προσδιορ.:** οικογενειακή, εθνική **Παροιμ.:** ►Η ομόνοια φτιάχνει σπίτι κι η διχόνοια το χαλάει
όμορφος, -η, -ο *(Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα)* (ό-μορ-φος) [μεσν. ἔμμορφος < αρχ. εὔμορφος < εὐ + μορφὴ]	**1. αυτός που είναι ωραίος, ελκυστικός:** ►*Η Λέσβος είναι ένα όμορφο νησί του Βορείου Αιγαίου.* **2. που προκαλεί ευχάριστα συναισθήματα:** ►*Τα παιδικά χρόνια συνδέονται*	**Σύνθ.:** ομορφάνθρωπος, ομορφόπαιδο, πεντάμορφος, πανέμορφος **Οικογ. Λέξ.:** όμορφα *(επίρρ.)*, ομορφιά, ομορφαίνω **Αντίθ.:** άσχημος **(1)**

	με όμορφες αναμνήσεις.	**Προσδιοριζ.:** νησί, πίνακας, χρόνια (τα), ζωή, μάτια (τα) **(1, 2)**
όνειρο (το) *(Ουσιαστικό, Ο34)* (ό-νει-ρο, *γεν.* -είρου, *πληθ.* -α, -είρατα) [αρχ. ὄνειρον]	**1. φανταστικά γεγονότα που βλέπουμε, όταν κοιμόμαστε:** ►*Είδα ένα παράξενο όνειρο και φοβήθηκα πολύ.* **2. έντονη επιθυμία, πόθος:** ►*Το όνειρό του ήταν να ταξιδέψει σε ολόκληρο τον κόσμο.* **3. καθετί ιδιαίτερα ωραίο:** ►*Η χθεσινή βραδιά με την πανσέληνο ήταν ένα όνειρο.*	**Συνών.:** ονειροπόλημα **(2)** **Σύνθ.:** ονειροπόλος, ονειροκρίτης, ονειροπαρμένος **Οικογ. Λέξ.:** ονειρεύομαι, ονειρικός **Προσδιορ.:** ανεξήγητο, εφιαλτικό, **(1)**, απραγματοποίητο **(2)**, ωραίο **(1, 2, 3)**
όνομα (το) *(Ουσιαστικό, Ο40)* (ό-νο-μα, *γεν.* -όματος, *πληθ.* -όματα) [αρχ. ὄνομα]	**1. το βαπτιστικό όνομα:** ►*Η νονά έδωσε στο παιδί μου το όνομα Βασίλης.* **2. *(γραμμ.)* κάθε λέξη που δηλώνει πρόσωπο, ζώο ή πράγμα (όνομα ουσιαστικό) ή τις ιδιότητές τους (όνομα επίθετο):** ►*Τα ονόματα, ουσιαστικά και επίθετα, είναι λέξεις που κλίνονται.*	**Σύνθ:** ονοματεπώνυμο, ονοματολογία **Οικογ. Λέξ:** ονομάζω, ονομασία, ονομαστός, ονομαστικός, ονοματίζω **Προσδιορ:** δοξασμένο, τιμημένο **(1)**, υποκοριστικό, μεγεθυντικό, προσηγορικό (= όχι τα κύρια) **(2)** **Φράσεις:** ►Για όνομα του Θεού (= για έντονη διαμαρτυρία) ►Όνομα και μη χωριό (= για πρόσωπα που δε θέλουμε να κατονομάσουμε) **Παροιμ.:** ►Κάλλιο να σου βγει το μάτι παρά το όνομα
οξυγόνο (το) *(Ουσιαστικό, Ο32)* (ο-ξυ-γό-νο) [λόγ. οξυγόνο < ὀξὺ + γόνος]	**1. άχρωμο και άοσμο αέριο που είναι βασικό συστατικό του ατμοσφαιρικού αέρα και του νερού:** ►*Το οξυγόνο είναι απαραίτητο για την ύπαρξη ζωής.* **2. *(μτφ.)* ο υγιεινός, ο καθαρός αέρας:** ►*Κάθε καλοκαίρι πηγαίνουμε στο χωριό, για να χορτάσουμε οξυγόνο.*	**Σύνθ.:** οξυγονοκόλληση, οξυγονοθεραπεία **Οικογ. Λέξ.:** οξυγονούχος, οξυγονώνω, οξυγόνωση

όπλο (το) *(Ουσιαστικό, Ο32)* (ό-πλο) [αρχ. ὅπλον]	**1. καθετί που χρησιμοποιούμε για άμυνα, επίθεση ή κυνήγι:** ►*Το ρόπαλο ήταν ένα από τα αρχαιότερα όπλα για την άμυνα του ανθρώπου.* **2. *(μτφ.)* οτιδήποτε χρησιμεύει για την επιτυχία κάποιου σκοπού:** ►*Ένα σημαντικό όπλο για την επιτυχία στις εξετάσεις είναι η συστηματική προετοιμασία.*	**Σύνθ:** οπλαρχηγός, οπλοφορία, άοπλος, πάνοπλος **Οικογ. Λέξ.:** οπλή, οπλίζω, οπλίτης, οπλισμός **Προσδιορ.:** βιολογικό, κυνηγετικό, πρωτόγονο, πυρηνικό **(1)** **Φράσεις:** ►Καταθέτω τα όπλα (= παραδίνομαι, συνθηκολογώ) ►Ρίχνω τα όπλα (= τρέπομαι σε φυγή)
όργανο (το) *(Ουσιαστικό, Ο34)* (όρ-γα-νο, *γεν.* -άνου, *πληθ.* -α) [αρχ. ὄργανον]	**1. εργαλείο που χρησιμοποιεί κάποιος, για να κάνει κάτι:** ►*Ο διαβήτης είναι ένα γεωμετρικό όργανο.* **2. κάθε μέρος του οργανισμού που επιτελεί μια ορισμένη λειτουργία:** ►*Το μάτι είναι το όργανο της όρασης.* **3. πρόσωπο που το χρησιμοποιούν οι άλλοι για δικό τους συμφέρον:** ►*Χωρίς να το καταλάβει, έγινε όργανο των αντιπάλων του.*	**Σύνθ.:** οργανοπαίχτης, ενόργανος, ανόργανος **Οικογ. Λέξ.:** οργανικός, οργανώνω, οργάνωση, οργανωτής **Προσδιορ.:** άβουλο, πειθήνιο **(3)**, μουσικό, γεωμετρικό **(1)**, ευαίσθητο **(1, 2)**
οργίζομαι *(Ρήμα, Ρ4)* (*ενεστ.* ορ-γί-ζο-μαι, *παθ. αόρ.* οργίστηκα, *παθ. μτχ.* οργισμένος) [αρχ. ὀργίζομαι]	***(αμτβ.)* βρίσκομαι σε κατάσταση μεγάλου θυμού ή αγανάκτησης:** ►*Οργίζομαι πάρα πολύ, όταν σκέφτομαι πως υπάρχουν άνθρωποι που βασανίζουν τα ζώα.*	**Συνών:** θυμώνω, εξοργίζομαι **Σύνθ.:** εξοργίζομαι **Οικογ. Λέξ.:** οργή, οργίλος **Φράσεις:** ►Οργισμένα νιάτα (= ασυμβίβαστοι νέοι)
ορεινός, -ή, -ό *(Επίθετο, Ε1, έμψυχα και άψυχα)* (ο-ρει-νός) [αρχ. ὀρεινὸς < ὄρος]	**1. αυτός που σχετίζεται με το βουνό:** ►*Πολλές περιοχές της Ελλάδας έχουν ορεινό κλίμα.* **2. τόπος που έχει πολλά βουνά:** ►*Η Ελλάδα είναι ορεινή χώρα.*	**Αντίθ.:** πεδινός, καμπίσιος **(2)** **Συνών.:** βουνίσιος, ορεσίβιος **(1)** **Σύνθ.:** ημιορεινός **Οικογ. Λέξ.:** όρος, ορεινά (τα) **Προσδιοριζ.:** όγκος, χωριό **(1, 2)**

ορθοπεδικός (ο) *(Ουσιαστικό,* Ο13*)* (ορ-θο-πε-δι-κός) [λόγ. < *γαλλ.* orthopédique]	**ο ειδικευμένος γιατρός που ασχολείται με τις παθήσεις του κινητικού συστήματος, δηλ. των οστών, των αρθρώσεων και των μυών:** ►*Ο ορθοπεδικός επισκέφτηκε το σχολείο, για να διαπιστώσει αν υπάρχουν μαθητές με σκολίωση (= πάθηση της σπονδυλικής στήλης).*	
ορίζοντας (ο) *(Ουσιαστικό,* Ο3*)* (ο-ρί-ζο-ντας) [λόγ. < *αρχ.* ὁρίζων]	**η νοητή γραμμή όπου ο ουρανός φαίνεται να ακουμπά τη γη ή τη θάλασσα:** ►*Ένα μεγάλο πλοίο φάνηκε μακριά στον ορίζοντα.*	**Οικογ. Λέξ.:** οριζόντιος, οριζοντιώνω **Προσδιορ.:** μακρινός, τεχνητός, στενός, ευρύς, νέος, υδροφόρος **Φράσεις:** ►Ανοίγω νέους ορίζοντες (= δημιουργώ καινούργιες προοπτικές) ►Κάτι φαίνεται στον ορίζοντα (= κάτι αρχίζει να γίνεται)
ορκωμοσία (η) *(Ουσιαστικό,* Ο19*)* (ορ-κω-μο-σί-α) [*αρχ.* ὁρκωμοσία < ὅρκος + ὄμνυμι]	**το να ορκίζεται κανείς ενώπιον επίσημης αρχής κατά την ανάληψη καθηκόντων, την ολοκλήρωση των σπουδών του κ.ά.:** ►*Η ορκωμοσία των βουλευτών γίνεται ενώπιον του Προέδρου της Δημοκρατίας.*	**Προσδιορ.:** επίσημη
ορμώ *(Ρήμα,* Ρ5*)* (*ενεστ.* ορ-μώ, *αόρ.* όρμησα) [*αρχ.* ὁρμῶ < ὁρμὴ]	**1. *(αμτβ.)* κινούμαι βιαστικά προς τα εμπρός:** ►*Οι φίλαθλοι όρμησαν στο γήπεδο, για να πανηγυρίσουν τη νίκη της ομάδας τους.* **2. *(μτβ.)* κάνω επίθεση:** ►*Ο εχθρός όρμησε εναντίον της φρουράς του κάστρου με όλες τις δυνάμεις που διέθετε.*	**Σύνθ.:** εξορμώ, εφορμώ **Οικογ. Λέξ.:** ορμή, ορμητήριο, ορμητικός, ορμητικότητα

όρος (ο) *(Ουσιαστικό, Ο14)* (ό-ρος) [λόγ. < αρχ. ὅρος] Προσοχή! όρος (το) = το βουνό ορός (ο) = διάλυμα που χρησιμοποιείται για θεραπευτικούς σκοπούς	**1. απαραίτητη προϋπόθεση, για να υπάρξει κάτι άλλο:** ►*Θα έρθω μαζί σου διακοπές, υπό τον όρο ότι θα πάμε σε κάποιο νησί.* **2. *(πληθ.)* παράγοντες που επηρεάζουν την εργασία, τη ζωή και τις δραστηριότητες κάποιου:** ►*Οι όροι εργασίας των ναυτικών έχουν βελτιωθεί σε σημαντικό βαθμό.* **3. η ονομασία ενός πράγματος ή μιας έννοιας στην επιστήμη ή την τέχνη:** ►*Η λέξη «οπτική» είναι όρος της Φυσικής.*	**Σύνθ.:** ορολογία **Προσδιορ.:** επιστημονικός, μουσικός, διεθνής, ασαφής **Φράσεις:** ►Όροι του κλάσματος (= ο αριθμητής και ο παρονομαστής) ►Μέσος όρος (= το ενδιάμεσο μεταξύ δύο ακραίων σημείων) ►Εφ' όρου ζωής (= για ολόκληρη τη ζωή) ►Άνευ όρων (= χωρίς περιορισμούς)
ουσία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (ου-σί-α) [αρχ. οὐσία < οὖσα < εἰμὶ]	**1. κάθε είδος ύλης, φυσικό σώμα:** ►*Στο γάλα υπάρχουν πολλές θρεπτικές ουσίες.* **2. το πιο σημαντικό στοιχείο, ό,τι είναι σπουδαιότερο και σοβαρότερο σ' ένα θέμα, μια υπόθεση κ.λπ.:** ►*Ο ανταποκριτής της εφημερίδας προσπάθησε να καταγράψει την ουσία των γεγονότων.*	**Συνών.:** νόημα, βάρος, σπουδαιότητα **(2)** **Σύνθ.:** απουσία, εξουσία, παρουσία, περιουσία **Οικογ. Λέξ.:** ουσιώδης, ουσιωδώς *(επίρρ.)*, ουσιαστικός, ουσιαστικό (το), ουσιαστικά *(επίρρ.)* **Προσδιορ.:** οργανική, ανόργανη, δηλητηριώδης, θρεπτική, τοξική, φαρμακευτική **(1)** **Φράσεις:** ►Ξοδεύω φαιά ουσία (= σκέφτομαι) ►Στην ουσία / κατ' ουσία (= στην πραγματικότητα)
οφείλω *(Ρήμα)* (*ενεστ.* ο-φεί-λω, *παρατ.* όφειλα) [αρχ. ὀφείλω]	**1. *(μτβ.)* χρωστώ:** ►*Αγόρασα σπίτι και οφείλω χρήματα στην Τράπεζα.* **2. *(μτβ.)* είμαι υποχρεωμένος, έχω καθήκον να κάνω κάτι:** ►*Οφείλω πολλά στους δασκάλους μου.*	**Συνών.:** χρωστώ **(1, 2)** **Οικογ. Λέξ.:** όφελος, οφειλή, οφειλέτης

όψη (η) *(Ουσιαστικό, Ο27)* (ό-ψη, *γεν.* -ης, -εως, *πληθ.* -εις) [λόγ. < αρχ. ὄψις < ὁρῶ (= βλέπω)]	**1. η εξωτερική εμφάνιση:** ►*Η μπροστινή όψη του κτιρίου είναι διακοσμημένη με μάρμαρο.* **2. η φυσιογνωμία, το πρόσωπο και η έκφραση ενός ατόμου:** ►*Από την όψη του φαινόταν ότι δεν ήταν καλά στην υγεία του.*	**Συνών.:** θωριά **(1, 2)** **Σύνθ.:** άποψη, κάτοψη, πρόσοψη, σύνοψη **Προσδιορ.:** ευχάριστη, θλιμμένη, ταλαιπωρημένη **(1, 2)** **Φράσεις:** ►Λαμβάνω / έχω υπόψη μου (= δεν ξεχνώ) ►Η άλλη όψη του νομίσματος (= η αντίθετη πλευρά ενός ζητήματος) ►Οι δυο όψεις του ίδιου νομίσματος (= για δυο πράγματα που είναι ίδια)

πάθος (το) *(Ουσιαστικό, Ο37)* (πά-θος, *γεν.* -ους, *πληθ.* -η) [αρχ. πάθος < πάσχω]	**1. βάσανα, μαρτύριο:** ►*Η Μ. Εβδομάδα είναι η Εβδομάδα των Παθών του Χριστού.* **2. έντονη επιθυμία για κάτι:** ►*Έχει μεγάλο πάθος με τη συλλογή παλιών αντικειμένων.*	**Σύνθ.:** παθολογία, παθολόγος, παθογόνος **Οικογ. Λέξ.:** πάσχω, πάθημα, παθητικός
παιδεύω *(Ρήμα, Ρ2)* (*ενεστ.* παι-δεύ-ω, *αόρ.* παίδεψα, *παθ. αόρ.* παιδεύτηκα, *παθ. μτχ.* παιδεμένος) [αρχ. παιδεύω (= εκπαιδεύω, μορφώνω, διαπαιδαγωγώ)]	***(μτβ.)* ταλαιπωρώ, καταπονώ κάποιον:** ►*Τον παίδεψε πολύ η λύση του προβλήματος των Μαθηματικών.*	**Συνών:** βασανίζω **Σύνθ.:** εκπαιδεύω, μετεκπαιδεύω **Οικογ. Λέξ.:** παίδεμα, παιδεμός, παιδεία, απαίδευτος
παίρνω *(Ρήμα)* (*ενεστ.* παίρ-νω, *αόρ.* πήρα, *παθ. αόρ.* πάρθηκα, *παθ. μτχ.* παρμένος) [μεσν. παίρνω < αρχ. επαίρω (= σηκώνω κάτι)] Προσοχή! παίρνω = πιάνω κάτι με το χέρι μου, κρατώ περνώ = διαβαίνω	**1. *(μτβ.)* πιάνω κάτι με το χέρι μου:** ►*Πήρε το βιβλίο και το έβαλε στην τσάντα του.* **2. *(μτβ.)* κλέβω, αρπάζω:** ►*Του πήραν το πορτοφόλι από την τσέπη.* **3. *(μτβ.)* αγοράζω:** ►*Πήραμε καινούργιο αυτοκίνητο.* **4. *(μτβ.)* χρησιμοποιώ μεταφορικό μέσο:** ►*Πήρε το τρένο και πήγε στη Θεσσαλονίκη.* **5. *(μτβ.)* κυριεύω:** ►*Οι εχθροί πήραν το κάστρο ύστερα από μεγάλη πολιορκία.*	**Σύνθ.:** αποπαίρνω, ξαναπαίρνω, συνεπαίρνω **Οικογ. Λέξ.:** πάρσιμο **Φράσεις:** ►Πήραν τα μυαλά του αέρα ►Το πήρε πολύ πάνω του (= υπερηφανεύεται) ►Παίρνω τα μέτρα μου (= προσέχω)

πανελλήνιος, -ια,-ιο (*Επίθετο*, *Ε4*, *άψυχα*) (πα-νελ-λή-νι-ος) [αρχ. *πανελλήνιος* < *πᾶν* + *Ἕλλην*]	**1. αυτός που ανήκει ή αναφέρεται σε όλους τους Έλληνες:** ►*Ξεκίνησαν οι πανελλήνιοι αγώνες στίβου.* **2. (*ουδ. το πανελλήνιο*): το σύνολο των Ελλήνων, όλη η Ελλάδα:** ►*Το ποιητικό έργο του Γιάννη Ρίτσου είναι γνωστό στο πανελλήνιο.*	**Σύνθ.:** πανελληνιονίκης **Οικογ. Λέξ.:** πανελλήνια, πανελληνίως (*επίρρ.*) **Προσδιοριζ.:** έρανος, αγώνες (οι), εκστρατεία, πένθος, διαγωνισμός, συνέδριο, ρεκόρ **(1)**
πανηγύρι (το) (*Ουσιαστικό, Ο36*) (πα-νη-γύ-ρι, *γεν.* -ού, *πληθ.* -α) [μεσν. *πανηγύριον* < *υποκορ. αρχ. πανήγυρις*]	**1. ομαδική γιορτή προς τιμή ενός αγίου:** ►*Στο πανηγύρι της Παναγίας της Τήνου μαζεύονται προσκυνητές από όλη την Ελλάδα.* **2. ομαδική διασκέδαση, γλέντι:** ►*Στην ονομαστική του εορτή έκανε μεγάλο πανηγύρι.*	**Σύνθ.:** εμποροπανήγυρη, ζωοπανήγυρη **Οικογ. Λέξ.:** πανηγυρίζω, πανηγυρισμός, πανηγυριώτης **Προσδιορ.:** ετήσιο, ξακουστό, πραγματικό, χαρούμενο **(1, 2)**
παράγω (*Ρήμα*) (*ενεστ.* πα-ρά-γω, *παρατ.* παρήγα, *αόρ.* παρήγαγα) [αρχ. *παράγω* < *παρὰ* + *ἄγω*]	**1. (*μτβ.*) γεννάω, βγάζω σε μεγάλη ποσότητα:** ►*Ο τόπος μας παράγει κυρίως οπωροκηπευτικά.* **2. (*αμτβ.*) (*μέσ.*) δημιουργώ, συγγράφω, συνθέτω:** ►*Τα τελευταία χρόνια έχει παραχθεί ένα σπουδαίο λογοτεχνικό έργο.*	**Σύνθ.:** αναπαράγω **Οικογ. Λέξ.:** παραγωγή, παραγωγός, παραγωγικός, παραγωγικότητα
παράδειγμα (το) (*Ουσιαστικό, Ο40*) [πα-ρά-δειγ-μα, *γεν.* -είγματος, *πληθ.* -είγματα] [αρχ. *παράδειγμα* < *παραδείκνυμι* (= δείχνω)]	**1. κάθε συγκεκριμένη περίπτωση που χρησιμοποιούμε για να γίνει κατανοητό κάτι που είναι γενικό και αφηρημένο:** ►*Χρησιμοποίησε ένα εύστοχο παράδειγμα, για να κάνει κατανοητά αυτά που έλεγε.* **2. κατάλληλο πρότυπο να το μιμηθούμε ή να το αποφύγουμε:** ►*Ο μεγαλύτερος αδερφός έδινε πάντοτε το καλό παράδειγμα στα μικρότερα αδέρφια του.*	**Οικογ. Λέξ.:** παραδειγματίζω, παραδειγματικός, παραδειγματικά (*επίρρ.*) **Προσδιορ.:** διδακτικό, λαμπρό, φωτεινό **(2)**, διαφωτιστικό, εύστοχο, ζωντανό, χαρακτηριστικό **(1, 2)** **Φράσεις:** ►Παράδειγμα προς αποφυγήν (= για κάτι που πρέπει να το αποφεύγουμε)

παραδέχομαι (*Ρήμα, Ρ3*) (*ενεστ.* πα-ρα-δέ-χο-μαι, *αόρ.* παραδέχτηκα, *παθ. μτχ.* παραδεγμένος) [*αρχ.* παραδέχομαι]	**1. (*μτβ.*) δέχομαι κάτι ως αληθινό ή σωστό, συμφωνώ, εγκρίνω:** ►*Παραδέχομαι ότι έκανα λάθος στην επιλογή μου.* **2. (*μτβ.*) κρίνω κάποιον άξιο:** ►*Τον παραδέχομαι για τις γνώσεις του στη Φυσική.*	**Αντίθ.:** αρνούμαι, απορρίπτω **(1)** **Συνών.:** αποδέχομαι, επιδοκιμάζω **(1)**, αναγνωρίζω **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** παραδεκτός, παραδοχή
παραδίδω και **παραδίνω** (*Ρήμα*) (*ενεστ.* πα-ρα-δί-δω, *αόρ.* παρέδωσα, *παθ. αόρ.* παραδόθηκα, *παθ. μτχ.* παραδομένος) [*μτγν.* παραδίδω < *αρχ.* παραδίδωμι]	**1. (*μτβ.*) δίνω κάτι σε κάποιον που του ανήκει:** ►*Ο ταχυδρόμος παρέδωσε το γράμμα στον παραλήπτη.* **2. (*μτβ.*) μεταβιβάζω αξίωμα ή υπηρεσία στον αντικαταστάτη μου:** ►*Πριν ο υπάλληλος αναλάβει τα νέα του καθήκοντα, παρέδωσε πρώτα στον αντικαταστάτη του.* **3. (*μτβ.*) διδάσκω:** ►*Ο δάσκαλος παραδίδει μαθηματικά στους μαθητές του σχεδόν καθημερινά.* **4. (*αμτβ.*) (*μέσ.*) αιχμαλωτίζομαι με τη θέλησή μου, υποκύπτω:** ►*Οι γυναίκες του Ζαλόγγου αρνήθηκαν να παραδοθούν και έπεσαν στο γκρεμό.*	**Αντίθ.:** παραλαμβάνω **(1)**, αντιστέκομαι **(4)** **Οικογ. Λέξ.:** παράδοση, παραδοσιακός, παραδοτέος
παραιτούμαι (*Ρήμα, Ρ7*) (*ενεστ.* πα-ραι-τού-μαι, *παθ. αόρ.* παραιτήθηκα, *παθ. μτχ.* παραιτημένος) [*αρχ.* παραιτοῦμαι (= ζητώ χάρη, ικετεύω)]	**1. (*μτβ.*) εγκαταλείπω με τη θέλησή μου κάποια θέση, αξίωμα ή δικαίωμα που έχω:** ►*Παραιτήθηκε από τη θέση του διευθυντή για οικογενειακούς λόγους.* **2. (*μτβ.*) παύω να ενδιαφέρομαι για κάτι:** ►*Δε θα παραιτηθούμε από τον αγώνα για καλύτερες συνθήκες εργασίας.*	**Οικογ. Λέξ.:** παραίτηση

παρακαλώ *(Ρήμα, Ρ6)* (*ενεστ.* πα-ρα-κα-λώ, *αόρ.* παρακάλεσα, *παθ. αόρ.* παρακλήθηκα, *παθ. μτχ.* παρακαλεσμένος) [*αρχ.* παρακαλῶ]	**1. (μτβ.) ζητώ ευγενικά από κάποιο να κάνει κάτι:** ►*Παρακάλεσε τον προϊστάμενό του να του δώσει άδεια.* **2. (μτβ.) κάνω δέηση στο Θεό:** ►*Παρακαλώ το Θεό να έχει καλά όλο τον κόσμο.*	**Συνών.:** προσεύχομαι **(2)** **Σύνθ.:** θερμοπαρακαλώ **Οικογ. Λέξ.:** παράκληση, παρακλητικός, παρακαλεστός
παραλαμβάνω και **παραλαβαίνω** *(Ρήμα)* (*ενεστ.* πα-ρα-λαμ-βά-νω, *αόρ.* παρέλαβα, *παθ. αόρ.* παραλήφθηκα) [*αρχ.* παραλαμβάνω]	***(μτβ.)* παίρνω κάτι που μου δίνει ή μου στέλνει κάποιος:** ►*Παρέλαβα το δέμα από το ταχυδρομείο.* ►*Η επιχείρηση παρέλαβε καινούργια εμπορεύματα.*	**Αντίθ.:** παραδίνω **Οικογ. Λέξ.:** παραλαβή, παραλήπτης
παράλληλος, -η, -ο *(Επίθετο, Ε2, άψυχα)* (πα-ράλ-λη-λος) [*αρχ.* παράλληλος]	**1. *(μαθημ.)* γραμμές ή επιφάνειες που όσο κι αν προεκταθούν δεν συναντιούνται:** ►*Δύο κάθετες ευθείες πάνω στην ίδια ευθεία γραμμή είναι παράλληλες μεταξύ τους.* **2. *(μτφ.)* αυτός που γίνεται συγχρόνως ή έχει παρόμοια χαρακτηριστικά με άλλον:** ►*Οι δύο φίλοι ακολούθησαν παράλληλους δρόμους στη ζωή.*	**Σύνθ.:** παραλληλόγραμμο, παραλληλεπίπεδο **Οικογ. Λέξ.:** παράλληλα *(επίρρ.)*, παραλλήλως *(επίρρ.)*, παραλληλία, παραλληλίζω, παραλληλισμός **Φράσεις:** ► Βίοι παράλληλοι (= για πρόσωπα που ζουν παρόμοιες καταστάσεις) **Προσδιοριζ.:** δράση, σύνδεση, επιδιώξεις **(2)**
παραμερίζω *(Ρήμα, Ρ4)* (*ενεστ.* πα-ρα-με-ρίζω, *αόρ.* παραμέρισα, *παθ. αόρ.* παραμερίστηκα, *παθ. μτχ.* παραμερισμένος) [*μεσν.* παραμερίζω < παράμερος]	**1. *(μτβ.)* βάζω κάτι ή κάποιον στην άκρη:** ►*Παραμέρισα με τα χέρια μου τις πέτρες, για να περάσει το αυτοκίνητο.* **2. *(μτβ.) (μτφ.)* βγάζω κάποιον ή κάτι από τη μέση, για να πετύχω ένα σκοπό:** ►*Τον παραμέρισαν με την ψήφο τους και στη θέση του εκλέχτηκε κάποιος άλλος.*	**Συνών.:** τραβιέμαι **(3)** **Οικογ. Λέξ.:** παραμερισμός, παραμέρισμα

	3. ***(αμτβ.)*** **πηγαίνω στην άκρη με τη θέλησή μου, κάνω τόπο:** ►*Παραμερίσαμε όλοι, για να περάσει το ασθενοφόρο.*	
παραμονή (η) *(Ουσιαστικό, Ο24)* (πα-ρα-μο-νή, *γεν.* -ής, *πληθ.* -) [μτγν. παραμονὴ < παραμένω]	**1. το να μένει κάποιος σε έναν τόπο για μικρό ή μεγάλο διάστημα, διαμονή:** ►*Κατά την παραμονή του στο Ηράκλειο επισκέφτηκε όλους τους αρχαιολογικούς χώρους.* **2. η προηγούμενη ημέρα σημαντικού γεγονότος ή γιορτής:** ►*Την παραμονή των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς τα καταστήματα παιχνιδιών έχουν μεγάλη κίνηση.*	**Οικογ. Λέξ.:** παραμονεύω
παραμύθι (το) *(Ουσιαστικό, Ο36)* (πα-ρα-μύ-θι, *γεν.* -ιού, *πληθ.* -ια) [αρχ. παραμύθιον (= παρηγοριά, ανακούφιση)]	**1. φανταστική διήγηση μαγικών και εξωπραγματικών γεγονότων:** ►*Τα λαϊκά παραμύθια ξεκινούν συχνά με τη φράση «Κόκκινη κλωστή δεμένη».* **2.** ***(μτφ.)*** **μεγάλο ψέμα:** ►*Κανείς δεν πίστευε τα παραμύθια που μας έλεγε.*	**Συνών:** μύθος **(1)**, ψευτιά **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** παραμυθάς, παραμυθένιος, παραμυθία, παραμυθιάζω **Προσδιορ.:** ανατολίτικο, διασκεδαστικό, εύθυμο, ηθικοπλαστικό, λαϊκό, παιδικό **(1)** **Φράσεις:** ►Παραμύθια της Χαλιμάς (= μεγάλα ψέματα)
παράξενος, -η, -ο *(Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα)* (πα-ρά-ξε-νος) [ελνστ. παράξενος < παρὰ + ξένος]	**1.** ***(για πράγματα)*** **κάτι που προκαλεί την προσοχή, επειδή είναι ασυνήθιστο και ανεξήγητο:** ►*Ήταν ένα παράξενο μηχάνημα που σφύριζε συνέχεια.* **2.** ***(για πρόσωπα)*** **ιδιότροπος, ιδιόρρυθμος στο χαρακτήρα και τη συμπεριφορά:** ►*Είναι παράξενος άνθρωπος και γκρινιάζει συνέχεια.*	**Αντίθ.:** συνηθισμένος, κανονικός **(1)** **Συνών.:** περίεργος **(1, 2)**, δύστροπος **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** παράξενα *(επίρρ.)*, παραξενιά, παραξενεύω **Προσδιοριζ.:** άνθρωπος **(2)**, συνήθειες, ντύσιμο **(1)**

παρασέρνω και **παρασύρω** *(Ρήμα)* (*ενεστ.* πα-ρα-σέρ-νω, *αόρ.* παρέσυρα και παράσυρα, *παθ. αόρ.* παρασύρθηκα, *παθ. μτχ.* παρασυρμένος) [*αρχ.* παρασύρω]	**1. (*μτβ.*) παίρνω μαζί μου ή τραβώ με δύναμη κάποιον ή κάτι:** ►*Το πλημμυρισμένο ποτάμι παρέσυρε ό,τι συνάντησε μπροστά του.* **2. (*μτβ.*) (*μτφ.*) βγάζω κάποιον από το σωστό δρόμο:** ►*Τον παρέσυραν οι κακές παρέες.*	**Συνών.:** συμπαρασύρω **(1)**, ξελογιάζω **(2)** **Σύνθ.:** συμπαρασύρω
παρατηρώ *(Ρήμα, Ρ6)* (*ενεστ.* πα-ρα-τη-ρώ, *αόρ.* παρατήρησα, *παθ. αόρ.* παρατηρήθηκα, *παθ. μτχ.* παρατηρημένος) [*αρχ.* παρατηρῶ]	**1. (*μτβ.*) παρακολουθώ κάποιον ή κάτι με προσοχή, εξετάζω:** ►*Παρατηρούσε τις κινήσεις των πλανητών με το τηλεσκόπιο.* **2. (*μτβ.*) αντιλαμβάνομαι, βλέπω, διαπιστώνω, διακρίνω:** ►*Παρατήρησα μια σημαντική αλλαγή στη συμπεριφορά σου.* **3. (*αμτβ.*) (*γ΄ πρόσ.*) γίνεται αντιληπτό, διαπιστώνεται:** ►*Παρατηρείται διαφοροποίηση των καιρικών φαινομένων.* **4. (*μτβ.*) επικρίνω κάποιον, ελέγχω:** ►*Τον παρατήρησε για την άσχημη συμπεριφορά του.*	**Συνών:** κοιτάζω **(1)**, σημειώνεται **(3)**, κατακρίνω **(4)** **Οικογ. Λέξ.:** παρατήρηση, παρατηρητής, παρατηρητήριο, παρατηρητικότητα
παρελθόν (το) *(Ουσιαστικό, Ο44)* (πα-ρελ-θόν, *γεν.* -όντος, *πληθ.* -) [*αρχ.* παρελθὸν < παρέρχομαι]	**1. ο χρόνος, το χρονικό διάστημα που πέρασε:** ►*Οι ιστορικοί μελετούν το παρελθόν.* **2. τα γεγονότα που συνέβησαν σε περασμένους καιρούς:** ►*Η Ελλάδα έχει ένδοξο παρελθόν.*	**Αντίθ.:** παρόν, μέλλον **(1)** **Συνών.:** τα παλιά **(1)** **Σύνθ.:** παρελθοντολογία **Οικογ. Λέξ.:** παρελθοντικός **Προσδιορ.:** αλησμόνητο, θρυλικό, ιστορικό **(2)**
παρηγορώ *(Ρήμα, Ρ6)* (*ενεστ.* πα-ρη-γο-ρώ, *αόρ.* παρηγόρησα, *παθ. αόρ.* παρηγορήθηκα, *παθ. μτχ.* παρηγορημένος) [*αρχ.* παρηγορῶ < παρήγορος]	(***μτβ.***) **προσπαθώ να ανακουφίσω κάποιον που είναι λυπημένος με κατάλληλα λόγια ή πράξεις:** ►*Οι φίλοι του προσπαθούσαν να τον παρηγορήσουν για το ατύχημα που είχε.*	**Συνών.:** καταπραΰνω **Οικογ. Λέξ.:** παρήγορος, παρηγοριά, παρηγορητής, παρηγορητικός

παροιμία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (πα-ροι-μί-α) [αρχ. παροιμία < παρὰ + οἰμία < οἴμη (= άσμα, ποίημα)]	**σύντομη λαϊκή φράση που εκφράζει μια γενικότερη αλήθεια:** ►*Στην παροιμία «Το μήλο κάτω απ' τη μηλιά θα πέσει» τονίζεται πως το παιδί ακολουθεί το δρόμο των γονιών του.*	**Σύνθ.:** παροιμιογράφος **Οικογ. Λέξ.:** παροιμιακός, παροιμιώδης **Προσδιορ.:** αλληγορική, λαϊκή, σοφή
παρομοίωση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (πα-ρο-μοί-ω-ση, *γεν.* -ης, -ώσεως, *πληθ.* -ώσεις) [αρχ. παρομοίωσις < παρομοιῶ]	**Σχήμα λόγου όπου ο ομιλητής ή ο συγγραφέας συγκρίνει κάτι με κάτι άλλο, χρησιμοποιώντας συνήθως το σαν:** ► *Την παρομοίωση «Περπατάει αργά σαν τη χελώνα» τη χρησιμοποιούμε για να τονίσουμε τη βραδυπορία κάποιου.*	**Οικογ. Λέξ.:** παρομοιάζω
παρόν (το) *(Ουσιαστικό, Ο44)* (πα-ρόν, *γεν.* -όντος, *πληθ.* -) [αρχ. παρὸν < πάρειμι]	**η στιγμή που λέμε ή κάνουμε κάτι, η τωρινή εποχή που ζούμε:** ►*Ζει το παρόν, κάνοντας σχέδια για το μέλλον.*	**Οικογ. Λέξ.:** παροντικός, παρουσία **Προσδιορ.:** λαμπρό **Φράσεις:** ►Προς το παρόν, ►Επί του παρόντος (= για την ώρα, προσωρινά)
παρουσιάζω *(Ρήμα, Ρ4)* (*ενεστ.* πα-ρου-σι-ά-ζω, *αόρ.* παρουσίασα, *παθ. αόρ.* παρουσιάστηκα, *παθ. μτχ.* παρουσιασμένος) [μτγν. παρουσιάζομαι (= είμαι παρών)]	**1.** ***(μτβ.)*** **δείχνω, εμφανίζω κάτι σε κάποιον:** ►*Ο ζωγράφος θα παρουσιάσει τη νέα δουλειά του στην Εθνική Πινακοθήκη.* **2.** ***(μτβ.)*** **συστήνω, γνωρίζω κάποιον σε άλλους:** ►*Ο δάσκαλος της τάξης παρουσίασε τον καινούργιο μαθητή στους συμμαθητές του.* **3.** ***(αμτβ.) (μέσ.)*** **εμφανίζομαι, φαίνομαι:** ►*Παρουσιάστηκε επιδημία γρίπης σε πολλές χώρες.*	**Οικογ. Λέξ.:** παρουσία, παρουσίαση, παρουσιάσιμος, παρουσιαστής, παρουσιαστικό (το)
πατρίδα (η) *(Ουσιαστικό, Ο21)* (πα-τρί-δα) [αρχ. πατρὶς < πάτριος < πατὴρ]	**1. η χώρα στην οποία γεννήθηκε κάποιος ή από την οποία κατάγονται οι γονείς του:** ►*Εργάζεται στη Γερμανία, αλλά πατρίδα του είναι η Ελλάδα.*	**Σύνθ.:** πατριδογνωσία, πατριδολατρία, φιλοπατρία **Οικογ. Λέξ.:** πατέρας **Προσδιορ.:** ένδοξη, ιδιαίτερη λατρευτή, αλησμόνητη, ποθητή **(1, 2)**

	2. το χωριό, η πόλη, όπου γεννήθηκε κάποιος, η γενέτειρα: ►*Η πατρίδα του Αριστοτέλη Βαλαωρίτη είναι η Λευκάδα.*	
παύω (*Ρήμα, Ρ2*) (*ενεστ.* παύ-ω, *αόρ.* έπαυσα, *παθ. αόρ.* παύτηκα, *παθ. μτχ.* πα(υ)μένος) [*αρχ.* παύω]	**1. (*μτβ.*) διακόπτω, σταματώ κάτι που κάνω:** ►*Από εφέτος έπαψε να εργάζεται τη νύχτα.* **2. (*μτβ.*) απολύω, διώχνω κάποιον από τη θέση του:** ►*Τον έπαψαν προσωρινά από τη δουλειά του.* **3. (*αμτβ.*) σταματώ να μιλώ ή να θορυβώ, ησυχάζω:** ►*Πάψτε, σας παρακαλώ, γιατί έχω διάβασμα.*	**Συνών.:** σωπαίνω **(3)** **Σύνθ.:** αναπαύομαι **Οικογ. Λέξ.:** παύση, παύλα
παχύς, -ιά, -ύ (*Επίθετο, Ε6, έμψυχα και άψυχα*) (πα-χύς, *γεν.* -ιού, -ιάς, -ιού, *πληθ.* -ιοί, -ιές, -ιά) [*αρχ.* παχὺς]	**1. που είναι χοντρός και ογκώδης:** ►*Έβαλε ένα παχύ στρώμα στο κρεβάτι του παιδιού.* **2. αυτός που έχει πολύ λίπος ή μεγάλο βάρος, παχύσαρκος:** ►*Παλιότερα ήταν παχύς, αλλά τώρα αδυνάτισε αρκετά.* **3. (*για υγρά*) αυτός που είναι πυκνός, που ρέει δύσκολα, πηχτός:** ► *Φτιάχνει κάθε χρόνο ένα παχύ θυμαρίσιο μέλι.*	**Αντίθ.:** λεπτός **(1, 2)**, αδύνατος, λιπόσαρκος **(2)**, αραιός **(3)** **Σύνθ.:** παχύρρευστος, παχύδερμος, παχύσαρκος **Οικογ. Λέξ.:** πάχος, παχαίνω, παχουλός, πάχυνση, παχυντικός **Φράσεις:** ►Παχιά λόγια / υποσχέσεις (= λόγια χωρίς αντίκρισμα)
πεδιάδα (η) (*Ουσιαστικό, Ο21*) (πε-διά-δα) [*αρχ.* πεδιὰς < πεδίον]	**ομαλή και επίπεδη έκταση γης, κάμπος:** ►*Την πεδιάδα της Θεσσαλίας τη διασχίζει ο Πηνειός ποταμός.*	**Οικογ. Λέξ.:** πεδίο, πεδινός **Προσδιορ.:** εύφορη, γόνιμη, κατάφυτη, άδεντρη
πείθω (*Ρήμα, Ρ4*) (*ενεστ.* πεί-θω, *αόρ.* έπεισα, *παθ. αόρ.* πείστηκα, *παθ. μτχ.* πεισμένος, πεπεισμένος) [*αρχ.* πείθω]	**(*μτβ.*) κάνω κάποιον να συμφωνήσει μαζί μου με επιχειρήματα ή υποσχέσεις:** ►*Τον έπεισαν να υπογράψει το συμβόλαιο.* ►*Τον έπεισαν ποιο ήταν το συμφέρον του.* ►*Τον έπεισαν ότι δε γινόταν διαφορετικά.*	**Συνών:** αναγκάζω, εξαναγκάζω **Σύνθ.:** πειθαναγκάζω **Οικογ. Λέξ.:** πειθήνιος **Φράσεις:** ► Ἀνάγκᾳ καὶ θεοὶ πείθονται (= όλοι υποχωρούν, όταν δεν υπάρχει άλλη λύση)

πείραμα (το) *(Ουσιαστικό, Ο40)* (πεί-ρα-μα, *γεν.* -άματος, *πληθ.* -άματα, *γεν.* -αμάτων) [μεσν. πείραμα < αρχ. πειρῶμαι]	**1. το να αναπαράγει κανείς διάφορα φαινόμενα με τεχνητό τρόπο, για να μελετήσει τις αιτίες που τα προκαλούν:** ►*Οι μαθητές στο εργαστήριο του σχολείου έκαναν το πείραμα της άνωσης των υγρών.* **2. δοκιμή, απόπειρα:** ►*Το πείραμα να ανοίξει ένα δεύτερο κατάστημα είχε επιτυχία.*	**Συνών.:** πειραματισμός **(1, 2)** **Οικογ. Λέξ.:** πειραματίζομαι, πειραματικός
πέλαγος (το) *(Ουσιαστικό, Ο38)* (πέ-λα-γος, *γεν.* -άγους, *πληθ.* -άγη, *γεν.* -άγων) [αρχ. πέλαγος]	**ανοιχτή θάλασσα μικρότερη από τον ωκεανό:** ►*Οι ψαρόβαρκες ανοίχτηκαν στο Ικάριο πέλαγος.*	**Σύνθ.:** αρχιπέλαγος **Οικογ. Λέξ.:** πελαγώνω, πελαγίσιος **Προσδιορ.:** γαληνεμένο, φουρτουνιασμένο
περιβάλλον (το) *(Ουσιαστικό, Ο45)* (πε-ρι-βάλ-λον, *γεν.* -ντος, *πληθ.* -ντα) [*ουσιαστ. επίθ.* περιβάλλον < περιβάλλω]	**το σύνολο των φυσικών, οικογενειακών και κοινωνικών συνθηκών μέσα στις οποίες κάποιος γεννιέται, ζει και αναπτύσσεται:** ►*Στο σχολείο μας έχουμε ένα ευχάριστο και δημιουργικό περιβάλλον.*	**Συνών:** περίγυρος **Σύνθ.:** περιβαλλοντολόγος **Οικογ. Λέξ.:** περιβάλλω, περιβαλλοντικός **Προσδιορ.:** υγιεινό, κοινωνικό, οικονομικό, πολιτιστικό, εργασιακό, γλωσσικό, οικογενειακό
περιέργεια (η) *(Ουσιαστικό, Ο20)* (πε-ρι-έρ-γει-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* -) [αρχ. περιεργία < περίεργος]	**ζωηρή επιθυμία για να μάθει ή να ιδεί κάποιος κάτι:** ►*Η περιέργεια οδήγησε τον άνθρωπο σε νέες ανακαλύψεις.*	**Οικογ. Λέξ.:** περίεργος, περιεργάζομαι **Προσδιορ.:** επιστημονική, έμφυτη, ακατανίκητη, ενοχλητική
περίληψη (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (πε-ρί-λη-ψη, *γεν.* -ης, -ήψεως, *πληθ.* -ήψεις, *γεν.* -ήψεων) [αρχ. περίληψις < περιλαμβάνω]	**η απόδοση με λίγα λόγια του περιεχομένου ενός γραπτού ή προφορικού κειμένου:** ►*Οι μαθητές έγραψαν την περίληψη από το μάθημα της Ιστορίας.*	**Οικογ. Λέξ.:** περιλαμβάνω, περιληπτικός **Προσδιορ.:** εκτενής, προφορική, ολιγόλογη, λακωνική
περιμένω *(Ρήμα)* (*ενεστ.* πε-ρι-μέ-νω, *παρατ.* περίμενα) [αρχ. περιμένω]	**1.** *(μτβ.)* **μένω στο ίδιο σημείο μέχρι να έρθει κάποιος ή να συμβεί κάτι αναμενόμενο:** ►*Περιμένω το λεωφορείο, για να πάω στη*	**Φράσεις:** ►Απ' αυτόν όλα να τα περιμένεις! (= είναι ικανός για όλα)

	δουλειά μου. **2. (*μτβ.*) έχω προσδοκία, ελπίζω:** ►*Μην περιμένετε να αλλάξω γνώμη!* **3. (*μτβ.*) είμαι σε αναμονή:** ►*Περίμεναν να κοπάσει η καταιγίδα κι έπειτα να φύγουν.*	
περιποιούμαι (*Ρήμα, Ρ7*) (*ενεστ.* πε-ρι-ποι-ού-μαι, *παθ. αόρ.* περιποιήθηκα, *παθ. μτχ.* περιποιημένος) [*αρχ.* περιποιοῦμαι]	**1. (*μτβ.*) προσφέρω σε κάποιον εξυπηρέτηση και βοήθεια, φροντίζω:** ►*Φιλοξένησε και περιποιήθηκε τους φίλους του κατά τον καλύτερο τρόπο.* **2. (*μτβ.*) (*μτφ.*) τιμωρώ κάποιον, κακομεταχειρίζομαι:** ►*Μη στενοχωριέσαι καθόλου, γιατί θα τον περιποιηθώ εγώ γι' αυτό που έκανε.*	**Αντίθ.:** παραμελώ **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** περιποίηση, περιποιητικός
περιττός, -ή, -ό (*Επίθετο, Ε1, άψυχα*) (πε-ριτ-τός) [*αρχ.* περιττὸς]	**1. που πλεονάζει, που δε χρησιμεύει σε κάτι:** ►*Κάνει περιττά έξοδα για ψώνια.* **2. (*μαθημ.*) κάθε αριθμός που δε διαιρείται ακριβώς με το δύο, μονός:** ►*Περιττοί αριθμοί είναι όσοι τελειώνουν σε 1, 3, 5, 7 και 9.*	**Αντίθ.:** αναγκαίος, απαραίτητος **(1)**, άρτιος **(2)** **Προσδιοριζ.:** έξοδα, λόγια, κιλά **(1)**
περιφέρεια (η) (*Ουσιαστικό, Ο20*) (πε-ρι-φέ-ρει-α) [*λόγ.* < *αρχ.* περιφέρεια < περιφερὴς < περιφέρω]	**1. (*γεωμ.*) η κλειστή καμπύλη γραμμή που περιβάλλει τον κύκλο και όλα τα σημεία της απέχουν εξίσου από το κέντρο του:** ►*Το μήκος της περιφέρειας του κύκλου είναι ίσον με 2 πρ, όπου ρ είναι η ακτίνα του και π το 3,14.* **2. εδαφική περιοχή στην οποία ασκεί την εξουσία κάποια αρχή:** ►*Η Ελλάδα χωρίζεται σε διοικητικές περιφέρειες.*	**Συνών:** περίγραμμα, περίμετρος **(1)** **Σύνθ.:** περιφερειάρχης **Οικογ. Λέξ.:** περιφέρω, περιφερειακός, περιφερικός **Προσδιορ.:** εκλογική, διοικητική, εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, δικαστική, στρατιωτική, ευρεία, στενή **(1)**

περνώ *(Ρήμα, Ρ5)* *(ενεστ.* περ-νώ *αόρ.* πέρασα, *παθ. αόρ.* περάστηκα, *παθ. μτχ.* περασμένος) [μεσν. περνῶ < αρχ. περῶ]	**1.** *(μτβ.)* **διασχίζω:** ►*Πέρασε τον κάθετο δρόμο και στη συνέχεια έστριψε αριστερά.* **2.** *(μτβ.)* **ξεπερνώ, υπερτερώ:** ►*Πέρασε όλους τους συμμαθητές του στο ύψος.* **3.** *(αμτβ.)* **ζω:** ►*Περνάω καλά αυτή την εποχή.* **4.** *(αμτβ.)* **διέρχομαι:** ►*Ο νέος δρόμος περνάει έξω από την πόλη.* **5.** *(αμτβ.)* **φτάνω στο τέλος:** ►*Πέρασαν και οι γιορτές του Πάσχα.* **6.** *(αμτβ.)* **γίνομαι αποδεκτός, επικρατώ:** ►*Το νομοσχέδιο πέρασε από τη Βουλή.*	**Σύνθ:** περνοδιαβαίνω, διαπερνώ, ξεπερνώ, προσπερνώ **Οικογ. Λέξ.:** πέραση, πέρασμα, περαστικός **Φράσεις:** ►Δε θα περάσει έτσι αυτό! (= για κάτι που θα έχει συνέπειες) ►Περνάει ακόμα η μπογιά του (= έχει ακόμα ικανότητες, προσόντα) ►Περνάω το δικό μου (= πετυχαίνω αυτό που θέλω) ►Περνάει απ' το χέρι μου (= από εμένα εξαρτάται)
πίεση (η) *(Ουσιαστικό, Ο27)* (πί-ε-ση, *γεν.* -ης, *πληθ.* -έσεις, *γεν.* -έσεων) [αρχ. πίεσις < πιέζω]	**1. η δύναμη που ασκείται σε μια επιφάνεια ή σ' ένα αντικείμενο:** ►*Το φράγμα έσπασε από την πίεση του νερού.* **2.** *(μτφ.)* **ο εξαναγκασμός κάποιου να κάνει ή να δεχτεί κάτι:** ►*Μετά από μεγάλη πίεση στις αρχές αποκτήσαμε κάδους ανακύκλωσης στο σχολείο.*	**Σύνθ.:** καταπίεση, συμπίεση **Οικογ. Λέξ.:** πιέζω **Προσδιορ.:** αρτηριακή, ατμοσφαιρική, υδροδυναμική **(1)**, ασφυκτική **(2)**
πιθανός, -ή, -ό *(Επίθετο, Ε1, άψυχα)* (πι-θα-νός) [λόγ. < αρχ. πιθανὸς (= πειστικός)]	**που μπορεί να γίνει ή να μη γίνει, ενδεχόμενος:** ►*Είναι πιθανή μια αύξηση της θερμοκρασίας κατά τις επόμενες ημέρες.*	**Αντίθ.:** απίθανος **Σύνθ.:** απίθανος **Οικογ. Λέξ.:** πιθανώς, πιθανά *(επίρρ.)*, πιθανότητα **Προσδιοριζ.:** εξέλιξη, ερμηνεία, λύση
πιστεύω *(Ρήμα, Ρ2)* *(ενεστ.* πι-στεύ-ω, *αόρ.* πίστεψα, *παθ. αόρ.* πιστεύτηκα) [αρχ. πιστεύω < πίστις]	**1.** *(μτβ.)* **έχω εμπιστοσύνη, βασίζομαι σε κάποιον ή κάτι:** ►*Πιστεύω στην ειλικρίνεια του φίλου μου.* **2.** *(μτβ.)* **παραδέχομαι κάτι ως πραγματικό, αληθινό:** ►*Όταν είδα τα δώρα που μου έφεραν, δεν πίστευα στα μάτια μου.*	**Σύνθ.:** εμπιστεύομαι, πολυπιστεύω **Οικογ. Λέξ.:** πίστη, πιστευτός

πλανήτης (ο) *(Ουσιαστικό, Ο5)* (πλα-νή-της, *γεν.* -η, *πληθ.* -ες, *γεν.* -ών) [αρχ. πλάνης < πλανῶμαι]	**ετερόφωτο ουράνιο σώμα που περιστρέφεται γύρω από τον ήλιο:** ►*Οι πλανήτες του ηλιακού μας συστήματος είναι εννέα.*	**Σύνθ.:** πλανητάρχης **Οικογ. Λέξ.:** πλανητικός, πλανητάριο
πλάση (η) *(Ουσιαστικό, Ο27)* (πλά-ση, *γεν.* –ης, -εως, *πληθ.* -εις) [αρχ. πλάσις < πλάσσω]	**το σύνολο των δημιουργημάτων του Θεού, το σύμπαν, η οικουμένη:** ►*Την άνοιξη χαίρεται όλη η πλάση.*	**Συνών:** κτίση, κόσμος, φύση **Σύνθ.:** διάπλαση, ανάπλαση, μετάπλαση **Οικογ. Λέξ.:** πλάθω, πλάσμα, πλάστης, πλάσιμο
πλειοψηφία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (πλει-ο-ψη-φί-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* -ες, *γεν.* -ών) [μτγν. πλειοψηφία < πλείων + ψῆφος]	**το μεγαλύτερο μέρος των ψήφων ή των ψηφοφόρων:** ►*Η απόφαση πάρθηκε με πλειοψηφία του κοινοβουλίου και όχι με ομοφωνία.*	**Αντίθ.:** μειοψηφία **Οικογ. Λέξ.:** πλειοψηφώ, πλειοψηφικός **Φράσεις:** ►Απόλυτη πλειοψηφία (= περισσότερες από τις μισές στο σύνολο των ψήφων) ►Σχετική πλειοψηφία (= μεγαλύτερος αριθμός ψήφων από τους άλλους υποψηφίους, χωρίς να φτάνει τις μισές συν μία ψήφο)
πληγώνω *(Ρήμα, Ρ1)* (*ενεστ.* πλη-γώ-νω, *αόρ.* πλήγωσα, *παθ. αόρ.* πληγώθηκα, *παθ. μτχ.* πληγωμένος) [μτγν. πληγώνω < πληγὴ < πλήττω (= κτυπώ)]	**1.** ***(μτβ.)*** **τραυματίζω κάποιον:** ►*Πλήγωσε τον αντίπαλό του στο χέρι.* **2.** ***(μτβ.) (μτφ.)*** **με τα λόγια ή τις πράξεις μου προκαλώ σε κάποιον μεγάλη στενοχώρια, πικραίνω:** ►*Τον πλήγωσαν τα λόγια του φίλου του.*	**Συνών.:** λαβώνω **(1)**, στενοχωρώ **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** πληγή, πλήγωμα
πλήθος (το) *(Ουσιαστικό, Ο37)* (πλή-θος, *γεν.* -ους, *πληθ.* -η) [αρχ. πλῆθος]	**1. μεγάλος αριθμός από πρόσωπα, ζώα ή πράγματα:** ►*Το βιβλίο που διαβάζεις περιέχει ένα πλήθος πληροφοριών για την αρχαία Αθήνα.* **2.** ***(με άρθρο)*** **πολύς κόσμος, πολλοί άνθρωποι συγκεντρωμένοι:** ►*Το συγκεντρωμένο πλήθος χειροκροτούσε με πάθος όλους τους ομιλητές.*	**Σύνθ.:** πολυπληθής **Οικογ. Λέξ.:** πληθαίνω, πληθυντικός, πληθυσμός, πληθυσμιακός, πληθώρα, πληθωρικός, πληθωρισμός **Προσδιορ.:** αγανακτισμένο, αγριεμένο, ανώνυμο, ενθουσιασμένο, επαναστατημένο, πειθαρχημένο, τεράστιο **(1, 2)**

πλημμυρίζω *(Ρήμα, Ρ4)* (*ενεστ.* πλημ-μυ-ρί-ζω, *αόρ.* πλημμύρι-σα, *παθ. μτχ.* πλημ-μυρισμένος) [ελνστ. πλημμυρί-ζω < αρχ. πλημμυ-ρῶ]	**1.** ***(μτβ.)*** **ξεχειλίζω και καλύπτω μεγάλη έκταση με νερό:** ►*Ο ποταμός πλημμύρισε τα χωράφια και κατέστρεψε τα σιτηρά.* **2.** ***(μτβ.) (μτφ.)*** **γεμίζω από κάτι:** ►*Στην παρέλαση που έγινε η πλατεία πλημμύρισε από κόσμο.*	**Συνών.:** κατακλύζω **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** πλημμύρα, πλημμύρισμα
πληροφορία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (πλη-ρο-φο-ρί-α) [μτγν. πληροφορία < πληροφορῶ]	**γνώση, είδηση που έχουμε για ζώο, πράγμα ή γεγονός:** ►*Οι πληροφορίες που βρήκα για την Αφρική προέρχονται από βιβλία της σχολικής βιβλιοθήκης.*	**Σύνθ.:** πληροφοριοδότης **Οικογ. Λέξ.:** πληροφορώ, πληροφόρηση, πληροφορική **Προσδιορ.:** εμπιστευτική, αξιόπιστη, ανεπιβεβαίωτη
πληρώνω *(Ρήμα, Ρ1)* (*ενεστ.* πλη-ρώ-νω, *αόρ.* πλήρωσα, *παθ. αόρ.* πληρώθηκα, *παθ. μτχ.* πληρωμένος) [μεσν. πληρώνω < αρχ. πληρῶ (= γεμίζω)]	**1.** ***(μτβ.)*** **δίνω, καταβάλλω χρήματα (για αγορά, παροχή υπηρεσίας, αμοιβή, εξόφληση χρέους) :** ►*Μην ξεχάσεις να πληρώσεις το λογαριασμό του τηλεφώνου.* **2.** ***(μτβ.)*** **υφίσταμαι τις αρνητικές συνέπειες των πράξεων ή των λαθών μου, τιμωρούμαι:** ►*Πλήρωσε ακριβά το πάθος του για τα χαρτιά.* **3.** ***(μτβ.)*** **δωροδοκώ, εξαγοράζω κάποιον:** ►*Πλήρωσαν το διαιτητή, για να τους βοηθήσει στον αγώνα.*	**Αντίθ.:** εισπράττω **(1)** **Σύνθ.:** εκπληρώνω, συμπληρώνω, προπληρώνω, αναπληρώνω, αποπληρώνω, ξεπληρώνω **Οικογ. Λέξ.:** πληρωμή, πληρωτής, πληρωτέος, πλήρωση **Φράσεις:** ►Πληρώνω με το ίδιο νόμισμα (= ανταποδίδω σε κάποιον κάτι) ►Πληρώνω τη νύφη (= ζημιώνομαι από τα λάθη άλλων) ►Όλα εδώ πληρώνονται (= στο τέλος δε μένει κανείς ατιμώρητος)
πλοίαρχος (ο) *(Ουσιαστικό, Ο16)* (πλοί-αρ-χος, *γεν.* -άρχου, *πληθ.* -οι, *γεν.* -άρχων) [μτγν. πλοίαρχος < πλοῖο + ἄρχω]	**1. κυβερνήτης πλοίου, καπετάνιος:** ►*Εργάζεται για πολλά χρόνια ως πλοίαρχος σε εμπορικό καράβι.* **2. ανώτερος αξιωματικός του πολεμικού ναυτικού και του λιμενικού σώματος:** ►*Υπηρετεί στο πολεμικό ναυτικό με το βαθμό του πλοιάρχου.*	**Συνών.:** καραβοκύρης **(1)**

πόλεμος (ο) *(Ουσιαστικό, Ο16)* (πό-λε-μος, *γεν.* -έμου, *πληθ.* -οι, *γεν.* -έμων) [αρχ. πόλεμος]	**1. σύγκρουση μεταξύ κρατών ή ομάδων του ίδιου κράτους που γίνεται με όπλα:** ►*Το 1940 η Ιταλία κήρυξε τον πόλεμο εναντίον της Ελλάδας.* **2. (μτφ.) αγώνας ενάντια σε κάποιον ή κάτι, ανταγωνισμός:** ►*Εκδηλώθηκε πόλεμος τιμών ανάμεσα στα καταστήματα κατά τη διάρκεια των εκπτώσεων.*	**Αντίθ:** ειρήνη **(1)** **Σύνθ:** πολέμαρχος, πολεμοχαρής, πολεμοφόδια, πετροπόλεμος, χαρτοπόλεμος, Νεοπτόλεμος **Προσδιορ.:** εμφύλιος, μακροχρόνιος **(1, 2)**, απελευθερωτικός **(1)**, ακήρυχτος, ηλεκτρονικός **(2)**
πολίτευμα (το) *(Ουσιαστικό, Ο40)* (πο-λί-τευ-μα, *γεν.* -ατος, *πληθ.* -ατα) [αρχ. πολίτευμα]	**ο τρόπος που διοικείται μια χώρα, ο τρόπος διακυβέρνησής της:** ►*Το πολίτευμα της Ελλάδας είναι Προεδρευομένη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία.*	**Οικογ. Λέξ.:** πολιτεύομαι, πολιτευτής **Προσδιορ.:** αριστοκρατικό, αυταρχικό, δημοκρατικό, δικτατορικό, κοινοβουλευτικό, ολοκληρωτικό, φιλελεύθερο
πολύς (ο), **πολλή** (η), **πολύ** (το) *(Επίθετο)* (πο-λύς, *γεν.* - , -λλής, - , *πληθ.* -λλοί, -λλές, -λλά) Προσοχή! ►πολλή = επίθετο με ουσιαστικά: ►*Η πολλή υγρασία βλάπτει την υγεία.* ► πολύ = επίρρημα με επίθετα, ρήματα, μετοχές: ►*Έχουμε πολύ μεγάλη ξηρασία.* [αρχ. πολὺς]	**μεγάλος στον αριθμό, στο ποσό, στο πλήθος:** ►*Η βιβλιοθήκη του σχολείου μας έχει πολλά βιβλία.*	**Αντίθ:** λίγος **Σύνθ:** πολυάριθμος, πολυπληθής, πολυπόθητος, πολύπλοκος, πολυτάραχος **Φράσεις:** ►Το πολύ-πολύ (= στη χειρότερη περίπτωση) ►Δεν έχω πολλά-πολλά μαζί του (= δεν έχω ιδιαίτερες σχέσεις) **Παροιμ:** ►Όποιος θέλει τα πολλά, χάνει και τα λίγα
ποτάμι (το) *(Ουσιαστικό, Ο36)* (πο-τά-μι, *γεν.* -ιού, *πληθ.* -ια, *γεν.* -ιών) [μτγν. ποτάμιν < ποτάμιον, υποκορ. του αρχ. ποταμὸς]	**1. μεγάλη ποσότητα νερού σε φυσική ροή που ξεκινάει από πηγές, σχηματίζει κοίτη και χύνεται στη θάλασσα:** ►*Το ποτάμι παρέσυρε με ορμή οτιδήποτε συναντούσε μπροστά του.* **2. (μτφ.) μεγάλη ποσότητα υγρού:** ►*Ο ιδρώτας έτρεχε ποτάμι από το μέτωπό του.*	**Σύνθ:** ποταμόπλοιο, παραπόταμος, ξεροπόταμος, ακροποταμιά **Οικογ. Λέξ.:** ποταμιά **Φράσεις:** ►Μας πήρε το ποτάμι (= καταστραφήκαμε) ►Να το πάρει το ποτάμι; (= να το πούμε;) ►Είναι άνω ποταμών (= δεν υποφέρεται)

ποτίζω *(Ρήμα, Ρ4)* (*ενεστ.* πο-τί-ζω, *αόρ.* πότισα, *παθ. αόρ.* ποτίστηκα, *παθ. μτχ.* ποτισμένος) [*αρχ.* ποτίζω < πότος]	**1. *(μτβ.)* ρίχνω νερό σε φυτό, για να μεγαλώσει:** ►*Ποτίζει κάθε μέρα τα φυτά του κήπου του.* **2. *(μτβ.)* δίνω νερό σε ζώα:** ►*Πήγε να ποτίσει τα άλογα στο στάβλο.* **3. *(μτβ.)* *(μτφ.)* δίνω σε κάποιον να πιει κάτι σε μεγάλη ποσότητα:** ►*Τον πότισαν κρασί και μέθυσε.*	**Οικογ. Λέξ.:** πότισμα, ποτιστής, ποτιστικός, ποτιστήρι, ποτίστρα **Φράσεις:** ►Μας πότισε φαρμάκι (= μας στενοχώρησε πολύ)
πουλώ *(Ρήμα, Ρ5)* (*ενεστ.* πουλώ, *αόρ.* πούλησα, *παθ. αόρ.* πουλήθηκα, *παθ. μτχ.* πουλημένος) [*μεσν.* πουλῶ < *αρχ.* πωλῶ]	***(μτβ.)* δίνω κάτι και παίρνω χρήματα:** ►*Πούλησε το παλιό αυτοκίνητο και αγόρασε ένα καινούργιο.*	**Αντίθ:** αγοράζω **Σύνθ:** ξεπουλώ, μοσχοπουλώ **Οικογ. Λέξ.:** πωλητής, πωλητήριο, πώληση, πούλημα **Φράσεις:** ►Σε πουλάει και σ' αγοράζει (= είναι πονηρός και καταφερτζής) ►Σε ποιον τα πουλάς αυτά; (= δε γίνεσαι πιστευτός)
πρόβλημα (το) *(Ουσιαστικό, Ο40)* (πρό-βλη-μα, *γεν.* -ήματος, *πληθ.* -ήματα, *γεν.* -ημάτων) [*αρχ.* πρόβλημα < *αρχ.* προβάλλω]	**1. κάθε δύσκολο ζήτημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί και να λυθεί:** ►*Το πρόβλημα του νέφους δυσκολεύει τη ζωή των Αθηναίων.* **2. κάθε θέμα ή ερώτημα που για τη λύση του χρησιμοποιούμε τα μαθηματικά ή άλλες επιστημονικές μεθόδους:** ►*Αυτό το πρόβλημα λύνεται με την απλή μέθοδο των τριών.*	**Οικογ. Λέξ.:** προβάλλω, προβληματίζω, προβληματικός, προβληματισμός **Προσδιορ.:** κυκλοφοριακό, πολύπλοκο, διπλωματικό, παιδαγωγικό, φιλοσοφικό **(1)**
πρόγραμμα (το) *(Ουσιαστικό, Ο40)* (πρό-γραμ-μα, *γεν.* -άμματος, *πληθ.* -άμματα, *γεν.* -αμμάτων) [*αρχ.* πρόγραμμα < προγράφω]	**1. σχέδιο που καταγράφει και κάνει γνωστές τις πράξεις ή τις ενέργειες που πρόκειται να συμβούν:** ►*Ανακοινώθηκε το πρόγραμμα των εξετάσεων του Γυμνασίου.* **2. εντολές που δίνουμε σε υπολογιστή, για να**	**Συνών:** πλάνο **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** προγραμματίζω, προγραμματικός, προγραμματισμός, προγραμματιστής **Προσδιορ.:** πενταετές, σταθερό, οικονομικό, ωρολόγιο **(1)**

	προβεί σε συγκεκριμένες ενέργειες: ►*Ο υπολογιστής διαθέτει ένα πρόγραμμα διόρθωσης των ορθογραφικών λαθών.*	
προδίδω *(Ρήμα)* (*ενεστ.* προ-δί-δω, *αόρ.* πρόδωσα, *παθ. αόρ.* προδόθηκα, *παθ. μτχ.* προδομένος) [*μεσν.* προδίδω < προδίδωμι]	**1.** ***(μτβ.)*** **παραβαίνω όρκους, αρχές, υποχρεώσεις κ.λπ.:** ►*Δεν προδίδω ποτέ τις ιδέες μου.* **2.** ***(μτβ.)*** **γίνομαι προδότης, βλάπτω την πατρίδα μου:** ►*Ο Εφιάλτης πρόδωσε τους Σπαρτιάτες στις Θερμοπύλες.*	**Αντίθ:** τηρώ, φυλάσσω **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** προδοσία, προδότης, προδοτικός
προετοιμάζω *(Ρήμα, Ρ4)* (*ενεστ.* προ-ε-τοι-μά-ζω, *αόρ.* προετοίμασα, *παθ. αόρ.* προετοιμάστηκα, *παθ. μτχ.* προετοιμασμένος) [*αρχ.* προετοιμάζω]	***(μτβ.)*** **ετοιμάζω κάποιον ή κάτι από πριν:** ►*Η Φλώρινα προετοίμασε μια σειρά εκδηλώσεων για την απελευθέρωσή της.*	**Οικογ. Λέξ.:** προετοιμασία
προϊόν (το) *(Ουσιαστικοπ., Ο44)* (προ-ϊ-όν, *γεν.* -όντος, *πληθ.* -όντα) [*αρχ.* προϊόν (μτχ. ουδ. < πρόειμι (= προχωρώ)]	**1. καθετί που παράγει με την εργασία του ο άνθρωπος:** ►*Οι αγρότες της Κρήτης παράγουν πολλά οπωροκηπευτικά προϊόντα.* **2.** ***(μτφ.)*** **το κέρδος, η ωφέλεια, η απολαβή:** ►*Η περιουσία που απέκτησε είναι προϊόν των κόπων του.*	**Σύνθ:** υποπροϊόν, παραπροϊόν **Προσδιορ.:** ακατέργαστο, ντόπιο, εγχώριο, ορυκτό, περιζήτητο, πολυδιαφημισμένο **(1)**
πρόκειται *(Ρήμα)* (*ενεστ.* πρό-κει-ται, *πρτ.* επρόκειτο) [*αρχ.* πρόκειμαι < πρὸ + κεῖμαι (= βρίσκομαι)]	**1.** ***(αμτβ.)*** **γίνεται λόγος για κάτι:** ►*Πρόκειται για σοβαρή υπόθεση, που απασχολεί ολόκληρη τη γειτονιά.* **2.** ***(αμτβ.)*** **αναμένεται να συμβεί κάτι:** ►*Πότε πρόκειται να έρθετε στην Αθήνα;*	

προλαβαίνω *(Ρήμα)* (*ενεστ.* προ-λα-βαί-νω, *αόρ.* πρόλαβα) [αρχ. προλαμβάνω]	**1.** ***(μτβ.)*** **φτάνω έγκαιρα πριν συμβεί κάτι, προφταίνω:** ►*Προλάβαμε το αεροπλάνο, λίγο πριν την απογείωσή του.* **2.** ***(μτβ.)*** **κάνω κάτι τη στιγμή που πρέπει και εμποδίζω κάτι δυσάρεστο:** ► *Προλάβαμε τη φωτιά, πριν αυτή επεκταθεί στο δάσος.*	**Οικογ. Λέξ.:** πρόληψη, προληπτικός **Φράσεις:** ►Όποιος πρόλαβε, τον Κύριο είδε (= σε περιπτώσεις σύγχυσης, όπου ο καθένας ενεργεί για τον εαυτό του)
προσευχή (η) *(Ουσιαστικό, Ο24)* (προ-σευ-χή) [μτγν. προσευχὴ < προσεύχομαι]	**1. παράκληση ή ευχαριστία που απευθύνεται στο Θεό:** ►*Κάθε βράδυ, προτού κοιμηθώ, κάνω την προσευχή μου.* **2. τα λόγια που απευθύνονται προς το Θεό:** ►*Το «Πάτερ ἡμῶν» είναι η πιο γνωστή προσευχή.*	**Συνών:** δέηση **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** προσεύχομαι **Προσδιορ.:** δημόσια, εσπερινή, κατανυκτική **(1)** **Φράσεις:** ►Νηστεία και προσευχή (= λιτοδίαιτη ζωή)
προσέχω *(Ρήμα, Ρ3)* (*ενεστ.* προ-σέ-χω, *αόρ.* πρόσεξα, *παθ. αόρ.* προσέχτηκα, *παθ. μτχ.* προσεγμένος) [αρχ. προσέχω < πρὸς + ἔχω]	**1.** ***(μτβ.)*** **έχω στραμμένο το νου μου σε κάτι, παρακολουθώ κάτι με ενδιαφέρον:** ►*Ο Γιάννης προσέχει πάντοτε στο μάθημα.* **2.** ***(μτβ.)*** **προφυλάσσω κάποιον ή κάτι, επιτηρώ:** ►*Ο δάσκαλος προσέχει τους μαθητές την ώρα του διαλείμματος.*	**Συνών:** φροντίζω **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** προσοχή, προσεκτικός
προσθέτω *(Ρήμα)* (*ενεστ.* προ-σθέ-τω, *αόρ.* πρόσθεσα, *παθ. αόρ.* προστέθηκα) [λόγ. < αρχ. προστίθημι]	**1.** ***(μτβ.) (μαθημ.)*** **εκτελώ την αριθμητική πράξη της πρόσθεσης:** ►*Πρόσθεσε τους αριθμούς 30 και 15 και βρες το αποτέλεσμα.* **2.** ***(μτβ.)*** **βάζω κάτι επιπλέον σε κάτι άλλο και το αυξάνω:** ►*Πρόσθεσε λίγη κανέλα στο φαγητό, για να το κάνεις πιο νόστιμο.*	**Αντίθ.:** αφαιρώ **(1)** **Συνών:** αθροίζω **(1)**, επεκτείνω, συμπληρώνω **(2)** **Σύνθ.:** προσθαφαιρώ **Οικογ. Λέξ.:** πρόσθεση, προσθήκη, προσθετικός, προσθετέος, πρόσθετος

προσκυνώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. προ-σκυ-νώ αόρ. προσκύνησα, παθ. μτχ. προσκυνημένος) [αρχ. προσκυνῶ < πρὸς + κυνῶ (= φιλώ)]	**1. (μτβ.) ασπάζομαι με σεβασμό εικόνα ή λείψανα αγίων:** ►Πήγαν στην Τήνο, για να προσκυνήσουν την Παναγία. **2. (μτβ.) (μτφ.) δηλώνω υποταγή σε έναν αφέντη:** ►Οι κλέφτες δεν προσκύνησαν τον κατακτητή.	**Συνών:** υποτάσσομαι **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** προσκύνημα, προσκύνηση, προσκυνητής
πρόσκληση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (πρό-σκλη-ση, γεν. -ης, -ήσεως, πληθ. -ήσεις, γεν. -ήσεων) [λόγ. < αρχ. πρόσκλησις < προσκαλῶ]	**1. το κάλεσμα κάποιου να παραβρεθεί κάπου:** ► Δέχτηκε την πρόσκληση του φίλου του για δείπνο. **2. το έντυπο με το οποίο προσκαλείται κάποιος κάπου:** ►Έλαβα την πρόσκληση γάμου από τον εξάδελφό μου.	**Συνών:** κλήση **(1)**, προσκλητήριο **(2)**
προσποιούμαι (Ρήμα, Ρ7) (ενεστ. προ-σποι-ούμαι, παθ. αόρ. προσποιήθηκα, παθ. μτχ. προσποιημένος) [αρχ. προσποιοῦμαι (= αποκτώ κάτι για τον εαυτό μου)]	**(μτβ.) προσπαθώ να εμφανίσω μια ψεύτικη εικόνα για τον εαυτό μου, υποκρίνομαι:** ►Προσποιήθηκε τον άρρωστο κι έμεινε στο κρεβάτι.	**Οικογ. Λέξ.:** προσποίηση, προσποιητός, προσποιητά (επίρρ.)
προσφέρω (Ρήμα) (ενεστ. προ-σφέ-ρω, αόρ. πρόσφερα, παθ. αόρ. προσφέρθηκα, παθ. μτχ. προσφερμένος) [αρχ. προσφέρω]	**1. (μτβ.) δωρίζω, χαρίζω:** ►Θέλω να προσφέρω στο φίλο του ένα ωραίο αναμνηστικό. **2. (μτβ.) πουλώ σε κάποιον κάτι:** ►Το κατάστημα προσφέρει διάφορα προϊόντα σε τιμές ευκαιρίας. **3. (μτβ.) (μέσ.) είμαι πρόθυμος να παράσχω τις υπηρεσίες μου, έχω διάθεση να βοηθήσω:** ►Προσφέρομαι να μεσολαβήσω, για να λυθεί το πρόβλημα.	**Συνών:** προθυμοποιούμαι **(3)** **Οικογ. Λέξ.:** προσφορά, πρόσφορος, πρόσφορο (το)

πρόσφυγας (ο) *(Ουσιαστικό, Ο3)* (πρό-σφυ-γας, *γεν.* -α, *πληθ.* -ες, *γεν.* -ύγων) [μτγν. πρόσφυξ < αρχ. προσφεύγω]	**αυτός που αναγκάζεται να φύγει από τον τόπο της μόνιμης διαμονής του ή από την πατρίδα του για πολιτικούς, οικονομικούς ή θρησκευτικούς λόγους:** ►*Οι πρόσφυγες εγκατέλειπαν κατά κύματα τις περιοχές στις οποίες γινόταν πόλεμος.*	**Οικογ. Λέξ.:** προσφυγιά, προσφυγικός
πρόσωπο (το) *(Ουσιαστικό, Ο34)* (πρό-σω-πο, *γεν.* -ώπου *πληθ.* -α, *γεν.* -ώπων) [αρχ. πρόσωπον]	**1. το μπροστινό μέρος από το ανθρώπινο κεφάλι:** ►*Το πρόσωπό του είναι στρογγυλό, με ωραία χαρακτηριστικά.* **2. ο άνθρωπος, το κάθε άτομο χωριστά:** ►*Στην εκδήλωση παραβρέθηκαν πολλά γνωστά πρόσωπα της πόλης μας.* **3. *(γραμμ.)* τύπος ρήματος ή αντωνυμίας που δηλώνει αυτόν που μιλάει *(α΄ πρόσωπο)*, αυτόν στον οποίο λέγεται κάτι *(β΄ πρόσωπο)* και αυτόν για τον οποίον γίνεται λόγος *(γ΄ πρόσωπο)*:** ►*Το ρήμα «γράφεις» βρίσκεται στο δεύτερο πρόσωπο.*	**Συνών:** όψη, μούτρο **(1)** **Σύνθ.:** προσωπογραφία, προσωποκράτηση, προσωποπαγής, προσωποποίηση **Οικογ. Λέξ.:** προσωπείο, προσωπίδα, προσωπικός, προσωπικότητα **Προσδιορ.:** ανύπαρκτο, αξιόλογο, νομικό **(2)**, γελαστό, γοητευτικό, θλιμμένο **(1, 2)**, μυθικό **(2)** **Φράσεις:** ►Γνωρίζω πρόσωπα και πράγματα (= γνωρίζω τα πάντα) ►Δε βλέπω Θεού πρόσωπο (= όλα μου πάνε στραβά) ►Χάθηκε από προσώπου γης (= εξαφανίστηκε εντελώς) ►Πρόσωπο με πρόσωπο (= αντικριστά) **Παροιμ.:** ►Το 'να χέρι νίβει τ΄ άλλο και τα δυο το πρόσωπο
πρόταση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (πρό-τα-ση, *γεν.* -ης, -άσεως, *πληθ.* -άσεις, *γεν.* -άσεων) [αρχ. πρότασις < προτείνω]	**1. το να προτείνει κανείς κάτι:** ►*Οι μαθητές έκαναν τις δικές τους προτάσεις για τις εκδρομές του σχολείου.* **2. *(γραμμ.)* σύντομο κομμάτι του λόγου που εκφράζει μία σκέψη με πλήρες νόημα:** ►*Υπάρχουν στο λόγο μας πολλά είδη προτάσεων.*	**Σύνθ:** αντιπρόταση **Προσδιορ.:** ακατανόητη, αόριστη, δελεαστική, ελκυστική, πρωτάκουστη **(1)**

προτέρημα (το) (*Ουσιαστικό, Ο40*) (προ-τέ-ρη-μα, *γεν.* -ήματος, *πληθ.* -ήματα, *γεν.* -ημάτων) [μτγν. προτέρημα < προτερῶ]	**προσόν, χάρισμα της φύσης ή πλεονέκτημα που αποκτήθηκε με την άσκηση και τη μελέτη:** ►*Διακρίνεται για τα προτερήματα της ειλικρίνειας και της υπομονής.*	**Αντίθ:** ελάττωμα, μειονέκτημα **Συνών:** αρετή **Προσδιορ.:** έμφυτο, αναγνωρισμένο, αναμφισβήτητο
προτιμώ (*Ρήμα, Ρ5*) (*ενεστ.* προ-τι-μώ, *αόρ.* προτίμησα, *παθ. αόρ.* προτιμήθηκα) [αρχ. προτιμῶ]	***(μτβ.)* θεωρώ ότι κάτι είναι καλύτερο από κάτι άλλο και το επιλέγω:** ►*Γενικά προτιμώ τη ζέστη από το κρύο.*	**Οικογ. Λέξ.:** προτίμηση, προτιμητέος
προφυλάσσω (*Ρήμα, Ρ3*) (*ενεστ.* προ-φυ-λάσ-σω, *αόρ.* προφύλαξα, *παθ. αόρ.* προφυλάχτηκα, *παθ. μτχ.* προφυλαγμένος) [αρχ. προφυλάσσω]	***(μτβ.)* προστατεύω κάποιον ή κάτι από κίνδυνο ή κακό:** ►*Η ομπρέλα μάς προφυλάσσει από τη βροχή.*	**Οικογ. Λέξ.:** προφύλαξη, προφυλακτικός, προφυλακτήρας
πρόχειρος, -η, -ο (*Επίθετο, Ε2, άψυχα*) (πρό-χει-ρος) [αρχ. πρόχειρος < πρὸ + χεὶρ]	**1. οτιδήποτε γίνεται χωρίς προετοιμασία ή προσοχή:** ►*Έκανε μια πολύ πρόχειρη δουλειά, χωρίς να προσέξει όσο θα έπρεπε.* **2. αυτός που εύκολα μπορεί να χρησιμοποιηθεί:** ►*Είναι ένα καθημερινό και πρόχειρο εργαλείο.*	**Αντίθ:** φροντισμένος, μελετημένος **(1)** **Συνών:** επιπόλαιος **(1)** **Σύνθ:** προχειρολογώ, προχειρογραμμένος **Οικογ. Λέξ.:** προχειρότητα **Φράσεις:** ►Εκ του προχείρου (= επιπόλαια) **Προσδιοριζ.:** δικαιολογία, λύση, γεύμα **(1)**
προχωρώ (*Ρήμα, Ρ5*) (*ενεστ.* προ-χω-ρώ *αόρ.* προχώρησα, *παθ. μτχ.* προχωρημένος) [αρχ. προχωρῶ < πρὸ + χωρῶ]	**1. *(αμτβ.)* βαδίζω προς τα εμπρός, πηγαίνω:** ►*Προχώρησα με δυσκολία προς την κορυφή του βουνού.* **2. *(αμτβ.)* *(μτφ.)* αυξάνω σε έκταση ή ένταση, προοδεύω, προκόβω:** ►*Είναι καλός φοιτητής και προχωρεί κανονικά στις σπουδές του.*	**Οικογ. Λέξ.:** προχώρημα, προχωρητικός

πρωθυπουργός (ο) (*Ουσιαστικό, Ο13*) (πρω-θυ-πουρ-γός) [λόγ. πρωθυπουργὸς < πρῶτος + ὑπουργὸς]	**ο πρόεδρος της κυβέρνησης και του υπουργικού συμβουλίου:** ►*Ο πρωθυπουργός παρουσίασε στη Βουλή το οικονομικό πρόγραμμα της κυβέρνησης.*	**Οικογ. Λέξ.:** πρωθυπουργικός, πρωθυπουργία **Προσδιορ.:** εκλεγμένος, εντολοδόχος, ισχυρός, προσωρινός
πρώιμος, -η, -ο (*Επίθετο, Ε2, άψυχα*) (πρώ-ι-μος) [αρχ. πρώϊμος < πρωΐ]	**ό,τι γίνεται πριν από την ώρα του, ο πρόωρος:** ►*Τα σταφύλια είναι εφέτος πρώιμα.*	**Αντίθ:** όψιμος **Οικογ. Λέξ.:** πρώιμα, πρωιμότητα
πρωταγωνιστής, -ίστρια (*Επίθετο, Ο6 & Ο20, έμψυχα*) (πρω-τα-γω-νι-στής, *γεν.* -ή, -ιας, *πληθ.* -ές, -ίστριες) [αρχ. πρωταγωνιστὴς]	**1. ηθοποιός που παίζει τον πρώτο ρόλο σε μια θεατρική ή κινηματογραφική παράσταση:** ►*Πολλοί ηθοποιοί επιθυμούν να είναι πρωταγωνιστές σε έργα της αρχαίας τραγωδίας.* **2. (*μτφ.*) αυτός που πρωτοστατεί σε κάτι:** ►*Είναι πρωταγωνιστής σε όλες τις εκδηλώσεις της τάξης.*	**Αντίθ:** κομπάρσος **(1, 2)** **Συνών:** πρωτεργάτης **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** πρωταγωνιστής, πρωταγωνιστικός
πρωτεύουσα (η) (*Ουσιαστικό, Ο20*) (πρω-τεύ-ου-σα) [λόγ. θηλ. της μτχ. πρωτεύων < πρωτεύω]	**1. η πόλη στην οποία είναι εγκαταστημένη η κυβέρνηση ενός κράτους:** ►*Το Βερολίνο έγινε ξανά η πρωτεύουσα της Γερμανίας.* **2. η πόλη στην οποία έχουν έδρα οι διοικητικές υπηρεσίες ενός νομού, μιας επαρχίας κλπ.:** ►*Η Βέροια είναι η πρωτεύουσα του νομού Ημαθίας.* **3. (*μτφ.*) η πόλη που συγκεντρώνει τις πιο σπουδαίες και σημαντικές δραστηριότητες σε έναν τομέα:** ►*Η Βενετία ήταν πρωτεύουσα του εμπορίου για πολλά χρόνια.*	**Σύνθ.:** συμπρωτεύουσα **Οικογ. Λέξ.:** πρωτευουσιάνος, πρωτευουσιάνικος **Προσδιορ.:** διοικητική, οικονομική, εμπορική, βιομηχανική, πολιτιστική **(2, 3)**

πρωτοβουλία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (πρω-το-βου-λί-α) [λόγ. < πρῶτος + βουλὴ (= θέληση, επιθυμία)]	**το να αποφασίζει και να κάνει κάποιος πρώτος κάτι με τη θέλησή του:** ►*Οι μαθητές του σχολείου πήραν την πρωτοβουλία να καθαρίσουν την παραλία από τα σκουπίδια.*	**Φράσεις:** ►Έχω την πρωτοβουλία των κινήσεων (= παίζω αποφασιστικό ρόλο στην εξέλιξη μιας υπόθεσης)
πρωτόγονος, -η, -ο *(Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα)* (πρω-τό-γο-νος) [αρχ. πρωτόγονος < πρῶτος + γόνος < γίγνομαι]	**1. αυτός που έζησε στους προϊστορικούς χρόνους σε άγρια κατάσταση ή σε μια κοινωνία με στοιχειώδη οργάνωση:** ►*Οι συνθήκες ζωής για τον πρωτόγονο άνθρωπο ήταν πολύ σκληρές.* **2. αυτός που δεν έχει επηρεαστεί από τον πολιτισμό, ακαλλιέργητος:** ►*Μερικές φορές η συμπεριφορά του ήταν πρωτόγονη.*	**Οικογ. Λέξ.:** πρωτόγονα *(επίρρ.)* **Προσδιοριζ.:** πολιτισμός, τεχνολογία **(1)**, αντίληψη **(2)**
πτηνό (το) *(Ουσιαστικό, Ο31)* (πτη-νό) [αρχ. πτηνὸν < πέτομαι]	**ζώο που έχει φτερά και γεννάει αυγά, πουλί, πετούμενο:** ►*Τα χελιδόνια είναι αποδημητικά πτηνά.*	**Οικογ. Λέξ.:** πέταγμα **Προσδιορ.:** αποδημητικό, νυκτόβιο, αρπακτικό, εξημερωμένο
πτώση (η) *(Ουσιαστικό, Ο27)* (πτώ-ση, *γεν.* -ης, -εως, *πληθ.* -εις) [αρχ. πτῶσις < πίπτω]	**1. η κίνηση από πάνω προς τα κάτω, το πέσιμο:** ►*Από την πτώση του χαλαζιού προκλήθηκαν σημαντικές ζημιές στα κηπευτικά.* **2.** ***(για πόλεις και οχυρά)*** **άλωση, κατάληψη, εκπόρθηση:** ►*Η πτώση της Κωνσταντινούπολης έγινε στις 29 Μαΐου 1453.* **3.** ***(για ανθρώπους)*** **η απομάκρυνση από κάποια αρχή ή θέση:** ►*Η πτώση της κυβέρνησης οδηγεί σε εκλογές.* **4.** ***(γραμμ.)*** **οι τύποι που παίρνουν το άρθρο, το**	

	ουσιαστικό, το επίθετο, η αντωνυμία και η μετοχή: ►*Οι πτώσεις είναι τέσσερις: η ονομαστική, η γενική, η αιτιατική και η κλητική.*	**Αντίθ:** έγερση **(1)** **Σύνθ:** επίπτωση, έκπτωση, σύμπτωση, κατάπτωση, μετάπτωση **Οικογ. Λέξ.:** πτωτικός **Προσδιορ.:** αναπάντεχη, απρόοπτη, απότομη, επικίνδυνη **(1)**
πύραυλος (ο) *(Ουσιαστικό, Ο16)* (πύ-ραυ-λος, *γεν.* -αύλου, *πληθ.* -οι, *γεν.* -αύλων) [λόγ. *πύραυλος* < *πῦρ* + *αὐλὸς*]	**1. μηχάνημα που αναπτύσσει μεγάλη ταχύτητα και χρησιμοποιείται για την εκτόξευση διαστημοπλοίων:** ►*Ο άνθρωπος έστειλε το 1969 τον πρώτο πύραυλο στη σελήνη.* **2. βλήμα που εκτοξεύεται από τη βάση του και προσβάλλει στόχους σε μεγάλη απόσταση:** ►*Πολλές χώρες διαθέτουν αντιαεροπορικούς πυραύλους για την άμυνά τους.*	**Σύνθ:** πυραυλοκίνητος **Οικογ. Λέξ.:** πυραυλικός **Προσδιορ.:** διαστημικός, διηπειρωτικός, πυρηνικός, τηλεκατευθυνόμενος **(2)** **Φράσεις:** ►Γίνομαι πύραυλος (= φεύγω με μεγάλη ταχύτητα, *μτφ.* θυμώνω πολύ)
πυρετός (ο) *(Ουσιαστικό, Ο13)* (πυ-ρε-τός, *γεν.* -ού, *πληθ.* -) [αρχ. *πυρετὸς*]	**1. παθολογική αύξηση της θερμοκρασίας του σώματος πέρα από το φυσιολογικό:** ►*Ανέβηκε ο πυρετός του παιδιού, επειδή κρύωσε.* **2. *(μτφ.)* έντονη δραστηριότητα:** ►*Οι φίλαθλοι ζουν στον πυρετό του μεγάλου ποδοσφαιρικού αγώνα.*	**Σύνθ:** απύρετος **Οικογ. Λέξ.:** πυρετώδης, πυρετωδώς *(επίρρ.)* **Προσδιορ.:** ελώδης **(1)**, προεκλογικός **(2)**
πυρήνας (ο) *(Ουσιαστικό, Ο1)* (πυ-ρή-νας) [λόγ. < αρχ. *πυρὴν* (= κουκούτσι)]	**1. το εσωτερικό τμήμα ορισμένων καρπών μέσα στο οποίο υπάρχει το κουκούτσι:** ►*Από τον πυρήνα της ελιάς παράγεται λάδι, το γνωστό πυρηνέλαιο.* **2. *(φυσ.)* το κεντρικό τμήμα της μάζας του ατόμου που αποτελείται από πρωτόνια και νετρόνια:** ►*Τα ηλεκτρόνια περιστρέφονται γύρω από τον πυρήνα του*	

	ατόμου. **3. (*μτφ.*) οτιδήποτε αποτελεί κεντρικό σημείο σε κάτι:** ►*Το ζήτημα της ειρήνης ήταν ο πυρήνας των εκδηλώσεων του Πολιτιστικού μας Συλλόγου.*	**Συνών:** κέντρο, βάση **(3)** **Σύνθ:** πυρηνέλαιο **Οικογ. Λέξ.:** πυρηνικός **Προσδιορ.:** εσωτερικός **(1)**, κομματικός **(3)**, σκληρός **(1, 2, 3)**
πυροσβέστης (ο) *(Ουσιαστικό, Ο5)* (πυ-ρο-σβέ-στης) [λόγ. < πῦρ + σβέννυμι]	**αυτός που ασχολείται με το σβήσιμο των πυρκαγιών, καθώς και με τη διάσωση ατόμων και περιουσιών σε περιπτώσεις φυσικών καταστροφών:** ►*Οι πυροσβέστες με υπεράνθρωπες προσπάθειες έσβησαν τη φωτιά που είχε πάρει το δάσος.*	**Οικογ. Λέξ.:** πυρόσβεση, πυροσβεστικός, πυροσβεστήρας **Προσδιορ.:** εθελοντής
πωλητής (ο) *(Ουσιαστικό, Ο6)* (πω-λη-τής) [αρχ. πωλητὴς < πωλῶ]	**αυτός που πουλάει κάτι:** ►*Ο πωλητής του εμπορικού καταστήματος εξυπηρετούσε με προθυμία τους πελάτες.*	**Αντίθ:** αγοραστής **Σύνθ:** μικροπωλητής, λιανοπωλητής **Οικογ. Λέξ.:** πωλώ, πώληση, πωλητήριο

ραγδαίος, -α, -ο *(Επίθετο, Ε3, άψυχα)* (ρα-γδαί-ος) [αρχ. ῥαγδαῖος < ῥάγδην (= βιαίως)]	**1. που γίνεται με μεγάλη ορμή και δύναμη:** ►*Αύριο θα εκδηλωθούν ραγδαίες βροχές και καταιγίδες σε ολόκληρη τη χώρα.* **2.** ***(μτφ.)*** **που εκδηλώνεται ξαφνικά και με μεγάλη ταχύτητα:** ►*Εξαιτίας του παγετού σημειώθηκε ραγδαία αύξηση στις τιμές των οπωροκηπευτικών.*	**Συνών.:** σφοδρός, ορμητικός **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** ραγδαία *(επίρρ.)* **Προσδιορ.:** βροχή **(1)**, πτώση, ανάπτυξη, εξελίξεις (οι) **(2)**
ραγίζω *(Ρήμα, Ρ4)* (*ενεστ.* ρα-γί-ζω, *αόρ.* ράγισα, *παθ. μτχ.* ραγισμένος) [μεσν. ραγίζω < αρχ. ῥήγνυμι]	***(μτβ., αμτβ.)*** **προκαλώ ή παθαίνω ρωγμές:** ►*Από το χθεσινό σεισμό ράγισαν μόνο μερικά τζάμια.*	**Οικογ. Λέξ.:** ράγισμα **Φράσεις:** ►Ράγισε η καρδιά μου (= στενοχωριέμαι πολύ, λυπάμαι)
ραδιενέργεια (η) *(Ουσιαστικό, Ο20)* (ρα-δι-ε-νέρ-γει-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* -) [λόγ. ραδιενέργεια < μεταφρ. δάν. αγγλ. radioactivity]	***(φυσ.)*** **η ακτινοβολία που εκπέμπουν ορισμένα χημικά στοιχεία, όταν οι ασταθείς πυρήνες τους διασπώνται σε απλούστερους:** ►*Το ράδιο και το ουράνιο είναι από τα γνωστότερα χημικά στοιχεία που εκπέμπουν ραδιενέργεια.*	**Οικογ. Λέξ.:** ραδιενεργός **Προσδιορ.:** φυσική, τεχνητή

ρατσισμός (ο) (*Ουσιαστικό, Ο13*) (ρα-τσι-σμός, *γεν.* -ού, *πληθ.* -) [λόγ. < ιταλ. razzismo]	**η ιδεολογία εκείνων που πιστεύουν ότι η δική τους φυλή ή κοινωνική ομάδα είναι ανώτερη από τις άλλες:** ►*Ο ρατσισμός οδηγεί στο φανατισμό και τη βία.*	**Συνών.:** φυλετισμός **Οικογ. Λέξ.:** ράτσα, ρατσιστής, ρατσιστικός, ρατσιστικά (*επίρρ.*) **Προσδιορ.:** φυλετικός, κοινωνικός
ρίζα (η) (*Ουσιαστικό, Ο19*) (ρί-ζα) [αρχ. ῥίζα]	**1. το μέρος του φυτού που είναι μέσα στη γη:** ►*Ο πλάτανος έχει βαθιές ρίζες.* **2. (*μτφ.*) καθετί που αποτελεί την πρώτη αρχή και αιτία για ένα πράγμα ή ένα γεγονός:** ►*Οι ρίζες του ελληνικού πολιτισμού χάνονται στα βάθη των αιώνων.* **3. καταγωγή:** ►*Οι ρίζες της οικογένειάς μου είναι από την Πόλη.* **4. (*γραμμ.*) το αμετάβλητο μέρος των κλιτών λέξεων, το θέμα:** ►*Στο ρήμα τρέφω η ρίζα είναι το «τρέφ-».* **5. (*μαθημ.*) ο αριθμός που, όταν πολλαπλασιάζεται με τον εαυτό του, δίνει τον αριθμό του οποίου ζητούμε τη ρίζα:** ►*Το τέσσερα είναι η τετραγωνική ρίζα του δεκαέξι.*	**Συνών.:** γενιά, αίμα **(3)** **Σύνθ.:** ριζοσπάστης, σύρριζα **Οικογ. Λέξ.:** ριζά (τα), ριζίδιο, ριζικός, ριζικά (*επίρρ.*), ρίζωμα **Προσδιορ.:** τρυφερή **(1)**, τετραγωνική **(5)** **Φράσεις:** ►Ρίχνω ρίζες κάπου (= στεριώνω, εγκαθίσταμαι κάπου)
ρόλος (ο) (*Ουσιαστικό, Ο14*) (ρό-λος) [μεταφρ. δάν. γαλλ. rolle]	**1. το πρόσωπο που παριστάνει κάποιος ηθοποιός σε θεατρικό ή κινηματογραφικό έργο:** *Πρόκειται για μια πολύ γνωστή ηθοποιό, που είχε πρωταγωνιστικό ρόλο στην «Αντιγόνη» του Σοφοκλή.* **2. (*μτφ.*) σημαντική επίδραση ή συμμετοχή κάποιου σε κάτι:** ►*Στην οικογένεια ο καθένας έχει το δικό του ρόλο.*	**Προσδιορ.:** πρωταγωνιστικός **(1)**, αποφασιστικός **(2)** **Φράσεις:** ►Δεν παίζει ρόλο (= δεν έχει σημασία)

ρυθμίζω *(Ρήμα, Ρ4)* (*ενεστ.* ρυθ-μί-ζω, *αόρ.* ρύθμισα, *παθ. αόρ.* ρυθμίστηκα, *παθ. μτχ.* ρυθμισμένος) [λόγ. < αρχ. ῥυθμίζω (= τακτοποιώ) < ῥυθμὸς]	**1. *(μτβ.)* κάνω κάτι να λειτουργεί σωστά ή να αποδίδει καλύτερα:** ►*Ρύθμισα το ρολόι μου στη σωστή ώρα.* ►*Οι φωτεινοί σηματοδότες ρυθμίζουν την κυκλοφορία των αυτοκινήτων.* **2. *(μτβ.) (μτφ.)* τακτοποιώ, κανονίζω:** ►*Ρύθμισε αμέσως τις δουλειές που είχε και έτσι επέστρεψε γρηγορότερα στο σπίτι του.*	**Αντίθ.:** απορρυθμίζω **(1)** **Συνών.:** διευθετώ **(2)** **Σύνθ.:** μεταρρυθμίζω **Οικογ. Λέξ.:** ρυθμός, ρυθμικός, ρυθμικά *(επίρρ.)*, ρυθμικότητα, ρύθμιση, ρυθμιστής, ρυθμιστικός, ρυθμιστικά *(επίρρ.)*
ρύπανση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (ρύ-παν-ση, *γεν.* -ης, *πληθ.* -) [λόγ. < μεσν. ρύπανσις < αρχ. ῥυπαίνω < ῥῦπος]	**μόλυνση του περιβάλλοντος από τη συσσώρευση βλαβερών ουσιών σε μεγαλύτερο βαθμό από τον κανονικό:** ►*Η ρύπανση του περιβάλλοντος δημιουργεί προβλήματα στην υγεία του ανθρώπου.*	**Σύνθ.:** ηχορύπανση **Οικογ. Λέξ.:** ρύπος, ρυπαίνω, ρυπαντικός

σάτιρα (η) *(Ουσιαστικό, Ο22)* (σά-τι-ρα) [σάτιρα < λατιν. Satira < satura (= ποικιλία)]	**ποιητικό ή πεζό λογοτεχνικό είδος που διακωμωδεί με ειρωνικό τρόπο ελαττώματα και καταστάσεις:** ►*Παρακολούθησα στο θέατρο μία ενδιαφέρουσα πολιτική σάτιρα.*	**Σύνθ.:** σατιρογράφος **Οικογ. Λέξ.:** σατιρίζω, σατιρικός
σαφήνεια (η) *(Ουσιαστικό, Ο20)* (σα-φή-νει-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* -) [αρχ. σαφήνεια < σαφηνὴς < σαφὴς]	**η διατύπωση των σκέψεων, των ιδεών και των συναισθημάτων με απόλυτα κατανοητό τρόπο:** ►*Οι σκέψεις του διακρίνονται για τη σαφήνεια και την καθαρότητά τους.*	**Αντίθ.:** ασάφεια, αοριστία **Συνών.:** καθαρότητα, διαύγεια **Οικογ. Λέξ.:** σαφής, (δι-α)σαφηνίζω
σέβομαι *(Ρήμα, Ρ2)* (*ενεστ.* σέ-βο-μαι, *παθ. αόρ.* σεβάστηκα) [λόγ. < αρχ. σέβομαι]	**1.** ***(μτβ.)*** **εκτιμώ ιδιαίτερα κάποιον ή κάτι:** ►*Ακούει με προσοχή και σέβεται τις απόψεις των άλλων.* **2.** ***(μτβ.)*** **τηρώ, υπακούω:** ►*Οι παίκτες πρέπει να σέβονται τους κανόνες του παιχνιδιού.*	**Αντίθ.:** περιφρονώ **(1, 2)**, αψηφώ **(2)** **Συνών.:** τιμώ, υπολήπτομαι **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** σέβας, σεβασμός, σεβάσμιος, Σεβασμιότατος, σεβαστός **Φράσεις:** ►Σέβομαι τον εαυτό μου (= έχω σωστή συμπεριφορά, είμαι αξιοπρεπής)
σειρά (η) *(Ουσιαστικό, Ο18)* (σει-ρά) [λόγ. < ελνστ. σειρὰ (= γραμμή, ακολουθία)]	**1. πρόσωπα, πράγματα ή άλλα στοιχεία που τοποθετούνται το ένα δίπλα στο άλλο ή το ένα μετά το άλλο:** ►*Τοποθετήσαμε*	

	τις καρέκλες στη σειρά για τη γιορτή του σχολείου. **2. *(για κείμενο)* γραμμή, στίχος:** ►*Το κεντρικό άρθρο της σχολικής εφημερίδας αποτελείται από είκοσι σειρές.*	**Συνών.:** αράδα **(2)** **Σύνθ.:** οροσειρά **Προσδιορ.:** αλφαβητική, αριθμητική, συντακτική **(1)** **Φράσεις:** ►Βγαίνω από τη σειρά μου (= βγαίνω από τον κανονικό ρυθμό της ζωής μου)
σεισμός (ο) *(Ουσιαστικό, Ο13)* (σει-σμός) [αρχ. σεισμὸς < σεί-ω]	**1. δόνηση του στερεού φλοιού της γης, που προκαλεί συνήθως καταστροφές:** ►*Το επίκεντρο του σεισμού εντοπίστηκε στη θαλάσσια περιοχή του Ιονίου.* **2. *(μτφ.)* αναταραχή, μεγάλη φασαρία:** ►*Έγινε πραγματικός σεισμός, μόλις μαθεύτηκε ότι η ομάδα τους κέρδισε τον ποδοσφαιρικό αγώνα.*	**Συνών.:** εγκέλαδος **(1)**, χαμός **(2)** **Σύνθ.:** σεισμογενής, σεισμολόγος, σεισμόπληκτος, σεισμοπαθής, σεισμογράφος, μετασεισμός **Οικογ. Λέξ.:** σεισμικός, σεισμικότητα **Προσδιορ.:** εκτεταμένος, ηφαιστειογενής, τεκτονικός **(1)**
σελήνη (η) *(Ουσιαστικό, Ο25)* (σε-λή-νη, *γεν.* -ης, *πληθ.* -) [αρχ. σελήνη < σέλας (= φως)]	**το κοντινότερο προς τη γη ουράνιο σώμα που περιστρέφεται γύρω από αυτήν και αποτελεί το φυσικό της δορυφόρο:** ►*Η σελήνη περιφέρεται γύρω από τη Γη σε είκοσι επτά ημέρες, επτά ώρες και σαράντα τρία λεπτά.*	**Συνών.:** φεγγάρι **Σύνθ:** πανσέληνος, σεληνάκατος, σεληνόφως **Οικογ. Λέξ.:** σεληνιακός **Φράσεις:** ►Η σκοτεινή πλευρά της σελήνης (= η άγνωστη πλευρά ενός ζητήματος) ►Σεληνιακό τοπίο (= ερημωμένος τόπος)
σεμνός, -ή, -ό *(Επίθετο, Ε1, έμψυχα και άψυχα)* (σε-μνός) [λόγ. < αρχ. σεμνὸς (= σεβαστός, μεγαλόπρεπος)]	**1. σοβαρός, ευγενικός, αξιοπρεπής:** ►*Ο φίλος σου είναι ιδιαίτερα σεμνός στη συμπεριφορά του προς τους άλλους.* **2. ντροπαλός, συνεσταλμένος:** ►*Είναι τόσο σεμνός, που κοκκινίζει αμέσως μόλις του μιλήσεις.*	**Αντίθ.:** άσεμνος **(1)**, αναιδής, θρασύς **(2)** **Σύνθ:** σεμνοπρεπής **Οικογ. Λέξ.:** σεμνά *(επίρρ.)*, σεμνότητα **Προσδιοριζ.:** επιστήμονας, ομιλητής, νέος, κορίτσι **(1, 2)**
σηκώνω *(Ρήμα, Ρ1)* (*ενεστ.* ση-κώ-νω, *αόρ.* σήκωσα, *παθ.*	**1. *(μτβ.)* μετακινώ κάτι από κάτω προς τα πάνω, υψώνω:** ►*Σήκωσε το βιβλίο που είχε πέσει στο πάτωμα*	**Αντίθ.:** κατεβάζω **(1)** **Σύνθ:** ανασηκώνω, ξεσηκώνω

αόρ. σηκώθηκα, *παθ. μτχ.* σηκωμένος) [μεσν. σηκώνω < μτγν. σηκῶ (= ζυγίζω, ισορροπώ) < σηκὸς (= ζύγι)]	*και το έβαλε στη θέση του.* **2. (*μτβ.*) ξυπνώ κάποιον από τον ύπνο, αφυπνίζω:** ►*Αύριο να με σηκώσεις στις έξι το πρωί.* **3. (*μτβ.*) βαστώ ή μεταφέρω βάρος:** ►*Ο αθλητής της άρσης βαρών σήκωσε στο σύνολο τριακόσια κιλά.*	**Οικογ. Λέξ.:** σήκωμα, σηκωμός, σηκωτός **Φράσεις:** ►Σηκώνω κεφάλι, μπαϊράκι (= απειθαρχώ) ►Σηκώνω χέρι (= χτυπώ κάποιον) ►Σηκώνω ψηλά τα χέρια (= σταματώ κάθε προσπάθεια) ►Δε σηκώνω τέτοια (= δεν ανέχομαι προσβολές) ►Σηκώνω στο πόδι (= αναστατώνω) ►Δε σηκώνω κεφάλι (= εργάζομαι συνέχεια) ►Σηκώνω στο μάθημα (= εξετάζω)
σημαίνω (*Ρήμα, Ρ1*) (*ενεστ.* ση-μαί-νω, *αόρ.* σήμανα, *παθ. αόρ.* σημάνθηκα, *παθ. μτχ.* σεσημασμένος) [αρχ. σημαίνω < σῆμα]	**1. (*μτβ.*) δηλώνω κάτι:** ►*Το ρήμα «παλιννοστώ» σημαίνει «επιστρέφω στην πατρίδα».* **2. (*μτβ.*) είμαι σημαντικός, σπουδαίος:** ►*Αυτός ο άνθρωπος σημαίνει πολλά για την οικογένειά μας.* **3. (*αμτβ.*) βγάζω ήχο, ηχώ:** ►*Το ρολόι της πλατείας σήμανε μεσάνυχτα.*	**Συνών.:** χτυπώ **(3)** **Σύνθ:** επισημαίνω **Οικογ. Λέξ.:** σήμα, σημαντικός, σήμαντρο, σήμανση **Φράσεις:** ►Σήμανε η ώρα (= ήρθε η κατάλληλη στιγμή)
σιγά (*Επίρρημα*) (σι-γά) [μεσν. σιγά < αρχ. επίρρ. σιγῇ]	**1. χαμηλόφωνα, όχι δυνατά:** ►*Μιλούσε σιγά, για να μην ενοχλεί τους διπλανούς του.* **2. χωρίς βιασύνη, αργά:** ►*Το λεωφορείο πήγαινε πολύ σιγά, με αποτέλεσμα να φτάσουμε στον προορισμό μας με καθυστέρηση.*	**Αντίθ.:** δυνατά, μεγαλόφωνα **(1)**, γρήγορα **(2)** **Συνών.:** σιγανά **(1)** **Σύνθ:** σιγοτραγουδώ **Οικογ. Λέξ.:** σιγανά (*επίρρ.*), σιγανός, σιγαλιά **Φράσεις:** ►Σιγά-σιγά (= σταδιακά, λίγο-λίγο) ►Σιγά τον πολυέλαιο / τα λάχανα (= για κάτι ασήμαντο)
σιδηρόδρομος (ο) (*Ουσιαστικό, Ο15*) (σι-δη-ρό-δρο-μος) [λόγ. σιδηρόδρομος < μεταφρ. δάν. γαλλ. chemin de fer]	**συγκοινωνιακό και μεταφορικό μέσο της ξηράς που αποτελείται από βαγόνια και κινείται πάνω σε σιδερένιες ράγες, το τρένο:** ►*Ταξίδεψα για τα Καλάβρυτα με τον οδοντωτό σιδηρόδρομο.*	**Συνών.:** αμαξοστοιχία, συρμός **Οικογ. Λέξ.:** σιδηροδρομικός **Προσδιορ.:** αστικός, υπόγειος, υπεραστικός, εναέριος, ηλεκτρικός

σιτάρι και **στά-ρι** (το) *(Ουσιαστικό, Ο36)* (σι-τά-ρι, *γεν.* -ιού, *πληθ.* -ια) [αρχ. σιτάριον < *υποκορ. αρχ.* σῖτος)]	**το ποώδες φυτό που ανήκει στα δημητριακά, καθώς και ο καρπός του, που αποτελεί την πρώτη ύλη για το ψωμί:** ►*Το σιτάρι είναι ένα από τα πρώτα φυτά που καλλιέργησε ο άνθρωπος.*	**Συνών.:** σίτος **Σύνθ:** σιταρόσπορος **Οικογ. Λέξ.:** σιταρένιος **Προσδιορ.:** μαλακό, σκληρό **Φράσεις:** ►Ξεχώρισε η ήρα απ' το σιτάρι (= ξεχώρισε το καλό απ' το κακό)
σκάβω *(Ρήμα, Ρ1)* (*ενεστ.* σκά-βω, *αόρ.* έσκαψα, *παθ. αόρ.* σκάφτηκα, *παθ. μτχ.* σκαμμένος) [αρχ. σκάπτω]	*(μτβ.)* **χτυπάω το έδαφος με ειδικό εργαλείο και αναποδογυρίζω το χώμα, για να ανοίξω λάκκο ή αυλάκι ή για να καλλιεργήσω τη γη:** ►*Έσκαψε καλά τον κήπο και στη συνέχεια φύτεψε διάφορα λαχανικά.*	**Σύνθ:** υποσκάπτω **Οικογ. Λέξ.:** σκάψιμο, σκάμμα, σκαπτικός **Φράσεις:** ►Σκάβω το λάκκο κάποιου (= προσπαθώ να κάνω κακό σε κάποιον)
σκέψη (η) *(Ουσιαστικό, Ο27)* (σκέ-ψη, *γεν.* -ης, -εως, *πληθ.* -εις, *γεν.* -εων) [αρχ. σκέψις < σκέπτομαι]	**1. η επεξεργασία στοιχείων που γίνεται στο μυαλό μας, για να καταλήξουμε σε κάποιο συμπέρασμα, κρίση, απόφαση κ.λπ.:** ►*Ύστερα από πολλή σκέψη αποφάσισε να κάνει μεταπτυχιακές σπουδές.* **2. φροντίδα, έγνοια:** ►*Η σκέψη μου βρίσκεται συνεχώς στα παιδιά μου.*	**Συνών.:** στοχασμός **(1)** **Σύνθ:** διάσκεψη, επίσκεψη, περίσκεψη, σύσκεψη **Οικογ. Λέξ.:** σκέφτομαι, σκεφτικός **Προσδιορ.:** βασανιστική, έμμονη, λαθεμένη, ελεύθερη, φιλοσοφική **(1)** **Φράσεις:** ►Βάζω σε σκέψεις / μπαίνω σε σκέψεις (= προβληματίζω κάποιον, προβληματίζομαι)
σκηνή (η) *(Ουσιαστικό, Ο24)* (σκη-νή) [λόγ. < αρχ. σκηνὴ]	**1. πρόχειρη κατασκευή από αδιάβροχο ύφασμα για προσωρινή διαμονή:** ►*Μοιράστηκαν σκηνές και τρόφιμα στους σεισμοπαθείς.* **2. το μέρος του θεάτρου που παίζουν οι ηθοποιοί:** ►*Όλοι οι ηθοποιοί βγήκαν στη σκηνή για το τελευταίο χειροκρότημα.* **3. κάθε ξεχωριστό επεισόδιο σε ένα θεατρικό ή κινηματογραφικό έργο:** ►*Παρακολουθήσαμε μερικές σκηνές από την «Ειρήνη» του Αριστοφάνη.*	**Συνών.:** αντίσκηνο, τέντα **(1)** **Σύνθ:** σκηνοθεσία, σκηνογραφία, αντίσκηνο **Οικογ. Λέξ.:** σκηνικός, σκηνίτης **Προσδιορ.:** στρατιωτική **(1)**, λυρική **(2)**, δραματική, κωμική, απίστευτη **(3, 4)** **Φράσεις:** ►Βγαίνω στη σκηνή (= γίνομαι ηθοποιός) ►Κάνω σκηνή σε κάποιον (= λογομαχώ, καβγαδίζω) ►Σκηνές απείρου κάλλους (= για καταστάσεις όπου επικρατεί μεγάλη αναστάτωση)

	4. ***(μτφ.)*** **επεισόδιο, λογομαχία:** ►*Μπροστά στα μάτια του κόσμου εξελίχτηκε μια κωμικοτραγική σκηνή.*	
σκιά (η) *(Ουσιαστικό, Ο23)* (σκι-ά) [αρχ. σκιὰ]	**1. μέρος στο οποίο δε φτάνει το φως:** ►*Κάθισε στη σκιά του πεύκου, για να ξεκουραστεί.* **2. σκοτεινή περιοχή που σχηματίζεται σε μια επιφάνεια, όταν ένα αντικείμενο βρίσκεται ανάμεσα στη συγκεκριμένη επιφάνεια και σε μια φωτεινή πηγή:** ►*Το κάθε δέντρο έχει και τη δική του σκιά.*	**Συνών.:** ίσκιος **(1)** **Σύνθ:** σκιαγραφώ, σκιαμαχώ **Οικογ. Λέξ.:** σκιώδης, σκιερός, σκίαση **Φράσεις:** ►Γίνομαι σκιά κάποιου (= είμαι αχώριστος σύντροφος κάποιου) ►Ζω στη σκιά του (= ζω υπό την επιρροή του) ►Φοβάται και τη σκιά του (= είναι πολύ δειλός) ►Θέατρο σκιών (= λαϊκό θέατρο που παρουσιάζει παραστάσεις Καραγκιόζη)
σκίζω και **σχίζω** *(Ρήμα, Ρ4)* (*ενεστ.* σκί-ζω, *αόρ.* έσκισα, *παθ. αόρ.* σκίστηκα, *παθ. μτχ.* σκισμένος) [μεσν. σκίζω < αρχ. σχίζω]	**1.** ***(μτβ.)*** **κόβω κάτι σε δύο ή περισσότερα κομμάτια:** ►*Έσκισε και έριξε στο καλάθι τα άχρηστα χαρτιά.* **2.** ***(μτβ.)*** **περνώ με μεγάλη ταχύτητα μέσα από τον αέρα, το νερό κ.λπ.:** ►*Το καράβι έσκιζε με ορμή τα νερά της θάλασσας.*	**Συνών.:** διασχίζω **(2)** **Σύνθ:** διασχίζω, ξεσχίζω **Οικογ. Λέξ.:** σκίσιμο, σκιστός, σχίσμα, σχισμή **Φράσεις:** ►Σκίστηκε να με εξυπηρετήσει (= έδειξε μεγάλο ενδιαφέρον)
σκοινί και **σχοινί** (το) *(Ουσιαστικό, Ο35)* (σκοι-νί, *γεν.* -ιού, *πληθ.* -ιά) [αρχ. σχοινίον < *υποκορ.* του αρχ. σχοῖνος]	**μακρύ κορδόνι από φυτικές ίνες ή άλλο υλικό, που χρησιμοποιείται για δέσιμο, κρέμασμα κ.λπ.:** ►*Έδεσε σφιχτά το δέμα μ' ένα χοντρό σχοινί.*	**Σύνθ:** σχοινοβάτης **Οικογ. Λέξ.:** σκοινάκι **Φράσεις:** ►Τραβάω / Τεντώνω το σχοινί (= οδηγώ μια κατάσταση στα άκρα) ►Το έδεσε σχοινί κορδόνι (= εμμένει σε κάτι με ενοχλητικό τρόπο) **Παροιμ.:** ►Στο σπίτι του κρεμασμένου δε μιλάνε για σχοινί
σκοπός (ο) *(Ουσιαστικό, Ο13)* (σκο-πός) [αρχ. σκοπὸς (= παρατηρητής)]	**1. αυτό που θέτει κανείς ως τελική επιδίωξη:** ►*Ο σκοπός της ζωής του ήταν να σπουδάσει στο Πανεπιστήμιο.*	**Συνών.:** στόχος **(1)** **Σύνθ:** άσκοπος, σκοποβολή, αυτοσκοπός

	2. πρόσωπο που αναλαμβάνει τη φύλαξη κάποιου συγκεκριμένου χώρου, φρουρός: ►*Στην κεντρική είσοδο του στρατοπέδου υπάρχει πάντοτε ένας σκοπός.*	**Οικογ. Λέξ.:** σκοπιά, σκοπεύω, σκόπευση, σκόπιμος, σκοπιμότητα **Φράσεις:** ►Ο σκοπός αγιάζει τα μέσα (= επιτρέπονται και αντικανονικά μέσα για ένα θεμιτό σκοπό)
σκοτεινός, -ή, -ό (*Επίθετο, Ε1, έμψυχα και άψυχα*) (σκο-τει-νός) [αρχ. σκοτεινὸς < σκότος]	**1. που βρίσκεται στο σκοτάδι:** ►*Ήταν μια σκοτεινή νύχτα χωρίς φεγγάρι.* **2. (*μτφ.*) δυσνόητος, ασαφής:** ►*Το νόημα του κειμένου είναι σκοτεινό και ακατανόητο.* **3. (*μτφ.*) αυτός που κρύβει κάποιο μυστήριο, ο μυστηριώδης:** ►*Αυτός ο άνθρωπος είναι μια σκοτεινή προσωπικότητα.*	**Αντίθ.:** φωτεινός **(1)**, καθαρός, σαφής **(2)** **Συνών.:** περίπλοκος **(3)** **Σύνθ:** θεοσκότεινος, κατασκότεινος **Οικογ. Λέξ.:** σκοτεινά (*επίρρ.*) **Προσδιοριζ.:** περίοδος **(1)**, υπόθεση **(1, 3)**, πρόσωπο **(3)**
σκύβω (*Ρήμα, Ρ2*) (*ενεστ.* σκύ-βω, *αόρ.* έσκυψα, *παθ. μτχ.* σκυμμένος) [μεσν. σκύπτω < αρχ. κύπτω]	**1. (*μτβ.*) γέρνω το σώμα ή το κεφάλι προς τα εμπρός και κάτω:** ►*Έσκυψε να κόψει ένα λουλούδι.* **2. (*μτβ.*) (*μτφ.*) νοιάζομαι, ενδιαφέρομαι για κάποιον ή για κάτι:** ►*Οι εκπαιδευτικοί σκύβουν με ενδιαφέρον στα προβλήματα των μαθητών.*	**Συνών.:** χαμηλώνω **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** σκυφτός, σκυφτά (*επίρρ.*), σκύψιμο **Φράσεις:** ►Σκύβω το κεφάλι (= υποτάσσομαι)
σκυθρωπός, -ή, -ό (*Επίθετο, Ε1, έμψυχα*) (σκυ-θρω-πός) [αρχ. σκυθρωπὸς < σκυθρὸς (= οργισμένος) + ὁρῶ]	**αυτός που έχει λυπημένη έκφραση, που είναι άκεφος:** ►*Παρακολουθούσε την αποχαιρετιστήρια τελετή σιωπηλός και σκυθρωπός.*	**Αντίθ.:** ευδιάθετος, εύθυμος **Συνών.:** κατηφής, κατσούφης **Οικογ. Λέξ.:** σκυθρωπότητα **Προσδιοριζ.:** όψη, πρόσωπο
σμήνος (το) (*Ουσιαστικό, Ο37*) (σμή-νος, *γεν.* -ους, *πληθ.* -η) [αρχ. σμῆνος]	**1. ομάδα εντόμων ή πουλιών σε κίνηση:** ►*Σμήνη από ακρίδες σκέπασαν τον ουρανό.* **2. (*μτφ.*) ομάδα αεροπλάνων της πολεμικής αεροπορίας υπό την ίδια**	**Συνών.:** σμάρι, πλήθος **(1)** **Σύνθ:** σμηναγός, σμήναρχος **Οικογ. Λέξ.:** σμηνίας, σμηνίτης

	διοίκηση: ►*Ένα σμήνος αεροπλάνων πετούσε πάνω από το χώρο της παρέλασης.*	
σοφία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (σο-φί-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* -) [αρχ. σοφία < σοφὸς]	**1. η ικανότητα να χρησιμοποιεί κανείς τις γνώσεις που απόκτησε κατά τέτοιον τρόπο ώστε να οδηγείται σε σωστές κρίσεις και αποφάσεις:** ►*Αντιμετωπίζει τις δύσκολες καταστάσεις με σοφία και σύνεση.* **2. η κατοχή πολλών γνώσεων, πολυμάθεια, πολυγνωσία:** ►*Εντυπωσιάστηκε από τη σοφία του καθηγητή του.*	**Σύνθ:** φιλοσοφία **Οικογ. Λέξ.:** σοφός, σοφίζομαι, σόφισμα, σοφιστής, σοφιστική **Προσδιορ.:** λαϊκή **(1)**
σπέρνω *(Ρήμα, Ρ1)* (*ενεστ.* σπέρ-νω, *αόρ.* έσπειρα, *παθ. αόρ.* σπάρθηκα, *παθ. μτχ.* σπαρμένος) [μεσν. σπέρνω < αρχ. σπείρω]	**1. *(μτβ.)* ρίχνω σπόρους στη γη, για να φυτρώσουν:** ►*Το φθινόπωρο οι αγρότες σπέρνουν το σιτάρι.* **2. *(μτβ.)* *(μτφ.)* διαδίδω κάτι σε κάποιον:** ►*Ο Ρήγας Φεραίος έσπειρε επαναστατικές ιδέες στους υπόδουλους λαούς της Βαλκανικής.*	**Οικογ. Λέξ.:** σπόρος, σπορά, σπορέας, σποραδικός, σπέρμα **Φράσεις:** ►Σπέρνει ζιζάνια (= δημιουργεί αφορμές για διχόνοια) ►Φυτρώνει εκεί που δεν τον σπέρνουν (= ανακατεύεται σε ξένες υποθέσεις) **Παροιμ.:** ►Όποιος σπέρνει ανέμους, θερίζει θύελλες
σπήλαιο (το) *(Ουσιαστικό, Ο34)* (σπή-λαι-ο, *γεν.* -αίου, *πληθ.* -αια) [αρχ. σπήλαιον]	**φυσικό βαθύ κοίλωμα κάτω από το έδαφος ή μέσα σε βράχια:** ►*Το σπήλαιο του Δυρού στη Μάνη είναι ένα από τα ωραιότερα στην Ελλάδα.*	**Συνών.:** σπηλιά **Σύνθ:** σπηλαιολόγος **Οικογ. Λέξ.:** σπηλιά **Προσδιορ.:** ανεξερεύνητο, παλαιολιθικό **Φράσεις:** ►Οι άνθρωποι των σπηλαίων (= οι πρωτόγονοι άνθρωποι)
σταθμός (ο) *(Ουσιαστικό, Ο13)* (σταθ-μός) [λόγ. < αρχ. σταθμὸς < ἵστημι]	**1. ο τόπος στον οποίο σταθμεύουν τα συγκοινωνιακά μέσα:** ►*Ορισμένοι επιβάτες του τρένου κατέβηκαν στο Σταθμό Λαρίσης.*	**Σύνθ.:** σταθμάρχης, σταθμαρχείο, ναύσταθμος **Οικογ. Λέξ.:** σταθμεύω, στάθμευση **Προσδιορ.:** ηλεκτρικός, πυρηνικός, υδροηλεκτρικός,

	2. το κτίριο και οι ειδικές εγκαταστάσεις όπου στεγάζονται διάφορες υπηρεσίες: ►*Ο Σταθμός Πρώτων Βοηθειών βρίσκεται στο κέντρο της πόλης.* **3. *(μτφ.)* σημαντικό γεγονός που αποτελεί την αρχή νέας περιόδου:** ►*Η Γαλλική επανάσταση αποτέλεσε σταθμό στην ευρωπαϊκή ιστορία.*	διαστημικός, ειδησεογραφικός, αστυνομικός, βρεφονηπιακός **(2)**
σταματώ *(Ρήμα, Ρ5)* (*ενεστ.* στα-μα-τώ, *αόρ.* σταμάτησα, *παθ. μτχ.* σταματημένος) [μεσν. σταματῶ < αρχ. ἵσταμαι (= στέκομαι)]	**1. *(αμτβ.)* παύω να κινούμαι ή να λειτουργώ, στέκομαι:** ►*Το τρένο σταμάτησε στο σταθμό Θεσσαλονίκης.* **2. *(μτβ.)* κάνω κάποιον ή κάτι να διακόψει την πορεία του:** ►*Ο τροχονόμος σταμάτησε την κυκλοφορία των αυτοκινήτων.*	**Αντίθ:** συνεχίζω, εξακολουθώ **(1, 2)** **Συνών:** ακινητοποιώ **(2)** **Φράσεις:** ►Σταματά το βλέμμα μου σε κάτι (= κάτι μου τραβάει την προσοχή)
στάση (η) *(Ουσιαστικό, Ο27)* (στά-ση, *γεν.* -ης, -εως, *πληθ.* -εις) [λόγ. < αρχ. στάσις < ἵστημι]	**1. το προσωρινό σταμάτημα και ο τόπος που σταματούν για λίγο τα μεταφορικά μέσα, για την αποβίβαση ή επιβίβαση επιβατών:** ►*Το αστικό λεωφορείο κάνει στάση μπροστά στο Δημαρχείο.* **2. η θέση του σώματος:** ►*Οι στρατιώτες στέκονται σε στάση προσοχής, όταν χαιρετούν τους αξιωματικούς.* **3. *(μτφ.)* ο τρόπος με τον οποίο συμπεριφέρεται κάποιος:** ►*Η στάση του απέναντί μου ήταν πάντοτε φιλική.* **4. *(μτφ.)* εξέγερση, ανταρσία, κίνημα:** ►*Έγινε στάση στις φυλακές των κρατουμένων.*	**Σύνθ:** κατάσταση, ένσταση, ανάσταση, διάσταση, παράσταση, αντίσταση, περίσταση, σύσταση **Οικογ. Λέξ.:** στασιάζω, στασιαστής, στάσιμος, στασιμότητα **Προσδιορ.:** αποφασιστική, ιπποτική, αμυντική, ενδεδειγμένη, υπεύθυνη **(3)** **Φράσεις:** ►Στάση του Νίκα (= επανάσταση με σκοπό την ανατροπή του Ιουστινιανού)

σταυρός (ο) *(Ουσιαστικό, Ο13)* (σταυ-ρός) [ελνστ. σταυρὸς < αρχ. ἵσταμαι]	**1. δύο δοκάρια κάθετα μεταξύ τους, πάνω στα οποία σταυρώθηκε ο Χριστός και που από τότε αποτελεί το ιερό σύμβολο της χριστιανικής θρησκείας:** ►*Ο Χριστός ανέβηκε στο Γολγοθά, μεταφέροντας στους ώμους του το σταυρό του μαρτυρίου.* **2. το σχήμα του σταυρού που γίνεται με τα τρία δάκτυλα του δεξιού χεριού:** ►*Κατά τη Θεία Λειτουργία οι πιστοί κάνουν πολλές φορές το σταυρό τους.*	**Σύνθ:** σταυροδρόμι, σταυρόλεξο, σταυροπόδι, σταυροφόρος, σταυροκοπιέμαι, σταυραετός **Οικογ. Λέξ.:** σταυρώνω, σταύρωμα, σταύρωση, σταυρωτός, σταυρουδάκι **Προσδιορ.:** τίμιος, κεντητός, χρυσός **(1)** **Φράσεις:** ►Με το σταυρό στο χέρι (= τίμια, χωρίς αδικίες) ►Ερυθρός Σταυρός (= διεθνής ανθρωπιστικός οργανισμός) ►Σταυρός προτίμησης (= το σημάδι που σημειώνει ο ψηφοφόρος στο ψηφοδέλτιο δίπλα από το όνομα του υποψηφίου που προτιμάει)
σταφύλι (το) *(Ουσιαστικό, Ο36)* (στα-φύ-λι, *γεν.* –ιού, *πληθ.* -ια) [ελνστ. σταφύλιον < αρχ. σταφυλὴ]	**ο καρπός του κλήματος που τρώγεται ως φρούτο και χρησιμοποιείται για την παραγωγή κρασιού ή σταφίδας:** ►*Έκοψε τα ώριμα σταφύλια από το αμπέλι του, για να τα βγάλει κρασί.*	**Σύνθ:** σταφυλόκοκκος **Οικογ. Λέξ.:** σταφυλή **Προσδιορ.:** κόκκινο, μοσχάτο, λευκό
στάχυ (το) *(Ουσιαστικό)* (στά-χυ, *γεν.* –ιού, *πληθ.* -ια) [ελνστ. στάχυον < αρχ. στάχυ]	**το πάνω μέρος κυρίως του σιταριού, στο οποίο συμπεριλαμβάνεται ο καρπός και το άγανο:** ►*Για πολλές ημέρες οι αγρότες θέριζαν τα κίτρινα στάχυα στα χωράφια τους.*	**Σύνθ:** σταχυολογώ **Οικογ. Λέξ.:** σταχυάζω, στάχυασμα
στέκω και **στέκομαι** *(Ρήμα, Ρ1)* (*ενεστ.* στέκομαι, *παθ. αόρ.* στάθηκα) [μεσν.<μτγν. ἑστήκω < ἵστημι]	**1. *(αμτβ.)* είμαι όρθιος:** ►*Ο μαθητής στάθηκε για αρκετή ώρα μπροστά στον πίνακα.* **2. *(αμτβ.)* σταματώ, παύω να βαδίζω ή να λειτουργώ:** ►*Στάθηκε στην άκρη του δρόμου, για να ξεκουραστεί.* **3. *(αμτβ.)* *(απρόσ.)* είναι σωστό, ταιριάζει, ευσταθεί:** ►*Νομίζω ότι δε στέκει να λες τέτοια πράγματα.*	**Αντίθ.:** κάθομαι **(1)** **Σύνθ.:** αντιστέκομαι, κοντοστέκομαι, συμπαραστέκομαι **Φράσεις:** ►Στέκομαι δίπλα σε κάποιον (= συμπαραστέκομαι) ►Στέκομαι στα νύχια (= είμαι έτοιμος για καβγά)

στέλνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. στέλ-νω, αόρ. έστειλα, παθ. αόρ. στάλθηκα, παθ. μτχ. σταλμένος) [αρχ. στέλλω]	***(μτβ.)* φροντίζω ώστε να φτάσει κάτι σε κάποιον ή να φτάσει κάποιος σε άλλο μέρος:** ►*Του στείλαμε ένα δέμα με το ταχυδρομείο.* ►*Τον έστειλαν να σπουδάσει στη Ρόδο.*	**Συνών:** αποστέλλω **Σύνθ:** ξαποστέλνω **Οικογ. Λέξ.:** στολή, στόλος
στερώ (Ρήμα, Ρ7) (ενεστ. στε-ρώ, αόρ. στέρησα, παθ. αόρ. στερήθηκα, παθ. μτχ. στερημένος) [αρχ. στερῶ]	**1. *(μτβ.)* αφαιρώ κάτι από κάποιον που το έχει ανάγκη:** ►*Το δικαστήριο του στέρησε τη δυνατότητα εξόδου από τη χώρα.* **2. *(μτβ.)* *(μέσ.)* στερούμαι, μου λείπει κάποιος ή κάτι αναγκαίο:** ►*Στερήθηκε το χωριό του, επειδή έπρεπε να ζήσει στην Αθήνα.*	**Αντίθ.:** παρέχω, χορηγώ **(1)**, διαθέτω, έχω **(2)** **Συνών.:** αποστερώ **(1)** **Σύνθ.:** αποστερούμαι **Οικογ. Λέξ.:** στέρηση, στερητικός, στέρημα
στήλη (η) (Ουσιαστικό, Ο25) (στή-λη) [αρχ. στήλη]	**1. μακρόστενη όρθια πλάκα από μάρμαρο ή άλλο υλικό, όπου είναι χαραγμένες επιγραφές ή άλλα στοιχεία:** ►*Στην ανασκαφή βρέθηκαν πολλές αρχαίες στήλες με επιγραφές και παραστάσεις.* **2. τμήμα σελίδας σε βιβλίο, περιοδικό ή εφημερίδα:** ►*Η δεξιά στήλη της σχολικής εφημερίδας περιλαμβάνει θέματα περιβάλλοντος.*	**Συνών.:** κολώνα **(1)** **Σύνθ.:** δίστηλος, τρίστηλος **Προσδιορ.:** αναμνηστική, επιτύμβια, τιμητική **(1)** **Φράσεις:** ►Έμεινε στήλη άλατος (= έμεινε ακίνητος και αμίλητος από έκπληξη)
στηρίζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. στη-ρί-ζω, αόρ. στήριξα, παθ. αόρ. στηρίχτηκα, παθ. μτχ. στηριγμένος) [αρχ. στηρίζω]	**1. *(μτβ.)* κρατάω κάποιον ή κάτι σταθερό ή όρθιο, στερεώνω:** ►*Στήριξαν τη γέφυρα με μεγάλες κολόνες.* **2. *(μτβ.)* *(μτφ.)* ενισχύω, υποστηρίζω κάποιον ή κάτι:** ►*Οι γονείς στήριξαν ηθικά και οικονομικά το παιδί τους.*	**Συνών.:** υποστυλώνω, υποβαστάζω **(1)**, βοηθώ **(2)** **Σύνθ.:** υποστηρίζω **Οικογ. Λέξ.:** στήριξη, στήριγμα **Φράσεις:** ►Στηρίξου πάνω μου (= να μου έχεις εμπιστοσύνη)

στίβος (ο) *(Ουσιαστικό, Ο14)* (στί-βος) [λόγ. < αρχ. στίβος < αρχ. στείβω (= καταπατώ)]	**1. μέρος σταδίου κατάλληλο για τη διεξαγωγή αθλητικών αγώνων:** ►*Όλες οι ομάδες παρέλασαν στο στίβο του σταδίου.* **2. τα αγωνίσματα του κλασικού αθλητισμού:** ►*Το τριπλούν είναι αγώνισμα του στίβου.* **3. *(μτφ.)* πολιτικό ή πνευματικό πεδίο δράσης και συναγωνισμού:** ►*Ρίχτηκε με επιτυχία στον πολιτικό στίβο.*	**Συνών.:** κονίστρα **(2)** **Προσδιορ.:** ανοιχτός, κλειστός, υγρός **(1)**
στιγμή (η) *(Ουσιαστικό, Ο24)* (στιγ-μή) [λόγ. < αρχ. στιγμὴ < αρχ. στίζω (= σημειώνω με οξύ εργαλείο)]	**1. ελάχιστο διάστημα χρόνου:** ►*Η αστραπή διαρκεί μόνο μια στιγμή.* **2. κατάλληλος χρόνος, ευκαιρία:** ►*Το καλοκαίρι ήταν η κατάλληλη στιγμή, για να επισκεφτούμε την Πόλη.*	**Σύνθ.:** στιγμιότυπο **Οικογ. Λέξ.:** στιγμιαίος, στιγμιαία *(επίρρ.)* **Προσδιορ.:** αλησμόνητη, κρίσιμη, τραγική, αποφασιστική **(2)** **Φράσεις:** ►Από στιγμή σε στιγμή (= σε λίγο) ►Στη στιγμή (= αμέσως) ►Μέχρι στιγμής (= μέχρι τώρα) ►Για μια στιγμή (= για ορισμένο χρονικό διάστημα)
στίχος (ο) *(Ουσιαστικό, Ο14)* (στί-χος) [αρχ. στῖχος < στείχω (= βαδίζω σε παράταξη)]	**1. καθεμιά από τις σειρές ενός ποιήματος:** ►*Κάθε στροφή του Εθνικού Ύμνου αποτελείται από τέσσερις στίχους.* **2. καθεμιά από τις σειρές ενός κειμένου:** ►*Μετέφρασε από τα αρχαία ελληνικά ένα κείμενο δεκαπέντε στίχων.*	**Συνών.:** αράδα **(2)** **Σύνθ.:** στιχουργός, στιχογράφος, στιχομυθία, στιχοπλόκος, δίστιχο, τρίστιχο **Προσδιορ.:** δεκαπεντασύλλαβος, ομοιοκατάληκτος, ιαμβικός, τροχαϊκός, λυρικός, ομηρικός **(1)**
στοιχείο (το) *(Ουσιαστικό, Ο32)* (στοι-χεί-ο) [αρχ. στοιχεῖον < στοῖχος (= διάταξη, παράταξη)]	**1. καθένα από τα απλά μέρη από τα οποία αποτελείται ένα πράγμα:** ►*Ο τόπος γέννησης είναι ένα από τα στοιχεία της ταυτότητας.* **2. *(χημ.)* κάθε σώμα που δεν μπορεί να διασπαστεί**	**Σύνθ.:** στοιχειοθετώ στοιχειοθεσία, στοιχειοθέτηση **Οικογ. Λέξ.:** στοιχειώδης, στοίχιση **Προσδιορ.:** αποδεικτικό, αποκαλυπτικό, γλωσσικό, περιουσιακό, χαρακτηριστικό **(1)**

	περαιτέρω με χημικά μέσα: ►*Το οξυγόνο και το υδρογόνο είναι χημικά στοιχεία.* **3. ανεξέλεγκτες δυνάμεις της φύσης, όπως ο κεραυνός, η θύελλα κ.λπ.:** ►*Τα στοιχεία της φύσης κρύβουν συχνά μεγάλους κινδύνους.* **4. τυπογραφικός χαρακτήρας, γράμμα:** ►*Έγραψα την πρόσκληση για τα γενέθλιά μου με πλάγια τυπογραφικά στοιχεία.* **5.** ***(πληθ.)*** **ονοματεπώνυμο και διεύθυνση κάποιου:** ►*Έγραψε όλα τα στοιχεία του στην αίτηση που υπέβαλε στη Νομαρχία.*	**Φράσεις:** ►Βρίσκεται στο στοιχείο του (= τον ευνοούν οι συνθήκες)
στολίζω *(Ρήμα, Ρ4)* *(ενεστ.* στο-λί-ζω, *αόρ.* στόλισα, *παθ. αόρ.* στολίστηκα, *παθ. μτχ.* στολισμένος) [ελνστ. < αρχ. στολίζω < στολὴ]	*(μτβ.)* **διακοσμώ ένα χώρο ή ένα αντικείμενο:** ► *Στόλισαν το σχολείο για τη χριστουγεννιάτικη γιορτή.*	**Συνών.:** καλλωπίζω, εξωραΐζω **Σύνθ.:** σημαιοστολίζω **Οικογ. Λέξ.:** στόλισμα, στολισμός
στρατός (ο) *(Ουσιαστικό, Ο13)* (στρα-τός) [αρχ. στρατὸς]	**οργανωμένο σύνολο οπλισμένων ανθρώπων μιας χώρας, που φροντίζει για την άμυνά της και συμμετέχει σε πολεμικές επιχειρήσεις:** ►*Το 1940 ο ελληνικός στρατός υπερασπίστηκε με γενναιότητα το έδαφος της πατρίδας.*	**Συνών.:** στράτευμα **Σύνθ.:** στρατάρχης, στρατηγός, στρατηλάτης, στρατοδικείο, στρατολογία, στρατόπεδο, στρατονομία **Οικογ. Λέξ.:** στρατεύομαι, στράτευση, στρατεύσιμος, στρατιά, στρατώνας, στρατιώτης, στρατιωτικός **Προσδιορ.:** απελευθερωτικός, εθνικός, εχθρικός, συμμαχικός, μισθοφορικός, τακτικός

στρογγυλός, -ή, -ό και **στρόγγυλος** *(Επίθετο, Ε1, άψυχα)* (στρογ-γυ-λός) [μεσν. στρογγυλὸς < αρχ. στρογγύλος]	**1. που έχει σχήμα κυκλικό ή σφαιρικό:** ►*Η ρόδα του αυτοκινήτου είναι στρογγυλή.* **2. ακέραιος αριθμός, χωρίς δεκαδικούς ή κλάσματα:** ►*Πλήρωσε στρογγυλά εκατό ευρώ.*	**Σύνθ.:** ολοστρόγγυλος, στρογγυλοποίηση, στρογγυλοπρόσωπος **Οικογ. Λέξ.:** στρογγυλά *(επίρρ.)*, στρογγύλεμα, στρογγυλεύω **Φράσεις:** ►Συζήτηση στρογγυλής τραπέζης (= συζήτηση στην οποία εκφράζονται ισότιμα διάφορες απόψεις) **Προσδιοριζ.:** ποσό, λογαριασμός **(2)**
στροφή (η) *(Ουσιαστικό, Ο24)* (στρο-φή) [αρχ. στροφὴ < στρέφω]	**1. ολοκληρωμένη περιστροφική κίνηση:** ►*Έκανε μια στροφή γύρω από τον εαυτό του.* **2. αλλαγή κατεύθυνσης, γύρισμα, καμπή:** ►*Το λεωφορείο έκανε στροφή και γύρισε στο πρακτορείο.* **3. ομάδα από δύο ή περισσότερους στίχους:** ►*Ο Εθνικός μας Ύμνος αποτελείται από 158 στροφές.*	**Συνών.:** περιστροφή, βόλτα **(1)**, στρίψιμο **(2)** **Σύνθ.:** αποστροφή, επιστροφή, στροφόμετρο **Οικογ. Λέξ.:** στρέφω, στρέψη **Προσδιορ.:** απότομη, επικίνδυνη **(2)** **Φράσεις:** ►Παίρνει στροφές (= είναι έξυπνος)
στρώνω *(Ρήμα, Ρ1)* (*ενεστ.* στρώ-νω, *αόρ.* έστρωσα, *παθ. αόρ.* στρώθηκα, *παθ. μτχ.* στρωμένος) [μεσν. < *αόρ.* ἔστρωσα του αρχ. στόρνυμι, στρώννυμι (= στρώνω)]	**1. *(μτβ.)* καλύπτω μια επιφάνεια με κάτι:** ►*Έστρωσαν την κουζίνα του σπιτιού με πλακάκια.* **2. *(αμτβ.)* γίνομαι καλύτερος, βελτιώνομαι:** ►*Το τελευταίο διάστημα έστρωσε η δουλειά του.* **3. *(μτβ.)* *(μέσ.)* αφοσιώνομαι, ασχολούμαι με ζήλο:** ►*Κατά την περίοδο των εξετάσεων στρώθηκε στο διάβασμα.*	**Συνών.:** ξεστρώνω **(1)** **Σύνθ.:** ασφαλτοστρώνω, καταστρώνω, ξεστρώνω **Οικογ. Λέξ.:** στρώμα, στρώση, στρώσιμο, στρωσίδι, στρωτά *(επίρρ.)* **Παροιμ.:** ►Όπως στρώσεις, θα κοιμηθείς
στύλος (ο) *(Ουσιαστικό, Ο14)* (στύ-λος) [αρχ. στῦλος]	**κολόνα:** ►*Η Δ.Ε.Η. χρησιμοποιεί και ξύλινους στύλους για τη μεταφορά του ηλεκτρικού ρεύματος.*	**Συνών.:** κίονας **Σύνθ.:** στυλοβάτης **Οικογ. Λέξ.:** στυλώνω, στύλωμα, στύλωση **Προσδιορ.:** μαρμάρινος, πέτρινος, τηλεγραφικός

συγγραφέας (ο, η) *(Ουσιαστικό, Ο17)* (συγ-γρα-φέ-ας) [αρχ. συγγραφεὺς < συγγράφω]	**αυτός που έγραψε ένα λογοτεχνικό ή επιστημονικό έργο σε πεζό λόγο:** ►*Ο Παπαδιαμάντης είναι ένας πολύ γνωστός συγγραφέας.*	**Οικογ. Λέξ.:** συγγράφω, συγγραφή, συγγραφικός, σύγγραμμα **Προσδιορ.:** ανώνυμος, δόκιμος, θεατρικός, διάσημος, βραβευμένος
συγκεκριμένος, -η, -ο *(Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα)* (συ-γκε-κρι-μέ-νος) [αρχ. συγκρίνομαι]	**σαφής, ακριβής, ξεκάθαρος:** ►*Η Τροχαία έκανε συγκεκριμένες προτάσεις, για να αντιμετωπιστεί το κυκλοφοριακό πρόβλημα της Θεσσαλονίκης.*	**Αντίθ.:** γενικός, αόριστος, ασαφής, αφηρημένος **Οικογ. Λέξ.:** συγκεκριμένα *(επίρρ.)* **Προσδιοριζ.:** παράδειγμα, ενέργεια, προθεσμία
συγκεντρώνω *(Ρήμα, Ρ1)* (*ενεστ.* συ-γκε-ντρώ-νω, *αόρ.* συγκέντρωσα, *παθ. αόρ.* συγκεντρώθηκα, *παθ. μτχ.* συγκεντρωμένος) [μτγν. συγκεντρόω -ῶ < σὺν + κέντρον, μεταφρ. δάν. γαλλ. concentrer]	**1.** *(μτβ.)* **μαζεύω πολλά πρόσωπα ή πράγματα σε ορισμένο σημείο, συναθροίζω:** ►*Η διευθύντρια συγκέντρωσε τους μαθητές και τους μίλησε για το πρόγραμμα της εκδρομής.* **2.** *(μτβ.)* *(μέσ.)* **αφοσιώνομαι απερίσπαστος σε κάτι:** ►*Συγκεντρώσου στο στόχο σου και σίγουρα θα τα καταφέρεις.*	**Αντίθ.:** σκορπίζω **(1)**, αφαιρούμαι **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** συγκέντρωση, συγκεντρωτικός **Φράσεις:** ►Συγκεντρώσου (= πρόσεξε)
συγκοινωνία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (συ-γκοι-νω-νί-α) [λόγ. < μεσν. συγκοινωνία < αρχ. συγκοινωνῶ]	**η μεταφορά ανθρώπων και πραγμάτων από τόπο σε τόπο, καθώς και τα μέσα μεταφοράς:** ►*Πολλά ορεινά χωριά δεν έχουν τακτική συγκοινωνία.*	**Σύνθ.:** συγκοινωνιολόγος **Οικογ. Λέξ.:** συγκοινωνώ, συγκοινωνιακός **Προσδιορ.:** αεροπορική, θαλάσσια, αστική, υπεραστική, χερσαία, εναέρια
συγχαρητήρια (τα) *(Ουσιαστικό, Ο34)* (συγ-χα-ρη-τή-ρι-α, *γεν.* -ίων) [αρχ. συγχαίρω]	**γραπτή ή προφορική έκφραση χαράς σε κάποιον για κάτι ευχάριστο που του συνέβη:** ►*Τα θερμά μου συγχαρητήρια για την επιτυχία σου στο Πανεπιστήμιο.*	**Αντίθ.:** συλλυπητήρια **Οικογ. Λέξ.:** συγχαίρω, συγχαρητήριος **Προσδιορ.:** ειλικρινή, θερμά, εγκάρδια

σύγχυση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (σύγ-χυ-ση) [αρχ. σύγχυσις < συγχέω]	**1. ανακάτεμα, μπέρδεμα:** ►*Κάποιες φορές οι κανόνες των παιχνιδιών δημιουργούν σύγχυση στα παιδιά.* **2. ψυχική αναστάτωση, στενοχώρια:** ►*Βρισκόταν σε σύγχυση και δεν ήξερε τι έλεγε.*	**Οικογ. Λέξ.:** συγχύζω **Προσδιορ.:** διανοητική **(2)**, πλήρης, πρωτοφανής **(1, 2)**
συζήτηση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (συ-ζή-τη-ση) [συζήτησις < αρχ. συζητῶ]	**ανταλλαγή απόψεων για ένα συγκεκριμένο θέμα με σκοπό την επίλυσή του, διάλογος:** ►*Οργανώθηκε μια δημόσια συζήτηση με θέμα το περιβάλλον.*	**Οικογ. Λέξ.:** συζητώ, συζητητής, συζητήσιμος **Προσδιορ.:** ανοιχτή, τηλεοπτική, πολιτική, έντονη, ενδιαφέρουσα, επεισοδιακή **Φράσεις:** ►Δε σηκώνω συζήτηση (= είμαι απόλυτος στις απόψεις μου) ►Είναι υπό συζήτηση (= για κάτι που το εξετάζουμε ακόμη)
συλλογή (η) *(Ουσιαστικό, Ο24)* (συλ-λο-γή) [λόγ. < αρχ. συλλογὴ < συλλέγω]	**1. συγκέντρωση πραγμάτων, μάζεμα:** ►*Η συλλογή των καρπών της γης είναι κοπιαστική.* **2. ομοειδή αντικείμενα που έχουν συγκεντρωθεί:** ►*Κάποιοι άνθρωποι κάνουν συλλογή γραμματοσήμων.* **3. *(μτφ.)* το να βυθίζεται κάποιος σε σκέψεις:** ►*Έπεσε σε βαθιά συλλογή, μόλις πληροφορήθηκε τα δυσάρεστα νέα για την υγεία του φίλου του.*	**Συνών.:** σύναξη **(1)**, συλλογισμός, περίσκεψη, περισυλλογή **(3)** **Οικογ. Λέξ.:** συλλέγω, σύλλογος, συλλέκτης **Προσδιορ.:** ανεκτίμητη, ποιητική, λογοτεχνική **(2)**
συλλογίζομαι *(Ρήμα, Ρ4)* (ενεστ. συλ-λο-γί-ζο-μαι, *παθ. αόρ.* συλλογίστηκα, *παθ. μτχ.* συλλογισμένος) [αρχ. συλλογίζομαι (= υπολογίζω προσεκτικά)]	**1. *(μτβ.)* σκέφτομαι, φέρνω στο νου μου:** ►*Κάθεται και συλλογίζεται τα χρόνια που πέρασε στην ξενιτιά.* **2. *(μτβ.)* παίρνω υπόψη μου κάποιον ή κάτι, υπολογίζω:** ►*Δε συλλογίστηκε καθόλου τα έξοδα που έκανε για το ταξίδι του, αφού πέρασε τόσο ωραία.*	**Συνών.:** αναλογίζομαι, σκέφτομαι **(1, 2)** **Οικογ. Λέξ.:** συλλογισμός

σύλλογος (ο) *(Ουσιαστικό, Ο16)* (σύλ-λο-γος) [αρχ. σύλλογος < συλλέγω]	**οργανωμένη ομάδα ανθρώπων με νομική αναγνώριση, που επιδιώκει έναν ορισμένο σκοπό:** ►*Είναι μέλος του Συλλόγου δασκάλων και νηπιαγωγών Νομού Ροδόπης.*	**Συνών.:** σωματείο **Οικογ. Λέξ.:** συλλέγω, συλλογή **Προσδιορ.:** αθλητικός, πολιτιστικός, εξωραϊστικός, φιλανθρωπικός, εμπορικός
συλλυπητήρια (τα) *(Ουσιαστικό, Ο34)* (συλ-λυ-πη-τή-ρια) [λόγ. < αρχ. συλλυπούμαι]	**γραπτή ή προφορική έκφραση λύπης σε κάποιον για το πένθος του:** ►*Σας εκφράζω τα θερμά μου συλλυπητήρια.*	**Αντίθ.:** συγχαρητήρια **Οικογ. Λέξ.:** συλλυπούμαι, συλλυπητήριος **Προσδιορ.:** θερμά, ειλικρινή, εγκάρδια
συμβόλαιο (το) *(Ουσιαστικό, Ο34)* (συμ-βό-λαι-ο) [αρχ. συμβόλαιον < συμβάλλω]	**γραπτό συμφωνητικό με υπογραφές που συντάχτηκε σε συμβολαιογραφείο:** ►*Έκανε συμβόλαιο για το σπίτι που αγόρασε.*	**Σύνθ.:** συμβολαιογράφος, συμβολαιογραφείο **Προσδιορ.:** οριστικό, προσωρινό, ιδιωτικό, κοινωνικό **Φράσεις:** ►Ο λόγος του είναι συμβόλαιο (= μπορείς να βασιστείς σ' αυτά που λέει)
συμμαχία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (συμ-μα-χί-α) [λόγ. < αρχ. συμμαχία < σύμμαχος]	**1. συμφωνία δύο ή περισσότερων κρατών για κοινή πολιτική και στρατιωτική δράση:** ►*Διάφορες χώρες υπογράφουν μεταξύ τους αμυντικές συμμαχίες.* **2. *(μτφ.)* κάθε συνεργασία δύο ή περισσότερων ατόμων ή ομάδων για κοινά συμφέροντα:** ►*Αποφασίστηκε η συμμαχία όλων των μικρών κομμάτων κατά τις επόμενες βουλευτικές εκλογές.*	**Οικογ. Λέξ.:** συμμαχώ, σύμμαχος, συμμαχικός **Προσδιορ.:** αμυντική, αθηναϊκή **(1)**, ιερή, ανίερη **(1, 2)**
συμπληρώνω *(Ρήμα, Ρ1)* (*ενεστ.* συ-μπλη-ρώ-νω, *αόρ.* συμπλήρωσα, *παθ. αόρ.* συμπληρώθηκα, *παθ.*	**1. *(μτβ.)* προσθέτω αυτό που λείπει:** ►*Συμπλήρωσε την αίτηση με τα στοιχεία της ταυτότητάς του.* **2. *(μτβ.)* ολοκληρώνω,**	**Συνών.:** τελειώνω **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** συμπλήρωμα, συμπληρωματικός, συμπλήρωση

μτχ. συμπληρωμένος) [αρχ. συμπληρόω -ῶ < συν + πληρῶ (= γεμίζω)]	**αποπερατώνω κάτι που έχει αρχίσει:** ►*Πήγε στη Γαλλία, για να συμπληρώσει τις σπουδές του στην Πληροφορική.*	
σύμπτωμα (το) (*Ουσιαστικό, Ο40*) (σύμ-πτω-μα, *γεν.* -ώματος, *πληθ.* -ώματα) [αρχ. συμπίπτω]	**1. καθετί που δηλώνει συνήθως μια αρνητική κατάσταση:** ►*Η επιχείρηση εμφανίζει συμπτώματα οικονομικής παρακμής.* **2. (*ιατρ.*) χαρακτηριστικό σημάδι μιας αρρώστιας:** ►*Ένα από τα συμπτώματα της γρίπης είναι ο υψηλός πυρετός.*	**Οικογ. Λέξ.:** σύμπτωση, συμπτωματικός, συμπτωματικά (*επίρρ.*) **Προσδιορ.:** ανησυχητικό, ιδιαίτερο **(1, 2)**
συναίσθημα (το) (*Ουσιαστικό, Ο40*) (συ-ναί-σθη-μα, *γεν.* -ήματος, *πληθ.* -ήματα) [μτγν. συναίσθημα < συναισθάνομαι]	**ψυχική κατάσταση που οφείλεται σε ευχάριστα ή δυσάρεστα γεγονότα ή σκέψεις:** ►*Η χαρά και η λύπη είναι δύο αντίθετα συναισθήματα.*	**Οικογ. Λέξ.:** συναισθάνομαι, συναίσθηση, συναισθηματικός **Προσδιορ.:** έντονο, θρησκευτικό, πατριωτικό
συνάλλαγμα (το) (*Ουσιαστικό, Ο40*) (συ-νάλ-λαγ-μα, *γεν.* -άγματος, *πληθ.* -) [αρχ. συνάλλαγμα < συναλλάσσω]	**πληρωμή χρηματικού ποσού σε νόμισμα ξένης χώρας:** ►*Η Ελλάδα έχει σημαντικά έσοδα από το τουριστικό συνάλλαγμα.*	**Οικογ. Λέξ.:** συναλλάσσομαι, συναλλαγή, συναλλαγματικός, συναλλαγματική (η) **Προσδιορ.:** απεριόριστο, τουριστικό, σπουδαστικό
συναντώ (*Ρήμα, Ρ5*) (*ενεστ.* συ-να-ντώ, *αόρ.* συνάντησα, *παθ. αόρ.* συναντήθηκα) [αρχ. συναντῶ]	**1. (*μτβ.*) βρίσκω, ανταμώνω κάποιον τυχαία ή ύστερα από συνεννόηση:** ►*Χθες το απόγευμα συνάντησα την Ελένη στην αγορά.* **2. (*μτβ.*) αντιμετωπίζω αντίπαλο, βρίσκομαι σε δύσκολη κατάσταση:** ►*Η ομάδα της Γερμανίας θα συναντηθεί την Κυριακή*	**Συνών.:** απαντώ **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** συνάντηση **Φράσεις:** ►Τα μεγάλα πνεύματα συναντώνται (= για κάποιους που ταυτίζονται οι σκέψεις τους, χωρίς προηγούμενη συνεννόηση)

	με την πρωταθλήτρια Ευρώπης. ►*Συνάντησα πολλές δυσκολίες στη λύση του προβλήματος των Μαθηματικών.*	
συνδυάζω *(Ρήμα, Ρ1)* (*ενεστ.* συν-δυ-άζω, *αόρ.* συνδύασα, *παθ. αόρ.* συνδυάστηκα, *παθ. μτχ.* συνδυασμένος) [λόγ. < αρχ. συνδυάζω]	**1. (*μτβ.*) βάζω μαζί δύο πράγματα που είναι ή φαίνονται διαφορετικά:** ►*Στις διακοπές που κάναμε εφέτος συνδυάσαμε το βουνό με τη θάλασσα.* **2. (*μτβ.*) τακτοποιώ κατάλληλα διάφορα πράγματα, για να πετύχω ένα αρμονικό ή σωστό αποτέλεσμα:** ►*Αγόρασε ένα άσπρο πουκάμισο, για να το συνδυάσει με το μαύρο παντελόνι.* **3. (*μτβ.*) συσχετίζω:** ►*Συνδύασε τα δεδομένα του προβλήματος και οδηγήθηκε στη λύση του.*	**Αντίθ.:** αποσυνδέω **(3)** **Συνών.:** ταιριάζω, συνταιριάζω, εναρμονίζω **(2)**
συνείδηση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (συ-νεί-δη-ση, *γεν.* -ης, -ήσεως, *πληθ.* -ήσεις) [αρχ. συνείδησις < σύνοιδα (= γνωρίζω καλά)]	**1. η ξεκάθαρη γνώση που έχει κάποιος για τη σοβαρότητα ενός θέματος:** ►*Είναι ακόμη μικρό παιδί και δεν έχει συνείδηση των πράξεών του.* **2. η ικανότητα να διακρίνει κάποιος το καλό από το κακό και να ενεργεί σύμφωνα με τους ηθικούς νόμους:** ►*Έχει ήσυχη τη συνείδησή του, αφού δεν έβλαψε το φίλο του με την απόφαση που πήρε.*	**Αντίθ.:** άγνοια **(1)** **Συνών.:** επίγνωση, συναίσθηση **(1)**, αυτοέλεγχος **(2)** **Προσδιορ.:** οικολογική, ταξική, κριτική **(2)** **Φράσεις:** ►Αντιρρησίας συνείδησης (= αυτός που για ιδεολογικούς ή θρησκευτικούς λόγους αρνείται τη στράτευση)
συνεννοούμαι *(Ρήμα, Ρ7)* (*ενεστ.* συ-νεν-νο-ού-μαι, *παθ. αόρ.* συνεννοήθηκα, *παθ. μτχ.* συνεννοημένος) [μεσν. συνεννοούμαι]	**1. (*μτβ.*) μπορώ να επικοινωνώ με κάποιον, τον καταλαβαίνω και με καταλαβαίνει:** ►*Συνεννοείται άριστα με τους συμμαθητές του.*	**Οικογ. Λέξ.:** συνεννόηση **Φράσεις:** ►Συνεννοηθήκαμε; (= κατάλαβες τι σου είπα;) ►Είναι συνεννοημένοι (= έχουν συμφωνήσει για κάτι κρυφά εκ των προτέρων)

	2. *(μτβ.)* **συμφωνώ με κάποιον μετά από συζήτηση:** ►*Συνεννοηθήκαμε να βρεθούμε αύριο το βράδυ.*	
συνεχής, -ής, -ές (*Επίθετο, Ε9, άψυχα*) (συ-νε-χής, *γεν. -ούς, πληθ.* -είς, -είς, -ή) [αρχ. συνεχὴς < συνέχω]	**που γίνεται δίχως διακοπές, αδιάκοπος:** ► *Κάποια καταστήματα λειτουργούν με συνεχές ωράριο.*	**Αντίθ.:** διακεκομμένος **Συνών.:** διαρκής **Οικογ. Λέξ.:** συνεχώς (*επίρρ.*), συνέχεια, συνεχίζω, συνεχιστής **Φράσεις:** ►Συνεχώς και αδιαλείπτως (= χωρίς διακοπές) **Προσδιοριζ.:** παρουσία, λειτουργία
συνήθεια (η) (*Ουσιαστικό, Ο20*) (συ-νή-θει-α) [αρχ. συνήθεια < συνήθης]	**1. συμπεριφορά που επαναλαμβάνεται πάντα με τον ίδιο τρόπο:** ►*Του έγινε συνήθεια να ξυπνάει καθημερινά τόσο πρωί.* **2. έθιμο, παράδοση:** ►*Είναι συνήθεια να πετάμε χαρταετό την Καθαρά Δευτέρα.*	**Συνών.:** έξη **(1)**, έθος **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** συνήθως, συνήθης, συνήθειο, συνηθίζω, συνηθισμένος **Προσδιορ.:** πατροπαράδοτη, μακρόχρονη, παλιά **(2)**
συνοικία (η) (*Ουσιαστικό, Ο19*) (συ-νοι-κί-α) [λόγ. < αρχ. συνοικία < συνοικῶ]	**τμήμα πόλης ή χωριού που έχει δικό του όνομα και καθορισμένα όρια:** ►*Μένει σε μια παραδοσιακή συνοικία με πλακόστρωτα δρομάκια.*	**Συνών.:** συνοικισμός **Οικογ. Λέξ.:** σύνοικος, συνοικιακός, συνοικισμός **Προσδιορ.:** απόκεντρη, αριστοκρατική, λαϊκή, φτωχή
σύνολο (το) (*Ουσιαστικό, Ο34*) (σύ-νο-λο) [λόγ. < αρχ. σύνολος, -η, -ο]	**1. πλήθος προσώπων ή πραγμάτων:** ►*Το σύνολο των κατοίκων της Ελλάδας είναι περίπου ένδεκα εκατομμύρια.* **2.** *(μαθημ.)* **ομάδα στοιχείων με ορισμένο ή άπειρο αριθμό, τα οποία έχουν κάποια κοινή ιδιότητα:** ►*Το σύνολο των αριθμών που διαιρούνται με το δύο είναι άπειρο.*	**Συνών.:** ολότητα, το όλον **Σύνθ.:** υποσύνολο **Προσδιορ.:** αρμονικό, γενικό, ισοδύναμο, κοινωνικό, ονοματικό, ρηματικό, λεκτικό **(1)** **Φράσεις:** ►Ένα σύνολο (= πετυχημένος συνδυασμός ρούχων)

συνταγή (η) *(Ουσιαστικό, Ο24)* (συ-ντα-γή) [μτγν. συνταγὴ < αρχ. συντάσσω]	**1. οδηγία για την παρασκευή ενός φαγητού ή γλυκού:** ►*Αγόρασα ένα βιβλίο με συνταγές μαγειρικής.* **2. ιατρικό σημείωμα στο οποίο ο γιατρός γράφει τα φάρμακα που χορηγεί στον ασθενή:** ►*Η ιατρική συνταγή είναι απαραίτητη για την αγορά πολλών φαρμάκων.*	**Σύνθ.:** συνταγολόγιο **Φράσεις:** ►Εκτελώ συνταγή (= δίνω ή παίρνω τα φάρμακα που έγραψε ο γιατρός ή ακολουθώ τις οδηγίες για να μαγειρέψω κάτι κ.λπ.) **Προσδιορ.:** παραδοσιακή, έτοιμη **(2)**, ιατρική **(1)**
σύνταξη (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (σύ-ντα-ξη, *γεν.* -ης, -άξεως, *πληθ.* -άξεις) [αρχ. σύνταξις < συντάσσω]	**1. το χρηματικό ποσό που καταβάλλεται κάθε μήνα σε ασφαλισμένο εργαζόμενο, όταν αποχωρήσει νόμιμα από την υπηρεσία του:** ►*Πήρε σύνταξη από τον Ο.Γ.Α., μόλις συμπλήρωσε το όριο ηλικίας.* **2. η συγγραφή κάθε είδους γραπτού κειμένου:** ►*Ανέλαβε τη σύνταξη μιας επιστολής προς όλους τους γονείς και τους κηδεμόνες των μαθητών.* **3.** ***(γραμμ.)*** **η οργάνωση των λέξεων στον προφορικό ή στο γραπτό λόγο:** ►*Η σύνταξη των ρημάτων της γλώσσας μας εμφανίζει αρκετές δυσκολίες.*	**Συνών.:** γράψιμο **(2)** **Σύνθ:** συνταξιοδοτώ, συνταξιοδότηση, ανασύνταξη **Οικογ. Λέξ.:** συντάξιμος, συνταξιούχος **Προσδιορ.:** ισόβια, τιμητική, στρατιωτική **(1)**
συντηρώ *(Ρήμα, Ρ7)* (*ενεστ.* συ-ντη-ρώ, *αόρ.* συντήρησα, *παθ. αόρ.* συντηρήθηκα, *παθ. μτχ.* συντηρημένος) [αρχ. συντηρῶ]	**1.** ***(μτβ.)*** **διατηρώ κάτι στην κατάσταση που βρίσκεται:** ►*Η Αρχαιολογική Υπηρεσία συντηρεί τα αρχαία μνημεία.* **2.** ***(μτβ.)*** **εξασφαλίζω σε κάποιον τα αναγκαία μέσα για να ζήσει:** ►*Συντηρεί την πολυμελή οικογένεια του μόνο με το μισθό του.*	**Αντίθ:** αλλοιώνω, φθείρω, καταστρέφω **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** συντήρηση, συντηρητής, συντηρητικός, συντηρητικότητα, συντηρητισμός

σφαίρα (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (σφαί-ρα) [λόγ. < μεσν. σφαιρίδιον < αρχ. σφαῖρα]	**1.** ***(γεωμ.)*** **κυκλικό στερεό σώμα στο οποίο όλα τα σημεία της επιφάνειάς του απέχουν εξίσου από το κέντρο:** ►*Οι μπάλες έχουν σχήμα σφαίρας.* **2. βλήμα όπλου, βόλι:** ►*Στον πόλεμο οι σφαίρες πέφτουν σα βροχή.*	**Σύνθ:** σφαιροβολία, ατμόσφαιρα, καλαθόσφαιρα **Οικογ. Λέξ.:** σφαιρικός, σφαιρικά *(επίρρ.)*, σφαιρικότητα, σφαιρίδιο, σφαιριστήριο **Προσδιορ.:** κρυστάλλινη, γήινη, ουράνια **(1)** **Φράσεις:** ►Υδρόγειος σφαίρα (= η σφαίρα που έχει στην επιφάνειά της το χάρτη της γης)
σχέδιο (το) *(Ουσιαστικό, Ο34)* (σχέ-δι-ο, *γεν.* -ίου, *πληθ.* -ια) [λόγ. < ελνστ. σχέδιον < αρχ. σχέδιος (= προσωρινός)]	**1. απεικόνιση με γραμμές ενός προσώπου ή πράγματος πάνω σε μια επιφάνεια συνήθως χαρτιού:** ►*Ζωγράφισε με μεγάλη ακρίβεια το σχέδιο της γέφυρας.* **2. διακόσμηση πάνω σε μια επιφάνεια:** ►*Αγόρασε ένα φόρεμα με πολύ ωραία σχέδια.* **3.** ***(μτφ.)*** **ο τρόπος με τον οποίο ενεργεί κάποιος, για να πετύχει το σκοπό του:** ►*Ετοιμάστηκε ένα σχέδιο για τη μείωση της ρύπανσης στην περιοχή μας.*	**Συνών.:** σκίτσο **(1)**, πρόγραμμα **(3)** **Σύνθ:** σχεδιάγραμμα, προσχέδιο, νομοσχέδιο **Οικογ. Λέξ.:** σχεδία, σχεδιάζω, σχεδίαση, σχεδίασμα, σχεδιασμός, σχεδιαστής, σχεδιαστήριο **Προσδιορ.:** αρχιτεκτονικό, ελεύθερο, γραμμικό, πολεοδομικό, ρυμοτομικό **(1, 2)**, μεγαλεπήβολο, πολιτικό, τολμηρό **(3)**
σχήμα (το) *(Ουσιαστικό, Ο39)* (σχή-μα, *γεν.* -ήματος, *πληθ.* -ήματα) [αρχ. σχῆμα < ἔσχον < *αόρ.* ἔχω]	**1. εξωτερική όψη ενός πράγματος:** ►*Το σχήμα του προσώπου του είναι ωοειδές.* **2.** ***(τυπογρ.)*** **οι διαστάσεις των σελίδων βιβλίου ή εντύπου:** ►*«Το Λεξικό μας» είναι μικρού σχήματος.*	**Συνών.:** μορφή, φιγούρα **(1)** **Σύνθ:** πρόσχημα **Οικογ. Λέξ.:** σχηματίζω, σχηματισμός, σχηματικός **Προσδιορ.:** ακαθόριστο, γραμμικό, επίπεδο, σφαιρικό, συμμετρικό **(1)** **Φράσεις:** ►Σχήμα λόγου (= τρόπος διατύπωσης)
σώζω *(Ρήμα, Ρ1)* (*ενεστ.* σώζω και σώνω, *αόρ.* έσωσα, *παθ. αόρ.* σώθηκα,	**1.** ***(μτβ.)*** **γλιτώνω κάποιον ή κάτι από κίνδυνο:** ►*Οι πυροσβέστες έσωσαν το δάσος από την πυρκαγιά.*	**Αντίθ.:** καταστρέφω **(1)** **Συνών.:** διασώζω **(1)** **Σύνθ.:** διασώζω, περισώζω **Φράσεις:** ►Σώνει και καλά (= με το ζόρι)

παθ. μτχ. σωσμένος) [αρχ. σώζω]	**2.** ***(αμτβ.) (μέσ.)*** **εξακολουθώ να υπάρχω, διατηρούμαι:** ►*Μέσα στη γη σώζονται ακόμα υπολείμματα αρχαίων πολιτισμών.*	
σώμα (το) (*Ουσιαστικό, Ο39*) (σώ-μα, *γεν.* -ώματος, *πληθ.* -ώματα) [αρχ. σῶμα]	**1. το σύνολο των οργάνων που αποτελούν ένα ζωντανό οργανισμό, το κορμί:** ►*Η γυμναστική δυναμώνει το σώμα.* **2. κάθε υλικό αντικείμενο σε στερεή, υγρή ή αέρια κατάσταση:** ►*Ο κύβος είναι ένα στερεό γεωμετρικό σώμα.* **3. σύνολο προσώπων που ανήκουν στην ίδια κοινωνική ή επαγγελματική ομάδα:** ►*Ο φίλος μου υπηρετεί στο Λιμενικό Σώμα.*	**Σύνθ.:** σωματοφύλακας, μικρόσωμος, ολόσωμος **Οικογ. Λέξ.:** σωματικός, σωματικά *(επίρρ.)*, σωματίδιο, σωματώδης, σωματείο **Προσδιορ.:** σκληραγωγημένο, καλλίγραμμο **(1),** αναλλοίωτο, ραδιενεργό, αυτόφωτο, ετερόφωτο **(2)** **Φράσεις:** ►Σώμα με σώμα (= μάχη από πολύ κοντά) ►Ψυχῇ τε καὶ σώματι (= ολόψυχα) ►Το εκλογικό σώμα (= όλοι όσοι έχουν δικαίωμα ψήφου)

ταιριάζω *(Ρήμα, Ρ1)* (*ενεστ.* ται-ριά-ζω, *αόρ.* ταίριασα, *παθ. αόρ.* ταιριάστηκα, *παθ. μτχ.* ταιριασμένος) [μεσν. ταιριάζω < ταίρι]	**1.** *(μτβ.)* **δημιουργώ ένα αρμονικό σύνολο από ανόμοια πράγματα:** ►*Αγόρασα ένα κόκκινο μπλουζάκι, για να το ταιριάσω με την μπλε φούστα.* **2.** *(αμτβ.) (γ΄ πρόσ.)* **είναι σωστό, αρμόζει:** ►*Στους ηλικιωμένους ταιριάζει να μιλάμε πάντα με σεβασμό.*	**Συνών.:** συνταιριάζω, συνδυάζω **(1)**, πρέπει **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** ταίριασμα, ταιριασμένος, ταιριαστός **Φράσεις:** ►Ταιριάζουν τα χνώτα μας (= συμφωνούμε) ►Τα ταιριάξαμε (= τα συμφωνήσαμε)
τακτικός, -ή, -ό και **ταχτικός** *(Επίθετο, Ε1, έμψυχα και άψυχα)* (τα-κτι-κός) [λόγ. < αρχ. τάσσω]	**1. αυτός που γίνεται με ορισμένη τάξη και σε ορισμένο χρόνο:** ►*Τα πλοία κάνουν τακτικά δρομολόγια από τον Πειραιά για την Κρήτη.* **2. ακριβής, συνεπής, μεθοδικός:** ►*Είναι πάντοτε τακτικός και επιμελής μαθητής.* **3. αυτός που έχει μόνιμη θέση:** ►*Είναι τακτικός υπάλληλος του Ταχυδρομείου.*	**Αντίθ.:** άτακτος **(1)**, προσωρινός, έκτακτος **(3)** **Οικογ. Λέξ.:** τακτική, τακτικά *(επίρρ.)*, τακτικότητα **Προσδιοριζ.:** συγκοινωνία **(1)**, αναγνώστης **(1, 2)** **Φράσεις:** ►Τακτικά αριθμητικά (= φανερώνουν τη σειρά που κατέχει κάποιος) ►Τακτικός στρατός (= ο μόνιμος και οργανωμένος στρατός)
ταλαιπωρώ *(Ρήμα, Ρ6)* (*ενεστ.* τα-λαι-πω-ρώ, *αόρ.* ταλαιπώρησα, *παθ. αόρ.* ταλαιπωρήθηκα, *παθ. μτχ.* ταλαιπωρημένος) [λόγ. < αρχ. ταλαιπωρῶ]	*(μτβ.)* **κάνω κάποιον να υποφέρει σωματικά ή ψυχικά:** ►*Αυτό το ζήτημα ταλαιπώρησε ολόκληρη την οικογένεια.*	**Συνών.:** βασανίζω, τυραννώ **Σύνθ.:** καταταλαιπωρώ **Οικογ. Λέξ.:** ταλαίπωρος, ταλαιπωρία

ταμείο (το) *(Ουσιαστικό, Ο32)* (τα-μεί-ο) [μτγν. ταμεῖον < αρχ. ταμιεῖον < ταμιεύω]	**1. η αρμόδια υπηρεσία για την είσπραξη και την πληρωμή χρημάτων:** ►*Το Δημόσιο Ταμείο εισπράττει τα δημόσια έσοδα και πληρώνει τα δημόσια έξοδα.* **2. γραφείο όπου γίνονται εισπράξεις και πληρωμές από τον ταμία:** ►*Το ταμείο του θεάτρου ανοίγει δύο ώρες, προτού να αρχίσει η παράσταση.* **3. χρηματοκιβώτιο:** ►*Το κεντρικό ταμείο της Τράπεζας ανοίγει και κλειδώνει με συγκεκριμένο κωδικό.*	**Οικογ. Λέξ.:** ταμίας, ταμειακός, ταμιευτήριο **Προσδιορ.:** ασφαλιστικό, διεθνές, νομισματικό **(1)** **Φράσεις:** ►Σπάει ταμεία (= έχει μεγάλη εισπρακτική επιτυχία) ►Κλείνω ταμείο (= κάνω απολογισμό εισόδων και εξόδων)
τάξη (η) *(Ουσιαστικό, Ο27)* (τά-ξη, *γεν.* -ης, -εως, *πληθ.* -εις) [αρχ. τάξις < τάσσω (= ορίζω)]	**1. η τακτοποίηση των πραγμάτων στη σωστή θέση:** ►*Έχει πάντοτε μεγάλη τάξη στο δωμάτιό του.* **2. το σύνολο των μαθητών που παρακολουθούν τα μαθήματα που αντιστοιχούν σ' ένα σχολικό έτος:** ►*Η Τρίτη τάξη πήγε σήμερα εκδρομή.* **3. η αίθουσα διδασκαλίας:** ►*Η τάξη μας είναι μεγάλη και φωτεινή.* **4. κάθε σύνολο ανθρώπων με ίδια κοινωνική και οικονομική κατάσταση ή κοινό επάγγελμα:** ►*Στην αρχαία Σπάρτη υπήρχε η τάξη των ειλώτων.*	**Αντίθ.:** αταξία, ακαταστασία **(1)** **Συνών.:** διάταξη, τοποθέτηση **Σύνθ.:** ένταξη, παράταξη, σύνταξη **Οικογ. Λέξ.:** ταξικός **Προσδιορ.:** απόλυτη, παραδειγματική **(1)**, αγροτική, εργατική, επαγγελματική **(4)** **Φράσεις:** ►Πρῶτος τῇ τάξει (= ο ανώτερος στην ιεραρχία) ►Πρώτης τάξεως (= εκλεκτός)
ταξίδι (το) *(Ουσιαστικό, Ο36)* (τα-ξί-δι, *γεν.* -ιού, *πληθ.* -ια) [μεσν. < ελνστ. ταξίδιον (= εκστρατεία) < *υποκορ.* του αρχ. τάξις]	**η μετακίνηση από έναν τόπο σε κάποιον άλλο με μεταφορικό μέσο:** ►*Μόλις επέστρεψε από ένα ταξίδι, που είχε κάνει στα νησιά του Β. Αιγαίου.*	**Σύνθ.:** καλοτάξιδος **Οικογ. Λέξ.:** ταξιδεύω, ταξιδευτής, ταξιδιάρης, ταξιδιάρικος, ταξιδιώτης, ταξιδιωτικός **Προσδιορ.:** αεροπορικό, επαγγελματικό, αξέχαστο, σύντομο, κουραστικό, παρθενικό

		Φράσεις: ►Ταξίδι του μέλιτος (= το γαμήλιο ταξίδι που κάνουν οι νεόνυμφοι) ►Ταξίδι αστραπή (= πολύ σύντομο)
ταπεινός, -ή, -ό (*Επίθετο, Ε1, έμψυχα*) (τα-πει-νός) [λόγ. < αρχ. ταπεινὸς]	**αυτός που δεν είναι αλαζόνας, ο σεμνός:** ►*Στη ζωή του παρέμεινε ταπεινός άνθρωπος, παρά τις μεγάλες επιτυχίες που γνώρισε.*	**Συνών.:** μετριόφρονας **Σύνθ.:** ταπεινοφροσύνη **Οικογ. Λέξ.:** ταπεινά (*επίρρ.*), ταπεινότητα **Φράσεις:** ►Κατά την ταπεινή μου γνώμη (= κατά την προσωπική μου άποψη)
τάση (η) (*Ουσιαστικό, Ο27*) (τά-ση, *γεν.* -ης, -εως, *πληθ.* -εις) [αρχ. τάσις < τάσσω (= ορίζω)]	**1. η προτίμηση κάποιου για κάτι που το επιθυμεί ή τον ευχαριστεί, η ιδιαίτερη κλίση:** ►*Ο φίλος μου έχει την τάση να διαβάζει ιστορικά μυθιστορήματα.* **2. (*φυσ.*) η διαφορά δυναμικού στα άκρα ενός αγωγού που είναι η αιτία του ηλεκτρικού ρεύματος στον αγωγό:** ►*Τα καλώδια της Δ.Ε.Η. έχουν ηλεκτρικό ρεύμα υψηλής τάσης.*	**Οικογ. Λέξ.:** τείνω **Προσδιορ.:** ανανεωτική, ανοδική, πτωτική, ιδεολογική, πολιτική **(1)**
ταυτότητα (η) (*Ουσιαστικό, Ο22*) (ταυ-τό-τη-τα) [λόγ. < αρχ. ταυτότης < ταὐτὸν]	**1. απόλυτη συμφωνία ή ομοιότητα:** ►*Υπάρχει ταυτότητα απόψεων για την ανάγκη να προστατεύσουμε το περιβάλλον.* **2. τα χαρακτηριστικά που ξεχωρίζουν ένα άτομο, ένα λαό ή έναν πολιτισμό από κάποιον άλλο:** ►*Οι παραδόσεις αποτελούν ένα σημαντικό στοιχείο της νεοελληνικής μας ταυτότητας.* **3. επίσημο δελτίο με τη φωτογραφία και τα ατομικά στοιχεία του κατόχου του:** ►*Η φοιτητική*	**Συνών.:** σύμπτωση **(1)**, φυσιογνωμία **(2)** **Προσδιορ.:** εθνική, πολιτισμική **(2)**, αστυνομική, δημοσιογραφική, μαθητική, φοιτητική **(3)** **Φράσεις:** ►Μαθηματική ταυτότητα (= η ισότητα ανάμεσα σε δύο αλγεβρικές παραστάσεις)

	ταυτότητα βεβαιώνει ότι ο κάτοχός της είναι φοιτητής.	
ταχύτητα (η) *(Ουσιαστικό, Ο22)* (τα-χύ-τη-τα, *γεν.* -ας, *πληθ.* -ες) [αρχ. ταχυτὴς, -υτῆτος < ταχὺς]	**1. το να κινείται, να παράγει κάτι ή να ενεργεί κανείς με γρήγορο τρόπο:** ►*Η ανάπτυξη της τεχνολογίας γίνεται κατά τα τελευταία χρόνια με μεγάλη ταχύτητα.* **2.** ***(φυσ.)*** **το διάστημα που διανύεται από κινητό σώμα σε ορισμένη χρονική μονάδα:** ►*Στις εθνικές οδούς υπάρχει ανώτατο όριο ταχύτητας για όλα τα αυτοκίνητα.*	**Συνών.:** γρηγοράδα **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** ταχύς, ταχέως *(επίρρ.)* **Προσδιορ.:** πρώτη, ιλιγγιώδης, υπερβολική **(1)** **Φράσεις:** ►Κεκτημένη ταχύτητα (= για κάτι που γίνεται αυθόρμητα και χωρίς σκέψη) ►Με την ταχύτητα του φωτός (= πολύ γρήγορα)
τείνω *(Ρήμα, Ρ1)* (*ενεστ.* τεί-νω, *παρατ.* έτεινα, *παθ. αόρ.* (επεκ)τάθηκα, *παθ. μτχ.* τεταμένος) [αρχ. τείνω]	**1.** ***(μτβ.)*** **τεντώνω, απλώνω:** ►*Μου έτεινε το χέρι και ζήτησε την υποστήριξή μου.* **2.** ***(μτβ.)*** **αποβλέπω, αποσκοπώ σε κάτι:** ►*Όλα τα μέτρα της Τροχαίας τείνουν στον περιορισμό των ατυχημάτων.*	**Συνών.:** προβάλλω **(1)**, κατατείνω **(2)** **Σύνθ.:** εκτείνω, εντείνω, παρατείνω, προτείνω **Οικογ. Λέξ.:** τάση
τείχος (το) *(Ουσιαστικό, Ο37)* (τεί-χος, *γεν.* -ους, *πληθ.* -η) [λόγ. < αρχ. τεῖχος] Προσοχή! τα τείχη – οι τοίχοι – η τύχη	**1. ψηλό αμυντικό οχύρωμα γύρω από μια πόλη ή περιοχή:** ►*Τα τείχη των πόλεων κτίζονταν, για να τις προφυλάσσουν από τις επιδρομές.* **2. οτιδήποτε εμποδίζει, προστατεύει, απομακρύνει:** ►*Οι αμυντικοί παίχτες δημιουργούν ένα πραγματικό τείχος, όταν επιτίθενται οι αντίπαλοι.*	**Σύνθ.:** τειχοποιία **Οικογ. Λέξ.:** τειχίζω, τείχιση, τείχισμα **Προσδιορ.:** απόρθητο, μεσαιωνικό **(1)** **Φράσεις:** ►Εντός / εκτός των τειχών (= μέσα ή έξω από μια οργανωμένη ομάδα ανθρώπων) ►Το τείχος του Βερολίνου (= το τείχος που χώριζε το ανατολικό από το δυτικό Βερολίνο από το 1961 έως το 1989)
τεκμήριο (το) *(Ουσιαστικό, Ο34)* (τεκ-μή-ρι-ο, *γεν.* -ίου, *πληθ.* -α)	**αποδεικτικό στοιχείο στο οποίο μπορεί να στηριχτεί κανείς για την εξαγωγή συμπερασμάτων:** ►*Η καλή*	**Συνών.:** πειστήριο **Οικογ. Λέξ.:** τεκμηριώνω, τεκμηρίωση **Προσδιορ.:** δικαστικό, φορολογικό

[αρχ. τεκμήριον < τεκμαίρομαι (= συμπεραίνω)]	*συμπεριφορά που έδειξε μέχρι τώρα δεν αποτελεί υποχρεωτικά τεκμήριο αθωότητας.*	**Φράσεις:** ►Κατά τεκμήριο (= όπως αποδεικνύεται από γνωστά στοιχεία)
τέκνο (το) *(Ουσιαστικό, Ο32)* (τέκ-νο) [λόγ. < αρχ. τέκνον < τίκτω (= γεννώ)]	**1. το παιδί:** ►*Αυτό είναι το τέταρτο τέκνο της οικογένειας.* **2. ο απόγονος:** ►*Οι Δωριείς θεωρούνται τέκνα του Ηρακλή.* **3. αυτός που κατάγεται από κάποια χώρα ή περιοχή:** ►*Ο Ελευθέριος Βενιζέλος είναι γνήσιο τέκνο της Κρήτης.*	**Συνών.:** γόνος, γιος, κόρη **(1)**, γέννημα **(3)** **Σύνθ.:** τεκνοποίηση, πολύτεκνος **Προσδιορ.:** θετό, γνήσιο, πνευματικό, υιοθετημένο **(1)** **Φράσεις:** ►Καὶ σύ, τέκνον Βροῦτε; (= όταν δέχεται κανείς πλήγμα από πρόσωπο της εμπιστοσύνης του)
τελετή (η) *(Ουσιαστικό, Ο24)* (τε-λε-τή) [λόγ. < αρχ. τελετὴ < τελῶ]	**1. επίσημος πολιτικός, στρατιωτικός ή θρησκευτικός εορτασμός, με πανηγυρικό συνήθως χαρακτήρα:** ►*Η τελετή έναρξης των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας το 2004 έγινε με μεγάλη επιτυχία.* **2. η τέλεση θρησκευτικού μυστηρίου ή άλλης ιερής ακολουθίας:** ►*Στις 6 Ιανουαρίου κάθε έτους γίνεται η τελετή αγιασμού των υδάτων.*	**Συνών.:** ιεροτελεστία **(2)** **Σύνθ.:** τελετουργία, τελετάρχης **Οικογ. Λέξ.:** τελώ, τέλεση **Προσδιορ.:** σεμνή, λαμπρή **(1, 2)**
τέρας (το) *(Ουσιαστικό, Ο42)* (τέ-ρας, *γεν.* -ατος, *πληθ.* -ατα) [αρχ. τέρας]	**1. κάθε πλάσμα που δεν έχει φυσιολογική διάπλαση:** ►*Η κατσίκα γέννησε ένα τέρας με δυο κεφάλια.* **2. φανταστικό και τρομακτικό δημιούργημα:** ►*Οι Στυμφαλίδες Όρνιθες ήταν μυθολογικά τέρατα.* **3. *(μτφ.)* άνθρωπος με ανάρμοστη συμπεριφορά:** ►*Ο τρόπος που συμπεριφέρεται στους δικούς του δείχνει*	**Συνών.:** έκτρωμα **(1)** **Σύνθ.:** τερατούργημα, τερατόμορφος **Οικογ. Λέξ.:** τεράστιος, τερατώδης **Προσδιορ.:** εξωγήινο **(2)**, υπερφυσικό **(1, 2)** **Φράσεις:** ►Σημεία και τέρατα (= γεγονότα ή έργα που μας αφήνουν άναυδους)

	πως πρόκειται για ένα πραγματικό τέρας. **4. καθετί που εμφανίζεται ως κάτι το ιδιαίτερο και ασυνήθιστο:** ►*Ξέρει τόσα πολλά ώστε αποτελεί ένα πραγματικό τέρας γνώσεων.*	
τέχνη (η) *(Ουσιαστικό, Ο25)* (τέ-χνη) [αρχ. τέχνη]	**1. κάθε δημιούργημα που εκφράζει το συναισθηματικό κόσμο του ανθρώπου και προκαλεί αισθητική απόλαυση:** ►*Ο Παρθενώνας αποτελεί ένα αξεπέραστο έργο τέχνης.* **2. η ιδιαίτερη ικανότητα στην εκτέλεση έργου:** ►*Η καλή μαγειρική χρειάζεται τέχνη και φαντασία.* **3. όλα όσα είναι απαραίτητα για την άσκηση ενός χειρωνακτικού επαγγέλματος:** ►*Έμαθε από μικρός την τέχνη του μαραγκού.*	**Συνών.:** μαστοριά **(2, 3)** **Σύνθ.:** τεχνοτροπία, τεχνογνωσία, τεχνοκριτικός, τεχνοκράτης, τεχνολογία, άτεχνος, περίτεχνος, λογοτεχνία **Οικογ. Λέξ.:** τέχνασμα, τεχνητός, τεχνικός, τεχνική (η), τεχνηέντως *(επίρρ.)*, τεχνητά *(επίρρ.)*, τεχνικά *(επίρρ.)* **Προσδιορ.:** αρχαία, κλασική, βυζαντινή, γεωμετρική, λαϊκή **(1)** **Φράσεις:** ►Καλές τέχνες (= αρχιτεκτονική, γλυπτική, ζωγραφική, ποίηση, μουσική, χορός) ►Η έβδομη τέχνη (= ο κινηματογράφος) **Παροιμ.:** ►Μάθε τέχνη κι άστηνε, κι αν πεινάσεις πιάστηνε
τεχνολογία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (τε-χνο-λο-γί-α) [μτγν. τεχνολογία < τεχνολόγος < τέχνη + λόγος]	**1. η εφαρμογή των τεχνικών και επιστημονικών γνώσεων στη βιομηχανία και το εμπόριο:** ►*Η ανάπτυξη της τεχνολογίας τροφίμων κατά τον 20ο αιώνα άλλαξε τις συνήθειες διατροφής.* **2. οι κατακτήσεις του ανθρώπου στον τεχνικό τομέα:** ►*Τα αυτοκίνητα της τελευταίας δεκαετίας ξεχωρίζουν για την υψηλή τεχνολογία τους.* **3.** *(γραμμ.)* **η γραμματική αναγνώριση των λέξεων**	**Οικογ. Λέξ.:** τεχνολογώ, τεχνολόγος, τεχνολογικός **Προσδιορ.:** σύγχρονη, διαστημική, ιατρική, εκπαιδευτική **(2)**

	ενός κειμένου: ►*Η τεχνολογία των λέξεων ήταν παλιότερα πολύ συνηθισμένη άσκηση.*	
τηλεόραση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (τη-λε-ό-ρα-ση, *γεν.* -ης, -άσεως, *πληθ.* -άσεις) [μεταφρ. δάν. *αγγλ.* television < tele (τῆλε) + vision]	**1. η μετάδοση σε μακρινή απόσταση εικόνας και ήχου με τη βοήθεια ηλεκτρομαγνητικών κυμάτων:** ►*Η ελληνική τηλεόραση μεταδίδει πολλές φορές προγράμματα με εκπαιδευτικό περιεχόμενο.* **2. συσκευή για τη λήψη προγραμμάτων, δέκτης:** ►*Αγοράσαμε πρόσφατα μια έγχρωμη φορητή τηλεόραση.*	**Συνών.:** τηλεοπτικός δέκτης **(2)** **Προσδιορ.:** ασπρόμαυρη, έγχρωμη, δορυφορική, καλωδιακή, εκπαιδευτική **(1, 2)**, ιδιωτική, κρατική **(1)**
τίθεμαι *(Ρήμα)* (*ενεστ.* τί-θε-μαι *παθ. αόρ.* τέθηκα) [*αρχ.* τίθεμαι]	***(αμτβ.)* τοποθετούμαι, παίρνω θέση:** ►*Ο υποδιευθυντής του σχολείου τέθηκε υπεύθυνος των σχολικών εκδρομών.*	**Οικογ. Λέξ.:** θετός, θέση, θέμα, θεσμός, θήκη **Φράσεις:** ►Τίθεμαι επικεφαλής (= προπορεύομαι, αναλαμβάνω τη διεύθυνση) ►Τίθεμαι επί ποδός (= κινητοποιούμαι) ►Τίθεμαι προ των ευθυνών μου (= καλούμαι να αναλάβω τις ευθύνες μου) ►Δεν τίθεται θέμα (= δεν υπάρχει πρόβλημα)
τιμή (η) *(Ουσιαστικό, Ο24)* (τι-μή) [λόγ. < *αρχ.* τιμὴ < τίω (= αποδίδω τιμή, σέβομαι)]	**1. η αξία ενός πράγματος ή μιας υπηρεσίας, συνήθως σε χρήματα:** ►*Τα καταστήματα έχουν χαμηλότερες τιμές στα προϊόντα τους κατά την περίοδο των εκπτώσεων.* **2. η καλή φήμη, η κοινωνική εκτίμηση:** ►*Δεν επιτρέπω σε κανέναν να προσβάλλει την προσωπική μου τιμή.*	**Σύνθ.:** τιμάριθμος, τιμοκατάλογος, τιμολόγιο, ισότιμος, επίτιμος, αντίτιμο **Οικογ. Λέξ.:** τίμιος, τιμιότητα, τίμημα, τιμητικός, τίμια *(επίρρ.)*, τιμητικά *(επίρρ.)* **Φράσεις:** ►Τιμής ένεκεν (= σε ένδειξη σεβασμού) ►Λόγω τιμής (= στο λόγο μου) **Παροιμ.:** ►Η τιμή τιμή δεν έχει και χαρά στον που την έχει

τιμώ *(Ρήμα, Ρ5)* (*ενεστ.* τι-μώ, *αόρ.* τίμησα, *παθ. αόρ.* τι-μήθηκα, *παθ. μτχ.* τιμημένος) [*αρχ.* τιμῶ < τιμὴ]	**1. *(μτβ.)* εκδηλώνω το σεβασμό μου σε κάποιον, απονέμω τιμή σε κάποιον:** ►*Στις 25 Νοεμβρίου τιμούμε τους αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης.* **2. *(μτβ.)* *(μέσ., γ΄ πρόσ.)* κοστίζει:** ►*Αυτός ο ζωγραφικός πίνακας τιμάται πεντακόσια ευρώ.*	**Συνών.:** σέβομαι **(1)**, στοιχίζω **(2)** **Σύνθ.:** αποτιμώ, εκτιμώ, επιτιμώ, προτιμώ, υποτιμώ **Φράσεις:** ►Τιμώ την υπόσχεσή μου (= κρατώ το λόγο μου) ►Τιμά με την παρουσία του (= παρευρίσκεται ως επίσημο πρόσωπο)
τμήμα (το) *(Ουσιαστικό, Ο39)* (τμή-μα, *γεν.* -ατος, *πληθ.* -ατα) [*αρχ.* τμῆμα]	**1. κομμάτι, μέρος ενός συνόλου:** ►*Η Τετάρτη τάξη του σχολείου μας αποτελείται από δύο τμήματα.* **2. *(μαθημ.)* το μέρος μιας ευθείας ή μιας επιφάνειας:** ►*Τμήμα κύκλου είναι το μέρος της επιφάνειας του κύκλου που περιλαμβάνεται ανάμεσα σ΄ ένα τόξο και στην αντίστοιχη χορδή.*	**Συνών.:** τεμάχιο, τομέας **(1)** **Σύνθ.:** τμηματάρχης **Οικογ. Λέξ.:** τμηματικός, τμηματικά *(επίρρ.)* **Προσδιορ.:** ευθύγραμμο, κυκλικό **(2)**
τοίχος (ο) *(Ουσιαστικό, Ο14)* (τοί-χος, *γεν.* -ου, *πληθ.* -οι) [*αρχ.* τοῖχος] Προσοχή! οι τοίχοι – τα τείχη – η τύχη	**κτίσμα από πέτρες, τούβλα ή άλλο υλικό, για να διαχωριστεί ή να περιφραχτεί ένας χώρος:** ►*Έβαψαν τους τοίχους του σχολείου με ζωηρά χαρούμενα χρώματα.*	**Σύνθ.:** τοιχοκόλληση, μαντρότοιχος, τοιχογραφία, μεσοτοιχία, τοιχοποιία **Φράσεις:** ►Χτυπώ το κεφάλι μου στον τοίχο (= μετανιώνω για κάτι που έκανα) ►Και οι τοίχοι έχουν αυτιά (= μίλα χαμηλόφωνα, γιατί κάποιος μπορεί να μας ακούσει) ►Κολλάω κάποιον στον τοίχο (= αποστομώνω κάποιον)
τόκος (ο) *(Ουσιαστικό, Ο14)* (τό-κος) [*αρχ.* τόκος]	**το κέρδος που προκύπτει από κατάθεση χρημάτων στην Τράπεζα ή από δανεισμό:** ►*Από τα χρήματα που κατέθεσε στην Τράπεζα πήρε διακόσια ευρώ τόκο.*	**Σύνθ.:** τοκογλύφος, επιτόκιο **Οικογ. Λέξ.:** τοκίζω, τοκισμός, τοκιστής **Προσδιορ.:** νόμιμος, τραπεζικός

τολμηρός, -ή, -ό (*Επίθετο, Ε1, έμψυχα*) (τολ-μη-ρός) [λόγ. < αρχ. τολμηρός < τόλμη]	**1. θαρραλέος, αποφασιστικός, ριψοκίνδυνος:** ►*Ο Κολόμβος ήταν ένας τολμηρός θαλασσοπόρος.* **2. θρασύς, προκλητικός:** ►*Έκανε τολμηρές και ανεπίτρεπτες χειρονομίες.*	**Αντίθ.:** άτολμος **(1)**, συνεσταλμένος **(2)** **Συνών.:** άφοβος, αποφασιστικός **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** τολμώ, τόλμη, τόλμημα **Προσδιοριζ.:** σχέδιο, περιγραφή **(1)**
τόνος (ο) (*Ουσιαστικό, Ο14*) (τό-νος, *γεν.* -ου, *πληθ.* -οι) [αρχ. τόνος < τείνω (= τεντώνω)] Προσοχή! ►τόνος = μονάδα βάρους που ισοδυναμεί με 1000 κιλά ►τόννος = είδος ψαριού	**1. (*γραμμ.*) το σημάδι που σημειώνουμε πάνω στο φωνήεν της συλλαβής που προφέρεται πιο δυνατά:** ►*Ο τόνος που χρησιμοποιούμε σήμερα είναι η οξεία.* **2. ένταση και χροιά της φωνής:** ►*Χαμήλωσε τον τόνο της φωνής σου, για να μην ενοχλούμε τους γείτονες.*	**Συνών.:** τονικό σημείο **(1)** **Σύνθ.:** άτονος, παράτονος, οξύτονος, παροξύτονος, προπαροξύτονος **Προσδιορ.:** απαλός, δραματικός, εύθυμος, ρητορικός, μελαγχολικός **(2)** **Φράσεις:** ►Ανεβάζω τους τόνους (= αυξάνω την ένταση της φωνής) ►Επαναλαμβάνω σε όλους τους τόνους (= επαναλαμβάνω με έμφαση)
τονώνω (*Ρήμα, Ρ1*) (*ενεστ.* το-νώ-νω, *αόρ.* τόνωσα, *παθ. αόρ.* τονώθηκα, *παθ. μτχ.* τονωμένος) [μτγν. τονῶ < αρχ. τόνος]	**1. (*μτβ.*) δίνω σε κάτι δύναμη, ενισχύω, δυναμώνω:** ►*Ένα πλούσιο πρωινό είναι απαραίτητο, γιατί τονώνει τον ανθρώπινο οργανισμό.* **2. (*μτβ.*) ενισχύω ψυχικά, εμψυχώνω:** ►*Με τόνωσε πάρα πολύ με τα καλά λόγια που μου είπε.*	**Αντίθ.:** εξασθενίζω, αδυνατίζω **(1)** **Συνών.:** ενδυναμώνω **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** τόνος, τόνωση, τονωτικός
τοξικός, -ή, -ό (*Επίθετο, Ε1, άψυχα*) (το-ξι-κός) [λόγ. < γαλλ. toxique < αρχ. τόξον]	**που περιέχει δηλητηριώδεις ουσίες:** ►*Κάποια φάρμακα περιέχουν τοξικές ουσίες.*	**Σύνθ.:** τοξικολογία, τοξικομανής **Οικογ. Λέξ.:** τοξικότητα, τοξίνες (οι) **Προσδιοριζ.:** αέρια (τα), νέφος, ουσίες (οι), απόβλητα (τα)
τόπος (ο) (*Ουσιαστικό, Ο14*) (τό-πος, *γεν.* -ου, *πληθ.* -οι) [αρχ. τόπος]	**1. έκταση γης, τοποθεσία:** ►*Οι γονείς του ζουν σ' έναν άγονο τόπο.* **2. συγκεκριμένη περιοχή, πατρίδα:** ►*Η αρχαία Αθήνα είναι ο τόπος που γεννήθηκε η*	**Σύνθ.:** ερημότοπος, τοπογράφος, τοπωνύμιο **Οικογ. Λέξ.:** τοπικός, τοπικιστής **Προσδιορ.:** αρχαιολογικός, απρόσιτος, φιλόξενος, γεωμετρικός **(1)**

	δημοκρατία. **3. ο χώρος που καταλαμβάνει κάποιος ή κάτι:** ►*Η βιβλιοθήκη πιάνει πολύ τόπο στο σπίτι.*	**Φράσεις:** ►Δίνω τόπο στην οργή (= συγκρατώ το θυμό μου) ►Είναι εκτός τόπου και χρόνου (= δεν αντιλαμβάνεται σωστά τα πράγματα) **Παροιμ.:** ►Παπούτσια από τον τόπο σου κι ας είναι μπαλωμένα
τουρισμός (ο) *(Ουσιαστικό, Ο13)* (του-ρι-σμός) [*λόγ.* < *γαλλ.* tourisme < *αγγλ.* tourism < *λατ.* tornare < *αρχ.* τόρνος]	**1. προσωρινή μετακίνηση ανθρώπων από τον τόπο που μένουν σε κάποιον άλλον, για να ψυχαγωγηθούν και να επισκεφτούν διάφορα αξιοθέατα:** ►*Ο τουρισμός φέρνει στη χώρα μας σημαντικό συνάλλαγμα.* **2. ιδιωτικοί και κρατικοί φορείς που ασχολούνται με την προσέλκυση και εξυπηρέτηση ξένων και ντόπιων επισκεπτών:** ►*Τα ταξιδιωτικά γραφεία συμβάλλουν στην ανάπτυξη του τουρισμού.*	**Σύνθ.:** αγροτοτουρισμός, οικοτουρισμός **Οικογ. Λέξ.:** τουρίστας, τουριστικός **Προσδιορ.:** εσωτερικός, παραθαλάσσιος, χειμερινός, εκπαιδευτικός **(1)** **Φράσεις:** ►Κοινωνικός τουρισμός (= η βοήθεια του κράτους προς τις ασθενέστερες τάξεις για φτηνές ή δωρεάν διακοπές)
τραβώ *(Ρήμα, Ρ5)* (*ενεστ.* τρα-βώ, *αόρ.* τράβηξα, *παθ. αόρ.* τραβήχτηκα, *παθ. μτχ.* τραβηγμένος) [μεσν. τραυῶ < τραυίζω < ταυρίζω < ταῦρος]	**1. *(μτβ.)* ασκώ δύναμη σε κάποιον ή κάτι, για να το μετακινήσω προς το μέρος μου:** ►*Οι ψαράδες, όταν μαζεύουν τα δίχτυα,* τα *τραβούν με μεγάλη δύναμη.* **2. *(μτβ.)* *(μτφ.)* υποφέρω, ταλαιπωρούμαι:** ►*Ο παππούς μου τράβηξε* πολλά *κατά τη διάρκεια του πολέμου.* **3. *(αμτβ.)* προχωρώ, πορεύομαι προς μια κατεύθυνση:** ►*Τράβηξε στη συνέχεια για τα νησιά του Αιγαίου.*	**Αντίθ.:** απωθώ **(1)** **Συνών.:** σέρνω, έλκω **(1)** **Σύνθ.:** αποτραβώ, παρατραβώ **Φράσεις:** ►Τραβώ το δρόμο μου (= ακολουθώ τη δική μου πορεία) ►Τραβάω το σκοινί (= δεν υποχωρώ, είμαι αδιάλλακτος) ►Τραβάει η ψυχή μου (= επιθυμώ πολύ) ►Τον τραβάει απ' τη μύτη (= τον κάνει ό,τι θέλει) ►Τραβώ τα μαλλιά μου (= βρίσκομαι σε απόγνωση)

τραγικός, -ή, -ό (*Επίθετο, Ε1, έμψυχα και άψυχα*) (τρα-γι-κός) [αρχ. τραγικὸς < τράγος]	**1. αυτός που έχει σχέση με την τραγωδία, τη δραματική ποίηση:** ►*Ο Αισχύλος ήταν ένας από τους τρεις μεγαλύτερους τραγικούς ποιητές της αρχαιότητας.* **2. κάτι δυσάρεστο που προκαλεί βαθιά λύπη:** ►*Βρήκε τραγικό θάνατο σε αυτοκινητικό δυστύχημα.*	**Αντίθ.:** κωμικός **Συνών.:** κωμικοτραγικός **Οικογ. Λέξ.:** τραγικά (*επίρρ.*), τραγικότητα **Προσδιοριζ.:** ήρωας **(1)**, γεγονός, εξέλιξη, συμβάν, επεισόδιο, κατάληξη **(2)** **Φράσεις:** ►Τραγική ειρωνεία (= Η ασυμφωνία ανάμεσα σ' αυτό που αναμένει ο ήρωας να συμβεί και σε ό,τι τελικά θα συμβεί, πράγμα το οποίο ο θεατής το έχει ήδη καταλάβει και αγωνιά)
τραγωδία (η) (*Ουσιαστικό, Ο19*) (τρα-γω-δί-α) [αρχ. τραγῳδία < τραγῳδὸς]	**1. δραματικό έργο που προκαλεί λύπη, συγκίνηση και συμπάθεια στους θεατές:** ►*Οι τραγωδίες του Σοφοκλή εξακολουθούν να συγκινούν την ανθρωπότητα.* **2. (*μτφ.*) τραγικό γεγονός, μεγάλο δυστύχημα:** ►*Η απώλεια τόσων ανθρώπων καθημερινά στην άσφαλτο αποτελεί πραγματική τραγωδία.*	**Αντίθ.:** κωμωδία **(1)** **Συνών.:** δράμα **(2)** **Σύνθ.:** τραγωδοποιός **Προσδιορ.:** αρχαία **(1)**, αεροπορική, οικογενειακή **(2)**
τραχύς, -ιά, -ύ (*Επίθετο, Ε6, έμψυχα και άψυχα*) (τρα-χύς, *γεν.* -έως, -ιάς, -έως, *πληθ.* -είς, -είς, -έα) [αρχ. τραχὺς]	**1. που δεν έχει ομαλή και λεία επιφάνεια:** ►*Ο δρόμος για το μοναστήρι του χωριού είναι τραχύς και δύσκολος.* **2. (*μτφ. για πρόσ.*) αυτός που είναι απότομος, αγροίκος:** ►*Είναι ιδιαίτερα τραχύς στη συμπεριφορά του με τους άλλους.* **3. σκληρός, άγριος, ανυπόφορος:** ►*Στα ορεινά της πατρίδας μας ο χειμώνας είναι τραχύς και δύσκολος.*	**Αντίθ.:** μαλακός **(3)**, τρυφερός, πράος, ήπιος **(2)** **Συνών.:** βαρύς **(3)** **Οικογ. Λέξ.:** τραχεία, τραχύτητα, τραχύνω

τρένο (το) *(Ουσιαστικό, Ο32)* (τρέ-νο) [λόγ. < γαλλ. train]	**μέσο μεταφοράς με βαγόνια που τα σέρνει μια μηχανή και το κινείται πάνω σε σιδηροτροχιές, σιδηρόδρομος:** ►*Προτίμησε να ταξιδέψει για την Αλεξανδρούπολη με το τρένο της γραμμής.*	**Συνών.:** αμαξοστοιχία **Προσδιορ.:** ηλεκτρικό, υπόγειο **Φράσεις:** ►Χάνω το τρένο (= χάνω μια σημαντική ευκαιρία) ►Κατεβαίνω από το τρένο (= εγκαταλείπω μια προσπάθεια)
τρέφω και **θρέφω** *(Ρήμα, Ρ1)* (*ενεστ.* τρέ-φω, *αόρ.* έθρεψα, *παθ. αόρ.* τράφηκα, *παθ. μτχ.* θρεμμένος) [αρχ. τρέφω < θρέφω]	**1.** *(μτβ.)* **δίνω τροφή σε άνθρωπο ή σε ζώο:** ►*Τρέφει στο σπίτι του με σπόρους δύο πουλάκια.* **2.** *(μτβ.)* **συντηρώ:** ►*Καταφέρνει να τρέφει την οικογένειά του με τα χρήματα που κερδίζει.* **3.** *(μτβ.)* **διατηρώ κάτι μέσα μου:** ►*Τρέφω ελπίδες ότι το πρόβλημα της ύδρευσης θα λυθεί σύντομα.*	**Συνών.:** διατρέφω, ταΐζω (1) **Σύνθ.:** εκτρέφω, ανατρέφω, διατρέφω **Οικογ. Λέξ.:** θρέμμα, τροφή **Φράσεις:** ►Τρέφω νιάτα (= τεμπελιάζω)
τριβή (η) *(Ουσιαστικό, Ο24)* (τρι-βή) [λόγ. < αρχ. τρίβω]	**1.** *(φυσ.)* **η αντίσταση που συναντά ένα σώμα, όταν κινείται και βρίσκεται σε επαφή με ένα άλλο:** ►*Στις επιφάνειες των οδοστρωμάτων που δεν είναι λείες έχουμε μεγαλύτερη τριβή με αποτέλεσμα τα αυτοκίνητα να φρενάρουν με ασφάλεια.* **2.** *(μτφ.)* **η απόκτηση πείρας από μία μακροχρόνια και συστηματική απασχόληση:** ►*Η τριβή με τα κλάσματα τον βοήθησε να καταλάβει καλύτερα τον πολλαπλασιασμό και τη διαίρεση.*	**Συνών.:** εξοικείωση **(2)** **Σύνθ.:** εντριβή, συντριβή, διατριβή, προστριβή **Οικογ. Λέξ.:** τρίβω, τρίψιμο **Προσδιορ.:** καθημερινή **(2)** **Φράσεις:** ►Σημείο τριβής (= θέμα για το οποίο υπάρχει αντιπαράθεση και αδυναμία συμφωνίας)
τρομάζω *(Ρήμα, Ρ4)* (*ενεστ.* τρο-μά-ζω, *αόρ.* τρόμαξα, *παθ. μτχ.* τρομαγμένος) [αρχ. τρομάσσω]	**1.** *(μτβ.)* **προκαλώ ξαφνικό ή έντονο φόβο σε κάποιον:** ►*Η ξαφνική βροντή τρόμαξε τους βοσκούς και το κοπάδι.* **2.** *(αμτβ.)* **κυριεύομαι ξαφνικά από έντονο φόβο, πανικοβάλλομαι:** ►*Τρόμαξα*	**Συνών.:** φοβίζω **(1)**, φοβάμαι **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** τρόμαγμα, τρομακτικός **Φράσεις:** ►Τρόμαξα να … (= δυσκολεύτηκα πολύ να …)

	πολύ, όταν τον είδα μπροστά μου σε τόσο άσχημη κατάσταση.	
τρόπαιο (το) *(Ουσιαστικό, Ο34)* (τρό-παι-ο, *γεν.* -αίου, *πληθ.* -α) [αρχ. τρόπαιον < τροπὴ (= καταδίωξη του εχθρού)]	**1. πρόχειρο μνημείο νίκης, που στηνόταν στο πεδίο της μάχης κατά την αρχαιότητα:** ►*Οι Έλληνες το 490 π.Χ. ύψωσαν στο Μαραθώνα τρόπαιο νίκης.* **2. σύμβολο ή σημείο νίκης:** ►*Υπάρχουν πολλά τρόπαια από τους αγώνες του έθνους στο Πολεμικό Μουσείο της Αθήνας.*	**Σύνθ.:** τροπαιοφόρος, τροπαιούχος **Φράσεις:** ►Οὐκ ἐᾷ με καθεύδειν τὸ τοῦ Μιλτιάδου τρόπαιον (= δε με αφήνει να κοιμηθώ η νίκη του Μιλτιάδη)
τροχαίος, -α, -ο *(Επίθετο, Ε3, άψυχα)* (τρο-χαί-ος) [λόγ. < αρχ. τροχὸς < τρέχω]	**1. που έχει σχέση με τα τροχοφόρα οχήματα και την κίνησή τους:** ►*Κάθε χρόνο έχουμε, δυστυχώς, πολλά τροχαία ατυχήματα.* **2. *(θηλ. ουσ.)* η υπηρεσία της αστυνομίας που ελέγχει και ρυθμίζει την κίνηση των οχημάτων:** ►*Η Τροχαία διέκοψε την κυκλοφορία, για να πραγματοποιηθεί η μαθητική παρέλαση της 25ης Μαρτίου.*	**Οικογ. Λέξ.:** τροχός, τροχιά **Προσδιοριζ.:** ατύχημα, παράβαση **(1)**
τρυφερός, -ή, -ό *(Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα)* (τρυ-φε-ρός) [αρχ. τρυφερὸς]	**1. απαλός, μαλακός:** ►*Το δέρμα του προσώπου του ήταν πολύ τρυφερό.* **2. *(μτφ.)* ευαίσθητος, στοργικός, συναισθηματικός:** ►*Οι γονείς έχουν πάντοτε έναν τρυφερό λόγο για τα παιδιά τους.*	**Αντίθ.:** σκληρός **(1, 2)**, αναίσθητος **(2)** **Συνών.:** αβρός **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** τρυφερά *(επίρρ.)*, τρυφερότητα, τρυφεράδα
τρώγω (τρώω) *(Ρήμα)* *(ενεστ.* τρώ-γω, *αόρ.* έφαγα, *παθ. αόρ.* φαγώθηκα, *παθ. μτχ.* φαγωμένος) [ελνστ. τρώγω]	**1. *(μτβ.)* μασώ και καταπίνω τροφή:** ►*Του αρέσει να τρώει πολλά φρούτα.* **2. *(μτβ.)* ξοδεύω, δαπανώ κάτι:** ►*Έφαγε όλη την περιουσία του μέσα σ' ένα χρόνο.* **3. *(μτβ.)* παίρνω κάτι που**	**Σύνθ.:** κατατρώγω **Οικογ. Λέξ.:** τρωκτικό **Φράσεις:** ►Τρώγομαι με τα ρούχα μου (= διαμαρτύρομαι, μεμψιμοιρώ) ►Τρώγονται σαν τα σκυλιά (= μαλώνουν συνεχώς)

	δε μου ανήκει με δόλο: ►*Τον κορόιδεψε και του έφαγε τα λεφτά.*	►Έφαγα τον κόσμο (= έψαξα παντού) ►Τρώγονται σαν το σκύλο με τη γάτα (= μαλώνουν συνέχεια) ►Έφαγε τα ψωμιά του (= είναι μεγάλος στην ηλικία) **Παροιμ.:** ►Όποιος ανακατεύεται με τα πίτουρα, τον τρων οι κότες ►Το μεγάλο ψάρι τρώει το μικρό ►Η πολλή δουλειά τρώει τον αφέντη
τρωτός, -ή, -ό (*Επίθετο, Ε1, έμψυχα και άψυχα*) (τρω-τός) [αρχ. τρωτὸς]	**1. αυτός που είναι δυνατόν να πληγωθεί:** ►*Το μόνο τρωτό σημείο του Αχιλλέα ήταν η φτέρνα του.* **2. (*μτφ.*) αυτός που προσβάλλεται εύκολα, ο ευπρόσβλητος:** ►*Τα παιδιά είναι τρωτά στα διάφορα γλυκίσματα.*	**Αντίθ.:** άτρωτος **(1, 2)**, απρόσβλητος **(2)** **Συνών.:** ευπαθής **(2)** **Φράσεις:** ►Τρωτό σημείο (= το αδύνατο σημείο)
τσιγκούνης (ο) (*Ουσιαστικό, Ο9*) (τσι-γκού-νης, *γεν.* -η, *πληθ.* -ηδες) [< τούρκ. cingene]	**αυτός που έχει μανία να συγκεντρώνει υλικά αγαθά, χωρίς να ξοδεύει τίποτα:** ►*Είναι τόσο τσιγκούνης, που δεν αγοράζει εφημερίδα, αλλά μαζεύει τις διαβασμένες που υπάρχουν στο πάρκο.*	**Αντίθ.:** γενναιόδωρος, ανοιχτοχέρης **Συνών.:** φιλάργυρος, σπαγκοραμμένος, παραδόπιστος, εξηνταβελόνης, σφιχτοχέρης **Σύνθ.:** αρχιτσιγκούνης **Οικογ. Λέξ.:** τσιγκουνιά, τσιγκούνικος, τσιγκουνεύομαι
τύπος (ο) (*Ουσιαστικό, Ο14*) (τύ-πος) [αρχ. τύπτος < τύπτω (= χτυπώ)]	**1. τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ενός ατόμου ή μιας ομάδας ανθρώπων ή πραγμάτων:** ►*Είναι ένας ευχάριστος τύπος, γι' αυτό όλοι επιδιώκουν την παρέα του.* **2. το σύνολο των εφημερίδων και των περιοδικών, καθώς και το δημοσιογραφικό επάγγελμα:** ►*Αυτή η είδηση δημοσιεύτηκε σε ολόκληρο τον ημερήσιο Τύπο.*	**Σύνθ.:** τυπογραφία, τυπολατρία, τυποποίηση, άτυπος, έντυπος, πρότυπος, παράτυπος, τηλέτυπο **Οικογ. Λέξ.:** τυπώνω, (εκ)τυπωτής, τύπωμα, τυπικός, τυπικά (*επίρρ.*), τυπικότητα **Προσδιορ.:** αντιπροσωπευτικός, ενδιαφέρων, εύθυμος, περίεργος, συμπαθής **(1)**, αθηναϊκός, αθλητικός, απογευματινός, ημερήσιος, ξένος, περιοδικός, πρωινός **(2)**, μαθηματικός, χημικός **(3)**

	3. η παράσταση που παρουσιάζει τις σχέσεις μεταξύ αριθμών, φυσικών στοιχείων και χημικών ενώσεων: ►*Ο μαθηματικός τύπος για το εμβαδόν του ορθογωνίου είναι β.υ. (= βάση επί ύψος).* **4. (*γραμμ.*) καθεμιά από τις διαφορετικές μορφές που μπορεί να πάρει μια λέξη:** ►*Ο συνηρημένος τύπος του ρήματος «τιμάω» είναι «τιμώ».*	**Φράσεις:** ►Τύπος και υπογραμμός (= για υποδειγματική συμπεριφορά) ►Για τους τύπους (= τυπικά και όχι ουσιαστικά) ►Ηλεκτρονικός τύπος (= το ραδιόφωνο και η τηλεόραση)
τυραννία (η) (*Ουσιαστικό, Ο19*) (τυ-ραν-νί-α) [λόγ. < αρχ. τυραννία < τυραννῶ]	**1. η εξουσία του τυράννου, η αυθαίρετη και καταπιεστική διακυβέρνηση:** ►*Ο λαός της Αθήνας αγωνίστηκε σκληρά εναντίον της τυραννίας του Πεισίστρατου.* **2. (*μτφ.*) καταναγκασμός, καταπίεση, ταλαιπωρία:** ►*Πέρασε μια ζωή γεμάτη τυραννίες και βάσανα.*	**Συνών.:** παίδεμα, μαρτύριο **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** τυραννώ, τύραννος, τυραννίδα, τυραννίσκος, τυράννισμα **Προσδιορ.:** αβάσταχτη, ανυπόφορη, καταπιεστική **(1, 2)**
τύψη (η) (*Ουσιαστικό, Ο27*) (τύ-ψη, *γεν.* -ης, -εως, *πληθ.* -εις) [λόγ. < ελνστ. τύψις < τύπτω (= χτυπώ)]	**το δυσάρεστο συναίσθημα που δημιουργείται, όταν κάποιος νιώθει ένοχος για κάτι:** ►*Ένιωθε τύψεις, επειδή δεν μπόρεσε να βοηθήσει οικονομικά το φίλο του.*	**Προσδιορ.:** έντονη, βαθιά, παραμικρή

ύβρις και **ύβρη** (η) *(Ουσιαστικό, Ο27)* (ύ-βρις, *γεν.* -εως, *πληθ.* -εις) [αρχ. ὕβρις]	**1. προσβολή της τιμής ή της αξιοπρέπειας κάποιου με λόγια ή πράξεις:** ►*Μερικές φορές αντί για επιχειρήματα χρησιμοποιεί ύβρεις.* **2.** ***(αρχαία τραγωδία)*** **η αλαζονική συμπεριφορά που φανερώνει ασέβεια και περιφρόνηση του μέτρου και των ορίων και οδηγεί στην τιμωρία του ήρωα:** ►*Στην αρχαία τραγωδία η ύβρις των ηρώων τιμωρείται από τη θεά Νέμεση.*	**Συνών.:** βρισιά **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** υβρίζω, υβριστής, υβριστικός **Προσδιορ.:** προσβλητική, βάναυση, βλάσφημη **(1)**
υγεία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (υ-γεί-α, *γεν.* -ας, *πληθ.* -) [μτγν. ὑγεία < αρχ. ὑγίεια]	**καλή και φυσιολογική κατάσταση του οργανισμού:** ►*Η μεσογειακή διατροφή συμβάλλει στην καλή υγεία του οργανισμού.*	**Αντίθ.:** αρρώστια, ασθένεια **Σύνθ.:** υγειονόμος **Οικογ. Λέξ.:** υγιής, υγιαίνω, υγιεινός, υγιεινή (η) **Φράσεις:** ►Χαίρω άκρας υγείας (= είμαι υγιέστατος) ►Εις υγείαν / στην υγειά σας (= ευχή που χρησιμοποιούμε σε πρόποση) ►Εις άλλα με υγεία (= να μας συμβούν παρόμοια ευχάριστα γεγονότα)

υγρός, -ή, -ό *(Επίθετο,* Ε1, *άψυχα)* (υ-γρός) [λόγ. < αρχ. ὑγρὸς]	**1. που βρίσκεται σε ρευστή κατάσταση:** ►*Το πετρέλαιο και η βενζίνη ανήκουν στα υγρά καύσιμα.* **2. βρεγμένος, μουσκεμένος, νοτισμένος:** ►*Τα μάτια του ήταν υγρά από τη συγκίνηση.*	**Σύνθ.:** υγροβιότοπος **Οικογ. Λέξ.:** υγρό, υγραίνω, υγρασία **Φράσεις:** ►*(γραμμ.)* Τα υγρά σύμφωνα (= το λ και το ρ) ►Υγρό πυρ (= εύφλεκτο υγρό, πολεμικό όπλο των Βυζαντινών)
ύδρευση (η) *(Ουσιαστικό,* Ο28*)* (ύ-δρευ-ση, *γεν.* -ης, -εύσεως, *πληθ.* -) [λόγ. < ελνστ. ὕδρευσις]	**τροφοδοσία μιας περιοχής με νερό:** ►*Τα έργα ύδρευσης προκαλούν κυκλοφοριακά προβλήματα.*	**Οικογ. Λέξ.:** υδρεύομαι, υδρευτικός
υδρόγειος (η) *(Ουσιαστικό,* Ο29*)* (υ-δρό-γει-ος) [< ὕδωρ + γῆ]	**1. η γήινη σφαίρα, η Γη:** ►*Ταξίδεψε σε ολόκληρη την υδρόγειο.* **2. σφαίρα που φέρνει στην επιφάνειά της έναν πολιτικό ή γεωφυσικό χάρτη της Γης και χρησιμοποιείται ως εποπτικό μέσο διδασκαλίας:** ►*Στο μάθημα της Γεωγραφίας οι μαθητές βρήκαν στην υδρόγειο του σχολείου τα κράτη της βαλκανικής χερσονήσου.*	
υιοθετώ *(Ρήμα,* Ρ6*)* (*ενεστ.* υι-ο-θε-τώ, *αόρ.* υιοθέτησα, *παθ. αόρ.* υιοθετήθηκα, *παθ. μτχ.* υιοθετημένος) [μτγν. υἱοθετῶ < υἱὸς + τίθημι]	**1.** ***(μτβ.)*** **αναγνωρίζω επίσημα ξένο παιδί ως δικό μου:** ►*Πολλοί ξένοι ηθοποιοί υιοθετούν παιδιά από χώρες του Τρίτου Κόσμου.* **2.** ***(μτβ.) (μτφ.)*** **εγκρίνω και αποδέχομαι ξένες ενέργειες ή ιδέες ως δικές μου:** ►*Όλοι οι καθηγητές υιοθέτησαν την πρόταση του διευθυντή για τη σχολική εκδρομή.*	**Οικογ. Λέξ.:** υιοθεσία, υιοθέτηση

ύμνος (ο) *(Ουσιαστικό, Ο14)* (ύ-μνος, *γεν.* -ου, *πληθ.* -οι) [λόγ. < αρχ. ὕμνος]	**1. άσμα που ψέλνεται προς τιμή Θεού, ήρωα ή αγίου:** ►*Ο Ακάθιστος Ύμνος είναι ύμνος με ευχαριστίες προς τη Θεοτόκο.* **2. τραγούδι, εγκωμιαστικό ποίημα:** ►*Τον «Ύμνο εις την Ελευθερίαν» έγραψε ο Δ. Σολωμός.* **3. *(μτφ.)* έπαινος, εγκώμιο:** ►*Η ποίηση του Οδυσσέα Ελύτη αποτελεί ύμνο για τον ήλιο και τη θάλασσα της Ελλάδας.*	**Συνών.:** εξύμνηση **(3)** **Σύνθ.:** υμνολογώ, υμνογραφία **Οικογ. Λέξ.:** υμνώ, υμνητής **Προσδιορ.:** τρισάγιος **(1)**, πατριωτικός **(1, 2)**, ομηρικός **(2)** **Φράσεις:** ►Εθνικός Ύμνος (= σύντομο επίσημα καθιερωμένο τραγούδι εθνικής ενότητας)
υπακούω *(Ρήμα)* (*ενεστ.* υ-πα-κού-ω, *αόρ.* υπάκουσα) [λόγ. < αρχ. ὑπακούω]	***(μτβ.)* εκτελώ την προσταγή ή συμβουλή κάποιου:** ►*Οι στρατιώτες υπάκουσαν αμέσως στις διαταγές του αξιωματικού τους.*	**Αντίθ.:** απειθαρχώ **Συνών.:** πειθαρχώ **Οικογ. Λέξ.:** υπακοή, υπάκουος
υπάλληλος (ο) *(Ουσιαστικό, Ο16)* (υ-πάλ-λη-λος, *γεν.* -ήλου, *πληθ.* -οι) [αρχ. ὑπάλληλος]	**αυτός που εκτελεί μια εργασία, η οποία, συνήθως, δεν είναι χειρωνακτική, έχει προϊστάμενο και αμείβεται με μηνιαίο μισθό:** ►*Οι εκπαιδευτικοί είναι υπάλληλοι του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.*	**Σύνθ.:** εμποροϋπάλληλος, εργατοϋπάλληλος **Οικογ. Λέξ.:** υπαλληλία, υπαλληλικός, υπαλληλίκι (το) **Προσδιορ.:** δημόσιος, ιδιωτικός, μόνιμος, ευσυνείδητος
υπαναχωρώ *(Ρήμα, Ρ6)* (*ενεστ.* υ-πα-να-χω-ρώ, *αόρ.* υπαναχώρησα) [λόγ. < αρχ. ὑπαναχωρῶ < ὑπὸ + ἀνὰ + χωρῶ]	***(αμτβ.)* επιστρέφω σε προηγούμενη θέση ή άποψη, εγκαταλείποντας κάτι που υποστήριζα προηγουμένως:** ►*Έλεγε ότι θα μας βοηθήσει οικονομικά, αλλά τελικά υπαναχώρησε.*	**Αντίθ.:** επιμένω **Συνών.:** υποχωρώ, ανακαλώ, αποκηρύσσω **Οικογ. Λέξ.:** υπαναχώρηση
υπεκφυγή (η) *(Ουσιαστικό, Ο24)* (υ-πεκ-φυ-γή) [λόγ. υπεκφυγή < υπεκφεύγω]	**το να αποφεύγει κανείς με επιδέξιο τρόπο να κάνει ή να λέγει κάτι:** ►*Στις δύσκολες περιπτώσεις μιλάει πάντα με υπεκφυγές.*	**Συνών.:** διαφυγή, ελιγμός **Οικογ. Λέξ.:** υπεκφεύγω

υπερβάλλω *(Ρήμα, Ρ1)* *(ενεστ.* υ-περ-βάλ-λω, *αόρ.* υπερέβαλα) [λόγ. < αρχ. ὑπερ-βάλλω]	*(αμτβ.)* **παρουσιάζω κάτι μεγαλύτερο ή σπουδαιότερο απ' ό,τι είναι στην πραγματικότητα:** ►*Δεν υπερβάλλω, όταν λέω ότι ο Νίκος είναι ήδη ένας ολοκληρωμένος επιστήμονας.*	**Συνών.:** μεγαλοποιώ **Οικογ. Λέξ.:** υπερβολή, υπερβολικός **Φράσεις:** ►Υπερβάλλω τον εαυτό μου (= ξεπερνώ τον εαυτό μου) ►Υπερβάλλων ζήλος, ενθουσιασμός κ.λπ. (= υπερβολικός, υπέρμετρος)
υπέρβαση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (υπέρ-βα-ση, *γεν.* -ης, -άσεως, *πληθ.* -άσεις) [αρχ. ὑπέρβασις < ὑπερβαίνω]	**το να ξεπερνάει κάποιος τα καθορισμένα ή επιτρεπόμενα όρια:** ►*Η υπέρβαση του ορίου ταχύτητας τιμωρείται με την επιβολή προστίμου.*	**Συνών.:** ξεπέρασμα **Οικογ. Λέξ.:** υπερβαίνω, υπερβατικός (= που υπερβαίνει την ανθρώπινη φύση), υπερβατός (= αυτός που μπορεί κανείς να τον περάσει), υπερβατό (το)
υπερβολικός, -ή, -ό *(Επίθετο, Ε1, έμψυχα και άψυχα)* (υ-περ-βο-λι-κός) [λόγ. ὑπερβολικὸς]	**1. που ξεπερνάει το κανονικό και το συνηθισμένο:** ►*Οδηγούσε με υπερβολική ταχύτητα.* **2. αυτός που μεγαλοποιεί τα πράγματα:** ►*Δεν τον πιστεύω, γιατί είναι πάντοτε υπερβολικός στις εκτιμήσεις του.*	**Αντίθ.:** μέτριος, ανεκτός **(1)** **Συνών.:** υπέρμετρος, υπερβάλλων **(1, 2)** **Οικογ. Λέξ.:** υπερβολή, υπερβολικά *(επίρρ.)* **Προσδιοριζ.:** απαίτηση, αξίωση, ενθουσιασμός **(1)**
υπερκόπωση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (υ-περ-κό-πω-ση, *γεν.* -ης, -ώσεως *πληθ.* -) [λόγ. ὑπερκόπωσις]	**κούραση που υπερβαίνει τα όρια της ανθρώπινης αντοχής:** ►*Εργαζόταν πολλές ώρες καθημερινά με αποτέλεσμα να πάθει υπερκόπωση.*	**Οικογ. Λέξ.:** κόπωση, κοπιαστικός
υπεύθυνος, -η, -ο *(Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα)* (υ-πεύ-θυ-νος) [αρχ. ὑπεύθυνος < ὑπὸ + εὐθύνη]	**1. αυτός που ευθύνεται για κάτι:** ►*Ο υπεύθυνος του ατυχήματος παρουσιάστηκε μόνος του στην αστυνομία.* **2. αυτός που είναι επιφορτισμένος με κάτι και από τον οποίο είναι δυνατόν να ζητηθούν ευθύνες:** ►*Οι υπεύθυνοι ασφαλείας του αεροδρομίου ελέγχουν τους*	

	επιβάτες, πριν αυτοί επιβιβαστούν στο αεροπλάνο. **3. αυτός που ενεργεί με σοβαρότητα και σταθερότητα:** ►*Είναι σοβαρός και υπεύθυνος άνθρωπος και γι' αυτό τον εμπιστεύονται όλοι.*	**Αντίθ.:** αναίτιος **(1)**, ανεύθυνος **(2, 3)** **Συνών.:** υπαίτιος, ένοχος **(1)**, υπόλογος **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** υπεύθυνα (*επίρρ.*), υπευθυνότητα **Προσδιοριζ.:** δήλωση, απάντηση **(2)**, στάση **(3)**
ύπνος (ο) (*Ουσιαστικό, Ο14*) (ύ-πνος, *γεν.* -ου, *πληθ.* -) [*αρχ.* ὕπνος]	**φυσιολογική κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο οργανισμός κατά περιόδους, που χαρακτηρίζεται από ελάττωση της συνείδησης και της κινητικής κατάστασης:** ►*Ήταν πολύ κουρασμένος και αμέσως τον πήρε ο ύπνος.*	**Σύνθ.:** υπνοδωμάτιο, υπνοβάτης, έξυπνος, άυπνος **Οικογ. Λέξ.:** υπναράς, υπνηλία, υπνάκος **Φράσεις:** ►Δε με πιάνει / κολλάει ύπνος (= έχω αϋπνίες) ►Τον έπιασα στον ύπνο (= τον αιφνιδίασα) ►Είδα στον ύπνο μου (= ονειρεύτηκα)
υποβάλλω (*Ρήμα, Ρ1*) (*ενεστ.* υ-πο-βάλ-λω, *αόρ.* υπέβαλα, *παθ. αόρ.* υποβλήθηκα) [*λόγ.* < *αρχ.* ὑποβάλλω]	**1.** (*μτβ.*) **καταθέτω έγγραφο στην αρμόδια αρχή ή υπηρεσία:** ►*Υπέβαλαν αίτηση στο Δήμο, για να γίνει η παιδική χαρά της γειτονιάς .* **2.** (*μτβ.*) **εξαναγκάζω κάποιον να υποστεί κάτι:** ►*Ο γιατρός του τον υπέβαλε σε επιπρόσθετες ιατρικές εξετάσεις.* 3. (*μτβ.*) (*μεσοπαθ.* + *σε*) **υφίσταμαι κάτι:** ►*Αναγκάστηκε να υποβληθεί σε σημαντικά έξοδα, για να σπουδάσει τα παιδιά του.*	**Αντίθ.:** αποσύρω **(1)** **Συνών.:** υποχρεώνω **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** υποβολή, υποβλητικός, υποβολέας
υπογραμμίζω (*Ρήμα, Ρ4*) (*ενεστ.* υ-πο-γραμ-μί-ζω, *αόρ.* υπογράμμισα, *παθ. μτχ.* υπογραμμισμένος) [*λόγ.* υπογραμμίζω < υπὸ + γραμμὴ]	**1.** (*μτβ.*) **τραβώ γραμμή κάτω από λέξεις ή φράσεις ενός κειμένου:** ►*Οι μαθητές υπογράμμισαν όλα τα ουσιαστικά ονόματα που βρήκαν στο μάθημα της Γλώσσας.* **2.** (*μτβ.*) (*μτφ.*) **τονίζω ιδιαίτερα, δίνω μεγάλη σημασία σε κάτι:** ►*Όλοι*	**Συνών.:** επισημαίνω, εξαίρω **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** υπογράμμιση

	οι ομιλητές υπογράμμισαν ότι η σωστή διατροφή έχει μεγάλη σημασία για την υγεία.	
υποδέχομαι (*Ρήμα, Ρ1*) (*ενεστ.* υ-πο-δέ-χο-μαι, *αόρ.* υποδέχτη-κα) [λόγ. < αρχ. ὑποδέ-χομαι]	(*μτβ.*) **προϋπαντώ, περιμένω κάποιον που έρχεται προς εμένα ή φθάνει από μακριά:** ►*Το προσωπικό του σχολείου υποδέχτηκε τους μαθητές της Πρώτης τάξης με πολλή αγάπη.*	**Συνών.:** καλωσορίζω **Οικογ. Λέξ.:** υποδοχή
υπόθεση (η) (*Ουσιαστικό, Ο28*) (υ-πό-θε-ση, *γεν.* -ης, -έσεως, *πληθ.* -έσεις) [αρχ. ὑπόθεσις < ὑπὸ + τίθημι (= θέτω)]	**1. αυτό που κάποιος θεωρεί ως δεδομένο ή πραγματικό, για να οδηγηθεί σε κάποιο συμπέρασμα ή πράξη:** ►*Τηλεφώνησα στο σπίτι σου, κάνοντας την υπόθεση ότι θα σε εύρισκα ακόμη εκεί.* **2. το θέμα συζήτησης, έρευνας, ομιλίας, φροντίδας κ.λπ.:** ►*Η ειρήνη είναι υπόθεση ολόκληρης της ανθρωπότητας.* **3. το περιεχόμενο, το θέμα ενός λογοτεχνικού ή κινηματογραφικού έργου:** ►*Μου διηγήθηκε με λίγα λόγια την υπόθεση του βιβλίου που διάβασε πρόσφατα.* **4. (*γλωσσ.*) δευτερεύουσα υποθετική πρόταση που αποτελεί το πρώτο μέρος υποθετικού λόγου:** ►*Στον υποθετικό λόγο «αν πάω στην Αθήνα, θα επισκεφτώ τη Βουλή των Ελλήνων», η πρόταση «αν πάω στην Αθήνα» είναι η υπόθεση.*	**Συνών.:** εικασία **(1)**, ζήτημα, πρόβλημα **(2)**, ιστορία, σενάριο **(3)** **Σύνθ.:** προϋπόθεση **Οικογ. Λέξ.:** υποθετικός **Φράσεις:** ►Κέρδισα την υπόθεση (= ευνοϊκή απόφαση του δικαστηρίου)
υποθήκη (η) (*Ουσιαστικό, Ο25*) (υ-πο-θή-κη, *γεν.*	**1. δέσμευση περιουσίας ως εγγύηση για την εξόφληση χρέους:** ►*Έβαλε*	**Σύνθ.:** υποθηκοφύλακας, υποθηκοφυλακείο **Οικογ. Λέξ.:** υποθηκεύω,

-ης, *πληθ.* –ες) [λόγ. < αρχ. ὑποθήκη < ὑποτίθημι (= θέτω)]	*υποθήκη το σπίτι του, για να πάρει δάνειο από την Τράπεζα.* **2. *(μτφ.)* πολύτιμη συμβολή, προτροπή:** ►*Οι συμβουλές του θα είναι για εμένα πολύτιμη υποθήκη σε όλη μου τη ζωή.*	υποθήκευση
υποκείμενο (το) *(Ουσιαστικό, Ο34)* (υ-πο-κεί-με-νο, *γεν.* -ένου, *πληθ.* -α) [λόγ. < αρχ. ὑποκείμενον < ὑπόκειμαι]	**1. *(γραμμ.)* όρος της πρότασης που φανερώνει αυτό για το οποίο γίνεται λόγος:** ►*Στην πρόταση «Ο ουρανός είναι γαλανός» το υποκείμενο είναι «Ο ουρανός».* **2. πρόσωπο, άτομο *(συνήθως υποτιμητικά)*:** ►*Δεν κάνω παρέα με τέτοια υποκείμενα.*	**Οικογ. Λέξ.:** υποκειμενικός, υποκειμενικά *(επίρρ.)*, υποκειμενικότητα
υποκινώ *(Ρήμα, Ρ6)* (*ενεστ.* υ-πο-κι-νώ, *αόρ.* υποκίνησα, *παθ. αόρ.* υποκινήθηκα, *παθ. μτχ.* υποκινημένος) [λόγ. < αρχ. ὑποκινῶ < ὑπὸ + κινῶ]	***(μτβ.)* παρακινώ, προτρέπω κάποιον κρυφά να κάνει κάτι:** ►*Αυτοί που υποκίνησαν τα επεισόδια συνελήφθησαν από την αστυνομία.*	**Αντίθ.:** αποτρέπω **Συνών.:** παροτρύνω, εξωθώ **Οικογ. Λέξ.:** υποκινητής, υποκίνηση
υπολογίζω *(Ρήμα, Ρ4)* (*ενεστ.* υ-πο-λο-γί-ζω, *αόρ.* υπολόγισα, *παθ. αόρ.* υπολογίστηκα, *παθ. μτχ.* υπολογισμένος) [λόγ. < αρχ. ὑπολογίζομαι < ὑπὸ + λογίζομαι]	**1. *(μτβ.)* λογαριάζω:** ►*Υπολόγισε πόσο είναι το κόστος του πετρελαίου για το χειμώνα.* **2. *(μτβ.)* *(μτφ.)* θεωρώ κάτι σπουδαίο, δίνω σημασία σε κάτι:** ►*Υπολογίζω στη βοήθειά σου, για να αντιμετωπίσω τις δυσκολίες που θα συναντήσω.* **3. *(μτβ.)* σκέφτομαι να κάνω κάτι, σχεδιάζω:** ►*Το καλοκαίρι υπολογίζω να κάνω διακοπές στη Ζάκυνθο.*	**Σύνθ.:** προϋπολογίζω **Οικογ. Λέξ.:** υπολογισμός, υπολογίσιμος, υπολογιστής, υπολογιστικός

υπονομεύω (*Ρήμα, Ρ1*) (*ενεστ.* υ-πο-νο-μεύ-ω, *αόρ.* υπονόμευσα, *παθ. αόρ.* υπονομεύ-τηκα) [λόγ. < ελνστ. ὑπο-νομεύω]	**(*μτβ.*) (*μτφ.*) ενεργώ κρυφά και με δόλο, για να βλάψω κάποιον:** ►*Στο Βυζάντιο οι μεγάλοι γαιοκτήμονες υπονόμευαν την εξουσία του αυτοκράτορα.*	**Οκογ. Λέξ.:** υπόνομος, υπονομευτής, υπονομευτικός, υπονομευτικά (*επίρρ.*), υπονόμευση
υποπτεύομαι (*Ρήμα, Ρ1*) (*ενεστ.* υ-πο-πτεύ-ο-μαι, *παθ. αόρ.* υποπτεύτηκα, *παθ. μτχ. ενεστ.* υποπτευόμενος) [λόγ. < αρχ. ὑποπτεύω < ὕποπτος]	**(*μτβ.*) υποψιάζομαι:** ► *Υποπτεύομαι πως δε μου είπε όλη την αλήθεια.*	**Οικογ. Λέξ.:** ύποπτος, υποψία
υποτυπώδης, -ης, -ες (*Επίθετο, άψυχα*) (υ-πο-τυ-πώ-δης, *γεν.* -ους, -ους, -ους, *πληθ.* -εις, -εις, -η) [λόγ. < αρχ. ὑποτυπώδης < ὑποτυπῶ]	**που δεν είναι κανονικά αναπτυγμένος ή εξελιγμένος:** ►*Μπορείς να κάνεις πειράματα φυσικής και σε υποτυπώδη εργαστήρια, αρκεί να έχεις κάποια απλά πράγματα, όπως πλαστελίνη, σόδα κ.λπ.*	**Οικογ. Λέξ.:** υποτυπωδώς (*επίρρ.*) **Προσδιοριζ.:** κατάσταση
υποχθόνιος, -α, -ο (*Επίθετο, Ε4, έμψυχα και άψυχα*) (υ-πο-χθό-νι-ος) [λόγ. < αρχ. ὑποχθόνιος < ὑπὸ + χθόνιος < χθὼν, -ὸς (= γη)]	**1. που βρίσκεται ή γίνεται κάτω από τη γη, υπόγειος:** ►*Πριν από την έκρηξη του ηφαιστείου ακούστηκαν υποχθόνιοι κρότοι.* **2. (*μτφ.*) ύπουλος, σκοτεινός, δόλιος:** ►*Στο παραμύθι υπάρχει ένας υποχθόνιος μάγος, που προσπαθεί να βάλει τους άλλους να του κάνουν όλες τις δουλειές.*	**Συνών.:** καταχθόνιος **Οικογ. Λέξ.:** υποχθόνια (*επίρρ.*), υποχθονίως (*επίρρ.*)
υποχρέωση (η) (*Ουσιαστικό, Ο28*) (υ-πο-χρέ-ω-ση, *γεν.* -ης, -ώσεως, *πληθ.* -ώσεις)	**1. το να κάνει κάποιος κάτι από καθήκον ή ηθική δέσμευση:** ►*Ένιωθε την υποχρέωση να φροντίσει τους ηλικιωμένους γονείς του.*	**Οικογ. Λέξ.:** υπόχρεος, υποχρεώνω, υποχρεωτικός, υποχρεωτικά (*επίρρ.*) **Προσδιορ.:** αμοιβαία, ηθική **(1, 2)**, νομική, οικονομική, ανειλημμένη,

[λόγ. ὑποχρέωσις < ὑποχρεώνω]	**2. ευγνωμοσύνη:** ►*Με βοήθησε οικονομικά σε δύσκολες στιγμές και του έχω μεγάλη υποχρέωση.*	οικογενειακές (οι) **(1)** **Φράσεις:** ►Από υποχρέωση (= χωρίς πραγματικά να το θέλω) ►Έχω υποχρεώσεις (= έχω ευθύνες απέναντι στα μέλη της οικογένειάς μου)
υποχωρώ *(Ρήμα, Ρ6)* (*ενεστ.* υ-πο-χω-ρώ, *αόρ.* υποχώρησα) [αρχ. ὑποχωρῶ < ὑπὸ + χωρῶ < χῶρος]	**1.** ***(αμτβ.)*** **μετακινούμαι προς τα πίσω, οπισθοχωρώ:** ►*Οι ορειβάτες αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν, επειδή επικρατούσε σφοδρή χιονοθύελλα.* **2.** ***(αμτβ.)*** **παθαίνω καθίζηση, βουλιάζω:** ►*Το έδαφος υποχώρησε από το βάρος του φορτηγού.* **3.** ***(αμτβ.)*** **εξασθενώ, μειώνομαι:** ►*Ο πυρετός άρχισε να υποχωρεί μετά τη φαρμακευτική αγωγή που ακολούθησα.* **4.** ***(αμτβ.)*** **δεν επιμένω, συμφωνώ με τη γνώμη του άλλου, συμβιβάζομαι:** ►*Ύστερα από πολλές συζητήσεις υποχώρησε και δέχτηκε τις απόψεις της άλλης πλευράς.*	**Αντίθ.:** προχωρώ **(1)**, εμμένω **(4)** **Συνών.:** καταρρέω **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** υποχώρηση, υποχωρητικός
ύφαλος (ο) *(Ουσιαστικό, Ο16)* (ύ-φα-λος) [λόγ. < αρχ. ὕφαλος < ὑπὸ + ἅλς]	**βράχος του βυθού που φτάνει ως την επιφάνεια της θάλασσας ή μόλις καλύπτεται από το νερό:** ►*Οι ύφαλοι αποτελούν μεγάλο κίνδυνο για τα πλοία.*	**Σύνθ.:** υφαλοκρηπίδα, υφαλοδείκτης **Φράσεις:** ►Τα ύφαλα (= το μέρος του πλοίου που βρίσκεται κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας)
ύφος (το) *(Ουσιαστικό, Ο37)* (ύ-φος, *γεν.* -ους, *πληθ.* -) [αρχ. ὕφος]	**1. ο προσωπικός τρόπος με τον οποίο διατυπώνει κάποιος γραπτά ή προφορικά τις σκέψεις του:** ►*Κάθε λογοτέχνης έχει το δικό του ύφος στον τρόπο που γράφει.*	**Συνών.:** έκφραση, στιλ **(1)** **Σύνθ.:** υφολογία **Οικογ. Λέξ.:** υφαίνω **Προσδιορ.:** ανεπιτήδευτο, λιτό, κομψό, ρητορικό, ποιητικό **(1)**, υπεροπτικό **(2)**

	2. η ψυχική διάθεση κάποιου που φανερώνεται στα χαρακτηριστικά του προσώπου του: ► *Ετοιμαζόταν για τις καλοκαιρινές διακοπές και είχε πάρει ένα χαρούμενο ύφος.*	
ύψος (το) *(Ουσιαστικό,* O37*)* (ύ-ψος, *γεν.* -ους, *πληθ.* -η) [αρχ. ὕψος]	**1. η κατακόρυφη απόσταση από τη βάση ενός σώματος μέχρι την κορυφή:** ►*Το Λαογραφικό Μουσείο της Κοζάνης είναι ένα καλαίσθητο κτίριο με μεγάλο ύψος.* **2. *(γεωμ.)* το μήκος της καθέτου από την κορυφή ενός γεωμετρικού σχήματος ως τη βάση του:** ►*Σε πολλές ασκήσεις Μαθηματικών πρέπει να βρούμε το ύψος ενός τριγώνου.*	**Συνών.:** ανάστημα **(1)** **Σύνθ.:** υψόμετρο, υψομετρικός **Οικογ. Λέξ.:** υψώνω, ύψωμα, ύψωση **Φράσεις:** ►Στέκομαι στο ύψος μου (= ανταποκρίνομαι στις απαιτήσεις) ►Στάθηκε στο ύψος των περιστάσεων (= αντιμετώπισε την κατάσταση με τον κατάλληλο τρόπο) ►Ή του ύψους ή του βάθους (= για περιπτώσεις που χαρακτηρίζονται από αστάθεια)

φαίνομαι *(Ρήμα, Ρ1)* (*ενεστ.* φαί-νο-μαι, *παθ. αόρ.* φάνηκα) [αρχ. φαίνω, -ομαι]	**1. *(αμτβ.)* διακρίνομαι, γίνομαι ορατός:** ►*Στην κορυφή του βουνού φαινόταν μια μικρή εκκλησία.* **2. *(αμτβ.)* παρουσιάζομαι:** ►*Ο φίλος μου δε φαίνεται πια από τα μέρη μας, γιατί μένει σε άλλη γειτονιά.* **3. *(αμτβ.)* δίνω την εντύπωση, θεωρούμαι:** ►*Αυτός ο μαθητής φαίνεται πολύ έξυπνος.* **4. *(μτβ.)* *(απρόσ.)* είναι πιθανό:** ►*Με το κρύο που κάνει, φαίνεται πως μπορεί να χιονίσει.*	**Αντίθ.:** εξαφανίζομαι **(2)** **Συνών.:** εμφανίζομαι **(1, 2)**, νομίζομαι **(3)**, εικάζεται **(4)** **Σύνθ.:** ξαναφαίνομαι, διαφαίνεται **Οικογ. Λέξ.:** φαινόμενο, φαινομενικός, φάση, φάσμα, φανερός **Παροιμ.:** ►Η καλή μέρα απ' το πρωί φαίνεται
φαινόμενο (το) *(Ουσιαστικό, Ο34)* (φαι-νό-με-νο, *γεν.* -ένου, *πληθ.* -α) [λόγ. < αρχ. φαινόμενον]	**1. καθετί που συμβαίνει στη φύση και τη ζωή και το αντιλαμβανόμαστε με τις αισθήσεις:** ►*Η βροχή είναι ένα συνηθισμένο μετεωρολογικό φαινόμενο.* **2. το ασυνήθιστο, το πρωτοφανές, το καταπληκτικό:** ►*Αυτός ο νεαρός πιανίστας αποτελεί πραγματικό φαινόμενο.*	**Σύνθ.:** υποφαινόμενος, φαινομενοκρατία **Οικογ. Λέξ.:** φαίνομαι, φαινομενικός, φαινομενικά *(επίρρ.)* **Προσδιορ.:** απλό, συνηθισμένο **(1)**, σύνθετο, πολύπλοκο, ασυνήθιστο, σπάνιο, κοινωνικό **(1, 2)** **Φράσεις:** ►Κατά τα φαινόμενα (= πιθανότατα)

φανερώνω *(Ρήμα, Ρ1)* *(ενεστ.* φα-νε-ρώ-νω, *αόρ.* φανέρωσα, *παθ. αόρ.* φανερώθηκα, *παθ. μτχ.* φανερωμένος) [μσν. φανερώνω < αρχ. φανερῶ < φανερὸς]	**1.** ***(μτβ.)*** **εμφανίζω, δείχνω:** ►*Άνοιξε ένα μικρό κουτί και του φανέρωσε ένα ασημικό που είχε αγοράσει για τα γενέθλιά του.* **2.** ***(μτβ.)*** **δηλώνω, αποκαλύπτω, σημαίνω:** ►*Τα λόγια του φανερώνουν πως είναι ένας υπεύθυνος άνθρωπος.*	**Αντίθ.:** εξαφανίζω **(1)**, αποκρύπτω **(2)** **Συνών.:** παρουσιάζω **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** φανερός, φανερά *(επίρρ.)*, φανέρωση, φανέρωμα, Φανερωμένη (= προσωνυμία Παναγίας, ονομασία ναών, μονών)
φανταστικός, -ή, -ό *(Επίθετο, Ε1, έμψυχα και άψυχα)* (φα-ντα-στι-κός) [αρχ. φανταστικὸς < φανταστὸς < φαντάζω < φαίνω (= φέρνω στο φως, φανερώνω)]	**1. αυτός που δεν υπάρχει στην πραγματικότητα αλλά στη φαντασία, υποθετικός:** ►*Οι ήρωες του λογοτεχνικού έργου είναι φανταστικά πρόσωπα.* **2.** ***(μτφ.)*** **εξαιρετικός, καταπληκτικός, απίθανος:** ►*Για να επισκεφτείς το Σούλι, ακολουθείς μια φανταστική διαδρομή.*	**Αντίθ.:** πραγματικός, υπαρκτός **(1)** **Συνών.:** πλασματικός **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** φαντάζομαι, φανταστικά *(επίρρ.)* **Προσδιοριζ.:** ταξίδι, τιμή **(3)**
φάρμακο (το) *(Ουσιαστικό, Ο34)* (φάρ-μα-κο, *γεν.* -άκου, *πληθ.* -α) [λόγ. < αρχ. φάρμακον (= θεραπευτικό βότανο)]	**1. κάθε ουσία που χρησιμοποιείται για την πρόληψη ή τη θεραπεία μιας ασθένειας:** ►*Παίρνει φάρμακα, για να του πέσει ο πυρετός.* **2.** ***(μτφ.)*** **καθετί που μπορεί να προλάβει ή να θεραπεύσει μια δυσάρεστη κατάσταση:** ►*Η στοργή είναι το καλύτερο φάρμακο για τα γηρατειά.*	**Σύνθ.:** φαρμακοποιός, φαρμακολογία, ποντικοφάρμακο **Οικογ. Λέξ.:** φαρμάκι, φαρμακείο, φαρμακερός, φαρμακώνω, φαρμακευτικός, φαρμακευτική (η) **Προσδιορ.:** αντιπυρετικό, επικίνδυνο, θαυματουργό **(1)**, αποτελεσματικό **(1, 2)**
φαύλος, -η, -ο *(Επίθετο, Ε4, έμψυχα)* (φαύ-λος) [λόγ. < αρχ. φαῦλος < φλαῦλος]	**αυτός που δε διαθέτει ήθος, ο διεφθαρμένος:** ►*Στα παραμύθια συνήθως οι φαύλοι τιμωρούνται για τις κακές πράξεις που κάνουν.*	**Αντίθ.:** ηθικός, χρηστός **Συνών.:** αχρείος, ανήθικος **Σύνθ.:** φαυλοκρατία **Οικογ. Λέξ.:** φαύλα *(επίρρ.)*, φαυλότητα **Φράσεις:** ►Φαύλος κύκλος (= για αδιέξοδη κατάσταση)

φέγγω *(Ρήμα, Ρ3)* *(ενεστ.* φέγ-γω, *αόρ.* έφεξα) [αρχ. φέγγω]	**1.** ***(μτβ.)*** **ρίχνω φως σε κάποιον ή κάτι:** ►*Φέξε μου με το φακό, γιατί έχει πυκνό σκοτάδι.* **2.** ***(αμτβ.)*** **εκπέμπω φως, είμαι φωτεινός:** ►*Το φεγγάρι φέγγει ολόγιομο στον ουρανό.* **3.** ***(μτβ.) (μτφ.)*** **αδυνατίζω υπερβολικά:** ►*Έφεξε από την πείνα και δεν του κάνουν τα ρούχα.* **4.** ***(αμτβ.) (απρόσ.)*** **ξημερώνει, γλυκοχαράζει:** ►*Ξεκινούν καθημερινά για τη δουλειά, δυο ώρες προτού να φέξει.*	**Σύνθ.:** φεγγοβολώ **Οικογ. Λέξ.:** φέξη, φέξιμο **Φράσεις:** ►Μου 'φεξε (= για κάτι ανέλπιστα καλό) ►Φέξε μου και γλίστρησα (= για βοήθεια που δεν προσφέρεται στην ώρα της)
φειδώ (η) *(Ουσιαστικό)* (φει-δώ, *γεν.* -ούς, *πληθ.* -) [λόγ. < αρχ. φειδὼ < φείδομαι (= κάνω οικονομία σε κάτι)]	**μετρημένη κατανάλωση, αποφυγή σπατάλης:** ►*Διαχειρίζεται τα χρήματά του με μεγάλη φειδώ.*	**Αντίθ.:** σπατάλη **Συνών.:** οικονομία **Οικογ. Λέξ.:** φείδομαι, φειδωλός
φέρνω *(Ρήμα, Ρ1)* *(ενεστ.* φέρ-νω, *αόρ.* έφερα, *παθ. αόρ.* φέρθηκα, *παθ. μτχ.* φερμένος) [μεσν. < αρχ. φέρω]	**1.** ***(μτβ.)*** **παίρνω κάτι από ένα μέρος και το πηγαίνω σε άλλο, μεταφέρω, κουβαλώ:** ►*Φέρε μου, σε παρακαλώ, το λεξικό από τη βιβλιοθήκη.* **2.** ***(μτβ.)*** **εισάγω κάτι από άλλον τόπο:** ►*Έφεραν καφέ από τη μακρινή Βραζιλία.* **3.** ***(μτβ.)*** **οδηγώ κάποιον ή κάτι κάπου:** ►*Μας έφερε στο κέντρο της πόλης από έναν πιο σύντομο δρόμο.* **4.** ***(μτβ.)*** **προβάλλω, διατυπώνω:** ►*Σε κάθε συζήτηση φέρνει αντιρρήσεις.*	**Συνών.:** κομίζω **(1)**, επιφέρω **(5)** **Σύνθ.:** αναφέρω, μεταφέρω, διαφέρω, προφέρω, λογοφέρνω **Οικογ. Λέξ.:** φέρσιμο, φόρος, φορείο, φορέας, φορητός, φόρτος **Φράσεις:** ►Φέρνω τον κατακλυσμό (= βλέπω τα πράγματα με απαισιοδοξία) ►Φέρνω κάτι στο φως (= αποκαλύπτω) ►Φέρνω στον κόσμο (= γεννώ) ►Τα φέρνω βόλτα (= τα βγάζω πέρα οικονομικά) ►Μου την έφερε (= με εξαπάτησε)

	5. ***(μτβ.)*** **αποφέρω, αποδίδω:** ►*Η εργασία αυτή του έφερε πολλά κέρδη.* **6.** ***(αμτβ.) (μέσ.)*** **συμπεριφέρομαι:** ►*Ο Γιάννης φέρεται πάντοτε με σεβασμό προς τους ηλικιωμένους.*	►Φέρνω κάποιον στο αμήν (= εξαντλώ την υπομονή του) **Παροιμ.:** ►Όσα φέρνει η ώρα, δεν τα φέρνει ο χρόνος
φήμη (η) *(Ουσιαστικό, Ο25)* (φή-μη) [λόγ. < αρχ. φήμη]	**1. ανεπιβεβαίωτη πληροφορία από άγνωστη πηγή που διαδίδεται από στόμα σε στόμα:** ►*Διαδόθηκε η φήμη ότι θα έχουμε βαρύ χειμώνα.* **2. η καλή ή κακή γνώμη για κάποιον ή κάτι:** ►*Αυτό το εστιατόριο έχει πολύ καλή φήμη.* **3. το να είναι κανείς ονομαστός, διάσημος:** ►*Είναι ηθοποιός παγκόσμιας φήμης.*	**Συνών.:** διάδοση **(1)**, υπόληψη, εκτίμηση **(2)**, δόξα, αίγλη **(3)** **Σύνθ.:** φημολογία, περίφημος **Οικογ. Λέξ.:** φημίζομαι, φημολογούμαι **Προσδιορ.:** ανεξακρίβωτη **(1)**, υπερβολική, ανυπόστατη **(1, 2)**
φθόγγος (ο) *(Ουσιαστικό, Ο14)* (φθόγ-γος) [αρχ. φθόγγος < φθέγγομαι (= αρθρώνω ομιλία, προφέρω φθόγγους)]	**1.** ***(γραμμ.)*** **οι απλές φωνές που παράγονται από τα φωνητικά όργανα και σχηματίζουν τις λέξεις:** ►*Η ελληνική γλώσσα έχει είκοσι πέντε φθόγγους.* **2. μουσικός ήχος, νότα:** ►*Οι μουσικοί φθόγγοι είναι επτά.*	**Οικογ. Λέξ.:** φθογγικός, φθογγολογικός **Προσδιορ.:** συμφωνικός, φωνηεντικός **(1)**
φθόνος (ο) *(Ουσιαστικό, Ο14)* (φθό-νος, *γεν.* -ου, *πληθ.* -) [λόγ. < αρχ. φθόνος]	**η ζήλια που αισθάνεται κανείς για την ευτυχία του άλλου:** ►*Οι επιτυχίες του προκάλεσαν μεγάλο φθόνο στους γνωστούς του.*	**Συνών.:** ζήλια, ζηλοφθονία **Οικογ. Λέξ.:** φθονώ, φθονερός **Προσδιορ.:** αδικαιολόγητος, παθολογικός
φιλοξενία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (φι-λο-ξε-νί-α) [λόγ. < αρχ. φιλοξενία < φίλος + ξένος]	**υποδοχή και περιποίηση επισκεπτών ή ξένων στο σπίτι ή τον τόπο μας αντίστοιχα:** ►*Πέρυσι επισκεφτήκαμε τους συγγενείς μας στην Έδεσσα και η φιλοξενία τους θα μας μείνει αξέχαστη.*	**Οικογ. Λέξ.:** φιλόξενος, φιλοξενώ **Προσδιορ.:** ελληνική, πατροπαράδοτη

φιλότιμος, -η, -ο (*Επίθετο, Ε2, έμψυχα*) (φι-λό-τι-μος) [λόγ. < αρχ. φιλότιμος]	**1. αυτός που έχει έντονο το αίσθημα τιμής και αξιοπρέπειας:** ►*Ήταν ένας ιδιαίτερα φιλότιμος προπονητής, ώστε παραιτήθηκε αμέσως μετά τη βαριά ήττα της ομάδας του.* **2. αυτός που εκτελεί με προθυμία και ευσυνειδησία τα καθήκοντα και την εργασία του:** ►*Βελτιώθηκε στα Μαθηματικά χάρη στις δικές του φιλότιμες προσπάθειες.*	**Αντίθ.:** αναίσθητος **(1)**, ασυνείδητος **(1, 2)** **Συνών.:** εύθικτος **(1)**, ευαίσθητος, ευσυνείδητος **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** φιλότιμο (το), φιλότιμα *(επίρρ.)*, φιλοτιμία, φιλοτιμούμαι
φορά (η) (*Ουσιαστικό, Ο18*) (φο-ρά) [λόγ. < αρχ. φορὰ < αρχ. φέρω]	**1. κατεύθυνση προς την οποία κινείται κάτι:** ►*Σήμερα ο άνεμος έχει φορά από βορρά προς νότο.* **2. η χρονική στιγμή, η περίοδος:** ►*Οι δυο μας έχουμε συναντηθεί άλλες τρεις φορές.*	**Συνών.:** πορεία, εξέλιξη **(1)** **Σύνθ.:** επαναφορά **Οικογ. Λέξ.:** φέρω, φέρομαι **Φράσεις:** ►Μια φορά κι έναν καιρό (= κάποτε) ►Η φορά των πραγμάτων (= ο τρόπος που εξελίσσεται η κατάσταση)
φόρος (ο) (*Ουσιαστικό, Ο14*) (φό-ρος) [λόγ. < αρχ. φόρος < φέρω]	**το χρηματικό ποσό που καταβάλλουν οι φορολογούμενοι στο κράτος ή στους δήμους που ανήκουν:** ►*Οι πολίτες με μικρά εισοδήματα πληρώνουν λιγότερους φόρους στο κράτος.*	**Συνών.:** δασμός, φορολογία **Σύνθ.:** φορολογώ, φορολογία, φοροδιαφυγή, φοροαπαλλαγή, φοροφυγάς **Οικογ. Λέξ.:** φέρω, φορά **Προσδιορ.:** άμεσος, έμμεσος, δημοτικός **Φράσεις:** ►Φόρος τιμής (= το να τιμήσουμε κάποιον για μια σπουδαία πράξη) ►Φόρος αίματος (= θάνατος πολλών ανθρώπων)
φορτώνω (*Ρήμα, Ρ1*) (*ενεστ.* φορ-τώ-νω, *αόρ.* φόρτωσα, *παθ. αόρ.* φορτώθηκα, *παθ. μτχ.* φορτωμένος)	**1. *(μτβ.)* βάζω φορτίο σε κάποιον ή σε κάτι για μεταφορά:** ►*Φορτώσαμε τα πράγματα στο αυτοκίνητο και τα μεταφέραμε στο καινούργιο σπίτι.* **2. *(μτβ.)* *(μτφ.)* αναθέτω σε**	**Αντίθ.:** ξεφορτώνω **(1)** **Σύνθ.:** ξεφορτώνω, παραφορτώνω, εκφορτώνω **Οικογ. Λέξ.:** φορτίο, φορτικός, φόρτωμα, φόρτωση, φορτωτής, φορτικά *(επίρρ.)* **Φράσεις:** ►Τα φόρτωσε

[μεσν. φορτώνω < αρχ. φορτῶ < φόρτος]	**κάποιον κοπιαστικό ή δυσάρεστο έργο:** ►*Του φόρτωσαν όλες τις δύσκολες δουλειές.* **3.** ***(μτβ.) (μέσ., μτφ.)*** **γίνομαι βάρος ή ενοχλητικός σε κάποιον:** ►*Μου φορτώθηκε, για να πάμε μαζί διακοπές.*	στον κόκορα (= εγκατέλειψε κάθε προσπάθεια)
φουσκώνω *(Ρήμα, Ρ1)* (*ενεστ.* φου-σκώ-νω, *αόρ.* φούσκωσα, *παθ. αόρ.* φουσκώθηκα, *παθ. μτχ.* φουσκωμένος) [μεσν. φουσκώνω < φοῦσκα]	**1.** ***(μτβ.)*** **φυσώ σε κάτι αέρα, ώστε να αυξηθεί σε όγκο:** ►*Φούσκωσε τα λάστιχα του αυτοκινήτου, προτού ξεκινήσει για το ταξίδι.* **2.** ***(αμτβ.)*** **διογκώνομαι, πρήζομαι:** ►*Φούσκωσε το στομάχι του από το πολύ φαγητό.* **3.** ***(αμτβ.)*** **λαχανιάζω, αναπνέω με δυσκολία:** ►*Φούσκωσε την ώρα που ανέβαινε στο βουνό.*	**Αντίθ.:** ξεφουσκώνω **(1)** **Σύνθ.:** παραφουσκώνω **Οικογ. Λέξ.:** φούσκα, φούσκωμα, φουσκωτός, φουσκάλα **Φράσεις:** ►Φούσκωσαν τα μυαλά του (= έχει μεγάλη ιδέα για τον εαυτό του) ►Τα φουσκώνω (= παρουσιάζω τα πράγματα υπερβολικά)
φράση (η) *(Ουσιαστικό, Ο27)* (φρά-ση, *γεν.* -ης, -εως *πληθ.* -εις) [λόγ. < αρχ. φράσις]	***(γραμμ.)*** **σύνολο λέξεων ή και μόνο μία λέξη με πλήρες νόημα που αποτελούν τμήμα μιας πρότασης ή μια ολόκληρη πρόταση:** ►*Η γνωστή φράση «Μολών λαβέ» αποδίδεται στο Λεωνίδα της Σπάρτης.*	**Σύνθ.:** έκφραση, φρασεολογία **Οικογ. Λέξ.:** φραστικός, φραστικά *(επίρρ.)* **Προσδιορ.:** ονοματική, ρηματική, παροιμιώδης, ακατονόμαστη, χυδαία
φρόνηση (η) *(Ουσιαστικό, Ο28)* (φρό-νη-ση, *γεν.* -ης, -ήσεως, *πληθ.* -) [αρχ. φρόνησις < φρονῶ]	**η ορθή σκέψη, η σύνεση, η φρονιμάδα:** ►*Αντιμετώπισε με φρόνηση τις οικονομικές δυσκολίες και κατόρθωσε να σώσει την επιχείρησή του.*	**Σύνθ.:** καταφρόνηση, περιφρόνηση **Οικογ. Λέξ.:** φρονώ, φρόνημα, φρόνιμος, φρονιμάδα
φροντίζω *(Ρήμα, Ρ1)* (*ενεστ.* φρο-ντί-ζω, *αόρ.* φρόντισα, *παθ.*	**1.** ***(μτβ.)*** **δείχνω ενδιαφέρον για κάτι, νοιάζομαι:** ►*Φροντίζει για τη μόρφωση των παιδιών του.*	**Αντίθ.:** αμελώ **(1)** **Συνών.:** ενδιαφέρομαι, μεριμνώ **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** φροντιστής, φροντιστήριο

μτχ. φροντισμένος) [αρχ. φροντίζω < φροντὶς]	**2.** ***(μτβ.)*** **καταβάλλω προσπάθεια να ρυθμίσω κάτι, επιδιώκω:** ►*Φροντίζει να είναι πάντοτε συνεπής στις υποχρεώσεις του.* **3.** ***(μτβ.)*** **περιποιούμαι κάτι:** ►*Καθημερινά φροντίζει τα λουλούδια της αυλής του.*	
φτάνω και **φθάνω** *(Ρήμα, Ρ1)* (*ενεστ.* φτά-νω, *αόρ.* έφτασα, *παθ. μτχ.* φτασμένος) [μεσν. φτάνω < αρχ. φθάνω]	**1.** ***(αμτβ.)*** **καταλήγω εκεί όπου πήγαινα, βρίσκομαι στον προορισμό μου:** ►*Ύστερα από δυο ώρες ταξίδι φτάσαμε στη Θεσσαλονίκη.* **2.** ***(αμτβ.)*** **είμαι κοντά, πλησιάζω:** ►*Φτάνει σε λίγο το καλοκαίρι.* **3.** ***(αμτβ.)*** ***(μτφ.)*** **κατακτώ θέση, πραγματοποιώ το σκοπό μου:** ►*Έφτασε μέχρι το βαθμό του υποστρατήγου της αστυνομίας.* **4.** ***(μτβ.)*** **καταλήγω, καταντώ:** ►*Έφτασε να ζει από τη βοήθεια των άλλων.* **5.** ***(αμτβ.)*** **είμαι αρκετός:** ►*Φτάνουν τα χρήματα, για να αγοράσω ένα καλό αυτοκίνητο.* **6.** ***(μτβ.)*** **προλαβαίνω, προφταίνω κάποιον:** ►*Τον έφτασε, προτού ανεβεί στο τρένο.*	**Αντίθ.:** φεύγω, αναχωρώ **(1)** **Συνών.:** κοντεύω **(2)**, αρκώ, επαρκώ **(5)** **Σύνθ.:** καταφτάνω, προφτάνω **Φράσεις:** ►Έφτασα! (= έρχομαι αμέσως) ►Έφτασε ο κόμπος στο χτένι (= το κακό προχώρησε πολύ) ►Τρέχω και δε φτάνω (= είμαι πολυάσχολος) ►Φτάνει και περισσεύει (= είναι υπεραρκετό) **Παροιμ.:** ►Όσα δε φτάνει η αλεπού τα κάνει κρεμαστάρια
φτηνός, και **φθηνός -ή, -ό** *(Επίθετο, Ε1, έμψυχα και άψυχα)* (φτη-νός) [μτγν. εὐθηνὸς < αρχ. εὐθυνῶ (= αφθονώ, είμαι πλούσιος)]	**1. αυτός που πουλιέται σε χαμηλή τιμή:** ►*Αγόρασε το σπίτι του σε σχετικά φτηνή τιμή.* **2.** ***(μτφ.)*** **αυτός που είναι χαμηλής ποιότητας,** ***(για πρόσ.)*** **μικροπρεπής:** ►*Χρησιμοποιεί φτηνές δικαιολογίες.* ►*Η συμπεριφορά του δείχνει πόσο φτηνός άνθρωπος είναι.*	**Αντίθ.:** ακριβός **(1),** ποιοτικός **(2)** **Σύνθ.:** πάμφθηνος **Οικογ. Λέξ.:** φθηνά *(επίρρ.)*, φθήνια, φθηναίνω **Φράσεις:** ►Φτηνά τη γλίτωσα (= σώθηκα χωρίς να πάθω μεγάλη ζημιά) **Παροιμ.:** ►Ακριβός στα πίτουρα και φτηνός στ' αλεύρι

φύλακας (ο) *(Ουσιαστικό, Ο3)* (φύ-λα-κας) [αρχ. φύλαξ]	**1. αυτός που φυλάγει πρόσωπα, πράγματα, χώρους κ.λπ., ο φρουρός:** ►*Εργάζεται ως φύλακας στο Αρχαιολογικό Μουσείο.* **2. (*μτφ.*) αυτός που προστατεύει ή και τηρεί κάτι:** ►*Ο παππούς μου παραμένει πιστός φύλακας της κρητικής παράδοσης.*	**Σύνθ.:** αρχιφύλακας, νυχτοφύλακας, δασοφύλακας, δεσμοφύλακας **Οικογ. Λέξ.:** φυλάω, φυλακή, φυλακίζω, φυλάκιο, φυλακισμένος, φυλαγμένος **Φράσεις:** ►Φύλακας άγγελος (= προστάτης) ►Έχουν γνώση οι φύλακες (= οι αρμόδιοι έχουν λάβει τα κατάλληλα μέτρα)
φυλή (η) *(Ουσιαστικό, Ο24)* (φυ-λή) [αρχ. φυλή < φύω (= γεννώ)]	**1. ομάδα ανθρώπων που ξεχωρίζει λόγω κοινής καταγωγής και κοινών κληρονομικών γνωρισμάτων:** ►*Οι Κινέζοι ανήκουν στην κίτρινη φυλή.* **2. έθνος:** ►*Η ελληνική φυλή διακρίνεται για τη μακραίωνη ιστορία της.*	**Οικογ. Λέξ.:** φυλετικός, φυλετικότητα, φυλετισμός **Προσδιορ.:** άγρια, πρωτόγονη, λευκή, μαύρη, κίτρινη **(1)**
φύλο (το) *(Ουσιαστικό, Ο32)* (φύ-λο) [λόγ. < αρχ. φύλον]	**1. το αρσενικό ή θηλυκό γένος των ανθρώπων ή των ζώων:** ►*Τα δυο φύλα έχουν ίσα δικαιώματα.* **2. σύνολο ανθρώπων με κοινά εθνολογικά ή ανθρωπολογικά χαρακτηριστικά, λαός, φυλή:** ►*Τα δωρικά φύλα εξαπλώθηκαν κυρίως στην Πελοπόννησο, τη Δ. Ελλάδα και την Κρήτη.*	**Συνών.:** εθνότητα **(2)** **Προσδιορ.:** ισχυρό, ασθενές, ωραίο **(1)** **Φράσεις:** ►Ισχυρό φύλο (= οι άνδρες) ►Ασθενές / Ωραίο φύλο (= οι γυναίκες)
φύση (η) *(Ουσιαστικό, Ο27)* (φύ-ση, *γεν.* -ης, -εως, *πληθ.* -εις) [αρχ. φύσις < φύω (= γεννώ)]	**1. όλα τα έμψυχα και τα άψυχα όντα του σύμπαντος, ο φυσικός κόσμος που μας περιβάλλει:** ►*Η ελληνική φύση έχει άπειρες ομορφιές.* **2. τα έμφυτα στοιχεία που διαθέτει κάποιος, ο χαρακτήρας, το ήθος, η ιδιοσυγκρασία:** ►*Έχει από τη φύση του ευγενική συμπεριφορά.*	**Σύνθ.:** φυσιογνωμία, φυσιογνώστης, φυσιοθεραπεία **Οικογ. Λέξ.:** φυσικός, φυσικά *(επίρρ.)*, φυσικότητα **Προσδιορ.:** ανεξερεύνητη, πρωτόγονη **(1)**, καλλιτεχνική, μυστηριώδης **(2)** **Φράσεις:** ►Εκ φύσεως (= από τη γέννηση) ►Πάσης φύσεως (= κάθε είδους) ►Παρά φύσιν (= αντίθετα προς τους νόμους της φύσης)

φυσιογνωμία (η) (*Ουσιαστικό, Ο19*) (φυ-σι-ο-γνω-μί-α) [λόγ. < αρχ. φυσιογνωμία (= μελέτη της φύσης)]	**1. τα ιδιαίτερα εξωτερικά χαρακτηριστικά προσώπου ή πράγματος, όψη, εξωτερική εμφάνιση:** ►*Αυτό το κορίτσι έχει τη φυσιογνωμία της γιαγιάς του.* **2. (*μτφ.*) σημαντική προσωπικότητα, άτομο που ξεχωρίζει:** ►*Ο Ν. Παπανικολάου υπήρξε μια εξέχουσα φυσιογνωμία στον τομέα της ιατρικής επιστήμης.*	**Συνών.:** μορφή **Οικογ. Λέξ.:** φυσιογνωμικός, φυσιογνωμικά (*επίρρ.*), φυσιογνωμιστής **Προσδιορ.:** γνωστή **(1, 2)**, συμπαθητική **(1)**, σημαντική, ηγετική **(2)**
φυτό (το) (*Ουσιαστικό, Ο31*) (φυ-τό) [αρχ. φυτὸν]	**1. κάθε ζωντανός οργανισμός που φυτρώνει στο έδαφος και αποτελείται από ρίζες, βλαστό και φύλλα:** ►*Τα καλλωπιστικά φυτά τα χρησιμοποιούμε για την ομορφιά τους.* **2. (*μτφ.*) αυτός που έχει χάσει ένα μέρος ή το σύνολο των διανοητικών του ικανοτήτων:** ►*Μετά το ατύχημα που είχε έχασε κάθε επικοινωνία με το περιβάλλον κι έμεινε φυτό.*	**Σύνθ.:** φυτοζωώ, φυτοκομία, φυτολογία, φυτοφάγος, φυτοφάρμακο **Οικογ. Λέξ.:** φυτεύω, φυτευτός, φύτευση, φυτεία, φύτεμα, φυτικός **Προσδιορ.:** αρωματικό, διακοσμητικό, εξωτικό, καλλωπιστικό, τροπικό, φαρμακευτικό **(1)**
φωνήεν (το) (*Ουσιαστικό, Ο48*) (φω-νή-εν, *γεν.* -ήεντος, *πληθ.* -ήεντα) [αρχ. φωνῆεν < *ουδ. επιθ.* φωνήεις (= εκείνος που έχει φωνή)]	**ο φθόγγος που μπορεί να σχηματίσει μόνος του μια συλλαβή:** ►*Φωνήεντα είναι τα γράμματα α, ε, η, ι, ο, υ, ω.*	**Σύνθ.:** φωνηεντόληκτος **Οικογ. Λέξ.:** φωνηεντικός
φως (το) (*Ουσιαστικό, Ο43*) (φως, *γεν.* -ός, *πληθ.* -α) [αρχ. φῶς]	**1. ό,τι διεγείρει το αισθητήριο της όρασης και μας κάνει να βλέπουμε:** ►*Τα φυτά δε μεγαλώνουν, αν δεν τα βλέπει το φως.* **2. η αίσθηση της όρασης:** ►*Βρήκε το φως του με τη βοήθεια του γιατρού.*	**Αντίθ.:** σκότος **(1)** **Συνών.:** φέγγος **(1)**, λάμπα, λυχνία, φανάρι **(3)** **Σύνθ.:** φωτογράφος, φωταγώγηση, φωτογένεια, φωτοκύτταρο, φωταέριο, φωτοσύνθεση, φωτοαντίγραφο, πολύφωτο

	3. λαμπτήρας, πηγή φωτός: ►*Χρειαζόμαστε μεγαλύτερο φως στην κουζίνα του σπιτιού μας.* **4. (*στον πληθ., μτφ.*) γνώσεις, σοφία, μόρφωση:** ►*Ζήτησε τα φώτα της επιστήμης, για να αντιμετωπίσει κάποιο πρόβλημα υγείας.*	**Οικογ. Λέξ.:** φωτίζω, φώτιση, φωτεινός, φωτεινότητα, φωστήρας, φωτιά **Φράσεις:** ►Είναι φως φανάρι (= είναι ολοφάνερο) ►Ήρθε στο φως (= αποκαλύφθηκε) ►Δίνω πράσινο φως (= επιτρέπω σε κάποιον κάτι) ►Ποιος στραβός δε θέλει το φως του (= όταν προτείνεται σε κάποιον κάτι που επιθυμεί)
φωτιά (η) (*Ουσιαστικό, Ο18*) (φω-τιά) [μεσν. φωτία (= λάμψη) < φῶς]	**1. η καύση ενός υλικού με ταυτόχρονη παραγωγή φωτός, φλόγας και θερμότητας:** ►*Κάθισε κοντά στη φωτιά, για να ζεσταθεί.* **2. πυρκαγιά:** ►*Οι φλόγες της φωτιάς κατέστρεψαν το δάσος.* **3. (*μτφ.*) μάχη, ένοπλη σύγκρουση:** ►*Ο Αθανάσιος Διάκος έπεφτε πρώτος στη φωτιά, για να εμψυχώσει τα παλικάρια του.*	**Συνών.:** πυρ **(1)**, πόλεμος **(3)** **Φράσεις:** ►Φωτιά και λάβρα (= για μεγάλη ζέστη ή για κάτι πανάκριβο ή για κάποιον που είναι θυμωμένος) ►Ανάβω φωτιές / Ρίχνω λάδι στη φωτιά (= δημιουργώ ένταση, προβλήματα) ►Παίζω με τη φωτιά (= διακινδυνεύω, ρισκάρω) ►Βάζω το χέρι μου στη φωτιά (= είμαι πολύ σίγουρος για κάτι)

χαιρετώ *(Ρήμα, Ρ5)* (*ενεστ.* χαι-ρε-τώ, *αόρ.* χαιρέτησα, *παθ. αόρ.* χαιρετήθηκα) [μεσν. χαιρετῶ < αρχ. χαίρω]	**1. (*μτβ.*) δείχνω σε κάποιον που συναντώ τα φιλικά μου αισθήματα με λόγια ή με χειρονομίες:** ►*Χαιρέτησε έναν προς έναν όλους τους καλεσμένους.* **2. (*μτβ.*) εκφράζω το σεβασμό μου σε τιμώμενο πρόσωπο ή σε εθνικό ή θρησκευτικό σύμβολο:** ►*Οι στρατιώτες στάθηκαν προσοχή, για να χαιρετήσουν τη σημαία.*	**Σύνθ.:** αποχαιρετώ **Οικογ. Λέξ.:** χαιρετίζω, χαιρετισμός, χαιρετίσματα (τα), χαιρετιστήριος, χαιρετούρα **Φράσεις:** ►Χαιρέτα μας τον πλάτανο (= για δυσάρεστη ή μπερδεμένη κατάσταση)
χαλάζι (το) *(Ουσιαστικό, Ο36)* (χα-λά-ζι) [μεσν. χαλάζιν < ελνστ. χαλάζιον < αρχ. χάλαζα]	**μικροί κόκκοι πάγου που πέφτουν από την ατμόσφαιρα στο έδαφος:** ►*Το χοντρό χαλάζι που έπεσε κατέστρεψε τα σπαρτά.*	**Σύνθ.:** χαλαζόκοκκος, χαλαζόπτωση **Οικογ. Λέξ.:** χάλαζα **Παροιμ.:** ►Στην αναβροχιά καλό είν' και το χαλάζι
χαλώ και **χαλάω** *(Ρήμα, Ρ5)* (*ενεστ.* χα-λώ, *αόρ.* χάλασα, *παθ. αόρ.* χαλάστηκα, *παθ. μτχ.* χαλασμένος) [μεσν. < αρχ. χαλῶ (= χαλαρώνω)]	**1. (*αμτβ.*) δε λειτουργώ κανονικά, καταστρέφομαι:** ►*Χάλασε το ψυγείο μας και χρειάζεται επισκευή.* **2. (*αμτβ.*) αλλάζω προς το χειρότερο:** ►*Ο καιρός χάλασε και γι' αυτό δε θα πάμε εκδρομή.* **3. (*μτβ.*) καταστρέφω, προκαλώ ζημιά σε κάτι:**	**Αντίθ.:** φτιάχνω **(1, 2, 3)** **Οικογ. Λέξ.:** χαλασμός, χαλαστής, χαλάστρα **Φράσεις:** ►Χαλώ τον κόσμο (= δημιουργώ μεγάλη φασαρία, προκειμένου να πετύχω κάτι) ►Χαλάει κόσμο (= έχει μεγάλη επιτυχία) ►Δε χάλασε ο κόσμος (= δεν πειράζει) ►Ο κόσμος να χαλάσει (= ό,τι και να γίνει)

	►*Αγόρασε καινούργιο ρολόι και αμέσως το χάλασε.* **4. (μτβ.) ξοδεύω, δαπανώ:** ►*Χαλάσαμε αρκετά χρήματα για την επισκευή του σπιτιού μας.* **5. (μτβ.) ανταλλάσσω μεγαλύτερα νομίσματα με άλλα μικρότερα ίσης συνολικής αξίας:** ►*Έχεις να μου χαλάσεις είκοσι ευρώ;*	
χαμηλός -ή, -ό (*Επίθετο, Ε1, άψυχα*) (χα-μη-λός) [αρχ. χαμηλὸς < χαμαὶ]	**1. που έχει μικρό ύψος:** ►*Μένω σε μια χαμηλή μονοκατοικία.* **2. που βρίσκεται κάτω από το κανονικό και το συνηθισμένο:** ►*Ο Γενάρης είναι ο μήνας που έχει πολύ χαμηλές θερμοκρασίες.*	**Αντίθ.:** ψηλός **(1, 2)** **Συνών.:** κοντός **(1)** **Σύνθ.:** χαμηλόφωνος, χαμηλόμισθος, χαμηλόβαθμος **Προσδιοριζ.:** εισόδημα, βαθμολογία **(2)** **Φράσεις:** ►Άνθρωπος χαμηλών τόνων (= μετριοπαθής άνθρωπος) ►Βαρομετρικό χαμηλό (= φυσικό φαινόμενο, κατά το οποίο η ατμοσφαιρική πίεση είναι ανώτερη σε κάποια σημεία απ' ό,τι στη γύρω περιοχή)
χάος (το) (*Ουσιαστικό*) (χά-ος, *γεν.* -ους, *πληθ.* -) [αρχ. χάος < χάσκω (= μένω με ανοιχτό το στόμα)]	**1. το άπειρο διάστημα, το βαθύ χάσμα, η άβυσσος:** ►*Μπροστά μας, καθώς αγναντεύαμε, απλωνόταν ένα απέραντο χάος.* **2. (μτφ.) μεγάλη σύγχυση, ακαταστασία:** ►*Έγινε διακοπή ηλεκτρικού ρεύματος και επικράτησε συγκοινωνιακό χάος.*	**Αντίθ.:** τάξη **(2)** **Συνών.:** αταξία, αναστάτωση **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** χαοτικός **Προσδιορ.:** ανεξερεύνητο, απέραντο **(1)**
χαρακτήρας (ο) (*Ουσιαστικό, Ο1*) (χα-ρα-κτή-ρας) [αρχ. χαρακτὴρ < χαράσσω]	**1. ο ιδιαίτερος τρόπος με τον οποίο σκέφτεται και συμπεριφέρεται κάθε άνθρωπος και ο οποίος τον κάνει να ξεχωρίζει απ' τους άλλους:** ►*Είναι ευαίσθητος χαρακτήρας, που δείχνει κατανόηση και αγάπη στους άλλους.*	**Οικογ. Λέξ.:** χαρακτηρίζω, χαρακτηρισμός, χαρακτηριστικός **Προσδιορ.:** ατομικός, φυλετικός, πράος, κληρονομικός **(1)**, γλωσσικός **(3)** **Φράσεις:** ►Κρατάει χαρακτήρα (= εμφανίζεται σταθερός)

	2. καθένα από τα πρόσωπα ενός λογοτεχνικού, θεατρικού ή κινηματογραφικού έργου: ►*Οι λογοτεχνικοί χαρακτήρες είναι συνήθως φανταστικά πρόσωπα.* **3. *(γραμμ.)* το τελευταίο γράμμα του θέματος μιας λέξης:** ►*Στη λέξη μητέρα το «ρ» είναι ο χαρακτήρας του θέματος.*	
χάρη (η) *(Ουσιαστικό, Ο25)* (χά-ρη, *πληθ. γεν.* -) [αρχ. χάρις (= ευγνωμοσύνη)]	**1. ομορφιά, κομψότητα στην εξωτερική εμφάνιση, λεπτότητα στους τρόπους:** ►*Έχει μια ιδιαίτερη χάρη στον τρόπο που μιλάει.* **2. προτέρημα, προσόν:** ►*Η ειλικρίνειά του είναι μία από τις πολλές χάρες που έχει.* **3. η φιλική εξυπηρέτηση που κάνουμε σε κάποιον:** ►*Κάνε μου τη χάρη να μου φέρεις ένα ποτήρι νερό.* **4. ευγνωμοσύνη για κάτι καλό:** ►*Σου χρωστάω μεγάλη χάρη για τη βοήθεια που μου πρόσφερες.* **5. κάθε απόφαση που καταργεί ή μετριάζει ποινή που επιβλήθηκε:** ►*Ο κρατούμενος ελπίζει πως, επειδή έδειξε καλή συμπεριφορά, θα του δοθεί χάρη.*	**Συνών.:** γοητεία **(1)**, αρετή **(2)**, χατίρι **(3)** **Οικογ. Λέξ.:** χαρίζομαι, χάρισμα, χαριστικός, χαριστικά *(επίρρ.)* **Προσδιορ.:** γυναικεία **(1)**, περίσσια **(1, 3)**, τελευταία **(3)** **Φράσεις:** ►Άλλος έχει το όνομα κι άλλος τη χάρη (= άλλος έχει την πραγματική αξία) ►Χάρις / Χάρη σε κάποιον ή κάτι (= με τη βοήθεια) ►Λόγου χάρη / Παραδείγματος χάρη (= για να χρησιμοποιήσω ένα παράδειγμα) **Παροιμ.:** ►Για χάρη του βασιλικού ποτίζεται κι η γλάστρα
χάρτης (ο) *(Ουσιαστικό, Ο5)* (χάρ-της) [αρχ. χάρτης]	**αποτύπωση σε σμίκρυνση πάνω σε χαρτί ολόκληρης της γης ή ενός τμήματός της:** ►*Ο χάρτης είναι σχεδόν πάντα απαραίτητος κατά τη διδασκαλία του μαθήματος της Γεωγραφίας.*	**Σύνθ.:** χαρτογράφηση **Οικογ. Λέξ.:** χάρτα, χαρτί, χάρτινος, χαρτένιος **Προσδιορ.:** γεωφυσικός, πολιτικός, οδικός **(1)** **Φράσεις:** ►Συνταγματικός ή καταστατικός χάρτης (=

		το Σύνταγμα μιας χώρας) ►Άσκηση επί χάρτου (= άσκηση στρατιωτικών μονάδων πάνω στο χάρτη και χωρίς στρατιώτες) ►Σβήσε με από το χάρτη (= μη με υπολογίζεις)
χαρωπός -ή, -ό (*Επίθετο, Ε1, έμψυχα*) (χα-ρω-πός) [ελνστ. χαρωπὸς < αρχ. χαροπὸς]	**χαρούμενος, γελαστός, εύθυμος:** ►*Τα χαρωπά πρόσωπα των παιδιών έδειχναν την ικανοποίησή τους από τη χριστουγεννιάτικη σχολική γιορτή.*	**Αντίθ.** σκυθρωπός **Οικογ. Λέξ.:** χαρωπά (*επίρρ.*) **Προσδιοριζ.:** πρόσωπο, όψη
χείμαρρος (ο) (*Ουσιαστικό, Ο16*) (χεί-μαρ-ρος) [λόγ. < ελνστ. χείμαρρος < χεῖμα (= χειμώνας, κρύο) + ῥοῦς]	**1. ορμητικό ρεύμα νερού που σχηματίζεται ύστερα από δυνατές βροχές ή όταν λιώνει το χιόνι:** ►*Η ξαφνική καταιγίδα μετέτρεψε τον ξεροπόταμο σε ορμητικό χείμαρρο.* **2. (*μτφ.*) καθετί που είναι ορμητικό και ασταμάτητο:** ►*Όταν άρχισε να μιλάει, ήταν πραγματικός χείμαρρος.*	**Οικογ. Λέξ.:** χειμαρρώδης **Προσδιορ.:** ορμητικός, πραγματικός **(1, 2)**, σωστός **(2)**
χειραφέτηση (η) (*Ουσιαστικό, Ο28*) (χει-ρα-φέ-τη-ση, *γεν.* -ης, -ήσεως, *πληθ.* -) [λόγ. χειραφέτηση < χειραφετῶ < χεὶρ + ἀφίημι (= αφήνω)]	**η απελευθέρωση ενός ατόμου από την εξουσία κάποιου άλλου ή από κάθε επιρροή (οικογενειακή, οικονομική κ.λπ.):** ►*Οι γυναίκες αγωνίστηκαν σκληρά, για να κερδίσουν τη χειραφέτησή τους.*	**Σύνθ.:** απελευθέρωση **Οικογ. Λέξ.:** χειραφετώ, χειραφετημένος
χειρωνακτικός -ή, -ό (*Επίθετο, Ε1, άψυχα*) (χει-ρω-να-κτι-κός) [λόγ. < αρχ. χειρωνακτικὸς < αρχ. χειρῶναξ < χεὶρ + ἄναξ (= βασιλιάς)]	**που γίνεται με εργασία των χεριών:** ►*Ο αγρότης κάνει από τη φύση της δουλειάς του πολλές χειρωνακτικές εργασίες.*	**Οικογ. Λέξ.:** χειρώνακτας, χειρωνακτικά (*επίρρ.*) **Προσδιοριζ.:** εργασία, επάγγελμα

χέρι (το) *(Ουσιαστικό, Ο36)* (χέ-ρι) [μεσν. χέριν < μτγν. χέριον < υποκορ. αρχ. χείρ]	**καθένα από τα δύο άνω άκρα του ανθρώπου, που ξεκινά από τον ώμο και καταλήγει στα δάκτυλα:** ►*Όλοι οι μαθητές σήκωσαν το χέρι την ώρα του μαθήματος.*	**Σύνθ.:** χεροδύναμος, χεροπόδαρα **Οικογ. Λέξ.:** χερούλι **Προσδιορ.:** μακρύ, δυνατό **(1)**, σιδερένιο **(2)** **Φράσεις:** ►Βάλε / δώσε χέρι (= βοήθησε) ►Δεξί χέρι (= χρήσιμος βοηθός) ►Είναι του χεριού μου / Τον έχω στο χέρι (= τον κάνω ό,τι θέλω) ►Δεύτερο χέρι (= μεταχειρισμένος) ►Φτιαγμένος στο χέρι (= χειροποίητος) ►Δώσαμε τα χέρια (= συμφωνήσαμε)
χημεία (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (χη-μεί-α) [μτγν. χημεία]	**1. η επιστήμη που μελετά τις ιδιότητες των σωμάτων και τις αλλοιώσεις της ύλης τους:** ►*Το Εργαστήριο Χημείας εξέτασε την ποιότητα του νερού.* **2. *(μτφ.)* η αμοιβαία έλξη ή η σύμπτωση απόψεων:** ►*Υπάρχει χημεία μεταξύ τους και γι' αυτό αποφασίζουν εύκολα για πολλά πράγματα.*	**Σύνθ.:** φυσικοχημεία, βιοχημεία **Προσδιορ.:** βιολογική, οργανική, ανόργανη, αναλυτική **(1)**, πνευματική, ψυχική **(2)**
χλωμός -ή, -ό *(Επίθετο, Ε1, έμψυχα και άψυχα)* (χλω-μός) [μεσν. < ελνστ. φλόμος]	**1. ωχρός, κίτρινος:** ►*Έγινε χλωμός από το φόβο του.* **2. αχνός, χωρίς ζωντάνια:** ►*Το χλωμό φως του φεγγαριού απλωνόταν σε ολόκληρο τον κάμπο.*	**Αντίθ.** καθαρός, έντονος **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** χλωμάδα, χλωμιάζω, χλώμιασμα **Προσδιοριζ.:** πρόσωπο, όψη **Φράσεις:** ►Το βλέπω χλωμό (= το βλέπω δύσκολο)
χοντρικός -ή, -ό και **χονδρικός, -ή, -ό** *(Επίθετο, Ε1, άψυχα)* (χο-ντρι-κός) [μεσν. χοντρικός < χονδρός]	**που γίνεται ή πουλιέται σε μεγάλες ποσότητες:** ►*Οι χοντρικές τιμές των εμπορευμάτων είναι πάντοτε χαμηλότερες από τις λιανικές.*	**Αντίθ.** λιανικός **Σύνθ.:** χονδρέμπορος **Προσδιοριζ.:** τιμή, πώληση **Οικογ. Λέξ.:** χοντρός, χοντρικά *(επίρρ.)*

χορηγός (ο) (*Ουσιαστικό, Ο13*) (χο-ρη-γός) [αρχ. χορηγὸς < χορὸς + ἄγω]	**1. αυτός που πληρώνει τις δαπάνες μιας καλλιτεχνικής, αθλητικής ή πολιτιστικής εκδήλωσης:** ►*Στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004 στην Αθήνα υπήρχαν πολλοί χορηγοί, που ανέλαβαν να πληρώσουν ένα μέρος από το κόστος των αγώνων.* **2.** ***(αρχ.)*** **αυτός που πλήρωνε τα έξοδα για τη διδασκαλία του χορού των θεατρικών παραστάσεων στην αρχαία Αθήνα:** ►*Στην αρχαιότητα πολλοί από αυτούς που κατείχαν σημαντική οικονομική και κοινωνική θέση αναλάμβαναν το ρόλο του χορηγού.*	**Συνών.:** χορηγητής **(1, 2)** **Οικογ. Λέξ.:** χορηγώ, χορηγία
χρειάζομαι (*Ρήμα, Ρ1*) (*ενεστ.* χρει-ά-ζο-μαι, *παθ. αόρ.* χρειά-στηκα) [μτγν. χρειάζομαι < αρχ. χρεία (= ανάγκη)]	**1.** ***(μτβ.)*** **έχω ανάγκη από κάτι:** ►*Τα λουλούδια χρειάζονται φως και νερό, για να μεγαλώσουν.* **2.** ***(μτβ.)*** **είμαι αναγκαίος, χρήσιμος σε κάτι:** ►*Αν με χρειαστείτε, είμαι πρόθυμος να σας βοηθήσω.* **3.** ***(αμτβ.) (απρόσ.)*** **είναι ανάγκη:** ►*Χρειάζεται να αγωνιστούμε όλοι, για να επικρατήσει ειρήνη και δικαιοσύνη σε ολόκληρο τον κόσμο.*	**Συνών.:** πρέπει, οφείλει **(3)** **Οικογ. Λέξ.:** χρεία (= ανάγκη), χρειαζούμενος **Φράσεις:** ►Τα χρειάστηκα (= φοβήθηκα πολύ)
χρέος (το) (*Ουσιαστικό, Ο37*) (χρέ-ος, *γεν.* -ους, *πληθ.* -η) [αρχ. χρέος]	**1. καθετί που οφείλει κανείς σε κάποιον άλλο και κυρίως χρήματα:** ►*Το χρέος του για τα καινούργια έπιπλα που αγόρασε είναι πέντε χιλιάδες ευρώ.* **2.** ***(μτφ.)*** **το καθήκον:** ►*Όλοι έχουμε χρέος να προστατεύουμε το περιβάλλον.*	**Σύνθ.:** χρεοφειλέτης, χρεοκοπία, υπόχρεος **Οικογ. Λέξ.:** χρεώνω, χρέωση, χρεώστης, χρεωστικός, χρωστώ **Προσδιορ.:** βραχυπρόθεσμο, δημόσιο **(1)**, ηθικό **(2)** **Φράσεις:** ►Εκτελώ χρέη + *γεν.* (= ασκώ υπηρεσιακά καθήκοντα στη θέση άλλου)

χρησιμοποιώ *(Ρήμα, Ρ5)* (*ενεστ.* χρη-σι-μο-ποι-ώ, *αόρ.* χρησιμοποίησα, *παθ. αόρ.* χρησιμοποιήθηκα, *παθ. μτχ.* χρησιμοποιημένος) [λόγ. < γαλλ. utiliser < χρήσιμος + ποιῶ]	**1.** *(μτβ.)* **μεταχειρίζομαι κάτι για κάποιο σκοπό:** ►*Χρησιμοποιεί το αυτοκίνητό του, για να πηγαίνει στη δουλειά του.* **2.** *(μτβ.)* **εκμεταλλεύομαι κάποιον ή κάτι, επωφελούμαι:** ►*Χρησιμοποίησε την τοπική τηλεόραση, για να κάνει γνωστά τα προβλήματα της περιοχής του.*	**Οικογ. Λέξ.:** χρήσιμος, χρησιμοποίηση, χρησιμοποιήσιμος
χρήσιμος, -η, -ο *(Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα)* (χρή-σι-μος) [λόγ. < αρχ. χρήσιμος]	**αυτός που είναι ωφέλιμος σε κάτι:** ►*Οι ταξιδιωτικοί οδηγοί περιέχουν χρήσιμες πληροφορίες.*	**Αντίθ.:** άχρηστος, άσκοπος **Συνών.:** ωφέλιμος, επωφελής **Σύνθ.:** χρησιμοθηρικός, χρησιμοποιώ **Οικογ. Λέξ.:** χρήσιμα *(επίρρ.)*, χρησιμεύω, χρησιμότητα **Προσδιοριζ.:** γνώση, συμβουλή
χρίσμα (το) *(Ουσιαστικό, Ο39)* (χρί-σμα, *γεν.* -ατος, *πληθ.* -ατα) [αρχ. χρῖσμα < χρίω (= αλείφω)]	**1. ένα από τα επτά μυστήρια της Ορθόδοξης και Καθολικής Εκκλησίας, κατά το οποίο μέλη του σώματος αυτού που βαφτίζεται αλείφονται με μύρο:** ►*Το χρίσμα είναι ένα από τα υποχρεωτικά Μυστήρια της εκκλησίας.* **2.** *(μτφ.)* **επίσημη αναγνώριση υποψήφιου βουλευτή, δημάρχου κ.λπ. από ένα κόμμα:** ►*Έλαβε το χρίσμα του υποψήφιου δημάρχου για το Δήμο της Αθήνας.*	**Οικογ. Λέξ.:** χρίση (= επάλειψη), χρίζω
χρόνος (ο) *(Ουσιαστικό, Ο14)* (χρό-νος, *γεν.* -ου, *πληθ.* -οι και -ια, *γεν. πληθ.* -ων και -ών) [λόγ. < αρχ. χρόνος]	**1. η διάρκεια που μετριέται με ώρες, ημέρες, μήνες κ.λπ.:** ►*Στις μεγάλες πόλεις χάνεται πολύς χρόνος για τις μετακινήσεις.* **2. υπολογισμός της ηλικίας σε έτη:** ►*Πρόκειται για*	**Συνών.:** καιρός **(1)**, έτος **(2)** **Σύνθ.:** χρονογράφημα, χρονολογία, χρονόμετρο, χρονοτριβή, χρονοχρέωση, χρονοβόρος, χρονομέτρηση **Οικογ. Λέξ.:** χρονιά, χρόνιος, χρονίζω, χρονικός

	ένα κορίτσι είκοσι χρόνων. **3. *(πληθ.)* ορισμένη χρονική περίοδος, ορισμένη εποχή:** ►*Η Ιστορία των Νεότερων Χρόνων διδάσκεται στις μεγαλύτερες τάξεις του δημοτικού σχολείου.* **4. *(γραμμ.)* τύπος του ρήματος που δηλώνει πότε και πώς γίνεται αυτό που σημαίνει το ρήμα:** ►*Ο Ενεστώτας είναι παροντικός και εξακολουθητικός χρόνος.*	**Προσδιορ.:** απαιτούμενος, απροσδιόριστος, διαθέσιμος **(1, 2)**, προϊστορικοί (οι) **(3)** **Φράσεις:** ►Του χρόνου (= την επόμενη χρονιά) ►Και του χρόνου (= ευχή για κάποιον που γιορτάζει) ►Από χρόνο σε χρόνο (= από τη μια χρονιά στην άλλη) ►Χρόνια και ζαμάνια (= πολύς καιρός) ►Εκτός τόπου και χρόνου (= αυτός που δεν καταλαβαίνει τι του γίνεται) **Παροιμ.:** ►Όσα φέρνει η ώρα δεν τα φέρνει ο χρόνος ►Πάρτον στο γάμο σου να σου πει και του χρόνου
χρώμα (το) *(Ουσιαστικό, Ο39)* (χρώ-μα, *γεν.* -ατος, *πληθ.* -ατα) [αρχ. χρῶμα (= δέρμα, χρώμα του δέρματος)]	**1. η εντύπωση που προκαλείται στο μάτι από την αντανάκλαση φωτός πάνω στην επιφάνεια των σωμάτων:** ►*Το κόκκινο είναι ένα από τα βασικά χρώματα που χρησιμοποιούμε στη ζωγραφική.* **2. χρωστική ύλη, βαφή, μπογιά:** ►*Σκεπτόμαστε να βάψουμε την αίθουσα του σχολείου με άλλο χρώμα.* **3. *(μτφ.)* τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα και οι συνήθειες ενός λαού, μιας περιοχής:** ►*Η εναλλαγή του τοπίου δίνει ένα ιδιαίτερο χρώμα στην Ελλάδα.*	**Συνών.:** χρωματισμός, απόχρωση **(1)**, ιδιαιτερότητα, φυσιογνωμία **(3)** **Σύνθ.:** χρωματόσωμα, άχρωμος, διχρωμία, τριχρωμία, έγχρωμος, πολύχρωμος **Οικογ. Λέξ.:** χρωματίζω, χρωματισμός, χρωματιστός, χρωματικός, χρώμιο **Προσδιορ.:** βασικό, έντονο, βαθύ, σκούρο, φωτεινό **(1)**, ανθεκτικό, πλαστικό **(2)**, τοπικό, παραδοσιακό **(3)** **Φράσεις:** ►Έχασε το χρώμα του (= χλώμιασε) ►Πήρε χρώμα (= μαύρισε) ►Αλλάζω χίλια χρώματα (= θυμώνω πολύ)
χώρα (η) *(Ουσιαστικό, Ο19)* (χώ-ρα) [αρχ. χώρα]	**1. τμήμα της επιφάνειας της γης με ορισμένη έκταση, που αποτελεί αυτόνομο κράτος:** ►*Ο αριθμός των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αυξάνεται συνεχώς.*	**Σύνθ.:** ενδοχώρα **Οικογ. Λέξ.:** χωριό, χωριάτης, χωρατό **Φράσεις:** ►Λαμβάνει χώρα (= γίνεται, συμβαίνει) ►Η χώρα του ανατέλλοντος ηλίου (= η Ιαπωνία)

	2. περιοχή του ανθρώπινου σώματος: ►*Έχει ενοχλήσεις στην κοιλιακή χώρα.* **3. πρωτεύουσα νησιού:** ►*Το λιμάνι του νησιού βρίσκεται στη Χώρα.*	
χωρίζω (*Ρήμα, Ρ4*) (*ενεστ.* χω-ρί-ζω, *αόρ.* χώρισα, *παθ. αόρ.* χωρίστηκα, *παθ. μτχ.* χωρισμένος) [*αρχ.* χωρίζω < χωρίς]	**1. (*μτβ.*) βάζω κάτι χωριστά από κάτι άλλο, ξεχωρίζω:** ►*Χωρίζω τα ώριμα από τα άγουρα φρούτα.* **2. (*μτβ.*) μοιράζω κάτι, διαιρώ:** ►*Χώρισαν την κληρονομιά σε τέσσερα ίσα μέρη.* **3. (*αμτβ.*) διαλύω το γάμο:** ►*Ήταν παντρεμένοι για πολλά χρόνια αλλά χώρισαν.* **4. (*αμτβ.*) διακόπτω τη συνεργασία μου με κάποιον:** ►*Παλιότερα ήταν συνέταιροι στην επιχείρηση, αλλά στη συνέχεια χώρισαν.*	**Αντίθ.** ανακατεύω **(1)**, ενώνω **(2)**, συνενώνω **(1, 2)** **Συνών.:** ξεχωρίζω, διαχωρίζω **(1)**, διαμοιράζω, κατανέμω **(2)** **Σύνθ.:** καταχωρίζω, αποχωρίζω, ξεχωρίζω, διαχωρίζω **Οικογ. Λέξ.:** χώρισμα, χωρισμός, χωριστός **Φράσεις:** ►Χωρίζουν οι δρόμοι μας (= αποχωριζόμαστε αναγκαστικά)
χωριό (το) (*Ουσιαστικό, Ο31*) (χω-ριό) [*μεσν.* χωριόν < *αρχ.* χωρίον < χῶρος]	**1. οικισμός μικρότερος από την πόλη και την κωμόπολη με λιγότερους από 2000 κατοίκους:** ►*Αρκετά ορεινά χωριά της Πίνδου μένουν το χειμώνα χωρίς κατοίκους.* **2. το σύνολο των κατοίκων του χωριού:** ►*Στο πανηγύρι συμμετείχε όλο το χωριό.*	**Σύνθ.:** κεφαλοχώρι **Οικογ. Λέξ.:** χωρικός, χωριάτης, χωριανός **Προσδιορ.:** απομονωμένο, αποκλεισμένο, γραφικό, ορεινό, παραθαλάσσιο, πεδινό **(1)** **Φράσεις:** ►Δεν κάνουμε χωριό (= δεν ταιριάζουμε) ►Γίναμε από δυο χωριά (= μαλώσαμε) ►Όνομα και μη χωριό (= για κάποιον που δε θέλουμε να τον κατονομάσουμε)
χώρος (ο) (*Ουσιαστικό, Ο14*) (χώ-ρος, *γεν.* -ου, *πληθ.* -οι) [*αρχ.* χῶρος]	**1. τόπος, μέρος που καταλαμβάνει κάτι:** ►*Η τραπεζαρία καταλαμβάνει το μεγαλύτερο χώρο του σπιτιού.* **2. ελεύθερη έκταση για ορισμένη χρήση:** ►*Στις μεγάλες πόλεις δεν υπάρχουν*	**Συνών.:** κλάδος **(3)** **Σύνθ.:** χωροταξικός, χωροφυλακή, ευρύχωρος **Οικογ. Λέξ.:** χωρώ, χώρα, χωριό **Προσδιορ.:** ακάλυπτος, κοινόχρηστος **(1, 2)** **Φράσεις:** ►Ζωτικός χώρος

	πολλοί χώροι για τη στάθμευση των αυτοκινήτων. **3. (*μτφ.*) τομέας κοινωνικής ή πνευματικής δραστηριότητας:** ►*Ο χώρος της ιατρικής επιστήμης έχει να επιδείξει σημαντική πρόοδο κατά τις τελευταίες δεκαετίες.* **4. (*φυσ.*) το σύμπαν, το άπειρο:** ►*Ο χώρος του διαστήματος συγκινεί ιδιαίτερα τα παιδιά.*	(= ο αναγκαίος χώρος για να αναπτυχθεί κάτι)

ψάρι (το) *(Ουσιαστικό, Ο36)* (ψά-ρι) [μεσν. < αρχ. ὀψά-ριον < ὄψον (= προ-σφάγι)]	**σπονδυλωτό ζώο που ζει στο νερό, αναπνέει με βράγχια, έχει λέπια και αποτελεί μία από τις βασικές τροφές του ανθρώπου:** ►*Εκτός από τα θαλασσινά ψάρια υπάρχουν και τα ψάρια του γλυκού νερού.*	**Συνών.:** ιχθύς **Σύνθ.:** ψαραγορά, ψαρόβαρκα, ψαρονέφρι, ψαροταβέρνα, ψαρόσουπα, σκυλόψαρο **Οικογ. Λέξ.:** ψαράς, ψαριά, ψάρεμα, ψαρεύω, ψαράδικο **Προσδιορ.:** πελαγίσιο, σπαρταριστό **Φράσεις:** ►Ψήνω το ψάρι στα χείλη (= βασανίζω, ταλαιπωρώ) ►Σαν το ψάρι έξω απ᾽ το νερό (= για κάποιον που αισθάνεται ότι βρίσκεται έξω απ᾽ το περιβάλλον του) **Παροιμ.:** ►Το μεγάλο ψάρι τρώει το μικρό
ψάχνω *(Ρήμα, Ρ1)* (*ενεστ.* ψά-χνω, *αόρ.* έψαξα, *παθ. αόρ.* ψάχτηκα, *παθ. μτχ.* ψαγμένος) [μεσν. ψάχνω < αρχ. ψαύω (= ψηλαφώ)]	**1.** ***(μτβ.)*** **προσπαθώ να βρω κάτι, γυρεύω:** ►*Ψάχνει να βρει την καταγωγή του παππού του.* **2.** ***(μτβ.)*** **κάνω σωματική έρευνα σε κάποιον:** ►*Τον έψαξαν και βρήκαν επάνω του πολλά χρήματα.* **3.** ***(αμτβ.)*** ***(μέσ.)*** **προβληματίζομαι:** ►*Ακόμα ψάχνεται, γι᾽ αυτό που θέλει τελικά να κάνει.*	**Αντίθ.:** βρίσκω **(1)** **Συνών.:** αναζητώ **(1, 3)** **Οικογ. Λέξ.:** ψάξιμο **Φράσεις:** ►Ψάχνω με το κερί (= αναζητώ επίμονα) ►Ψάχνω ψύλλους στ᾽ άχυρα (= για κάτι που είναι αδύνατο να βρεθεί) ►Στον ουρανό σ᾽ έψαχνα και στη γη σε βρήκα (= για κάποιον που τον βρίσκεις εκεί που δεν το περιμένεις)

ψελλίζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. ψελ-λί-ζω, αόρ. ψέλλισα) [λόγ. < αρχ. ψελλίζω (= τραυλίζω) < ψελλὸς]	*(μτβ.)* **μιλώ με δυσκολία είτε από φυσική διαταραχή είτε από φόβο, τραυλίζω:** ►*Από την ταραχή του ψέλλισε μόνο μερικές λέξεις.*	**Οικογ. Λέξ.:** ψέλλισμα
ψέμα (το) (Ουσιαστικό, Ο39) (ψέ-μα, *γεν.* -ατος, *πληθ.* -ατα) [μεσν. ψέμα < ελνστ. ψεῦμα < αρχ. ψεῦσμα]	**καθετί που δεν είναι αληθινό ή πραγματικό:** ►*Κανείς δεν τον εμπιστεύεται, γιατί λέει συνεχώς ψέματα.*	**Αντίθ.** αλήθεια **Συνών.:** ψευτιά, ψεύδος **Προσδιορ.:** αθώο, πρωταπριλιάτικο, χοντρό **Φράσεις:** ►Τελείωσαν τα ψέματα (= δεν υπάρχουν άλλα περιθώρια) ►Μου φαίνεται σαν ψέμα (= για κάτι που δεν το περίμενα)
ψηφίζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. ψη-φί-ζω, αόρ. ψήφισα, παθ. αόρ. ψηφίστηκα, παθ. μτχ. ψηφισμένος) [λόγ. < αρχ. ψηφίζω < ψῆφος]	**1.** *(μτβ.)* **δηλώνω την προτίμησή μου για την εκλογή κάποιου σε μία θέση:** ►*Τον ψήφισαν πάλι για δήμαρχο της πόλης.* **2.** *(αμτβ.)* **ασκώ το εκλογικό μου δικαίωμα:** ►*Για να ψηφίσει κάποιος, πρέπει να έχει συμπληρώσει το νόμιμο όριο ηλικίας.* **3.** *(μτβ.)* **επιδοκιμάζω, εγκρίνω:** ►*Όλα τα κόμματα της Βουλής ψήφισαν την πρόταση νόμου για την προστασία του περιβάλλοντος.*	**Αντίθ.** καταψηφίζω **(3)** **Συνών.:** υπερψηφίζω **(1)** **Σύνθ.:** υπερψηφίζω, καταψηφίζω **Οικογ. Λέξ.:** ψήφος, ψήφιση, ψήφισμα **Φράσεις:** ►Ψηφίζω με τα δυο χέρια (= δείχνω την απόλυτη υποστήριξη σε υποψήφιο ή κόμμα)
ψυχή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (ψυ-χή) [αρχ. ψυχὴ (= πνοή, ζωή) < ψύχω (= φυσώ)]	**1. το ένα από τα δύο, μαζί με το σώμα, βασικά στοιχεία της ανθρώπινης ύπαρξης:** ►*Ο άνθρωπος αποτελείται από σώμα και ψυχή.* **2. ο ηθικός και συναισθηματικός εσωτερικός κόσμος του ανθρώπου σε αντίθεση με το νου, τη διάνοια:** ►*Βοηθάει όσο μπορεί τους φτωχούς, γιατί έχει καλή*	**Αντίθ.** δειλία **(4)** **Σύνθ.:** ψυχαγωγία, ψυχανάλυση, ψυχασθενής, ψυχίατρος, ψυχολογία, ψυχοπαιδαγωγική, ψυχοσύνθεση, ψυχοσωματικός, ψυχοσάββατο **Οικογ. Λέξ.:** ψυχικός, ψυχικό (το), ψύχωση, ψυχωμένος **Προσδιορ.:** αγνή, αθάνατη **(1, 2, 4)**, αθώα, αδούλωτη **(2, 4)**, περήφανη **(2, 4)**,

	ψυχή. **3. *(συνεκδ.)* ο άνθρωπος:** ►*Στο χωριό μου δε ζουν περισσότερες από πενήντα ψυχές.* **4. *(μτφ.)* θάρρος, τόλμη, δύναμη:** ►*Το 1940 οι Έλληνες πολέμησαν με ψυχή και ηρωισμό.*	ρομαντική **(1, 2)** **Φράσεις:** ►Βγάζω την ψυχή κάποιου (= τον ταλαιπωρώ) ►Άβυσσος η ψυχή του ανθρώπου (= για ανεξήγητη συμπεριφορά) ►Με την ψυχή στο στόμα (= με μεγάλο άγχος) ►Το λέει η ψυχή του (= είναι θαρραλέος)
ψύχραιμος, -η, -ο *(Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα)* (ψύ-χραι-μος) [Λόγ. ψύχραιμος < ψυχρὸς + αἷμα]	**το να παραμένει κανείς απαθής, ατάραχος και γαλήνιος μπροστά σε δύσκολες καταστάσεις:** ►*Αν γίνει σεισμός, πρέπει να φανείτε ψύχραιμοι και να εφαρμόσετε τα μέτρα προστασίας που γνωρίζετε.*	**Αντίθ.:** ταραγμένος **Συνών.:** νηφάλιος, συγκρατημένος **Οικογ. Λέξ.:** ψύχραιμα *(επίρρ.)*, ψυχραιμία **Προσδιοριζ.:** αντίδραση, στάση, αντιμετώπιση
ψυχρός, -ή, -ό *(Επίθετο, Ε1, έμψυχα και άψυχα)* (ψυ-χρός) [Λόγ. < αρχ. ψυχρὸς < ψύχω]	**1. που έχει χαμηλή θερμοκρασία, κρύος:** ►*Το κλίμα σε πολλές περιοχές της Ελλάδας είναι ιδιαίτερα ψυχρό.* **2. *(μτφ.)* αυτός που δεν έχει ενθουσιασμό, απαθής, αδιάφορος:** ►*Εμφανίζεται πάντοτε ως ένας ψυχρός και απότομος χαρακτήρας.*	**Αντίθ.:** θερμός, ζεστός **(1, 2)**, εγκάρδιος, ενθουσιώδης **(2)** **Σύνθ.:** ψυχρολουσία, ψύχραιμος, ψυχραιμία, ψυχροπολεμικός **Οικογ. Λέξ.:** ψύχρα, ψυχραίνω, ψυχρότητα **Προσδιοριζ.:** ατμόσφαιρα **(1, 2)**, βλέμμα, υποδοχή **(2)**

ωδείο (το) *(Ουσιαστικό, Ο32)* (ω-δεί-ο) [λόγ. < αρχ. ᾠδεῖον < ᾠδή (= τραγούδι)]	**1. σχολή όπου διδάσκεται μουσική:** ►*Κάνει πέντε χρόνια μαθήματα πιάνου στο Δημοτικό Ωδείο.* **2. *(στην αρχαιότητα)* οικοδόμημα που έμοιαζε με θέατρο και χρησίμευε για μουσικές εκδηλώσεις:** ►*Το Ωδείο του Ηρώδου του Αττικού βρίσκεται στην Ακρόπολη των Αθηνών.*	**Οικογ. Λέξ.:** ωδή, ωδικός **Προσδιορ.:** κρατικό, ιδιωτικό, Δημοτικό, Εθνικό **(1)**
ώθηση (η) *(Ουσιαστικό, Ο25)* (ώ-θη-ση, *γεν.* -ης, -ήσεως, *πληθ.* -ήσεις) [λόγ. < ελνστ. ὤθησις < ὠθῶ]	**1. σπρώξιμο:** ►*Κάθε σώμα που βυθίζεται στο νερό δέχεται μια ώθηση προς τα επάνω.* **2. *(μτφ.)* παρακίνηση για δράση, παρότρυνση, ενθάρρυνση:** ►*Οι νέες τεχνολογίες στη γεωργία έδωσαν ώθηση στη βελτίωση της παραγωγής.*	**Οικογ. Λέξ.:** ωθώ, ωθητικός
ωκεανός (ο) *(Ουσιαστικό, Ο13)* (ω-κε-α-νός) [λόγ. < ελνστ. ὠκεανὸς (= η μεγάλη εξωτερική θάλασσα)]	**1. μεγάλη θαλάσσια έκταση που διαχωρίζει τις ηπείρους:** ►*Οι Ωκεανοί είναι πέντε: Ατλαντικός, Ειρηνικός, Νότιος Παγωμένος, Αρκτικός και Ινδικός.* **2. *(μτφ.)* καθετί απέραντο και αχανές:** ►*Το διαδίκτυο προσφέρει έναν ωκεανό*	**Σύνθ.:** ωκεανογράφος, ωκεανογραφία, ωκεανολογία **Οικογ. Λέξ.:** ωκεάνιος, Ωκεανία (= Αυστραλία και Ν. Ζηλανδία) **Φράσεις:** ►Σταγόνα στον ωκεανό (= για κάτι εντελώς ασήμαντο)

	γνώσεων σε όποιον ξέρει να το αξιοποιήσει.	
ωμός, -ή, -ό (*Επίθετο, Ε1, έμψυχα και άψυχα*) (ω-μός) [αρχ. ὠμὸς] Προσοχή! ►ώμος – ωμός - όμως	**1. που δεν έχει ψηθεί, δεν έχει μαγειρευτεί:** ► *Προτιμάει να τρώει το κρέας σχεδόν ωμό παρά καλοψημένο.* **2. (*μτφ.*) αυτός που είναι σκληρός, άγριος, απάνθρωπος:** ►*Μερικές φορές αντιμετωπίζει τους άλλους με ωμό και βίαιο τρόπο.*	**Αντίθ.:** ψητός **(1)** **Συνών.:** άσπλαχνος **(2)** **Οικογ. Λέξ.:** ωμά (*επίρρ.*), ωμότητα **Φράσεις:** ►Ωμή αλήθεια (= καθαρή αλήθεια, χωρίς εξωραϊσμό) **Παροιμ.:** ►Ούτε ωμός, ούτε ψημένος, ούτε και τηγανισμένος
ώριμος -η, -ο (*Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα*) (ώ-ρι-μος) [αρχ. ὥριμος < ὥρα]	**1. (*για καρπό*) που έχει φτάσει σε πλήρη ανάπτυξη και είναι έτοιμος για συγκομιδή και κατανάλωση:** ►*Τα σταφύλια ήταν ώριμα για τρύγο από πολύ νωρίς εφέτος.* **2. (*για ανθρώπους, μτφ.*) αυτός που βρίσκεται στην ακμή της ηλικίας του και έχει αποκτήσει την ικανότητα να κρίνει και να αποφασίζει με σοβαρότητα και υπευθυνότητα:** ►*Τον εμπιστεύομαι, γιατί είναι πια ώριμος να αποφασίζει για όλα τα ζητήματα μόνος του.*	**Αντίθ.:** άγουρος, αγίνωτος **(1)**, ανώριμος **(2)** **Συνών.:** γινωμένος **(1)** **Οικογ. Λέξ.:** ωριμάζω, ωρίμανση, ωρίμασμα, ωριμότητα **Προσδιοριζ.:** φρούτα **(1)**
ως (*Επίρρημα & Πρόθεση*) [λόγ. < αρχ. ὡς]	**Α. (*επίρρ.*) 1. (*αναφορικό*) καθώς, όπως:** ►*Τέτοια ώρα, ως συνήθως, διαβάζει τα μαθήματά του.* **2. (*τροπικό*) (*για ιδιότητα*) σαν, ως:** ►*Διορίστηκε ως νηπιαγωγός στην Ιθάκη.* **Β. (*πρόθ.*) 1. ως, έως:** ►*Το κτήμα φτάνει ως την κορυφή του λόφου.* ►*Δουλεύει από το πρωί ως το βράδυ.*	**Φράσεις:** ►Ως εδώ και μη παρέκει (= μέχρι εδώ και όχι παραπέρα) ►Ως επί το πλείστον (= τις πιο πολλές φορές) ►Ως εκ τούτου (= για το λόγο αυτό) ►Ως ακολούθως / εξής (= όπως παρακάτω) ►Ως είθισται (= όπως συνηθίζεται)

	2. ***(για ποσό)*** **περίπου:** ►*Το σπίτι του απέχει ως πεντακόσια μέτρα από το σχολείο.*	
ωτορινολαρυγγολόγος (ο) *(Ουσιαστικό, Ο14)* (ω-το-ρι-νο-λα-ρυγ-γο-λό-γος) [λόγ. < γαλλ. oto-rhinolaryngologie < αρχ. ὦτα + ῥίς (= μύτη) + λάρυξ (= λάρυγγας)]	**ο γιατρός που ασχολείται με τις παθήσεις των αυτιών, της μύτης και του λάρυγγα:** ►*Επισκέφτηκε τον ωτορινολαρυγγολόγο, γιατί πονούσε έντονα το αυτί του.*	**Συνών.:** ωριλά (< ωτορινολαρυγγολόγος) **Οικογ. Λέξ.:** ωτορινολαρυγγολογία
ωφέλιμος -η, -ο *(Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα)* (ω-φέ-λι-μος) [αρχ. ὠφέλιμος < ὠφελῶ]	**αυτός που είναι προς το καλό ή το συμφέρον κάποιου:** ►*Τα φρούτα και τα λαχανικά είναι ωφέλιμα για την υγεία του ανθρώπου.*	**Αντίθ.:** ανώφελος, άχρηστος **Συνών.:** επωφελής, χρήσιμος **Οικογ. Λέξ.:** ωφελώ, ωφέλεια, ωφέλημα, ωφελιμισμός, ωφελιμότητα **Προσδιοριζ.:** βιβλίο, φορτίο, ενέργεια **Φράσεις:** ►Το τερπνόν μετά του ωφελίμου (= για κάτι ευχάριστο και χρήσιμο μαζί) ►Ωφέλιμο φορτίο (= το βάρος που επιτρέπεται να μεταφέρει ένα μεταφορικό μέσο)
ωχρός -ή, -ό *(Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα)* (ω-χρός) [λόγ. < αρχ. ὠχρὸς]	**αυτός που έχει το χρώμα της ώχρας, κιτρινωπός, χλωμός, άτονος:** ►*Έγινε ωχρός από το φόβο που πήρε.*	**Συνών.:** κίτρινος **Σύνθ.:** κάτωχρος, ωχροπρόσωπος **Οικογ. Λέξ.:** ώχρα, ωχριώ **Προσδιοριζ.:** πρόσωπο

4. Η προφορά των φθόγγων

Φθόγγοι ονομάζονται οι απλές φωνές με τις οποίες σχηματίζονται οι λέξεις.

Η γλώσσα μας έχει τους εξής **25** φθόγγους: **α, ε, ι, ο, ου, β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, π, ρ, σ, τ, φ, χ, μπ, ντ, γκ, τσ, τζ.** Όπως παρατηρούμε, δεν υπάρχει αντιστοιχία ανάμεσα στους φθόγγους και τα γράμματα της γλώσσας μας. Γιά παράδειγμα έχουμε φθόγγους που παριστάνονται με δύο γράμματα *ου, μπ, ντ, γκ, τσ ,τζ,* αλλά και περισσότερα γράμματα που παριστάνουν τον ίδιο φθόγγο *ι, υ, η.*

Οι φθόγγοι χωρίζονται σε **φωνήεντα** και σε **σύμφωνα. Φωνήεντα** είναι οι φθόγγοι που σχηματίζουν μόνοι τους μία συλλαβή: *α, ε, ου.* **Σύμφωνα** είναι οι φθόγγοι που δεν μπορούν να σχηματίσουν μόνοι τους μία συλλαβή: *κ, τ, σ.*

Δίψηφα

Τα δίψηφα είναι δύο γράμματα μαζί που παριστάνουν ένα φθόγγο. Χωρίζονται σε:

Α. Δίψηφα φωνήεντα

1. Το ***ου*** για το φθόγγο *(ου)*: *του βράχου*.

2. Το ***αι*** που προφέρεται, όπως το *ε*: *παιδιά*.

3. Το **ει**, το ***οι*** και το ***υι*** που προφέρονται, όπως το *ι*: *φωνάζει, φίλοι, υιοθεσία*.

Β. Δίψηφα σύμφωνα

1. Τα ***μπ***, ***ντ***, και το ***γκ***. Αυτά έχουν άλλοτε *άρρινη* κι άλλοτε *έρρινη* προφορά.

Άρρινη προφορά έχουν, όταν βρίσκονται :

α) στην αρχή των λέξεων : *μπήκα, μπάλα, ντουλάπα, γκρεμίζω.*

β) μέσα στη λέξη, ύστερα από σύμφωνο και πιο σπάνια ύστερα από φωνήεν (σε ξένες λέξεις): *μπάρμπας, μπαγκέτα, μπαρμπούνι.*

2. Το ***τσ*** και το ***τζ***: *τσιρότο, έτσι, Νίτσα, κατσίκα, τζιτζίκι, τζάμι, τζάκι.*

5. Η σημασία των λέξεων

Ομώνυμα ή Ομόηχα

Ομώνυμα ή Ομόηχα λέγονται οι λέξεις που προφέρονται το ίδιο, αλλά έχουν διαφορετική σημασία. Οι ομόηχες λέξεις έχουν συνήθως και διαφορετική ορθογραφία. Μερικές από τις συχνότερες ομόηχες λέξεις είναι:

δανεικός (< δανείζω)	δανικός (από τη Δανία)
διάλειμμα (διακοπή)	διάλυμα (< διαλύω)
έκκληση (~ σε βοήθεια)	έκλυση (~ θερμότητας)
εξάρτηση (< εξαρτώμαι)	εξάρτυση (~ του στρατιώτη)
εφορία (οικονομική υπηρεσία)	ευφορία (α) πλούσια παραγωγή, β) ευεξία)
κλίμα (ενός τόπου)	κλήμα (το αμπέλι)
κλείνω (την πόρτα)	κλίνω (ένα ρήμα)
κόμμα (το σημείο στίξης)	κώμα (λήθαργος)
κριτικός (αυτός που ασκεί κριτική)	κρητικός (από την Κρήτη)
λίρα (το νόμισμα)	λύρα (το μουσικό όργανο)
λιμός (πείνα)	λοιμός (επιδημική νόσος)
λυτός (αυτός που έχει λυθεί)	λιτός (αυτός που αρκείται σε λίγα)
όρος (συμφωνία)	όρος (βουνό)
σήκω (ρήμα)	σύκο (το φρούτο)
σατιρικός (αυτός που σατιρίζει)	σατυρικός (ο σχετικός με το σάτυρο)
σκηνή (η)	σκοινί (το)
σωρός (ο) (στοίβα από πράγματα)	σορός (η) (το νεκρό σώμα)
τοίχος (ο)	τείχος (το)
ύλη (το υλικό)	ίλη (μονάδα τεθωρακισμένων)
φύλλο (δέντρου)	φύλο (αρσενικό ή θηλυκό)
χήρος (αυτός που έχασε τη γυναίκα του)	χοίρος (το γουρούνι)
ψηλός (αυτός που έχει ύψος)	ψιλός (λεπτός)

Παρώνυμα

Παρώνυμα είναι λέξεις που μοιάζουν κάπως στην προφορά, αλλά έχουν διαφορετική σημασία. Αυτός ακριβώς είναι και ο λόγος που συχνά συγχέουμε τη σημασία της μιας λέξης με την άλλη. Πολλές φορές οι λέξεις αυτές ξεχωρίζουν, γιατί τονίζονται σε διαφορετική συλλαβή. Στην περίπτωση αυτή μιλάμε για **τονικά παρώνυμα.**

Παραδείγματα παρωνύμων:

αμα**ρτ**ωλός (αυτός που έχει αμαρτίες)	α**ρμ**ατολός (αυτός που κρατά άρματα)
αμείλι**κτος** (σκληρός)	αμίλη**τος** (που δε μιλά)
αμυγδα**λιές** (το δέντρο)	αμυγδα**λές** (ο αδένας)
άπλη**στος** (αχόρταγος)	άπλυ**τος** (αυτός που δεν έχει πλυθεί)
αχόρτα**γος** (λαίμαργος)	αχόρτα**στος** (αυτός που δε χόρτασε ακόμη)
γέν**ε**ση (δημιουργία)	γέν**νη**ση (ο τοκετός)
γέρνω	γερν**ώ**
γέρος (ηλικιωμένος)	γερ**ό**ς (δυνατός)
εκατόμβη (πολλά θύματα)	**κατα**κόμβη (υπόγειο νεκροταφείο)
εγκληματ**ώ** (κάνω έγκλημα)	εγκλιματ**ίζω** (συνηθίζω στο κλίμα)
έ**κθλι**ψη (στη γραμματική)	έ**κλει**ψη (~ ηλίου)
επιβ**ο**λή (~ ενός φόρου)	επιβ**ου**λή (κακόβουλο σχέδιο)
ημιτ**όνιο** (στη μουσική)	ημί**τονο** (στα μαθηματικά)
ηπειρωτικ**ό**ς (αυτός που ανήκει σε ήπειρο)	ηπειρ**ώ**τικος (από την Ήπειρο)
ή**μ**ερος	ή**ρ**εμος
θ**ό**λος	θολ**ό**ς
Ινδ**ό**ς (από την Ινδία)	Ινδ**ιάν**ος (ο ιθαγενής της Αμερικής)
καλό**βο**λος (βολεύεται εύκολα)	καλό**βου**λος (θέλει το καλό)
κ**ά**μαρα (το δωμάτιο)	καμ**ά**ρα (η θολωτή κατασκευή)
ν**ό**μος	νομ**ό**ς
οδύ**νη** (ψυχικός πόνος)	ωδί**νες** (οι πόνοι της γέννας)
π**αί**ρνω (κάτι)	περν**ώ** (το δρόμο)

περή**φα**νος	περί**φη**μος
πολιτικ**ό**ς (αυτός που έχει σχέση με την πολιτική)	πολ**ί**τικος (αυτός που έχει σχέση με την Κωνσταντινούπολη)
πρότυπο (υπόδειγμα)	**πρωτό**τυπο (όχι αντίγραφο)
σή**ρα**γγα (το τούνελ)	σύ**ρι**γγα (το όργανο για την ένεση)
στερώ (παίρνω κάτι που ανήκει σε άλλον)	**υστ**ερώ (μένω πίσω)
στή**λη** (επιτύμβια)	στύ**λος** (η κολόνα)
σχολείο	**σχόλιο**
σφή**κα** (το έντομο)	σφί**γγα** (μυθολογικό τέρας)
τεχν**ικός** (σε σχέση με μια τέχνη)	ο τεχν**ητός** (αυτός που δεν είναι φυσικός)

Συνώνυμα και Αντίθετα

Συνώνυμα λέγονται οι λέξεις που είναι διαφορετικές μεταξύ τους, αλλά έχουν περίπου την ίδια σημασία (π.χ. βλέπω, κοιτάζω, παρατηρώ κ.λπ.). Θα πρέπει να θυμόμαστε ότι η σημασία τους δεν είναι ακριβώς η ίδια (βλ. παρακάτω ταυτόσημα), αλλά μας βοηθούν να περιγράφουμε αυτό που θέλουμε κάθε φορά, επιλέγοντας τη λέξη που μας ταιριάζει καλύτερα.

Αντίθετα λέγονται οι λέξεις που έχουν εντελώς διαφορετική σημασία μεταξύ τους (π.χ. *ψηλός - κοντός, όμορφος - άσχημος*).

Σημ. Συνώνυμες και Αντίθετες λέξεις θα βρούμε στην τρίτη στήλη των λημμάτων του Λεξικού μας.

Ταυτόσημα

Ταυτόσημες λέγονται οι λέξεις που η σημασία τους είναι εντελώς ίδια.

Τέτοιες ταυτόσημες λέξεις που συναντούμε στη γλώσσα μας είναι:

αραποσίτι	καλαμπόκι	όρνιθα	κότα
αχλάδι	απίδι	ορνιθώνας	κοτέτσι
γίδα	κατσίκα	πετεινός	κόκορας
γρύλος	τριζόνι	στέγη	σκεπή
καταγής	χάμω	φλαμούρι	τίλιο
κοκκινογούλια	παντζάρια	ψαρόνι	μαυροπούλι
μελισσουργός (το πουλί)	μελισσοφάγος		

6. Ο τονισμός των λέξεων

Α. Πού τονίζουμε τις λέξεις

Ο τόνος σημειώνεται:

1. Πάνω στο φωνήεν που ακούγεται πιο πολύ: *εσ**ύ**, π**ά**νω.*
2. Μπροστά και πάνω στο κεφαλαίο φωνήεν που τονίζεται: ***Έ**λληνας, **Ό**μηρος, **Ά**ρτα.*
3. Πάνω στο φωνήεν της διφθόγγου που προφέρεται δυνατότερα: *νερ**ά**ιδα.*
4. Πάνω στο δεύτερο φωνήεν του δίψηφου φωνήεντος και του συνδυασμού ***αυ*** και ***ευ*:** *σακ**ού**λι, **εί**μαστε, **αύ**ριο, **εύ**χομαι.*
5. Σε κάθε λέξη μπορεί να τονιστεί μόνο μία από τις τρεις τελευταίες συλλαβές: *αγαπ**ώ**, τιμ**ό**νι, τρ**ί**γωνο.*

Β. Πότε τονίζουμε τις λέξεις

1. Τόνο παίρνει κάθε λέξη που έχει δύο ή περισσότερες συλλαβές: *γράμμα, άνθρωπος.*
2. Οι μονοσύλλαβες λέξεις δεν παίρνουν τόνο.
   Θεωρούνται μονοσύλλαβοι και μένουν χωρίς τόνο οι συνιζημένοι τύποι (δύο φωνήεντα που προφέρονται σε μια συλλαβή), π.χ. *μια, δυο, για, γεια, πια, ποιος, γιος, νιος, πιω.*
   Προσοχή στη διαφορά: *μία-μια, δύο-δυο, ο βίος-το βιος.*
3. Παίρνει τόνο ο **διαζευκτικός σύνδεσμος** *ή* (για να ξεχωρίζει από το άρθρο *η*): *Ή η Άννα ή η Μαρία.*
4. Παίρνουν τόνο τα **ερωτηματικά** *πού* και *πώς*: ***Πού*** *ήσουν; Δε μας είπες* ***πώς*** *τα πέρασες.*
5. Παίρνουν τόνο τα ***πού*** και ***πώς*** στις παρακάτω περιπτώσεις:
   πού *να σου τα λέω, από* ***πού*** *κι ως* ***πού***, ***πού*** *και* ***πού***, *αραιά και* ***πού***, ***πώς*** *και* ***πώς.***
6. Παίρνουν τόνο και **οι αδύνατοι τύποι των προσωπικών αντωνυμιών** *(μου, σου, του, την, της, τον, το, μας, σας, τους, τα)*, όταν στην ανάγνωση υπάρχει περίπτωση να θεωρηθούν εγκλιτικές λέξεις: *ο πατέρας* ***μού*** *είπε* (= ο πατέρας είπε σ' εμένα), ενώ *ο πατέρας μου είπε* (ο δικός μου πατέρας είπε), *η δασκάλα* ***μάς*** *τα έδωσε* (η δασκάλα τα έδωσε σ' εμάς), ενώ *η δασκάλα μας τα έδωσε* (η δική μας δασκάλα τα έδωσε).
   Όταν, όμως, δεν υπάρχει περίπτωση να μπερδευτούν οι προσωπικές αντωνυμίες με τα ομόηχά τους εγκλιτικά, τότε δεν παίρνουν τόνο: *Ο δάσκαλος που θα μας στείλουν.*

8. Ο τόνος του εγκλιτικού που ακούγεται στη λήγουσα των προπαροξύτονων λέξεων σημειώνεται: *ο πρόεδρ**ό**ς μας.* Το ίδιο γίνεται και στο πρώτο από τα δύο εγκλιτικά, όταν προηγείται παροξύτονη προστακτική: *δώσε* ***μού*** *το.*
9. Όταν μια λέξη παθαίνει έκθλιψη ή αποκοπή και γίνεται μονοσύλλαβη, κρατάει τον τόνο: *μήτε αυτός - μήτ' αυτός, δείξε το - δείξ' το.*
10. Ένας τύπος του ρήματος που έμεινε άτονος μετά από αφαίρεση, δεν ανεβάζει τον τόνο στην προηγούμενη λέξη: *θα έλεγε - θα 'λεγε, μου έριξε - μου 'ριξε, αλλά θά 'ρθω και θα 'ρθω.*

7. Η γραφή των αριθμητικών

Τα αριθμητικά είναι λέξεις που φανερώνουν αριθμητικές ποσότητες ή εκφράζουν αριθμητικές σχέσεις. Τα αριθμητικά είναι **επίθετα** ή **ουσιαστικά**.

Τα αριθμητικά επίθετα τα χωρίζουμε στις παρακάτω κατηγορίες:

- **απόλυτα,** που φανερώνουν ορισμένο πλήθος *(ένας - μία - ένα, δύο, τρεις - τρία, τέσσερις - τέσσερα, πέντε, δεκαέξι, τριάντα, εκατό, χίλια κ.λπ.)*
- **τακτικά,** που φανερώνουν τη θέση που παίρνει κάτι σε μια σειρά από όμοια πράγματα *(πρώτος, δεύτερος, τρίτος, τέταρτος, δέκατος όγδοος, εικοστός, τριακοστός, χιλιοστός κ.λπ.)*
- **πολλαπλασιαστικά,** που φανερώνουν από πόσα μέρη αποτελείται κάτι *(μονός, διπλός, τριπλός, πενταπλός, εικοσαπλός κ.λπ.)*
- **αναλογικά,** που φανερώνουν πόσες φορές μεγαλύτερο είναι ένα ποσό από ένα άλλο *(διπλάσιος, τριπλάσιος, τετραπλάσιος, δεκαπλάσιος κ.λπ.)*

Τα *αριθμητικά ουσιαστικά* είναι αφηρημένα ουσιαστικά, σχηματίζονται από τις καταλήξεις των απόλυτων αριθμητικών και ονομάζονται **περιληπτικά.** Φανερώνουν:

α. το περίπου (*δεκαριά, εικοσαριά, πενηνταριά κ.λπ.)*

β. πλήθος μονάδων που κάνουν ένα σύνολο (*δυάδα, τριάδα, τετράδα, πενηντάδα κ.λπ.)*

Τι πρέπει να προσέχουμε στη γραφή των αριθμητικών

- Τα απόλυτα αριθμητικά από το 13 έως το 19 γράφονται με μία λέξη: *δεκατρία, δεκαέξι, δεκαοχτώ.* Από το 21 και μετά γράφονται σε χωριστές λέξεις: *είκοσι πέντε, σαράντα δύο.*
- Τα τακτικά αριθμητικά γράφονται σε χωριστές λέξεις από το 13 και μετά: *δέκατος τρίτος, εικοστός όγδοος.*
- Γράφονται **με ένα ν**: το *ένατος*, το *ενενήντα* (90) με τα παράγωγά του (*ενενηκοστός κ.λπ.*).
- Γράφονται **με δύο ν** : το εννέα - *εννιά* (9) το *εννιακόσια* (900) με τα παράγωγά του (*εννιακοσιοστός*).

Τα αριθμητικά *ένα*, *τρία* και *τέσσερα* έχουν 3 γένη και κλίνονται: Το *ένα* μόνο στον ενικό, το *τρία* και το *τέσσερα* μόνο στον πληθυντικό.

- Τα αριθμητικά, όταν γίνονται πρώτα συνθετικά σε κάποιες λέξεις, γράφονται ως εξής:

Το αριθμητικό	**γίνεται**	**όπως στο**
ένα	μον(ο)-	μονόστηλο, μονάκριβη
δύο	δι-	δίψηφο, διμέτωπος
	δισ-	δισεκατομμύριο
	δυ-	δυάδα
τρία	τρι-	τρίγωνο, τρίποδο
	τρισ-	τρισέλιδος, τρισένδοξος
τέσσερα	τετρα-	τετράπλευρο, τετραώροφος
πέντε	πεντο-	πεντοζάλης, πεντόβολα
	πεντα-	πεντάμηνο, πεντάλεπτο
έξι	εξα-	εξάχρονος, εξαπτέρυγα
επτά ή εφτά	επτα- ή εφτα-	επτάχρονος, εφταμηνίτικος
οκτώ ή οχτώ	οκτα- ή οχτα-	οκτάτομος, οχτάωρο
εννέα ή εννιά	εννια-	εννιάμερα

Πίνακας των απόλυτων και των τακτικών αριθμητικών

Αραβικά ψηφία	Ελληνικά σημεία	Απόλυτα Αριθμητικά	Τακτικά αριθμητικά
1	α'	ένας, μία-μια, ένα	πρώτος
2	β'	δύο, δυο	δεύτερος
3	γ'	τρεις, τρία	τρίτος
4	δ'	τέσσερις, τέσσερα	τέταρτος
5	ε'	πέντε	πέμπτος
6	στ'	έξι	έκτος
7	ζ'	επτά (εφτά)	έβδομος
8	η'	οκτώ (οχτώ)	όγδοος
9	θ'	εννέα (εννιά)	ένατος
10	ι'	δέκα	δέκατος
11	ια'	ένδεκα (έντεκα)	ενδέκατος
12	ιβ'	δώδεκα	δωδέκατος
13	ιγ'	δεκατρία	δέκατος τρίτος
14	ιδ'	δεκατέσσερα	δέκατος τέταρτος
15	ιε'	δεκαπέντε	δέκατος πέμπτος
16	ιστ'	δεκαέξι (δεκάξι)	δέκατος έκτος
17	ιζ'	δεκαεπτά (δεκαεφτά)	δέκατος έβδομος

18	ιη'	δεκαοκτώ (δεκαοχτώ)	δέκατος όγδοος
19	ιθ	δεκαεννέα (δεκαεννιά)	δέκατος ένατος
20	κ'	είκοσι	εικοστός
30	λ'	τριάντα	τριακοστός
40	μ'	σαράντα	τεσσαρακοστός
50	ν'	πενήντα	πεντηκοστός
60	ξ'	εξήντα	εξηκοστός
70	ο'	εβδομήντα	εβδομηκοστός
80	π'	ογδόντα	ογδοηκοστός
90	ϟ'	ενενήντα	ενενηκοστός
100	ρ'	εκατό	εκατοστός
101	ρα'	εκατόν ένα	εκατοστός πρώτος
110	ρι'	εκατόν δέκα	εκατοστός δέκατος
200	σ'	διακόσιοι, -ιες, -ια	διακοσιοστός
300	τ'	τρ(ι)ακόσιοι, -ιες, -ια	τριακοσιοστός
400	υ'	τετρακόσιοι, -ιες, -ια	τετρακοσιοστός
500	φ'	πεντακόσιοι, -ιες, -ια	πεντακοσιοστός
600	χ'	εξακόσιοι, -ιες, -ια	εξακοσιοστός
700	ψ'	εφτακόσιοι, -ιες, -ια	εφτακοσιοστός
800	ω'	οχτακόσιοι, -ιες, -ια	οχτακοσιοστός
900	ϡ	εννιακόσιοι, -ιες, -ια	εννιακοσιοστός
1.000	,α	χίλιοι, -ιες, -ια	χιλιοστός
2.000	,β	δύο χιλιάδες	δισχιλιοστός
10.000	,ι	δέκα χιλιάδες	δεκακισχιλιοστός
100.000	,ρ	εκατό χιλιάδες	εκατοντακισχιλιο-στός
1.000.000		ένα εκατομμύριο	εκατομμυριοστός
1.000.000.000		ένα δισεκατομμύριο	δισεκατομμυριοστός

Π6

8. ΠΙΝΑΚΕΣ ΚΛΙΤΙΚΩΝ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΩΝ

1. ΟΝΟΜΑΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ								
	ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ				ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			
	Ονομαστική	*Γενική*	*Αιτιατική*	*Κλητική*	*Ονομαστική*	*Γενική*	*Αιτιατική*	*Κλητική*
ΑΡΘΡΑ								
Αρσενικό	ο	του	το(ν)	---	οι	των	τους	---
Θηλυκό	η	της	τη(ν)	---	οι	των	τις	---
Ουδέτερο	το	του	το	---	τα	των	τα	---
ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ								
Αρσενικά								
	ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ				ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			
Ο1 αρσ. σε **-ας** ισοσύλλ.	**ο αγώνας**	του αγώνα	τον αγώνα	αγώνα	οι αγώνες	των αγώνων	τους αγώνες	αγώνες
Ο2 αρσ. σε **-ας** ισοσύλλ.	**ο ταμίας**	του ταμία	τον ταμία	ταμία	οι ταμίες	των ταμιών	τους ταμίες	ταμίες
Ο3 αρσ. σε **-ας** ισοσύλλ.	**ο πίνακας**	του πίνακα	τον πίνακα	πίνακα	οι πίνακες	των πινάκων	τους πίνακες	πίνακες
Ο4 αρσ. σε **-άς** ανισοσύλλ.	**ο ψαράς**	του ψαρά	τον ψαρά	ψαρά	οι ψαράδες	των ψαράδων	τους ψαράδες	ψαράδες
Ο5 αρσ. σε **-ης** ισοσύλλ.	**ο ναύτης**	του ναύτη	το(ν) ναύτη	ναύτη	οι ναύτες	των ναυτών	τους ναύτες	ναύτες
Ο6 αρσ. σε **-ής** ισοσύλλ.	**ο νικητής**	του νικητή	το(ν) νικητή	νικητή	οι νικητές	των νικητών	τους νικητές	νικητές
Ο6 αρσ. σε **-τής** με διπλό πληθ.	**ο βουτηχτής**	του βουτηχτή	το(ν) βουτηχτή	βουτηχτή	οι βουτηχτές βουτηχτάδες	των βουτηχτών βουτηχτάδων	τους βουτηχτές βουτηχτάδες	βουτηχτές βουτηχτάδες

Ο8 **αρσ. σε –ής** ανισοσύλλ.	**ο καφετζής**	του καφετζή	τον καφετζή	καφετζή	οι καφετζήδες	των καφετζήδων	τους καφετζήδες	καφετζήδες
Ο9 αρσ. σε **–ης** ανισοσύλλ.	**ο μανάβης**	του μανάβη	το(ν) μανάβη	μανάβη	οι μανάβηδες	των μανάβηδων	τους μανάβηδες	μανάβηδες
Ο10 αρσ. σε **–ης** ανισοσύλλ.	**ο φούρναρης**	του φούρναρη	το(ν) φούρναρη	φούρναρη	οι φουρνάρηδες	των φουρνάρηδων	τους φουρνάρηδες	φουρνάρηδες
Ο11 αρσ. σε **–ές** ανισσύλλ.	**ο καφές**	του καφέ	τον καφέ	καφέ	οι καφέδες	των καφέδων	τους καφέδες	καφέδες
Ο12 αρσ. σε **–ούς** ανισσύλλ.	**ο παππούς**	του παππού	τον παππού	παππού	οι παππούδες	των παππούδων	τους παππούδες	παππούδες
Ο13 αρσ. σε **–ός** ισοσύλλ.	**ο ουρανός**	του ουρανού	τον ουρανό	ουρανέ	οι ουρανοί	των ουρανών	τους ουρανούς	ουρανοί
Ο14 αρσ. σε **–ος** ισοσύλλ.	**ο δρόμος**	του δρόμου	το δρόμο	δρόμε	οι δρόμοι	των δρόμων	τους δρόμους	δρόμοι
Ο15 αρσ. σε **–ος** ισοσύλλ.	**ο αντίλαλος**	του αντίλαλου	τον αντίλαλο	αντίλαλε	οι αντίλαλοι	των αντίλαλων	τους αντίλαλους	αντίλαλοι
Ο16 αρσ. σε **–ος** ισοσύλλ.	**ο άγγελος**	του αγγέλου	τον άγγελο	άγγελε	οι άγγελοι	των αγγέλων	τους αγγέλους	άγγελοι
Ο17 αρσ. σε **–έας** ιδιόκλιτα	**ο δεκανέας**	του δεκανέα	το δεκανέα	δεκανέα	οι δεκανείς	των δεκανέων	τους δεκανείς	δεκανείς
Θηλυκά								
Ο18 θηλ. σε **–ά** ισοσύλλ.	**η καρδιά**	της καρδιάς	την καρδιά	καρδιά	οι καρδιές	των καρδιών	τις καρδιές	καρδιές
Ο19 θηλ. σε **–α** ισοσύλλ.	**η ώρα**	της ώρας	την ώρα	ώρα	οι ώρες	των ωρών	τις ώρες	ώρες
Ο20 θηλ. σε **–α** ισοσύλλ.	**η θάλασσα**	της θάλασσας	τη θάλασσα	θάλασσα	οι θάλασσες	των θαλασσών	τις θάλασσες	θάλασσες
Ο21 θηλ. σε **–α** ισοσύλλ.	**η ελπίδα**	της ελπίδας	την ελπίδα	ελπίδα	οι ελπίδες	των ελπίδων	τις ελπίδες	ελπίδες
Ο22 θηλ. σε **–α** ισοσύλλ.	**η σάλπιγγα**	της σάλπιγγας	τη σάλπιγγα	σάλπιγγα	οι σάλπιγγες	των σαλπίγγων	τις σάλπιγγες	σάλπιγγες

Ο23 θηλ. σε **-ά** ισοσύλλ.	**η γιαγιά**	της γιαγιάς	τη γιαγιά	γιαγιά	οι γιαγιάδες	των γιαγιάδων	τις γιαγιάδες	γιαγιάδες
Ο24 θηλ. σε **-ή** ισοσύλλ.	**η ψυχή**	της ψυχής	την ψυχή	ψυχή	οι ψυχές	των ψυχών	τις ψυχές	ψυχές
Ο25 θηλ. σε **-η** ισοσύλλ.	**η ανάγκη**	της ανάγκης	την ανάγκη	ανάγκη	οι ανάγκες	των αναγκών	τις ανάγκες	ανάγκες
Ο26 θηλ. σε **-η** ισοσύλλ.	**η ζάχαρη**	της ζάχαρης	τη ζάχαρη	ζάχαρη	οι ζάχαρες	--	τις ζάχαρες	ζάχαρες
Ο27 θηλ. σε **-η** αρχαιόκλ.	**η πράξη**	της πράξης, πράξεως	την πράξη	πράξη	οι πράξεις	των πράξεων	τις πράξεις	πράξεις
Ο28 θηλ. σε **-η** αρχαιόκλ.	**η δύναμη**	της δύναμης δυνάμεως	δύναμη	δύναμη	οι δυνάμεις	των δυνάμεων	τις δυνάμεις	δυνάμεις
Ο29 θηλ. σε **-ος** αρχαιόκλ.	**η διάμετρος**	της διαμέτρου	τη διάμετρο	(διάμετρο)	οι διάμετροι (διάμετρες)	των διαμέτρων	τις διαμέτρους (διάμετρες)	διάμετροι
Ο30 θηλ. σε **-ού** ανισοσύλλ.	**η αλεπού**	της αλεπούς	την αλεπού	αλεπού	οι αλεπούδες	των αλεπούδων	τις αλεπούδες	αλεπούδες
Ουδέτερα								
Ο31 Ουδ. σε **-ό** ισοσύλλ.	**το βουνό**	του βουνού	το βουνό	βουνό	τα βουνά	των βουνών	τα βουνά	βουνά
Ο32 Ουδ. σε **-ο** ισοσύλλ.	**το μήλο**	του μήλου	το μήλο	μήλο	τα μήλα	των μήλων	τα μήλα	μήλα
Ο33 Ουδ. σε **-ο** ισοσύλλ.	**το σίδερο**	του σίδερου	το σίδερο	σίδερο	τα σίδερα	των σίδερων	τα σίδερα	σίδερα
Ο34 Ουδ. σε **-ο** ισοσύλλ.	**το θέατρο**	του θεάτρου	το θέατρο	θέατρο	τα θέατρα	των θεάτρων	τα θέατρα	θέατρα
Ο35 Ουδ. σε **-ί** ισοσύλλ.	**το παιδί**	του παιδιού	το παιδί	παιδί	τα παιδιά	των παιδιών	τα παιδιά	παιδιά
Ο36 Ουδ. σε **-ι** ισοσύλλ.	**το τραγούδι**	του τραγουδιού	το τραγούδι	τραγούδι	τα τραγούδια	των τραγουδιών	τα τραγούδια	τραγούδια
Ο37 Ουδ. σε **-ος** ισοσύλλ.	**το μέρος**	του μέρους	το μέρος	μέρος	τα μέρη	των μερών	τα μέρη	μέρη

Ο38 Ουδ. σε **–ος** ισοσύλλ.	**το έδαφος**	του εδάφους	το έδαφος	έδαφος	τα εδάφη	των εδαφών	τα εδάφη	εδάφη
Ο39 Ουδ. σε **–μα** ανισοσύλλ.	**το κύμα**	του κύματος	το κύμα	κύμα	τα κύματα	των κυμάτων	τα κύματα	κύματα
Ο40 Ουδ. σε **–μα** ανισοσύλλ.	**το όνομα**	του ονόματος	το όνομα	όνομα	τα ονόματα	των ονομάτων	τα ονόματα	ονόματα
Ο41 ουδ. σε **–ιμο** ανισοσύλλ.	**το γράψιμο**	του γραψίματος	το γράψιμο	γράψιμο	τα γραψίματα	των γραψιμάτων	τα γραψίματα	γραψίματα
Ο42 Ουδ. σε **–ας** ανισοσύλλ.	**το κρέας**	του κρέατος	το κρέας	κρέας	τα κρέατα	των κρεάτων	τα κρέατα	κρέατα
Ο43 Ουδ. σε **–ως** ανισοσύλλ.	**το φως**	του φωτός	το φως	φως	τα φώτα	των φώτων	τα φώτα	φώτα
Ο44 Ουδ. σε **–ον** ιδιόκλιτα	**το ον**	του όντος	το ον	ον	τα όντα	των όντων	τα όντα	όντα
Ο45 Ουδ. σε **–ον** ιδιόκλιτα	**το μέλλον**	του μέλλοντος	το μέλλον	μέλλον	τα μέλλοντα	των μελλόντων	τα μέλλοντα	μέλλοντα
Ο46 Ουδ. σε **–αν** ιδιόκλιτα	**το παν**	του παντός	το παν	παν	τα πάντα	των πάντων	τα πάντα	πάντα
Ο47 Ουδ. σε **–έν** ιδιόκλιτα	**το μηδέν**	του μηδενός	το μηδέν	μηδέν				
Ο48 Ουδ. σε **–εν** ιδιόκλιτα	**το φωνήεν**	του φωνήεντος	το φωνήεν	φωνήεν	τα φωνήεντα	των φωνηέντων	τα φωνήεντα	φωνήεντα
Ο49 Ουδ. σε **-ύ** ιδιόκλιτα	**το οξύ**	του οξέως	το οξύ	οξύ	τα οξέα	των οξέων	τα οξέα	οξέα
Ο50 Ουδ. σε **-υ** ιδιόκλιτα	**το δόρυ**	του δόρατος	το δόρυ	δόρυ	τα δόρατα	των δοράτων	τα δόρατα	δόρατα
ΕΠΙΘΕΤΑ								
Ε1 Επίθ. σε **–ός, -ή, -ό**	**ο καλός** **η καλή** **το καλό**	του καλού της καλής του καλού	τον καλό την καλή το καλό	καλέ καλή καλό	οι καλοί οι καλές τα καλά	των καλών των καλών των καλών	τους καλούς τις καλές τα καλά	καλοί καλές καλά
Ε2 Επίθ. σε **–ος, -η, -ο**	**ο όμορφος** **η όμορφη** **το όμορφο**	του όμορφου της όμορφης του όμορφου	τον όμορφο την όμορφη το όμορφο	όμορφε όμορφη όμορφο	οι όμορφοι οι όμορφες τα όμορφα	των όμορφων των όμορφων των όμορφων	τους όμορφους τις όμορφες τα όμορφα	όμορφοι όμορφες όμορφα

E3 Επίθ. σε **–ος, -α, -ο**	**ο ωραίος** **η ωραία** **το ωραίο**	του ωραίου της ωραίας του ωραίου	τον ωραίο την ωραία το ωραίο	ωραίε ωραία ωραίο	οι ωραίοι οι ωραίες τα ωραία	των ωραίων των ωραίων των ωραίων	τους ωραίους τις ωραίες τα ωραία	ωραίοι ωραίες ωραία
E4 Επίθ. σε **–ος, -ια, -ο**	**ο πλούσιος** **η πλούσια** **το πλούσιο**	του πλούσιου της πλούσιας του πλούσιου	τον πλούσιο την πλούσια το πλούσιο	πλούσιε πλούσια πλούσιο	οι πλούσιοι οι πλούσιες τα πλούσια	των πλούσιων των πλούσιων των πλούσιων	τους πλούσιους τις πλούσιες τα πλούσια	πλούσιοι πλούσιες πλούσια
E5 Επίθ. σε **–ός, ιά, -ό**	**ο γλυκός** **η γλυκιά** **το γλυκό**	του γλυκού της γλυκιάς του γλυκού	το γλυκό τη γλυκιά το γλυκό	γλυκέ γλυκιά γλυκό	οι γλυκοί οι γλυκιές τα γλυκά	των γλυκών των γλυκών των γλυκών	τους γλυκούς τις γλυκιές τα γλυκά	γλυκοί γλυκιές γλυκά
E6 Επίθ. σε **–ύς, ιά, -ύ**	**ο βαθύς** **η βαθιά** **το βαθύ**	του βαθιού της βαθιάς του βαθιού	το βαθύ τη βαθιά το βαθύ	βαθύ βαθιά βαθύ	οι βαθιοί οι βαθιές τα βαθιά	των βαθιών των βαθιών των βαθιών	τους βαθιούς τις βαθιές τα βαθιά	βαθιοί βαθιές βαθιά
E7 Επίθ. σε **–ής, -ιά, -ί**	**ο σταχτής** **η σταχτιά** **το σταχτί**	του σταχτιού της σταχτιάς του σταχτιού	το σταχτή τη σταχτιά το σταχτί	σταχτή σταχτιά σταχτί	οι σταχτιοί οι σταχτιές τα σταχτιά	των σταχτιών των σταχτιών των σταχτιών	τους σταχτιούς τις σταχτιές τα σταχτιά	σταχτιοί σταχτιές σταχτιά
E8 Επίθ. σε **–ης, -α, -ικο**	**ο ζηλιάρης** **η ζηλιάρα** **το ζηλιάρικο**	του ζηλιάρη της ζηλιάρας του ζηλιάρικου	το ζηλιάρη τη ζηλιάρα το ζηλιάρικο	ζηλιάρη ζηλιάρα ζηλιάρικο	οι ζηλιάρηδες οι ζηλιάρες τα ζηλιάρικα	των ζηλιάρηδων ------- των ζηλιάρικων	τους ζηλιάρηδες τις ζηλιάρες τα ζηλιάρικα	ζηλιάρηδες ζηλιάρες ζηλιάρικα
E9 Επίθ. σε **–ής, -ής, -ές**	**ο συνεχής** **η συνεχής** **το συνεχές**	του συνεχούς της συνεχούς του συνεχούς	το συνεχή τη συνεχή το συνεχές	συνεχή(ς) συνεχής συνεχές	οι συνεχείς οι συνεχείς τα συνεχή	των συνεχών των συνεχών των συνεχών	τους συνεχείς τις συνεχείς τα συνεχή	συνεχείς συνεχείς συνεχή
E10 Επίθ. σε **–ος, -ος** **& -η, -ο**	**ο διάδικος** **η διάδικος** **διάδικη** **το διάδικο**	του διαδίκου διάδικου της διαδίκου διάδικης του διαδίκου διάδικου	το διάδικο τη διάδικο διάδικη το διάδικο	διάδικε διάδικε διάδικη διάδικο	οι διάδικοι οι διάδικοι οι διάδικες τα διάδικα	των διαδίκων διάδικων των διαδίκων των διαδίκων διάδικων	τους διαδίκους διάδικους τις διαδίκους διάδικες τα διάδικα	διάδικοι διάδικοι διάδικες διάδικα
Επίθετο **πολύς, πολλή,** **πολύ**	**ο πολύς** **η πολλή** **το πολύ**	της πολλής	τον πολύ την πολλή το πολύ		οι πολλοί οι πολλές τα πολλά	των πολλών των πολλών των πολλών	τους πολλούς τις πολλές τα πολλά	(πολλοί) (πολλές) (πολλά)
ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ								
	ένας μία ένα	ενός μίας, μιας ενός	ένα(ν) μία, μια ένα					

					τρεις τρεις τρία	τριών τριών τριών	τρεις τρεις τρία	
					τέσσερις τέσσερις τέσσερα	τεσσάρων τεσσάρων τεσσάρων	τέσσερις τέσσερις τέσσερα	
ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ								
	εγώ	εμένα, μου	εμένα, με		εμείς	εμάς, μας	εμάς, μας	
	εσύ	εσένα, σου	εσένα, σε	εσύ	εσείς	εσάς, σας	εσάς, σας	εσείς
	αυτός, τος	αυτού, του	αυτόν, τον		αυτοί, τοι	αυτών, τους	αυτούς, τους	
	αυτή, τη	αυτής, της	αυτή(ν), τη(ν)		αυτές, τες	αυτών, τους	αυτές, τες, τις	
	αυτό, το	αυτού, του	αυτό, το		αυτά, τα	αυτών, τους	αυτά, τα	

ΡΗΜΑΤΑ

		είμαι					
ενεστ.	**ορ./υπ.**	είμαι	είσαι	είναι	είμαστε	είστε	είναι
	μτχ.	όντας					
πρτ.	**οριστ.**	ήμουν	ήσουν	ήταν	ήμαστε & ήμασταν	ήσαστε & ήσασταν	ήταν
μέλλ.	**οριστ.**	θα είμαι	θα είσαι	θα είναι	θα είμαστε	θα είστε & θα είσαστε	θα είναι
		έχω					
ενεστ.	**ορ./υπ.**	έχω	έχεις	έχει	έχουμε	έχετε	έχουν
	μτχ.	έχοντας					
πρτ.	**οριστ.**	είχα	είχες	είχε	είχαμε	είχατε	είχαν
μέλλ.	**οριστ.**	θα έχω	θα έχεις	θα έχει	θα έχουμε	θα έχετε	θα έχουν
		Ρ1 δένω					

ενεστ.	**ορ. / υπ.**	δένω	δένεις	δένει	δένουμε	δένετε	δένουν
	προστ.		δένε			δένετε	
	μτχ.	δένοντας					
πρτ.	**οριστ.**	έδενα	έδενες	έδενε	δέναμε	δένατε	έδεναν
αόρ.	**οριστ.**	έδεσα	έδεσες	έδεσε	δέσαμε	δέσατε	έδεσαν
	υποτ.	δέσω	δέσεις	δέσει	δέσουμε	δέσετε	δέσουν
	προστ.		δέσε			δέστε	
εξακολ. μέλλ.		θα δένω	θα δένεις	θα δένει	θα δένουμε	θα δένετε	θα δένουν
συνοπτ. μέλλ.		θα δέσω	θα δέσεις	θα δέσει	θα δέσουμε	θα δέσετε	θα δέσουν
πρκ.	**ορ. / υπ.**	έχω δέσει (ή έχω δεμένο)	έχεις δέσει	έχει δέσει	έχουμε δέσει	έχετε δέσει	έχουν δέσει
υπερσ.		είχα δέσει (ή είχα δεμένο)	είχες δέσει	είχε δέσει	είχαμε δέσει	είχατε δέσει	είχαν δέσει
μέλλ. συντελ.		θα έχω δέσει (ή θα έχω δεμένο)	θα έχεις δέσει	θα έχει δέσει	θα έχουμε δέσει	θα έχετε δέσει	θα έχουν δέσει
		δένομαι					
ενεστ.	**ορ. / υπ.**	δένομαι	δένεσαι	δένεται	δενόμαστε	δένεστε	δένονται
	προστ.		(δένου)			(δένεστε)	
πρτ.	**οριστ.**	δενόμουν	δενόσουν	δενόταν	δενόμασταν, -αστε	δενόσασταν, -αστε	δένονταν
αόρ.	**οριστ.**	δέθηκα	δέθηκες	δέθηκε	δεθήκαμε	δεθήκατε	δέθηκαν
	υποτ.	δεθώ	δεθείς	δεθεί	δεθούμε	δεθείτε	δεθούν
	προστ.		δέσου			δεθείτε	
εξακολ. μέλλ.		θα δένομαι	θα δένεσαι	θα δένεται	θα δενόμαστε	θα δένεστε	θα δένονται

συνοπτ. μέλλ.		θα δεθώ	θα δεθείς	θα δεθεί	θα δεθούμε	θα δεθείτε	θα δεθούν
πρκ.	**ορ. / υπ.**	έχω δεθεί (ή είμαι δεμένος)	έχεις δεθεί	έχει δεθεί	έχουμε δεθεί	έχετε δεθεί	έχουν δεθεί
	μτχ.	δεμένος, -η, -ο					
υπερσ.		είχα δεθεί (ή ήμουν δεμένος)	είχες δεθεί	είχε δεθεί	είχαμε δεθεί	είχατε δεθεί	είχαν δεθεί
μέλλ. συντελ.		θα έχω δεθεί (ή θα είμαι δεμένος)	θα έχεις δεθεί	θα έχει δεθεί	θα έχουμε δεθεί	θα έχετε δεθεί	θα έχουν δεθεί
		Ρ2 κρύβω					
ενεστ.	**ορ. / υπ.**	κρύβω	κρύβεις	κρύβει	κρύβουμε	κρύβετε	κρύβουν
	προστ.			κρύβε		κρύβετε	
	μτχ.	κρύβοντας					
πρτ.	**οριστ.**	έκρυβα	έκρυβες	έκρυβε	κρύβαμε	κρύβατε	έκρυβαν
αόρ.	**οριστ.**	έκρυψα	έκρυψες	έκρυψε	κρύψαμε	κρύψατε	έκρυψαν
	υποτ.	κρύψω	κρύψεις	κρύψει	κρύψουμε	κρύψετε	κρύψουν
	προστ.		κρύψε			κρύψτε	
εξακολ. μέλλ.		θα κρύβω	θα κρύβεις	θα κρύβει	θα κρύβουμε	θα κρύβετε	θα κρύβουν
συνοπτ. μέλλ..		θα κρύψω	θα κρύψεις	θα κρύψει	θα κρύψουμε	θα κρύψετε	θα κρύψουν
πρκ.	**ορ. / υπ.**	έχω κρύψει (ή έχω κρυμμένο)	έχεις κρύψει	έχει κρύψει	έχουμε κρύψει	έχετε κρύψει	έχουν κρύψει
υπερσ.		είχα κρύψει (ή είχα κρυμμένο)	είχες κρύψει	είχε κρύψει	είχαμε κρύψει	είχατε κρύψει	είχαν κρύψει
μέλλ. συντελ.		θα έχω κρύψει (ή θα έχω κρυμμένο)	θα έχεις κρύψει	θα έχει κρύψει	θα έχουμε κρύψει	θα έχετε κρύψει	θα έχουν κρύψει
		κρύβομαι					
ενεστ.	**ορ. / υπ.**	κρύβομαι	κρύβεσαι	κρύβεται	κρυβόμαστε	κρύβεστε	κρύβονται

	προστ.		(κρύβου)			(κρύβεστε)	
πρτ.	**οριστ.**	κρυβόμουν	κρυβόσουν	κρυβόταν	κρυβόμασταν, -αστε	κρυβόσασταν, -αστε	κρύβονταν
αόρ.	**οριστ.**	κρύφτηκα	κρύφτηκες	κρύφτηκε	κρυφτήκαμε	κρυφτήκατε	κρύφτηκαν
	υποτ.	κρυφτώ	κρυφτείς	κρυφτεί	κρυφτούμε	κρυφτείτε	κρυφτούν
	προστ.		κρύψου			κρυφτείτε	
εξακολ. μέλλ.		θα κρύβομαι	θα κρύβεσαι	θα κρύβεται	θα κρυβόμαστε	θα κρύβεστε	θα κρύβονται
συνοπτ. μέλλ.		θα κρυφτώ	θα κρυφτείς	θα κρυφτεί	θα κρυφτούμε	θα κρυφτείτε	θα κρυφτούν
πρκ.	**ορ. / υπ.**	έχω κρυφτεί (ή είμαι κρυμμένος)	έχεις κρυφτεί	έχει κρυφτεί	έχουμε κρυφτεί	έχετε κρυφτεί	έχουν κρυφτεί
	μτχ.	κρυμμένος, -η, -ο					
υπερσ.		είχα κρυφτεί (ή ήμουν κρυμμένος)	είχες κρυφτεί	είχε κρυφτεί	είχαμε κρυφτεί	είχατε κρυφτεί	είχαν κρυφτεί
μέλλ. συντελ.		θα έχω κρυφτεί (ή θα είμαι κρυμμένος)	θα έχεις κρυφτεί	θα έχει κρυφτεί	θα έχουμε κρυφτεί	θα έχετε κρυφτεί	θα έχουν κρυφτεί
		P3 πλέκω					
ενεστ.	**ορ. / υπ.**	πλέκω	πλέκεις	πλέκει	πλέκουμε	πλέκετε	πλέκουν
	προστ.		πλέκε			πλέκετε	
	μτχ.	πλέκοντας					
πρτ.	**οριστ.**	έπλεκα	έπλεκες	έπλεκε	πλέκαμε	πλέκατε	έπλεκαν
αόρ.	**οριστ.**	έπλεξα	έπλεξες	έπλεξε	πλέξαμε	πλέξατε	έπλεξαν
	υποτ.	πλέξω	πλέξεις	πλέξει	πλέξουμε	πλέξετε	πλέξουν
	προστ.		πλέξε			πλέξτε	
εξακολ. μέλλ.		θα πλέκω	θα πλέκεις	θα πλέκει	θα πλέκουμε	θα πλέκετε	θα πλέκουν

συνοπτ. μέλλ.		θα πλέξω	θα πλέξεις	θα πλέξει	θα πλέξουμε	θα πλέξετε	θα πλέξουν
πρκ.	**ορ. / υπ.**	έχω πλέξει (ή έχω πλεγμένο)	έχεις πλέξει	έχει πλέξει	έχουμε πλέξει	έχετε πλέξει	έχουν πλέξει
υπερσ.		είχα πλέξει (ή είχα πλεγμένο)	είχες πλέξει	είχε πλέξει	είχαμε πλέξει	είχατε πλέξει	είχαν πλέξει
μέλλ. συντελ.		θα έχω πλέξει (ή θα έχω πλεγμένο)	θα έχεις πλέξει	θα έχει πλέξει	θα έχουμε πλέξει	θα έχετε πλέξει	θα έχουν πλέξει
		πλέκομαι					
ενεστ.	**ορ. / υπ.**	πλέκομαι	πλέκεσαι	πλέκεται	πλεκόμαστε	πλέκεστε	πλέκονται
	προστ.		(πλέκου)			(πλέκεστε)	
πρτ.	**οριστ.**	πλεκόμουν	πλεκόσουν	πλεκόταν	πλεκόμασταν, -αστε	πλεκόσασταν, -αστε	πλέκονταν
αόρ.	**οριστ.**	πλέχτηκα	πλέχτηκες	πλέχτηκε	πλεχτήκαμε	πλεχτήκατε	πλέχτηκαν
	υποτ.	πλεχτώ	πλεχτείς	πλεχτεί	πλεχτούμε	πλεχτείτε	πλεχτούν
	προστ.		πλέξου			πλεχτείτε	
εξακολ. μέλλ.		θα πλέκομαι	θα πλέκεσαι	θα πλέκεται	θα πλεκόμαστε	θα πλέκεστε	θα πλέκονται
συνοπτ. μέλλ.		θα πλεχτώ	θα πλεχτείς	θα πλεχτεί	θα πλεχτούμε	θα πλεχτείτε	θα πλεχτούν
πρκ.	**ορ. / υπ.**	έχω πλεχτεί (ή είμαι πλεγμένος)	έχεις πλεχτεί	έχει πλεχτεί	έχουμε πλεχτεί	έχετε πλεχτεί	έχουν πλεχτεί
	μτχ.	πλεγμένος, -η, -ο					
υπερσ.		είχα πλεχτεί (ή ήμουν πλεγμένος)	είχες πλεχτεί	είχε πλεχτεί	είχαμε πλεχτεί	είχατε πλεχτεί	είχαν πλεχτεί
μέλλ. συντελ.		θα έχω πλεχτεί (ή θα είμαι πλεγμένος)	θα έχεις πλεχτεί	θα έχει πλεχτεί	θα έχουμε πλεχτεί	θα έχετε πλεχτεί	θα έχουν πλεχτεί
		P4 δροσίζω					
ενεστ.	**ορ. / υπ.**	δροσίζω	δροσίζεις	δροσίζει	δροσίζουμε	δροσίζετε	δροσίζουν

	προστ.		δρόσιζε			δροσίζετε	
	μτχ.	δροσίζοντας					
πρτ.	**οριστ.**	δρόσιζα	δρόσιζες	δρόσιζε	δροσίζαμε	δροσίζατε	δρόσιζαν
αόρ.	**οριστ.**	δρόσισα	δρόσισες	δρόσισε	δροσίσαμε	δροσίσατε	δρόσισαν
	υποτ.	δροσίσω	δροσίσεις	δροσίσει	δροσίσουμε	δροσίσετε	δροσίσουν
	προστ.		δρόσισε			δροσίστε	
εξακολ. μέλλ.		θα δροσίζω	θα δροσίζεις	θα δροσίζει	θα δροσίζουμε	θα δροσίζετε	θα δροσίζουν
συνοπτ. μέλλ.		θα δροσίσω	θα δροσίσεις	θα δροσίσει	θα δροσίσουμε	θα δροσίσετε	θα δροσίσουν
πρκ.	**ορ. / υπ.**	έχω δροσίσει (ή έχω δροσισμένο)	έχεις δροσίσει	έχει δροσίσει	έχουμε δροσίσει	έχετε δροσίσει	έχουν δροσίσει
υπερσ.		είχα δροσίσει (ή είχα δροσισμένο)	είχες δροσίσει	είχε δροσίσει	είχαμε δροσίσει	είχατε δροσίσει	είχαν δροσίσει
μέλλ. συντελ.		θα έχω δροσίσει (ή θα έχω δροσισμένο)	θα έχεις δροσίσει	θα έχει δροσίσει	θα έχουμε δροσίσει	θα έχετε δροσίσει	θα έχουν δροσίσει
		δροσίζομαι					
ενεστ.	**ορ. / υπ.**	δροσίζομαι	δροσίζεσαι	δροσίζεται	δροσιζόμαστε	δροσίζεστε	δροσίζονται
	προστ.		(δροσίζου)			(δροσίζεστε)	
πρτ.	**οριστ.**	δροσιζόμουν	δροσιζόσουν	δροσιζόταν	δροσιζόμασταν, -αστε	δροσιζόσασταν, -αστε	δροσίζονταν
αόρ.	**οριστ.**	δροσίστηκα	δροσίστηκες	δροσίστηκε	δροσιστήκαμε	δροσιστήκατε	δροσίστηκαν
	υποτ.	δροσιστώ	δροσιστείς	δροσιστεί	δροσιστούμε	δροσιστείτε	δροσιστούν
	προστ.		δροσίσου			δροσιστείτε	
εξακολ. μέλλ.		θα δροσίζομαι	θα δροσίζεσαι	θα δροσίζεται	θα δροσιζόμαστε	θα δροσίζεστε	θα δροσίζονται
συνοπτ. μέλλ.		θα δροσιστώ	θα δροσιστείς	θα δροσιστεί	θα δροσιστούμε	θα δροσιστείτε	θα δροσιστούν

πρκ.	**ορ. / υπ.**	έχω δροσιστεί (ή είμαι δροσισμένος)	έχεις δροσιστεί	έχει δροσιστεί	έχουμε δροσιστεί	έχετε δροσιστεί	έχουν δροσιστεί
	μτχ.	δροσισμένος, - η , -ο					
υπερσ.		είχα δροσιστεί (ή ήμουν δροσισμένος)	είχες δροσιστεί	είχε δροσιστεί	είχαμε δροσιστεί	είχατε δροσιστεί	είχαν δροσιστεί
μέλλ. συντελ.		θα έχω δροσιστεί (ή θα είμαι δροσισμένος)	θα έχεις δροσιστεί	θα έχει δροσιστεί	θα έχουμε δροσιστεί	θα έχετε δροσιστεί	θα έχουν δροσιστεί
		P5 αγαπώ					
ενεστ.	**ορ. / υπ.**	αγαπώ	αγαπάς	αγαπά	αγαπούμε, -άμε	αγαπάτε	αγαπούν, -άν(ε)
	προστ.		αγάπα			αγαπάτε	
	μτχ.	αγαπώντας					
πρτ.	**οριστ.**	αγαπούσα	αγαπούσες	αγαπούσε	αγαπούσαμε	αγαπούσατε	αγαπούσαν
αόρ.	**οριστ.**	αγάπησα	αγάπησες	αγάπησε	αγαπήσαμε	αγαπήσατε	αγάπησαν
	υποτ.	αγαπήσω	αγαπήσεις	αγαπήσει	αγαπήσουμε	αγαπήσετε	αγαπήσουν
	προστ.		αγάπησε			αγαπήστε	
εξακολ. μέλλ.		θα αγαπώ	θα αγαπάς	θα αγαπά	θα αγαπούμε, -άμε	θα αγαπάτε	θα αγαπούν, -άν (ε)
συνοπτ. μέλλ.		θα αγαπήσω	θα αγαπήσεις	θα αγαπήσει	θα αγαπήσουμε	θα αγαπήσετε	θα αγαπήσουν
πρκ.	**ορ. / υπ.**	έχω αγαπήσει (ή έχω αγαπημένο)	έχεις αγαπήσει	έχει αγαπήσει	έχουμε αγαπήσει	έχετε αγαπήσει	έχουν αγαπήσει
υπερσ.		είχα αγαπήσεις (ή είχα αγαπημένο)	είχες αγαπήσει	είχε αγαπήσει	είχαμε αγαπήσει	είχατε αγαπήσει	είχαν αγαπήσει
μέλλ. συντελ.		θα έχω αγαπήσει (ή θα έχω αγαπημένο)	θα έχεις αγαπήσει	θα έχει αγαπήσει	θα έχουμε αγαπήσει	θα έχετε αγαπήσει	θα έχουν αγαπήσει

		αγαπιέμαι					
ενεστ.	**ορ. / υπ.**	αγαπιέμαι	αγαπιέσαι	αγαπιέται	αγαπιόμαστε	αγαπιέστε	αγαπιούνται
	προστ.						
πρτ.	**οριστ.**	αγαπιόμουν	αγαπιόσουν	αγαπιόταν	αγαπιόμασταν, -αστε	αγαπιόσασταν, -αστε	αγαπιόνταν
αόρ.	**οριστ.**	αγαπήθηκα	αγαπήθηκες	αγαπήθηκε	αγαπηθήκαμε	αγαπηθήκατε	αγαπήθηκαν
	υποτ.	αγαπηθώ	αγαπηθείς	αγαπηθεί	αγαπηθούμε	αγαπηθείτε	αγαπηθούν
	προστ.		αγαπήσου			αγαπηθείτε	
εξακολ. μέλλ.		θα αγαπιέμαι	θα αγαπιέσαι	θα αγαπιέται	θα αγαπιόμαστε	θα αγαπιέστε	θα αγαπιούνται
συνοπτ. μέλλ.		θα αγαπηθώ	θα αγαπηθείς	θα αγαπηθεί	θα αγαπηθούμε	θα αγαππηθείτε	θα αγαπηθούν
πρκ.	**ορ. / υπ.**	έχω αγαπηθεί (ή είμαι αγαπημένος)	έχεις αγαπηθεί	έχει αγαπηθεί	έχουμε αγαπηθεί	έχετε αγαπηθεί	έχουν αγαπηθεί
	μτχ.	αγαπημένος, -η, -ο					
υπερσ.		είχα αγαπηθεί (ή ήμουν αγαπημένος)	είχες αγαπηθεί	είχε αγαπηθεί	είχαμε αγαπηθεί	είχατε αγαπηθεί	είχαν αγαπηθεί
μέλλ. συντελ.		θα έχω αγαπηθεί (ή θα είμαι αγαπημένος)	θα έχεις αγαπηθεί	θα έχει αγαπηθεί	θα έχουμε αγαπηθεί	θα έχετε αγαπηθεί	θα έχουν αγαπηθεί
		Ρ6 αδικώ					
ενεστ.	**ορ. / υπ.**	αδικώ	αδικείς	αδικεί	αδικούμε	αδικείτε	αδικούν
	προστ.					αδικείτε	
	μτχ.	αδικώντας					
πρτ.	**οριστ.**	αδικούσα	αδικούσες	αδικούσε	αδικούσαμε	αδικούσατε	αδικούσαν
αόρ.	**οριστ.**	αδίκησα	αδίκησες	αδίκησε	αδικήσαμε	αδικήσατε	αδίκησαν
	υποτ.	αδικήσω	αδικήσεις	αδικήσει	αδικήσουμε	αδικήσετε	αδικήσουν

	προστ.		αδίκησε			αδικήστε	
εξακολ. μέλλ.		θα αδικώ	θα αδικείς	θα αδικεί	θα αδικούμε	θα αδικείτε	θα αδικούν
συνοπτ. μέλλ.		θα αδικήσω	θα αδικήσεις	θα αδικήσει	θα αδικήσουμε	θα αδικήσετε	θα αδικήσουν
πρκ.	**ορ. / υπ.**	έχω αδικήσει (ή έχω αδικημένο)	έχεις αδικήσει	έχει αδικήσει	έχουμε αδικήσει	έχετε αδικήσει	έχουν αδικήσει
υπερσ.		είχα αδικήσει (ή είχα αδικημένο)	είχες αδικήσει	είχε αδικήσει	είχαμε αδικήσει	είχατε αδικήσει	είχαν αδικήσει
μέλλ. συντελ.		θα έχω αδικήσει (ή έχω αδικημένο)	θα έχεις αδικήσει	θα έχει αδικήσει	θα έχουμε αδικήσει	θα έχετε αδικήσει	θα έχουν αδικήσει
		αδικούμαι					
ενεστ.	**ορ. / υπ.**	αδικούμαι	αδικείσαι	αδικείται	αδικούμαστε	αδικείστε	αδικούνται
	προστ.						
πρτ.	**οριστ.**	αδικούμουν		αδικούνταν	αδικούμαστε	αδικείστε	αδικούνταν
αόρ.	**οριστ.**	αδικήθηκα	αδικήθηκες	αδικήθηκε	αδικηθήκαμε	αδικηθήκατε	αδικήθηκαν
	υποτ.	αδικηθώ	αδικηθείς	αδικηθεί	αδικηθούμε	αδικηθείτε	αδικηθούν
	προστ.		αδικήσου			αδικηθείτε	
εξακολ. μέλλ.		θα αδικούμαι	θα αδικείσαι	θα αδικείται	θα αδικούμαστε	θα αδικείστε	θα αδικούνται
συνοπτ. μέλλ.		θα αδικηθώ	θα αδικηθείς	θα αδικηθεί	θα αδικηθούμε	θα αδικηθείτε	θα αδικηθούν
πρκ.	**ορ. / υπ.**	έχω αδικηθεί (ή είμαι αδικημένος)	έχεις αδικηθεί	έχει αδικηθεί	έχουμε αδικηθεί	έχετε αδικηθεί	έχουν αδικηθεί
	μτχ.	αδικημένος, -η, -ο					
υπερσ.		είχα αδικηθεί (ή ήμουν αδικημένος)	είχες αδικηθεί	είχε αδικηθεί	είχαμε αδικηθεί	είχατε αδικηθεί	είχαν αδικηθεί

μέλλ. συντελ.		θα έχω αδικηθεί	θα έχεις αδικηθεί	θα έχεις αδικηθεί	θα έχουμε αδικηθεί	θα έχετε αδικηθεί	θα έχουν αδικηθεί
		P7 στερώ					
ενεστ.	**ορ./υπ.**	στερώ	στερείς	στερεί	στερούμε	στερείτε	στερούν
	προστ.		(στέρει)			(στερείτε)	
	μτχ.	στερώντας					
πρτ.	**οριστ.**	στερούσα	στερούσες	στερούσε	στερούσαμε	στερούσατε	στερούσαν
αόρ.	**οριστ.**	στέρησα	στέρησες	στέρησε	στερήσαμε	στερήσατε	στέρησαν
	υποτ.	στερήσω	στερήσεις	στερήσει	στερήσουμε	στερήσετε	στερήσουν
	προστ.		στέρησε			στερήστε	
εξακολ. μέλλ.		θα στερώ	θα στερείς	θα στερεί	θα στερούμε	θα στερείτε	θα στερούν
συνοπτ. μέλλ.		θα στερήσω	θα στερήσεις	θα στερήσει	θα στερήσουμε	θα στερήσετε	θα στερήσουν
πρκ.	**ορ./υπ.**	έχω στερήσει (ή έχω στερημένο)	έχεις στερήσει	έχει στερήσει	έχουμε στερήσει	έχετε στερήσει	έχουν στερήσει
υπερσ.		είχα στερήσει (ή είχα στερημένο)	είχες στερήσει	είχε στερήσει	είχαμε στερήσει	είχατε στερήσει	είχαν στερήσει
μέλλ. συντελ.		θα έχω στερήσει (ή έχω στερημένο)	θα έχεις στερήσει	θα έχει στερήσει	θα έχουμε στερήσει	θα έχετε στερήσει	θα έχουν στερήσει
		στερούμαι					
ενεστ.	**ορ./υπ.**	στερούμαι	στερείσαι	στερείται	στερούμαστε	στερείστε	στερούνται
πρτ.	**οριστ.**	στερούμουν	στερούσουν	στερούνταν	στερούμασταν, -αστε	στερούσαστεν, -αστε	στερούνταν
αόρ.	**οριστ.**	στερήθηκα	στερήθηκες	στερήθηκε	στερηθήκαμε	στερηθήκατε	στερήθηκαν
	υποτ.	στερηθώ	στερηθείς	στερηθεί	στερηθούμε	στερηθείτε	στερηθούν
	προστ.		στερήσου			στερηθείτε	

εξακολ. μέλλ.		θα στερούμαι	θα στερείσαι	θα στερείται	θα στερούμαστε	θα στερείστε	θα στερούνται
συνοπτ. μέλλ.		θα στερηθώ	θα στερηθείς	θα στερηθεί	θα στερηθούμε	θα στερηθείτε	θα στερηθούν
πρκ.	**ορ. / υπ.**	έχω στερηθεί (ή είμαι στερημένος)	έχεις στερηθεί	έχει στερηθεί	έχουμε στερηθεί	έχετε στερηθεί	έχουν στερηθεί
	μτχ.	στερημένος, -η, -ο					
υπερσ.		είχα στερηθεί (ή είμαι στερημένος)	είχες στερηθεί	είχε στερηθεί	είχαμε στερηθεί	είχατε στερηθεί	είχαν στερηθεί
μέλλ. συντελ.		θα έχω στερηθεί (ή θα είμαι στερημένος)	θα έχεις στερηθεί	θα έχει στερηθεί	θα έχουμε στερηθεί	θα έχετε στερηθεί	θα έχουν στερηθεί
		P8 θυμούμαι					
ενεστ.	**ορ. / υπ.**	θυμούμαι & θυμάμαι	θυμάσαι	θυμάται	θυμόμαστε & θυμούμαστε	θυμάστε	θυμούνται
πρτ.	**οριστ.**	θυμόμουν	θυμόσουν	θυμόταν	θυμόμασταν , -αστε	θυμόσασταν, -αστε	θυμόνταν & θυμούνταν
αόρ.	**οριστ.**	θυμήθηκα	θυμήθηκες	θυμήθηκε	θυμηθήκαμε	θυμηθήκατε	θυμήθηκαν
	υποτ.	θυμηθώ	θυμηθείς	θυμηθεί	θυμηθούμε	θυμηθείτε	θυμηθούν
	προστ.		θυμήσου			θυμηθείτε	
εξακολ. μέλλ.		θα θυμούμαι & θυμάμαι	θα θυμάσαι	θα θυμάται	θα θυμόμαστε	θα θυμάστε	θα θυμούνται
συνοπτ. μέλλ.		θα θυμηθώ	θα θυμηθείς	θα θυμηθεί	θα θυμηθούμε	θα θυμηθείτε	θα θυμηθούν
πρκ.	**ορ. / υπ.**	έχω θυμηθεί	έχεις θυμηθεί	έχει θυμηθεί	έχουμε θυμηθεί	έχετε θυμηθεί	έχουν θυμηθεί
υπερσ.		είχα θυμηθεί	είχες θυμηθεί	είχε θυμηθεί	είχαμε θυμηθεί	είχατε θυμηθεί	είχαν θυμηθεί
μέλλ. συντελ.		θα έχω θυμηθεί	θα έχεις θυμηθεί	θα έχει θυμηθεί	θα έχουμε θυμηθεί	θα έχετε θυμηθεί	θα έχουν θυμηθεί

9. Το λεξιλόγιο των Η/Υ

Αποθήκευση (Save): Η ενέργεια με την οποία μεταφέρουμε αρχεία σε κάποιο μέσο αποθήκευσης (σκληρό δίσκο, *βλ. λ.*), (δισκέτα, *βλ. λ.*), (ψηφιακό δίσκο, *βλ. λ.*), για να τα διαβάσουμε ή να τα ξαναχρησιμοποιήσουμε αργότερα.

Αρχείο (File): Σύνολο από δεδομένα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τον υπολογιστή. Κάθε αρχείο έχει τη δική του ταυτότητα, που περιλαμβάνει όνομα, μέγεθος και ημερομηνία δημιουργίας.

Αρχική σελίδα (Home page): Η πρώτη σελίδα ενός δικτυακού τόπου στο *Διαδίκτυο (βλ. λ.)*. Συνήθως δείχνει τι περιέχουν οι υπόλοιπες σελίδες.

Ασφάλεια: Αποτροπή των διαφόρων κινδύνων που απειλούν έναν χρήστη του διαδικτύου. 'Οπως στη ζωή μας, έτσι και στο Διαδίκτυο, πρέπει να ακολουθούμε κάποιους κανόνες ασφαλείας. Έτσι:

- Ποτέ μη δίνεις σε αγνώστους την *ηλεκτρονική σου διεύθυνση* (e-mail) ή *άλλα προσωπικά σου στοιχεία*.
- Ποτέ μη δίνεις σε κανέναν τους *κωδικούς πρόσβασης (βλ. λ.)* (Password).

Γραμμή εργαλείων (Toolbar): Μια ομάδα από κουμπιά στην οθόνη. Πατώντας το αριστερό πλήκτρο του ποντικιού (δηλ. κάνοντας κλικ πάνω τους) μπορούμε να κάνουμε διάφορες εργασίες (Αποθήκευση εργασίας *(βλ. λ.)*, εκτύπωση ή αλλαγή γραμματοσειράς, χρώμα γραμματοσειράς κ.λπ.).

Διαδίκτυο (Internet)**:** Παγκόσμιο δίκτυο στο οποίο είναι συνδεδεμένοι εκατομμύρια υπολογιστές. Μέσω αυτών μπορούμε να δούμε αρχεία και *ιστοσελίδες (βλ. λ.)* ή να επικοινωνήσουμε. Στο Διαδίκτυο μπορείς, επίσης, να:

- Βλέπεις ειδήσεις και να διαβάζεις εφημερίδες και περιοδικά από όλο τον κόσμο.
- Επισκέπτεσαι ηλεκτρονικά μουσεία σε κάθε γωνιά της γης.
- Βρίσκεις πληροφορίες κάθε είδους.
- Μεταφέρεις στον υπολογιστή σου διάφορα προγράμματα, παιχνίδια και μουσική.

Διεύθυνση ιστοσελίδας: Σύνολο γραμμάτων ή και αριθμών με ορισμένη σειρά, το οποίο πληκτρολογεί ο χρήστης για να συνδεθεί με ορισμένη Ηλεκτρονική Τοποθεσία πληροφοριών (π.χ. η διεύθυνση του Υπουργείου Παιδείας είναι http: www.ypepth.gr).

Δικτυακός τόπος: Ομάδα από ιστοσελίδες με σχετικό περιεχόμενο που φιλοξενείται σε υπολογιστή ή υπολογιστές. Για να δούμε έναν δικτυακό τόπο χρησιμοποιούμε κάποιο φυλλομετρητή *(βλ λ.).*

Δίκτυο (Network)**:** Ομάδα υπολογιστών που επικοινωνούν μεταξύ τους μέσω καλωδίου ή ασύρματα.

Δισκέτα (Floppy disk): Μικρός πλαστικός δίσκος, στον οποίο αποθηκεύονται πληροφορίες.

Εικονίδιο: Μικρή εικόνα στην οθόνη του υπολογιστή, που αντιπροσωπεύει ένα αρχείο ή πρόγραμμα.

Εκτυπωτής (Printer): Είναι η συσκευή που τυπώνει σε χαρτί ή άλλο υλικό (π.χ. διαφάνειες) ό,τι βλέπουμε στην οθόνη του υπολογιστή μας. Αυτό μπορεί να είναι, για παράδειγμα, ένα κείμενο που γράψαμε, μια εικόνα που ζωγραφίσαμε ή κάτι που βρήκαμε στο Διαδίκτυο.

Επεξεργαστής κειμένου (Word processor): Πρόγραμμα που σου επιτρέπει να χρησιμοποιείς τον υπολογιστή, για να γράψεις, εισάγοντας ακόμη και εικόνες, ζωγραφιές και φωτογραφίες.

Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (E-mail): Είναι η ηλεκτρονική ταυτότητα για να επικοινωνείς με τους άλλους χρήστες. Είναι, επίσης, η δυνατότητα που έχεις να ανταλλάσσεις μηνύματα μέσω υπολογιστών, που είναι συνδεδεμένοι σ' ένα δίκτυο ή το Διαδίκτυο. Για να στείλεις ένα e-mail, χρειάζεσαι έναν υπολογιστή, ένα μόντεμ, μια διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και σύνδεση στο Διαδίκτυο.

Διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου: Κάθε χρήστης του Διαδικτύου μπορεί να αποκτήσει μια διεύθυνση στην οποία θα δέχεται και από την οποία θα στέλνει τα μηνύματά του. Το πρώτο μέρος της διεύθυνσης, συνήθως, είναι το όνομα του χρήστη, το δεύτερο μέρος είναι το σύμβολο @ (παπάκι) και το τρίτο μέρος δηλώνει το όνομα αυτού που φιλοξενεί την ηλεκτρονική σου διεύθυνση στο Διαδίκτυο.

Ηλεκτρονικός Υπολογιστής (Η/Υ): Η ηλεκτρονική συσκευή με την οποία επεξεργαζόμαστε δεδομένα με γρήγορο τρόπο και με ακρίβεια, εκτελώντας κάθε φορά το κατάλληλο πρόγραμμα. Οι συσκευές με τις οποίες τον συνδέουμε (ποντίκι, πληκτρολόγιο, οθόνη, εκτυπωτής, σαρωτής, μόντεμ κ.ά.) ονομάζονται περιφερειακές.

Ιστοσελίδα ή σελίδα (Web page): Είναι η σελίδα που βρίσκουμε στο Διαδίκτυο και παρέχει πληροφορίες κειμένου, συνδυάζοντας εικόνα και βίντεο. Συνήθως περιέχει και συνδέσμους σε άλλες ιστοσελίδες.

Κωδικός πρόσβασης (Password): Ομάδα γραμμάτων, αριθμών ή και τα δυο μαζί, που χρησιμοποιείται σαν κλειδί για την πρόσβαση σε υπολογιστές, λειτουργίες ή και αρχεία. Είναι ένα είδος ηλεκτρονικής ταυτότητας, γι' αυτό και κρατάμε τον κωδικό αυτό πάντα μυστικό.

Λειτουργικό Σύστημα (Operating system)**:** Το πρόγραμμα που κάνει τον υπολογιστή να λειτουργεί. Φιλοξενεί τα βασικά του προγράμματα και επιτρέπει την επικοινωνία με το χρήστη. Στα πιο δημοφιλή λειτουργικά συστήματα συγκαταλέγονται τα Windows και το Linux.

Μηχανή αναζήτησης (Search engine): Πρόκειται για πρόγραμμα που αναζητάει στο Διαδίκτυο λέξεις-κλειδιά σε ιστοσελίδες και το περιεχόμενό τους. Για παράδειγμα, εάν σε μια μηχανή αναζήτησης πληκτρολογήσουμε τη λέξη «Κρήτη», η μηχανή αναζήτησης θα μας παρουσιάσει πιθανότατα χιλιάδες ιστοσελίδες που έχουν σχέση με το νησί. Δημοφιλείς τοποθεσίες στο Διαδίκτυο που προσφέρουν μηχανές αναζήτησης είναι μεταξύ άλλων οι Google, Yahoo και MSN.

Μήνυμα: (*βλ.* **Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο**)

Μικροτσίπ: Μικροσκοπικό φύλλο από πυρίτιο. Πρόκειται για ορυκτό υλικό στο οποίο είναι τυπωμένα ηλεκτρονικά κυκλώματα. Τα μικροτσίπ είναι από τα βασικά συστατικά των υπολογιστών.

Μνήμη: Τμήματα του Η/Υ στο οποίο αποθηκεύονται πληροφορίες. Σε άλλα μέρη η πληροφορία αποθηκεύεται μόνιμα και σε άλλα προσωρινά. Η μνήμη του Η/Υ διακρίνεται σε *κύρια* (*ή κεντρική*) και σε *περιφερειακή*. Στην κύρια μνήμη αποθηκεύονται προσωρινά πληροφορίες του χρήση όσο λειτουργεί ο υπολογιστής (RAM). Η δευτερεύουσα μνήμη είναι κάθε μέσο μόνιμης αποθήκευσης των πληροφοριών που χρειαζόμαστε (δισκέτα, Cd-rom, σκληρός δίσκος κ.ά.)

Μόντεμ (Modem): Η συσκευή που συνδέει τον υπολογιστή με την τηλεφωνική γραμμή και του επιτρέπει να έχει πρόσβαση στο Διαδίκτυο.

Οθόνη (Monitor): Η συσκευή που συνδέεται με τον υπολογιστή και χρησιμεύει για να βλέπουμε τα στοιχεία που εισάγουμε σε αυτόν ή τις πληροφορίες που παίρνουμε από το Διαδίκτυο.

Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο: Είναι το δίκτυο υπολογιστών του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Συνδέει με το Διαδίκτυο όλα τα σχολεία της χώρας και δίνει τη δυνατότητα πρόσβασης σε όλους τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς. Η ηλεκτρονική του διεύθυνση είναι www.sch.gr

Φορέας παροχής υπηρεσιών διαδικτύου (ISP) **:** Είναι η εταιρεία που σου παρέχει σύνδεση με το Διαδίκτυο μέσω τηλεφωνικής γραμμής. Οι εκπαιδευτικοί, οι μαθητές και γενικότερα όλα τα σχολεία στην Ελλάδα συνδέονται μέσω του Πανελλήνιου Σχολικού Δικτύου (*βλ. λ.*).

Πληκτρολόγιο (Keyboard)**:** Συσκευή με πλήκτρα που σου επιτρέπει να εισάγεις πληροφορίες στον υπολογιστή μέσω γραμμάτων, αριθμών και άλλων χαρακτήρων.

Ποντίκι (Mouse)**:** Είναι μια μικρή συσκευή που συνδέεται με τον υπολογιστή και με την οποία μπορείς να δείχνεις κάτι στην οθόνη, να κάνεις κλικ και να σύρεις εικονίδια.

Σαρωτής (Scanner)**:** Συσκευή που σου επιτρέπει να εισάγεις εικόνες ή ολόκληρες σελίδες κειμένου στον υπολογιστή και να τις βλέπεις στην οθόνη σου.

Σκληρός δίσκος (Hard disc)**:** Μέρος του υπολογιστή όπου αποθηκεύονται προγράμματα και πληροφορίες.

Συνημμένο αρχείο (Attachment)**:** Είναι κάποιο αρχείο από τον υπολογιστή μας που επισυνάπτουμε στο μήνυμα που στέλνουμε στον παραλήπτη. Αυτό μπορεί να είναι κείμενο, ένα μουσικό κομμάτι, βίντεο, ήχοι και φωτογραφίες.

Υπερκείμενο (Hypertext)**:** Είναι το κείμενο στο οποίο υπάρχουν λέξεις που, αν τις επιλέξουμε, εμφανίζεται κείμενο συνδεδεμένο με αυτές. Οι λέξεις αυτές είναι χρωματισμένες ή έχουν <u>υπογράμμιση</u>. Όταν δείχνεις με το ποντίκι επάνω τους, εμφανίζεται ένα μικρό χεράκι. Κάνε κλικ σ' αυτές τις λέξεις και θα βρεθείς σε μια άλλη ιστοσελίδα! Έτσι θα αρχίσεις να πηγαίνεις από τη μια σελίδα στην άλλη, δηλαδή θα «σερφάρεις» στο Διαδίκτυο!

Φυλλομετρητής (Web browser)**:** Είναι ένα πρόγραμμα που βοηθάει στην περιήγησή σου στο Διαδίκτυο, καθώς και στην παρουσίαση και ανάγνωση των ιστοσελίδων. Ο πιο δημοφιλής φυλλομετρητής είναι σήμερα ο Internet Explorer, δηλ. ο «Εξερευνητής Διαδικτύου».

CD (Compact Disc, προφέρεται σι-ντι)**:** Ψηφιακός δίσκος στον οποίο μπορούμε να αποθηκεύσουμε μουσική ή αρχεία κειμένου, εικόνας ή βίντεο.

DVD (Digital Video Disc, προφέρεται ντι-βι-ντι), δηλ. «Ψηφιακός Οπτικός Δίσκος»**:** Συμπαγής δίσκος που μπορεί να αποθηκεύσει πολύ μεγαλύτερη ποσότητα πληροφοριών απ' ό,τι ένας απλός ψηφιακός δισκος. Γι' αυτό το λόγο χρησιμοποιείται και για αποθήκευση κινηματογραφικών ταινιών.

RAM (*βλ.* **Μνήμη**)

10.

Γεγονότα - Σταθμοί της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Χρονολογία	Κοινωνικά - Πολιτικά γεγονότα	Τέχνες - Γράμματα - Πολιτισμός	Σημαντικά τεχνολογικά επιτεύγματα
1830 έως 1840	**1830.** Αναγνωρίζεται η ανεξαρτησία της Ελλάδας. **1831.** Δολοφονείται ο Ιωάννης Καποδίστριας. **1832.** Ο Όθωνας βασιλιάς της Ελλάδας. **1834.** Η πρωτεύουσα της Ελλάδας μεταφέρεται από το Ναύπλιο στην Αθήνα.	**1836.** Δ. Βυζάντιος, «Βαβυλωνία». **1837.** Ιδρύεται το Πανεπιστήμιο Αθηνών. Ίδρυση και του Πολυτεχνικού Σχολείου. **1839**. Η Αθήνα αποκτά το πρώτο της θέατρο. **1840**. Ιδρύεται η Φιλαρμονική Εταιρεία Κέρκυρας.	**1837.** Το Πολυτεχνικό Σχολείο αποκτά ένα «σκοτεινό θάλαμο», πρόδρομο της φωτογραφικής μηχανής.
1841 έως 1850	**1843.** Ο λαός της Αθήνας ξεσηκώνεται και ζητά Σύνταγμα από τον Όθωνα.		**1842.** Ιδρύεται το Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών με δωρεά του βορειοηπειρώτη Γεωργίου Σίνα.
1851 έως 1860		**1857.** Πεθαίνει ο Διονύσιος Σολωμός.	**1859.** Λειτουργούν τα πρώτα τηλεγραφεία στην Αθήνα, τη Σύρο, το Αίγιο και την Πάτρα.
1861 έως 1870	**1863.** Ο Γεώργιος Α΄ Βασιλιάς της Ελλάδας. **1864.** Τα Επτάνησα ενώνονται με την Ελλάδα. **1866**. Επανάσταση στην Κρήτη. Ολοκαύτωμα του Αρκαδίου.	**1865.** Καθιερώνεται ο «Ύμνος εις την Ελευθερίαν» ως ο εθνικός ύμνος της Ελλάδας.	**1861.** Το πρώτο ατμοκίνητο μηχανουργείο - ναυπηγείο στη Σύρο. **1869.** Εγκαινιάζεται η σιδηροδρομική γραμμή Αθηνών–Πειραιώς.
1871 έως 1880		**1871.** Ν. Πολίτης, «Μελέτη επί του βίου των νεωτέρων Ελλήνων». **1872.** Ιδρύεται το Ωδείο Αθηνών.	
1881 έως 1890	**1881**. Η Θεσσαλία και μέρος της Ηπείρου ενώνονται με την Ελλάδα.	**1888.** Ψυχάρης, «Το ταξίδι μου».	**1882.** Κατασκευή ελληνικού σιδηροδρομικού δικτύου. **1885**. Το πρώτο ποδήλατο στην Ελλάδα.

1891 έως 1900	**1893.** Ο Τρικούπης κηρύσσει στη Βουλή χρεοκοπία. **1897.** Ελληνοτουρκικός πόλεμος.	**1896.** Οι πρώτοι Ολυμπιακοί Αγώνες στην Αθήνα. **1899.** Καρκαβίτσας, «Λόγια της Πλώρης». **1899.** Ο Α. Έβανς ξεκινά τις ανασκαφές του στην Κνωσό.	**1893.** Εγκαινιάζεται η Διώρυγα της Κορίνθου. **1895**. Τα πρώτα τηλέφωνα στην Ελλάδα. **1896-7**. Το πρώτο αυτοκίνητο στους δρόμους της Αθήνας. **1897**. Η πρώτη παράσταση «κινουμένων εικόνων» στην Αθήνα.
1901-10	**1903.** Κορύφωση Μακεδονικού Αγώνα και θάνατος του Π. Μελά. **1909.** Κίνημα αξιωματικών στο Γουδί. Ο Ε. Βενιζέλος φτάνει στην Αθήνα.	**1901.** Εγκαινιάζεται το Βασιλικό Θέατρο - Ευαγγελικό. **1907.** Κ. Παλαμάς, «Δωδεκάλογος του Γύ-φτου».	**1902**. Η Πάτρα γίνεται η πρώτη πόλη στην Ελλάδα που αποκτά ηλεκτροφωτισμό και ηλεκτροκίνητα τραμ. **1905.** Η οδός Αιόλου γίνεται ο πρώτος ασφαλτοστρωμένος δρόμος της Αθήνας.
1911-20	**1912.** Βαλκανικοί πόλεμοι. Απελευθέρωση Θεσσαλονίκης. Ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα. Συνθήκη του Λονδίνου. **1914.** Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος.	**1912.** Ηρωικός θάνατος του ποιητή Λ. Μαβίλη στη μάχη του Δρίσκου. **1915**. Ν. Πολίτης, «Εκλογαί από τα τραγούδια του ελληνικού λαού». **1917.** Η κυβέρνηση Βενιζέλου εισάγει τη δημοτική γλώσσα στα δημοτικά σχολεία.	**1912.** Η πρώτη πτήση αεροπλάνου με συνεπιβάτη τον Ε. Βενιζέλο.
1921-30	**1922.** Μικρασιατική καταστροφή. **1923.** Συνθήκη της Λωζάνης. **1924.** Β΄ Ελληνική Δημοκρατία. **1930**. Οι γυναίκες αποκτούν δικαίωμα ψήφου στις δημοτικές εκλογές.	**1924.** Σ. Μυριβήλης, «Η Ζωή εν τάφω». **1925.** Ιδρύεται το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. **1927.** Αναβίωση των Δελφικών Εορτών από τον Α. Σικελιανό.	**1926**. Ξεκινά η κατασκευή του φράγματος του Μαραθώνα. **1928.** Ο Χρ. Τσιγγιρίδης εγκαθιστά στη Θεσσαλονίκη τον πρώτο ραδιοφωνικό σταθμό.
1931-40	**1936.** Θάνατος Ε. Βενιζέλου. Δικτατορία Μεταξά. **1940.** Ελληνοϊταλικός πόλεμος.	**1931.** Ηλ. Βενέζης, «Το Νο 31328». Γ. Σεφέρης, «Στροφή». **1932.** Εγκαινιάζεται το Εθνικό Θέατρο. **1933.** Θάνατος Καβάφη. **1935.** Α. Εμπειρίκος, «Υψικάμινος». **1936.** Γ. Ρίτσος, «Επιτάφιος». **1940.** Ο. Ελύτης, «Προσανατολισμοί».	**1938**. Ξεκινούν οι μεταδόσεις του Ραδιοφωνικού Σταθμού Αθηνών. Ιδρύεται το Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας (Ε.Ι.Ρ.).

1941-50	**1941-44.** Κατοχή, Εθνική Αντίσταση. **1946-49**. Εμφύλιος πόλεμος. **1948**. Ένωση της Δωδεκανήσου με την Ελλάδα.	**1943.** Πεθαίνει ο Κωστής Παλαμάς. **1946.** Ν. Καζαντζάκης, «Βίος και Πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά». **1947.** Το διεθνές κοινό γνωρίζει για πρώτη φορά τη Μαρία Κάλας. **1949.** Θάνατος του Ν. Σκαλκώτα.	**1948**. Ξεκινά η άμεση τηλεφωνική επικοινωνία Αθήνας-Νέας Υόρκης. **1949.** Ίδρυση του Ο.Τ.Ε. **1950**. Ίδρυση της Δ.Ε.Η. Εξηλεκτρισμός της χώρας.
1951-60	**1955.** Έναρξη Κυπριακού Αγώνα. **1960.** Η Κύπρος γίνεται ανεξάρτητη.	**1951.** Πεθαίνει ο Α. Σικελιανός. **1955.** Ο Μ. Κακογιάννης κινηματογραφεί τη «Στέλλα» και ο Ν. Κούνδουρος τη «Μαγική Πόλη». **1957.** Πεθαίνει ο Ν. Καζαντζάκης. **1959.** Ο. Ελύτης, «Άξιον εστί». Ο Μ. Θεοδωράκης μελοποιεί τον «Επιτάφιο» του Γ. Ρίτσου.	**1956.** Ιδρύεται η Ολυμπιακή Αεροπορία. **1959**. Καταργούνται η οκά και ο πήχης και καθιερώνονται το κιλό και το μέτρο αντίστοιχα. **1960.** Πρώτο τηλεοπτικό σήμα στην Ελλάδα (Δ.Ε.Θ.).
1961-70	**1961.** Συμφωνία Σύνδεσης Ελλάδας - ΕΟΚ. **1967.** Πραξικόπημα των Συνταγματαρχών.	**1960.** Ξεκινά το Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης. **1961.** Όσκαρ στο Μ. Χατζιδάκι για τη μουσική του στο «Ποτέ την Κυριακή» του Ζ. Ντασέν. **1963.** Βραβείο Νόμπελ λογοτεχνίας στο Γ. Σεφέρη.	**1966**. Εκπέμπει τα πρώτα προγράμματα η κρατική τηλεόραση. **1970.** Αρχίζει να λειτουργεί ο ατμοηλεκτρικός σταθμός στη Μεγαλόπολη.
1971 έως 1980	**1973.** Εξέγερση του Πολυτεχνείου. **1974.** Τουρκική εισβολή στην Κύπρο. Πτώση της Δικτατορίας στην Ελλάδα. Ύστερα από δημοψήφισμα, η Ελλάδα ανακηρύσσεται Προεδρευομένη Δημοκρατία. **1979.** Υπογράφεται η ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ.	**1976.** Η δημοτική καθιερώνεται ως επίσημη γλώσσα στην εκπαίδευση και τη διοίκηση. **1977-78.** Ο Μ. Ανδρόνικος ανακαλύπτει τους βασιλικούς τάφους στη Βεργίνα. **1979.** Βραβείο Νόμπελ λογοτεχνίας στον Ο. Ελύτη.	**1979 - 80.** Τα πρώτα βήματα της έγχρωμης τηλεόρασης στην Ελλάδα.

1981 έως 1990	**1981.** Η Ελλάδα γίνεται επίσημα το 10ο μέλος της ΕΟΚ.	**1984.** Η Αθήνα γίνεται η πρώτη πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης. **1987.** Η Ελλάδα πρωταθλήτρια Ευρώπης στο μπάσκετ. **1990.** Πεθαίνουν την ίδια ημέρα ο Γιάννης Ρίτσος και ο Αλέξης Μινωτής.	**1984**. Το πρώτο μήνυμα Ηλεκτρονικού ταχυδρομείου φτάνει στο Ίδρυμα Έρευνας και Τεχνολογίας στην Κρήτη.
1991 έως 2000	**2000.** Η Ελλάδα γίνεται μέλος της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης της Ευρώπης (Ο.Ν.Ε.).	**1991.** Εγκαινιάζεται το Μέγαρο Μουσικής Αθηνών. **1994.** Πεθαίνουν η Μελίνα Μερκούρη και ο Μάνος Χατζιδάκις. **1997.** Η Θεσσαλονίκη γίνεται πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης.	**1994.** 23 Ιουνίου: Η πρώτη κλήση με κινητό τηλέφωνο στην Ελλάδα. **1994.** Το διαδίκτυο στην Ελλάδα. **2000.** Εγκαινιάζονται το Μετρό και το νέο αεροδρόμιο «Ελ. Βενιζέλος» στα Σπάτα.
2001 έως 2004	**2002.** Το ευρώ γίνεται το επίσημο νόμισμα της Ελλάδας. Μετά από 150 χρόνια ζωής, η δραχμή περνά στην ιστορία. **2004.** Η Κύπρος γίνεται μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.	**2004.** Η Ελλάδα πρωταθλήτρια Ευρώπης στο ποδόσφαιρο. **Αθήνα 2004:** Οι Ολυμπιακοί Αγώνες επιστρέφουν στη χώρα που τους γέννησε.	**2004.** Εγκαινιάζεται η γέφυρα Ρίου – Αντιρίου, η μεγαλύτερη καλωδιωτή γέφυρα στον κόσμο.

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο, θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α΄).

ΒΙΒΛΙΟΣΗΜΟ

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.